БЪЛГАРСКИ ПРИТЧИ

или

ПОСЛОВИЦИ И ХАРАКТЕРНИ ДУМИ

СЪБРАНИ

ОТ

Petko Račo
П. Р. Славейкова.

ЧАСТ ПЪРВА

(А—Н).

ПЛОВДИВ
ДРУЖЕСТВЕННА ПЕЧАТНИЦА «ЕДИНСТВО»
1889.

HARVARD COLLEGE
DEC 1 1893
LIBRARY.

БЪЛГАРСКИ ПРИТЧИ.

(ИСТОРИЯ НА СЪБИРАНИЕТО ИМ).

На 1843, като излѣзохъ от Свѣщовското училище, прѣзъ лѣтото станях из първо частен учител в'къщата на Цонча Казанджията, а три мѣсеца слѣд това услових се даскал в'Доля Махала. Тогава бѣх на 16 години. Борбата между Гърцитѣ владици и Българитѣ патриоти беше в'възражданьето си. В'онова врѣме аз бѣх извадил една пѣсен за Грьцкитѣ владици в'Търново, именно за Панарета, бившиий Търновский Митрополит, и за наслѣдника му Неофита. Пѣсен'та беше проста, в' бѣли стихове, по дух'а и размѣр'а на народнитѣ ни пѣсни [1]; но като новост, тя са прѣписваше и ходеше от ръка на ръка между побориицитѣ на Българщината които състояха в'онова врѣме от нѣколко души из най-долнята класса граждани, повечето пришелци от селата, и нѣколко пò-възрастни ученици които бѣха новообращени от Отца Неофита

---

[1]) До колкото помнѫ, тя захващаше тъй:

«Прославило са Търново
Със славни Гърци владици,
Нъй си са много прослави
Със Панарета делия,
Делия, Дели-Башия,
Луди'я Грьцки владика.
Като гидия ходеше,
Врана си коня ѣздеше,
Окачен топуз носеше,
Селата обикаляше,
Сѣкак народа дереше
И грѣшни пари береше.

Поповетѣ си ѣздеше,
Груби им думи думаше:
Дѣ гиди старци, магарци!
А кметоветѣ псуваше,
Псуваше и ги биеше,
Калпацитѣ им хвърлеше
И толуми им думаше.
А ёщ се повеч' прослави
Наше велико Търново
Със Неофита мѫдри'я
Мѫдри'я и лукави'я и пр.
. . . .

Хилендареца (Бозвелията); от тѣзи ученици аз бѣх най-малки'я. Един мой връстникъ и съученик от Грѫцкото училище, син на един доктор гръкоманин, сполучи да открадне собственни' я ми рѫкопис и да го прѣдаде на Неофита, или, по право, на негови'я млад секретар Костакя, за когото се нѣщо и припѣваше в'тази пѣсен. Ядосани и двамата, особенно послѣдний, виква ме една вечер кѫсно, и, слѣд едно остро скарванье, накара митрополийский ясакчия да ме запре в'една одая, тамо дѣто били си запирали кокошкитѣ които им носяха тогава от селата доста много. Тая стая стои и днес от кѫдѣ исток, срѣщу гиран'я в'който испослѣ се удави Гръкът владика Атанасий.

До моята тъмница, под сѫщата сая но в'друга, живѣеше клисар'я на черквата и слуга на митрополията, стар един човѣк, на име Дѣдо Колю. Нѣщо подир час и половина от запиранието ми, Дѣдо Колю дойде да ме попита вечерял ли съм и на отговор'а ми "не съм", донесе ми малко хлѣбец и маслинки, защото беше прѣз Коладни пости, сложи хлѣб'а и маслинитѣ и мълчишката излѣзе. Подир малко той пак влѣзе, та ми донесе и вода в'един оклопан пръстен сѫд и една угорешка от вощеница, която запали, залепи я на прозорцитѣ и тогаз продума, та ми каза: вечеряй скоро дордѣ не е догорѣла свѣщ'та. Аз исках да му говорѭ и казах му нѣщо, но какво му казах не помнѭ сега. Помнѭ само че той излѣзе из вратата, послѣ се обърнѫ, та прѣз праг'а отвърнѫ ми сериозно нѣкак, и като троснѫто ми рече: **"Да би мирно сѣдѣло, не би чудо видѣло"** и си отиде.

Какво си потеглих аз прѣз онази дълга нощ в' онзи затвор там от глад, от бълхи и кокошинци „един Господ знае", ако знае Господ за теглилата на слабитѣ от силнитѣ и за ония пакости що могѫт да им направят още бълхитѣ и кокошитѣ гадинки! То беше несносно и нетърпимо, но ёще пѫмѫчително беше за мене униженьето ми от Костакя и лошитѣ думи които беше ми надумал против народност'та ми. Много пѫтя из послѣ, като съм се осѣщал за този случай и за прѣтърпѣното униженье, плакал съм от яд и досада, и сега даже като се осѣтѭ за това, немогѫ да си го спомнѭ без потръпванье. Но и Неофит, вѣрвам, и любимецът му Костаки, много

пжтя испослѣ сж имали случай да си припомнят че се ме обидѣли и запирали.

Това беше първото ми влѣзванье в' затвор. Цѣла нощ стоях прав, или бѣх принуден да ходж от стѣна до стѣна в' тѣсната стая. Пепел'та и студ'а не ми даваха да сѣднж, а бълхитѣ и кокошитѣ гадове кръстосваха ме на вси четири страни, та ме измжчваха до душа, като че нарочно искаха да направят услуга с' това на тиранитѣ ми Костакя и Неофита. Идеше ми на полуда, но и в' това си утѣсненье често пак се сѣщах за думитѣ на Дѣда Коля: **„Да би мирно сѣдѣло, не би чудо видѣло."** Тѣзи думи за пръв пжт ги чувах, та ми и направиха наистина дълбоко впечатление. Аз осѣщах че тѣ бѣха за мене едно погълчаванье или едно поучаванье; но да сж думи книжевни, не бѣха, а пък и прости не ми се виждаха: тъй щото, при всичкото ми несгодно положение, този нечакан урок ме занимаваше. Аз прѣговарях тия думи за да ги запомнж и да отблъснж нѣкак другитѣ безобразни мисли които наваляха на мене.

Оставям да не расправям тука какво станж по-нататък, как ме пуснжха сутрин'та и как ме испждиха от учителствуваньето в' Долня Махала. Прѣком ще поменж само, и то за свидѣтелство на това събитие, че Дѣдо Иларион, сегашний Кюстендилский Митрополит, по онова врѣме беше архидиякон при Неофита и испълняваше врѣменно службата и на протосингелъ. На сутрин'та, той ме повика, както казваше, по заповѣд на владиката, та ме нагълча по-напрѣд доста строго и грубо, а послѣ, уж по благо нѣкак, посвѣтва ме да бждж за напрѣд по-умен и "мирен", па извади та ми даде два бешлика и заржча ми да се не вращам вече никакъв в' училището, а да идж "кждѣто ми видят очитѣ." Аз бѣх учителствувал в' Долня Махала всичко около два мѣсеца и други пари не видѣх освѣн двата бешлика на Дѣда Илариона. Цѣнен бѣх за 400 гр. за седем мѣсеца, платиха ми по бешлик на мѣсец. Такава бѣше цѣната на учителитѣ тогава, на често така им и заплащаха както на мене, или и два бешлика не виждаха като ги испждаха. Прибавям тук да кажж че това ставаше само с' Българитѣ учители, защото Гръцитѣ учители ги покровителствуваха Гръцкитѣ владици от които зависеше тогава всичко относително училищата.

[redacted]

Но аз нѣмам намѣрение да пишѫ автобиографията си разказах само това събитие като исках да споменѫ как съм се запознал най-напрѣд с' таквиз едни думи като онѣзи на Дѣда Коля, какво впечатление ми направиха тѣ и как привлѣкоха вниманието ми. Аз бѣх запомнил Дѣдовитѣ Колеви думи, па си ги често прѣговарях, често ги и подмѣтах в' разговор'а си дѣто прилягаха, даже и дѣто не прилягаха. Тѣ ми бѣха станѫли като един вид любими думи и употрѣбявах ги до прѣсищанье.

По онова врѣме имаше нѣкой си Дѣдо Начо, Габровченин, билерин, който идеше всѣка Сѫббота в' Търново да продава билкитѣ си на сиргия прѣд Дрѣновски'я Хан, тогаз наричан Габровский. Дѣдо Начо беше чокчаланъ, т. е. обичаше много да дрънка, да приказва, да распитва и да расправя на мющериитѣ си. А кога нѣмаше мющерии, той задѣваше дѣтцата които се беряха около него, привличани от любопитната му стока, па и дѣцата бѣха се обиграли с' него, та на свой ред и тѣ му не даваха спокойствие. Два три мѣсеца подир горѣразказаното събитие, аз минувах край Габровский Хан. Дѣдо Начо беше отворил сергията си и аз се спрѣх там, та разгледвах разнитѣ му билки, бурени и коренье.

Какво искаш, момче, ме попита Дѣдо Начо.

— Нищо; гледам, му рекох аз.

Какво гледаш, попита пак той.

Аз се намѣрих в' затрудненье какво да му отговорѭ и безцѣлно нѣкак, даже и безсъзнателно, от нѣмай какво да кажѫ, продумах почти по дѣтски: гледам те хубавец ли си. "Ам' чи не съм ли я," каза Дѣдо Начо, "я виж" и зе да глади с' двѣ рѫцѣ промѣсилата си голѣма и прилична брада и да указва на главата си, като казваше: **"Брада Царска, глава воденчарска"**, а компийт му на сергията, Хаджи Тумтум нѣкой си прѣкоросван, прибави на подбив: **"Хубавец като стамбулец."**

Дѣдо Начо се обърнѫ към други едни селенки що се явиха като мющерии, Хаджи Тумтум зе да тегли на едного солена риба, пък аз се замислих в' новата си находка и повтарях в' себе си: "брада царска, глава воденчарска" и "хубавец като стамбулец," особенно първата която ми по-

вече ареса и която прѣговарях из пѫтя; послѣ се сѣтихъ за любимитѣ ми онѣзи Дѣдови Колеви думи и чудях се тогава от дѣ земѫт тѣзи стари хора таквиз избрани прикаски и как умѣѭт да ги казват на врѣме кога дѣ приляга и както прилича.

Тѣзи два случая бѣха първата ми срѣща и съзнателно запознаванье с' народната мѫдрост; тѣ възродиха в'мене първото желанье да записвам, кога чуѭ такива думи, за да си ги имам; но аз не знаях в'това врѣме имат ли тѣ особно нѣкакво названье и как се наричат у нас. Сам аз си ги нарекох **избрани думи,** или просто **изрѣчения,** така и слѣдвах да си ги записвам ту под едното, ту под другото наименованье. Тогава, още в'началото на 1844 год., аз се услових за учител в'ближнето на Търново село Килифарево и до пролѣт'та бѣх вече записал около 40—50 таквиз изрѣчения. Година ёще подир туй що поживѣх като учител в'Килифарево, бѣх събрал около 200 други все таквизи избрани думи.

Прѣз пролѣт'та на 1845, Неофит и секретар'я му Костаки, кивни още на мене за пустата оная пѣсен, взимаха случай да се вмѣсят в'селскитѣ работи и да ме измѣстят из Килифарево. Като излѣзох от там, аз ходих по селата около Търново да търсѭ да се заловѭ нѣкѫдѣ за учител, и прѣз лѣтото на пет мѣста се залавях и засѣдявах, дѣ по двѣ, дѣ по три недѣли, или мѣсец най-много, додѣто ме разберяха Неофит и Костаки на кѫдѣ съм, и, чрѣзъ влияньето си върху чорбаджиитѣ и поповетѣ, да ме изгонят. Така пробавих аз три или четири недѣли в'Дебелец, двѣ недѣли в'Ковангѫка, в'Цѣрова Кория мѣсец, недѣля в'една махала в'Лѣсковец и най-послѣ и от там като ме испѫдиха, ударих пѣшком прѣз селата на долу и срѣщах нѣйдѣ учител си имат вече, нѣйдѣ училище нѣмат и тъй от село на село та се запрѣх чак на Бѣла. Тука що бѣха си направили нова черква, която беше разградена, и на един'а ѝ кѫт имаше на страна една сламенопокрита стаица за черковни потрѣбици. От първо тая стаица направихми на училище.

В'Бѣла аз се застоях и учителствувах на 13 дѣца спокойно нѣщо около три мѣсеца догдѣто да ме разберѫт Неофит и Костаки че съм там. Като ме разбраха, тѣ заинтригуваха от първий час против мене; но село Бѣла, като по-далеч от

Търново и не ходяха въ тоя град тъй често ни поповетѣ, ни чорбаджиитѣ на селото, неможаха тъй лесно и тъй за скоро да си изиграѭт играта както другадѣ. Тѣ подкачиха да пишѫт писма за да ме испѫдят, но положението ми бѣше таквози щото писмата им не дѣйствуваха тъй прямо за изгонваньето ми. На поповетѣ, които бѣха двама и незнаяха нищо от черковен ред, трѣбвах им за в'черква и тѣ си струваха углушки на владиковитѣ писма. Чорбаджиитѣ не се толкоз мѣсяха, защото от селото нищо не плащаха, тъй като бѣх нѣкак частен учител на 13 15 дѣтца, които ме храняха по ред. Сегис тогис от черковнитѣ дискоси ми даваха по нѣкоя пара за харч, а испослѣ кой и как щеше да ми се доплаща за това малко и мислях. Аз гледах само да се задържѫ и застоѭ на едно мѣсто, но не така мислял Неофит, а особенно писар'я му Костаки.

В' растояние на един мѣсец, като видѣха че не може с' писма и порѫки да ме изгнѣздят из Бѣла, една вечер ето ти че ясакчията Ибриям, сѫщий който беше ме запирал прѣди двѣ години, се отзова в' Бѣла с' писмо до чорбаджиитѣ и поповетѣ от владиката за мене да ме пратят в' Търново с' сѫщий ясакчия, защото владиката иска да види тая работа: защо съм се намѣсил аз да давам вули. Аз се расправях и доказвах че вули не съм давал, че всичко дѣто съм се намѣсил в'работата на вулитѣ е, че съм писал по исканьето на едного от поповетѣ да расправѭ на митрополията по гръцки: какъв е родът на нѣкой момък и нѣкоя мома за които искали вула от попа да ги вѣнчеят. Поп'а бил забравил да подпише писмото, та и аз не бѣх го подписал, това и сам поп'а подтвърдѣваше; но кой питаше попа, или мене! . . . Ибриям настояваше че владиката ме иска и толкоз. Кон не можах да намѣрѭ; намѣрих най-послѣ един нищо и никакъв и той самар нѣма. От тук, от там намѣрих едно сѣдло и то голѣмо. Ибриям не чака да търсѭ друго, или това нѣкак да направѭ като да не утрепва коня. Понагласих го както можах, възсѣднѫх го и тръгнѫх. Ѣздихми до Трембеш. дѣто съгледах че сѣдлото утрепало коня на прѣдницата и стара нѣкоя рана що имал беше се отворила на ново. Оставям сѣдлото тамо, мѣтам кожухчето от гърб'а си на гърб'а на коня и така на разсѣдлица качам се да вървим, т. е. да ѣхами, но едвам с' зор можах да стигнѫ до

Поликраище, разкиркетен от ѣзденье на равсѣдлица, убъхтан и утрошен от паданье, като не научен да ѣздѫ гол кон и да се крѣпѫ, оставих коня на Поликранше и от там, кожухчето на рамо, та пѣшки до Търново. Това, читателю, не е измислица, но събитие прѣистинно и тука аз разказвам едва ли едно на сто от патимитѣ си в' тоз поход.

Като се прѣдставих на владиката в' Търново и като му расправих за работата за която се виках, той ми каза: иди си сега, че ела подир два три дена. па ще видим, да намѣри Костаки и писмото. Два три дни деряен, че недѣля, че двѣ и най послѣ три недѣли. Кога владиката спи, кога Костакя нѣма, кога писмото не е нàрѫки, та чак на тритѣ недѣли Неофит благоволи да ме повѣрва че не съм нито давал, нито писал за вула и да ми позволи да си идѫ; но и тоя пѫт, нити Костакя, нити писмото с' което искаха да ме обвиняват, се удостоих да видѫ. Работата беше очевидна; тѣ искаха да ме отстранят от Бѣла додѣ си намѣрят тамо друг учител.

Щом са отървах от тази бела, още до вечер'та тръгнѫх и прѣз нощ'та стигнѫх в' Бѣла. Додѣ да съберѫ ученицитѣ си и да започнем пак из ново, минѫха се почти двѣ недѣли; но не бѣх още склучил тия двѣ недѣли, когато Ферат Бей, заповѣдник'а на Бѣла, по наущение, както нѣмам сумнѣние, от Костакя, праща една вечер примрак та ме хващат в' смирената ми сламена стая и с' букаги на краката, — мене и едного Арбанасченина, жител в' Бѣла, с' когото сѣдѣхми та приказвахми —по един крак в' букагитѣ, отведохѫ ни, та ни запрѣха в' тъмницата. На сутрин'та, един от селенитѣ, приятел на Ферат бея и баща на едного от ученицитѣ ми, с' приканваньето и на други още селени. дойде да на моли и измоли ни наистина та ни пуснѫха, и от затвор'а като излѣзохми той ме заведе на кѫщата си, нагости ме и тогава чак ми каза че заповѣд'та на Бея била да не замръкнувам вечер'та въ Бѣла.

Ти да си, читателю, покоряваш ли се, или не? Аз, хеле, се покорих. Още прѣз ден'я, без пара, без пул, с' една платнена торбичка на рамо — в' която нѣмаше освѣн малко селски хлѣб и сол, двѣ глави червен лук, двѣ Грьцки книжки за прочитанье и един тетрад с' записки на избранитѣ ми думи — потеглих за Пиперково и Караманово.

С' мрак'а стигнѫх в' Пиперково и попитах за даскал

ако има там, или поп. Нѣкои добри хорица ме заведоха до кжщата на попа, син'а на когото бил даскал в' селото, но сега, лѣтѣ, не събирал момчетата. Като влѣзох в' двор'а, кучетата скочиха върху ми и показваха гостоприемството което ме очакваше. Минж се врѣме додѣ се отбранж сам от кучетата и прѣз двор'а да дойдж до кжщнитѣ врата. Застарѣла една жена, в' кирливи и опърпани дрехи, се подаде на вратата да ми каже че даскалът бил из село, а дѣдо поп си бил лѣгнжл и позаспал. Да не продължавам, отказаха ми гостоприемство и аз бѣх привуден прѣз настаналата вече нощ да ходж по опустѣлитѣ от хора улици в' селото, прѣслѣдван на всѣка стжпка от враждебно настроенитѣ против окжснѣли пжтници селски псета. Повече от час се скитах додѣ намѣрж дѣ да прѣнощувам. Най послѣ установих се на край селото, в' един бордей, който беше нѣщо като дюген или кръчма, но вжтрѣ нѣмаше. освѣн двѣ три бъчевки и возилници, ни стол, ни възглавница нѣкаква, нито пък лавица нѣкоя за сѣданье.

Пиперково е паметно за мене, не толкоз по тая неприятна случка на поповото спотайванье, поради което се изложих на дълги расправии с' непривѣтливитѣ Пиперковски кучета, нито по неудобството за прѣнощуванье в' кални'я и влажен бордей, а по едно друго обстоянье, може би за читателитѣ не толкоз важно, но за мене не лесно забравимо. Прѣнощуваньето ми в' Пиперково ми е дало пръв пжт повод да се помжчж да станж нѣщо като писател Български. За зло ли, за добро ли, и азъ не могж да си обяснж още, но странно е това че първата писателска идея ме посѣти в' това, тъй да кажж, нестраннолюбиво за мене село, и азъ просж снисхожденьето на читателитѣ ако се отстранявам малко от прѣдмѣт'а си да споменж нѣщо за това, както и какъв край възима първий период на мо'я даскалжк.

Както казах, в' знаменити'я Пиперковский бордеи нѣмаше дѣ да си послужи и да посѣдне пжтник човѣк тъй уморен като мене и раздосадован отъ непрѣкжсваното лаенье и прѣслѣдванье на селскитѣ псета. Прѣд бордел'а имаше само един пюшкюнец от една чепорлива дъска и не вѣщо прикован у стрѣхата на бордел'а и подпрѣн на три четири забити в'земята клечки: на този пюшкюнец сложих аз торбичката си, па и сам се посложих. Освѣн кръчмарина, човѣк около 60

годишен, но здрав още на глед и лек, нѣмаше никой друг по това врѣме в' кръчмата. Като Пиперковски кръчмар, той ме прие доста вѣжливо. Наскоро аз имах случай да узнаѭ от него че той бил от Бѣла, че бил войник, ходил по Стамбол, пасъл царскитѣ атове и косил сѣно по Кеатханата. В' сѫщото врѣме той се домогваше да узнае отъ мене кой съм аз, от дѣ съм, от дѣ идѫ, кѫдѣ отивам и защо ходѭ сам. Не трѣба казванье че кръчмар'я-старец беше, колкото любопитен, толкоз и приказлив; обичаше да разказва и умѣеше доста хубаво и сладко да приказва, тъй що можеше да се слуша без отекчение. Моитѣ отговори на распитваньето му дадоха му повод да се заприказва за Гърцитѣ и за патрика им в' Цариград и той се впуснѫ на дълго да расправи за вѣроломството на Гърцитѣ, за издайството на духовни'я им глава, и как направили тѣ за да истребят всичкитѣ книжевни Българи и да се загрие Българската книга. Това прѣдание съм слушал аз из послѣ и от други нѣкои безкнижни Българи, чел бѣх го и в' историята на Отца Паисия, но, трѣбва да кажѫ, че далеко не тъй както ми го расказваше Пиперковски'я кръчмар, Дѣдо Драган. Той разказваше чудеса хитрини и лукавщини на Грцкитѣ калугери за прѣмахванието на Българската книжевност; прѣдставяше за силно-трагически безчеловѣчия направени отъ Турцитѣ при избиваньето на Българскитѣ учени. Легендарнитѣ му проповѣдки за гоненията на Българскитѣ калугери по мънастиритѣ, за лижбитѣ и чудеснитѣ станѫли за спазваньето на Българскитѣ слова бѣха тъй занимливи щото, ако и доволно начитан като за онова врѣме, ёще и уморен както бѣхъ, аз стоях та го слушах „зяпнѫл в' устата му", както казват нашитѣ.

Беше настанѫло пѣгляно врѣме. Дѣдо Драган не беше още свършил прикаскитѣ си когато излаяха псетата на близу до кръчмата и прѣд нас слѣд малко се яви единъ момък с' рунтав, но крѣхнѫт калпак, с' червена шапка и дълг перчем, с' пъстър аладжан елек и с' дивит затъкнѫт на пояс тъй като да не остава невиждан, по което аз заключих че ще е селски' нѣкой грамматик. Дѣдо Драган го посрѣщнѫ с' „добрѣ дошел, даскале" и сѣднѫ пакъ на голата земя до дивни'я ми пюшкюн който тоже се обади като испраще кога рекох да се поотмѣстѭ за да сторѭ мѣсто на госта; но той, даскал'а, при-

клекнж на прага у вход'а на кръчмата, а старец'а подкачи пак прѣкжснжти'я за малко разказ.

Когато вече свърши Дѣдо Драган, даскал'а, който беше не друг освѣн попски'я син, се вмѣси в' разговор'а. Ние се здрависахми, пораспитахми се за живо-здраво, опознахми се като еснавдаши и се расприказвахми за това, за онова по занаят'а си. Аз имах случай да блѣснж с' моята начитаност в' черковнитѣ книги и не се свѣнях да показвам до колко съм вѣщ в' даскаллжк'а, като не забравях тук там в' разговор'а си, да втиквам по нѣкоя от „избранитѣ си думи". . . Не помнж сега как дойде рѣч и мо'я събѣседник, Пиперковский даскал, отвори дума нѣщо за вълцитѣ. Той искаше да раскаже за една случка, станжла минжлата година, за която и аз бѣх чувал в' Бѣла като бѣх. Но, . . „аз вам да ви го прикажж сжщински както беше то", каза Дѣдо Драган, „че да видите чудо и помен". Ний на драго сърдце му дадохми ред да прикаже той за тази случка.

Работата беше твърдѣ проста. Един момък от Пиперково задирял нѣкоя мома от Бѣла. На момата баща ѝ я не давал на този момък, защото неможял да му даде за обущѫ (баба хакж) толкоз колкото искал той. Момата сторила да пристане на момъка и да иде подирѣ му без волята на баща си. Една нощ прѣз зимата, момък'а отива на Бѣла, извежда момата из бащи ни ѝ и я повежда към Пиперково. В' пжт'я ги сполѣтва вълчешка глотница. Момък'а сколасал да въскачи момата на една круша, но не пристигнжл да се въскачи и той. Вълцитѣ го нападнжли и той, възблегнжт на крушата, с' един Габровски нож що носял, бранил се вече до колкото можял, съсѣкал три вълка, другитѣ най подир побѣгнжли и той завел момата дома си в' Пиперково. Но Дѣдо Драган тъй подробно и тъй увлѣкателно расказваше за всичко това: как се задиряли младитѣ, как се нагласили да бѣгат, как ги сполѣтвла на пжт'я вълчешката глотница, как се спуснжли вълцитѣ и с' какво остървенение нападали момъка, как той неустрашимо се борил и ги съсѣкал, как тѣ навалѣли та дърпали съсѣченитѣ си другари и ги раскжсвали, — щото простата случка с' селски'я момък се прѣдставяше от Дѣда Драгана като нѣкакъв важен геройски подвиг. Аз се до толкоз увлѣкох от расказ'а му, щото тогаз още турнах на ум'а си непрѣменно да

опишж, както историята на този маловаженъ случай, тъй и чудесното онова прѣдание за навѣт'а на Гърцитѣ връз Българската книжнина. Еще сутрин'та, в'пжтуванието си от Пиперково за Свѣщов, на двѣ мѣста сѣдах да си почивам и да се опитвам в'писателски'я занаят, ако е занаят това дѣго да драще човѣк каквото му скивне и да записва каквото му се ревне и което му нему харесва, ама било то нѣщо като **„не врѣло, ни кипѣло“**.

В'Свѣщов ми се прѣдставеше случай да останж за взаимен учител в' Горне-Махаленското училище вмѣсто Петра Ангелова, който се стягаше тогав да иде да се учи в'Русия. Учител'я ми, Е. Васкидовъ, желаеше това и ми пристояваше; оставаше да се отблжснжт малки нѣкои интрижки на нѣкои Свѣщовски чорбаджии които искахж да вредят на това мѣсто нѣкои испаднжли свои роднини. Но моята черна орисница ли, да кажж, тъй докара, лукавата умишленност на моитѣ непримирими врагове ли тъй прѣсмѣтнж, Неофит и Костаки се озоваха в'Свѣщов и осуетиха надѣждитѣ ми. Твърдѣ интересна по затѣйливост'та си е интригата която тия двама мои врагове ми изиграха в'Свѣщов. Тя заслужва да се раскаже, но тук и сега аз не щж да расказвам за нея: ще кажж толкоз само, че тѣ ме така издънтиха и тъй устроиха, щото, вмѣсто учител въ Свѣщовското училище, аз се намѣрих в' Свѣщовската тъмница.

Щом излѣзох из тъмницата, слѣд два три дена, хванжх пак пжт'я за Търново. Аз се отбих нарочно в'село Михалци, дѣто имах майчини си роднини, с'намѣрение да опитам не ще ли би възможно нѣкак да се остановж за учител. Но и тук нѣкой си Руссец, извѣстен под името Поп Костадин Московец'о, дошел и останжл тук не знам кога и как, оженен и опопен, добил бѣше влиянье и въртеше селото, та противодѣйствуваше на роднинитѣ ми, с'намѣрение да настани сина си, момче малко по-малко от мене и много по-неучено. Роднинитѣ ми, хора честни но сиромаси, направиха щото можаха: събраха селенитѣ, прѣдставихж имъ сгодни'я случай да ме задържжт за учител, но по-влиятелнитѣ бѣха от към „Московецо“. Чорбаджията, не му помнж сега името, от очи за роднинитѣ ми, стори да ме попита колко бих им зел да останж за таз зима (идущата) да им учж дѣцата. Хиляда гроша, рѣкох аз, за

една година и да ме хранят . . . . „Че много искаш ти", каза той. „Ний, за цялу лягу", прибави друг един от чорбаджийскитѣ мекерета, „плащами на гуйдарю да ни пасе гуед'та и пà ни му давами повик отъ двѣстя грошое, ем дя-й то да си гуйдар, а дя-й да си даскал: гуйдар'ю цял ден оди да се пиче пу слънциту, тича подир гуед'та, движдо гу иди поняуга, а ти жа седиш у килията на сянка, няма дъж', няма вятър . . ." "Колку жа ни земиш ти нам за зимѫс, а то лятус куго жа учиш?", повтори чорбаджията. Аз бѣх готов да пристанѫ колкото ми дадѫт; но хитри'я Московец се намѣси и каза: „трѣба да са скаже на владиката да са спраши да видим како он жа каже". Тѣзи думи прѣсѣкоха у мене всѣка надѣжда за оставанье в' Михалци. На вторий ден аз се опростих с'роднинитѣ си и се завърнѫх в'Търново нѣщо подир шест мѣсеца скитанье.

Това достопаметно за мене лѣто по случкитѣ и патимитѣ ми от Неофитовото и Костакевото прѣслѣдванье беше още повече паметно по събиранието и з..писванието на „избранитѣ ми думи", които аз бѣх прѣкръстил вече на „достопамятни изрѣчения". В'скитанието си по селата и в'сношението си с'селенитѣ, аз не само бѣх обогатил сбирката си, но бѣх вече доволно привикнѫл и на умѣстното им употрѣбение в'разговор'а, от което съгледвах че селенитѣ с'по-голѣмо благодаренье ме слушаха като им ги привождах в'примѣр; освѣн това тѣ по-лесно ме разбираха и по-лесно проумѣваха онова което исках да им кажѫ. Това ми даваше нѣкак прѣимущество, както над самитѣ селени, тъй и над другитѣ мои съхудожници и еснафчии, селски учители, и още повече над скитницитѣ онѣзи калугери които ходяха тогас да просят по селата и драгастяха селенитѣ за едно за друго, като ги проглушавахѫ с'пословишкитѣ си цитати от псалтир'я и житиетата на святиитѣ. С'тѣзи калугери често ми се случаваше да имам расправии по селата. Споменувам тука за тѣх, защото и от тѣх имах друг вид смущение. По внушенье от Костакя ли, по свое недоразумѣнье ли, нѣкои от тѣх тоже ми пакостяха, или поне искахѫ да ми пакостят за установението ми като учител по селата; за това и аз беспощадно ги прѣслѣдвах и громолях ги дѣто ги сполѣтях за тѣхното невѣжество и ханжество. Тѣ отбѣгваха от лично съставанье с' мене, но зад гърб'а

ми не пропущаха случай да пръскат най-възмутителнитѣ за мене мълви: че съм бил еретик, безвѣрник, безбожник, а тогаз аз бѣх и набожен и ревностен черковен проповѣдник. Имаше, наистина, и нѣкои добри калугери, даже и много по-добри и от мнозина сегашни, които разбираха положеньето ми, утѣшаваха ме и насърдчаваха ме в'подвиг'а ми против Грѫцкото духовенство . . .; но и добритѣ калугери, и лошитѣ калугери, Бог с'ними. Не е сега работата за калугеритѣ, да се върнѫ на прѣдмѣт'а си.

Даскал'а в' Пиперково, син на попа който се прѣстори на заспал за да ме не приеме на дом'а си, в'нощното си онова посѣщенье което, както расправих по-горѣ, ми направи в'избата на Дѣда Драгана (дѣго бѣх останѫл да прѣнощувам), когато се разговаряхми с'него и аз по обичаю употрѣбявах често нѣкои от достопаметнитѣ си изрѣчения, попита ме дѣ съм чул и как съм запомнил аз толкоз **„стари думи“**. Това беше първото название което чух от други уста за достопаметнитѣ от мене наричани изрѣчения, но и то не ми се виждаше чисто народно, приличаше ми нѣкак на селско, полудаскалско наименование. Както и да е, това ми даде повод да се ослушам в'народ'а да ли той ги не нарича с'друго нѣкое особенно име. Колкото и да се вслушвах, не чувах нищо друго освѣн: **има дума, както има една дума, както рѣкъл онзи** и нищо повече. Колчем пък се вземах да распитвам уж как се казват таквиз едни думи, които прѣвеждах за примѣр, до нищо не можях да се добиѭ и даже работата се позаплиташе и по-неразбрана ставаше и от селенитѣ все пак на „рекъл онзи“ се спираше, а от селскитѣ даскали на „стари думи“.

По-главното обогатяванье на сбирката ми бѣше станѫло в'Бѣла дѣто се бѣх застоял и повече. В'това село, по него врѣме, прѣди 38 години, по дюгенитѣ и по кавенетата мѫжьетѣ говоряха повече по Турски и употрѣбявахѫ доста таквиз „стари думи“ на тоя язик. Това ме и накара да хванѫ да записвам и Турски „стари думи“. Трѣбва да признаѭ че Турскитѣ стари думи аз намирах много по-замисловати, почесто употрѣбявани и по-приложими на практический живот; само че нѣкои от тѣх сѫ много по-галатни, тъй що онова което по Турски можеше беззазорно да се изговаря в'галатни думи, още и да се прави, на Български никак не идеше да

се искаже, или, ако и да се исказваше, вмѣсто да се аресва, докарваше отвращенье. Забѣлѣжих, обаче, много пѫти че тѣзи които си служяха с'такива стари думи на Турски като говоряха по тоя язик, кога говоряха по Български, мѫчаха се по нѣкога да ги изговарят и по Български, или да придазат поне смисъл'та им, което и сполучваха. Особенно женитѣ, които тоже знаяха Турски но си говоряха по Български, често привождаха такива думи прѣведени на Български, но прѣведени тъй както не бя ги прѣвел сега даже и най-вѣщия от нашитѣ книжевници. Работата стоеше в'това, че онѣзи думи, които на турски се земаха из Турски'я живот и от Турскитѣ нрави и обичаи, оставаха без смисъл ако да се прѣведяха буквално на Български; за това тѣ ги осмисляха като прѣвождаха не думитѣ а смисъл'та и дѣйствието с'онова което е свойственно на Българина. Тъй на пр. изрѣченията които на Турски привождаха за примѣр от морский или военний живот, тѣх ги приспособѣваха: гимията на кола, орѫжията на рало или копраля, както ще укажѫ на това в'ред'а на прѣведени нѣкои пословици. Тука за образец само ще приведѫ които ми случайно дойдоха на ум:

„Хер гюн байрям олмас."
Сѣки ден коладня не бива
„Делие хер гюн байрям."
На луди'я сѣки свет ден Великден.
„Байрямдан сора байрям бумбареки."
Подир ден'я Коладе ле.

Но тогава аз от тия работи не разбирах, а поставил си бѣх за правило, като чуѭ и турска стара дума, да я записвам, и кога я чуях на български, заличавах Турската и оставях само Българската. Забѣлѣжено, че и от Турцитѣ, до колкото се вслушвах от послѣ, не можах да чуѭ особно название за тоя вид думи. И у тѣх се слушяше все сѫщото; **бир лаф вар** (има една дума), **бири си демиш** (нѣкой си казал), но нѣкак с'повече указание че тѣзи думи не принадлежѫт на едного, а на множина от народ'а.

И тъй, когато се завърнѫх в'Търново, сбирката ми състоеше от 500 и нѣколко Български „стари думи" и около сто Турски.

Аз се прибрах при баща си, но нѣмаше какво да правѭ и много се утѣснявах, когато един ден случайно дойде у нас

нѣкой си Хаджи Иванчо, инак „Трѣвненската света богородица“ прѣкоросван. Той беше човѣк практичен, но и крайно лицемѣрен. Беше познайница на баща ми, като съселенин негов, но искрен приятел и приближен на Неофита. Той беше ме и друг пжт уговарял, когато отварях частно училище в' Търново, да идж да искам воля от Неофита. Сега, като ме запита дѣ съм и както правѭ, баща ми му расправи за несполуката ми да се заловѭ нѣйдѣ за даскал и особенно му разказа за случката ми с' Неофита в' Свѣщов, спорѣд както му я бѣх расказвал аз. Той се долови до думитѣ с' които Неофит ме отлъгваше в' Свѣщов че, като се върне в' Търново, да идж при него и той ще прѣдстои да ми намѣри мѣсто. — Ами ходи ли? попита той. — Не. — Ами тъй бива ли? Защо да не идеш? Иди ти; той е владика, юч-тувлия (с' три опашки) паша е, и мѣсто може да ти намѣри, и добро може да ти направи и зло. По неговитѣ думи воден и баща ми и той ми заповѣда да идж да се явѭ на Неофита. „Да видим“, каза той, „и туй чудо», а Хаджи Иванчо прибави: **„Нѣма да хвърлиш камък че да та заболи ржката я?“** Иди там, поклони му се, кажи му Светий Владико, знаш я, как рекъл онзи? **„Поклони се злому, като на светому“.**

Не бѣх чувал такваз хубава по язик'а, но и толкоз калпава по науката си, стара дума. „И аз му казвам“, рѣче баща ми, **поклонена глава сабя не я сѣче**, ама то вироглаво“. „Тъй сж тѣ, младитѣ,“ прибави Хаджи Иванчо, „тѣ им сж чини че **всичко що ввърка все се ѣде**; ама не е тъй то. Умното е, както има една Грьцка прикаска: Ὅπως ὁ κόσμος καὶ ὁ Κοσμᾶς и хванж да расправя на баща ми какво ще каже то по Български.

На други'я ден, колкото и да не ми беше по волята, щж не щж, упжтих се при Неофита, и напомних му обѣщаньята в' Свѣщов, като се приструвах че вѣрвам в' тѣх. Неофит се и той пиструваше и казваше ми че той бил намѣрил уж мѣсто, но като не съм се явил на врѣме, там дѣто мислил да ме прати, в' Лѣсковец, тѣ си намѣрили учител. Но пакъ щж видѭ, каза той, за нѣкое друго мѣсто и, ако се намѣри, ще побърза да ми яви. Аз познах че ме лъже, но, как и да е, измѣташе се поне с' лъжа, когато Костаки просто ми каза: не съм ти бащин измикерин я да ти търсѭ мѣсто, търси и на-

2

[redacted]

мѣри си... Той ми се присмѣ още на очитѣ че ме изиграл в' Свѣщов, това за което много ми докривѣ. Ядосвах се аз на себе си защо сам да му дам случай да се издѣва над мене, но **„минжлото се невръща, а се прѣглъща.“**

Тогаз излѣзох из митрополията, присрамен и нажален, но нѣмаше на кждѣ да се обърнж. Да се отпънж нѣйде на далеч да идж да търсьж мѣсто, несмѣях да се излагам на неизвѣстност прѣз зимата. Оближнитѣ мѣста дѣто бѣх познат, едни просто не смѣяха от владиката да ме условяг, други се бояха да не би, както беше се пръснжло за мене, да съм заразен отъ нѣкоя ерес, а отъ това най много се плашяха поповетѣ, които тогаз още играяха по-главната рол в' избираньето и приставаньето на учителитѣ. Трети пък, като чуваха кждѣ съм се скитал минжлото лѣто и на колко мѣста съм се залавял и съм напущал, заключаваха за мене и явно говоряха че аз не „държж дикиш“, т. е. не стоьж на едно мѣсто. А да ли аз нестоях, или не ме оставяха да стоьж, то беше нѣщо за което никой не искаше да види и да испита. Тъй аз от всѣкждѣ си отбих омут'я и най-подир сторих „да закачж даскалжка на клечката“ и да станж казанджия[1]).

Разумѣва се, че не ми беше тъй лесно да се заловьж на бащиний си занаят, но от немай кждѣ принудих се на това. Баща ми беше бѣден човѣк. С' всичката си сиромашия, той беше направил онова което можеше за да ме искара и мене нѣщо човѣк и да ме издигне по-високо отъ срѣдата и кржг'а в' който сждбата беше ме поставила. Мене ми беше тежко, млад и способен за работа човѣк, какъвто бѣх, да стоьж празен и най-вече, вмѣсто да бждж нѣщо помощ на родителитѣ си, да им бждж в'тяжест. Но веднъж рѣшен, рано една сутрин чуковетѣ и шумът в' казанджийската махала в' която живѣяхми ме разбудиха, аз станжх, прѣкръстих се, казах **„мечка страх, мене не“** и се отзовах в' дюген'я на баща си. Помньж и сега с' какви чувства и вълнения [2]) се явих прѣд

---

[1]) До тук расказ'а по историята за събирането на притчитѣ е зет цѣл и прѣпечатан без измѣненье от Книжка I-ва и II ра, 1882 год. на Периодическото Списанье. От тука на долу почва продълженьето на расказ-а.

[2]) За положеньето ми въобще в' това врѣме по на дълго е расказано въ Епизод'а. Виж: Периодическо Списание кн. XV и XVI, 1885 год.

него и му съобщих за рѣшеньето си. Той ме поизгледа тъй малко подозрително, повъздъхнѫ глухо и ми каза: Добрѣ, синко, като искаш, работа ще се намѣри и за тебе, и аз се успокоих, макар и да се унижих. Сега поне нещеше брат ми да ме гледа на криво и да мисли че се хранѭ на неговий гърб, а това бѣ доволно за мене тогаз.

Аз мислях и вѣрвах че даскалльк'а се отърва от мене и с' сърдце слѣдувах казанджилък'а, както ме бѣ съвѣгувал от Долня-Махла Дѣдо Григор Табак'а, но сѐ не се оставях от мисъл'та, кога ми прилегне, да отворѭ работа на Неофита и Костакя. Наистина, че връстницитѣ ми се смѣяха като ме гледаха казанджия. Така сѫщо ми се присмиваше и Даскал Пеню Давидов, който си позволи даже един ден, когато ме срѣщнѫ с'бъкел'а за вода, да ме пита защо не съм си окачил и сахат'я на гѫрди. Ний се понаядахми с' Даскал Пеня и аз сѐ му казвах да напусне училището че да се сподоби Търновото с' по-добър учител, а той ми подгатваше нѣкои слободии от минѫлий ми даскалски живот. Само Даскал Никола Златарски се отнасеше по-човѣшки с' мене, не вѣрваше че ще останѫ вѣчно казанджия и даваше ми каквито книги имаше за прочит. Той най напрѣд ми обади че прѣз Търново щѣл да мине Султан Абдул Меджид. При тая новина, населеньето, което беше писнѫло от Неофита, поиска да се въсползува от това рѣдко събитие за да се отърве от него. Станѫ цѣло движение по Търновско да се пишѫт и подписват прошения против него, и сам чрѣз моя рѫка се подписаха и подадоха двадесет такива желби които и подѣйствуваха за отстраненьето му, но аз никак не мислях че ще излѣзѫ от Търново прѣди Неофита и тъй скоро ще напуснѫ казанджилък'а и ще се върнѫ пак на даскаллък'а. Ето това как станѫ.

Като имах намѣрение да не напущам бащини'я си занаят аз прилѣжно бѣх се заловил за него, испълнявах всичко което се искаше от мене, духах испърво малкитѣ мѣхове, ходях с'менчето за вино, носях с'бъкел'а вода, наскоро зех да духам и голѣмитѣ мѣхове, зел бѣх да удрям и мазилото, а, кога нѣмаше баща ми, удрях и от аралък'а: с' една дума в' растоянье нѣщо на 6 мѣсеца бѣх до толкоз успѣл в'занаят'а щото на до годината тѫкмях да земам 500 гр. хак. Но аз съм имал един неприятел от сѫщитѣ бащини ми работ-

ници, по име Туманоолу Чапразлията, който мислил да се скара с'мене и да стане причина да ме испѫдят. Един ден извардва кога нѣмаше баща ми, идва грѫста-пиян и слѣд избръсванието на гал'я повиква: духайте момчета! Момчето което духаше го нѣмаше и аз заех мѣстото му. Като видѣ че аз духах, той се распопържа, наведе се та зе бащини'я ми голѣм копан с'който исчукват пеливрат'а и го запокити върху ми. Добрѣ че беше пиян, та не можѣ да ме улучи, а то там щеше и Богът да ме помилва. Без да покажѫ че съм уплашен, аз толкоз само му казах: като ще биеш хората, не дѣй пѝ толкова. Подлютен от тия думи, той се завтече към мене да ме улови да ме бие. Там зад мѣховетѣ ний се наздраво сборичкахми с' него и благодаренье пак на пияното му състоянье, аз го търтих на земята, ударих му три, четири казанджийски мущри, той залелеца, зе да охка и аз го оставих. Като станѫ от земята той си зе кѫсото кожухче, обърнѫ се към мене и ми каза: „Ще видим сега ти казанджия ли ще ставаш, или джумхур ще събираш в' казанджийскитѣ дюгени да . . . Ей сега ще видим могѫ ли те турнѫ в' дупката да ти посвѣтят очитѣ". Аз не се уплаших от заканваньята на Туманооглу, но присѫтсвующитѣ като настояха да се махнѫ от дюген'я да не стане по-голѣм скандал, аз си отидох у дома и що бѣх се прѣблѣкъл, додоха да ми извѣстят че Туманооглу идял съ Мандаджооглу кѫдѣ дюген'я. Туманооглу как, как; но от Мандажооглу, за когото съм уже расправял нѣщо на друго мѣсто, кожемити ме сгрѣ, толкоз повече защото той ми беше кимен нѣщо от прѣди. Аз излѣзох бързо от дома прѣз комшилука и зех пѫт'я на долу кѫдѣ Турската махала. Като минѫх мост'а, нагазих тая махала, дѣто никога не бѣх ходил, и от там как и прѣз дѣ излѣзох на кра'я и додох на Малкий-Чифлик. От там поех пѫтя към запад, спах вечер'та на Шемшево у роднини, на другий ден минѫх прѣз Ново-Село, прѣкарах втората нощ в'случайнитѣ тамо двѣ цигански колиби и чак на третий ден стигнѫх в'Севлиево.

Това беше прѣз 1846 лѣто. В'Севлиево тогава се правеше ново здание за училище, което беше на искарванье, а Даскал Никола нѣкой си учеше дѣцата ёще в'една от келиитѣ. На-двѣ, на-трѣ аз се цѣних учител и влѣзох та отворих най напрѣд новото Хаджи Стояново наричано училище и почнѫх прв да

прѣподавам по новата метода за взаимно ученье. В'Севлиево прѣкарах 10 мѣсеца и прѣз това врѣме се занимавах исключително с'уроцитѣ си и с' прочитанье твърдѣ жадно каквито книги ми попаднѫха в'ръка, повечето от които си доставях от Габрово.

Прѣз 1847 год. минѫх за учител в'Ловеч и там се застоях нѣщо година и половина. Когато станѫх казанджия аз бѣх почти зарѣзал книжевнитѣ си занятия, та и всичкитѣ си любими „стари думи", които до тогива бѣх успѣл да запишѫ, бѣх затурял нѣйдѣ дѣто вторий пѫт не ги видѣх. В'Ловеч, у мене на ново се породи желаньето, което бѣх почувствувал слѣд расказ'а на Дѣда Драгана в'Пинерково, да станѫ списател и да се занимаѭ с'книжнината, и в' Ловеч почева сѫщински моята литературна дѣятелность. Наистина, аз бѣх се позанимавал нѣщо с' книжнината още от когато станѫх пръв пѫт учител. Въ Търново бѣх се опитал да съчинѭ за Българскитѣ училища учебникъ по Славянската грамматика. В' Килифарево написах статия по кощунствуваньето на гълѫбитѣ и за праздното прѣкарванье на врѣмето от Гръцкитѣ владици, писах нѣщо и по Акатиста на Св. Ивана Златоустаго и Св. Ивана Рилскаго. В' Севлиево бѣх описал една случка на която сам бѣх свидѣтел, именно как един ден един Турчин в' срѣд едно кафене би за нищо и никакво едного Българина и ни един от присѫтствующитѣ не се осмѣли да каже нѣщо на Турчина, това което тогава ми направи силно впечатление и мя подбуди да опишѫ това събитие. Но, всичкитѣ тия мои опити в' списателството бѣха написани на Славянский язикъ, не на Българский. Първитѣ мои съчинения на простонародний наш язик аз подкачих въ Ловеч. Тук аз не само че се залових пак да събирам любимитѣ си „стари думи", да записвам пѣсни, прикаски, прѣдания и други подобни материали, нъ възбуди се у мене и страст да съчинявам стихове и да кроѭ поеми. До това врѣме аз бѣх се занимавал и с' стихотворството, но не твърдѣ сполучливо. Повечето от стиховетѣ които бѣх съчинил бѣха **училищни** за поощренье младитѣ към ученье; **любовни**, за да отървѫ младежитѣ от Турскитѣ пѣсни които по онова врѣме бѣха на мода да се пѣѭт, или пак такива с'които подгаврях Гръцкитѣ владици и тѣхнитѣ мекерета. Почти всички тия стихотворения, както и много други от сѫщий харак-

тер които и от послѣ в'учителствуваньето си съм съчинявал, сж изгубени и аз немогж да въстановж нищо от тѣх. При все това намират се и сега възрастни хора, мои бивши от онова врѣме ученици или връстници, които и ден днешен помнят откжслеци от тия стихотворенья както и гласоветѣ на които съм ги учил да ги пѣжт: толкова жедно се распространявяха и изучваха тия стихотворения като новост тогава. В'Ловеч аз не се задоволих само с' стихотворения от тоя род, по прѣдприех съчинението и на цѣли поеми и сатири в'стихове. Тук, между разнитѣ други творения едни почнжти, други прѣполвени, трети на искарванье, аз успѣх да свършж и приготвж за печат три: 1) **Крумиада,** в'която пламенно въспѣвах в'стихове побѣдитѣ на Крума върху Никифора; 2) **Огледалото**, сатира в'стихове, в'която ядовито подигравах и усмивах изобщо Гръцкитѣ Владици в'България, най вече Търновский, Ловченский Врачанский, Софийский и Видинский; 3) **Цвѣтосъбранье**, което съдържаше около 100 любовни и други с' общ характер стихотворения. Между недоискаранитѣ творения бѣше едно с'което въспѣвах подвигитѣ на Самуила. Крумиадата, Огледалото и Цвѣтосъбранието аз испратих от Ловеч чрѣз Апостола Конкова в'Свѣщов да ги прѣпрати да се печятат в'Букурещ дѣто се изгубили.

Прѣз 1848 г. се поеви холерата от която се поминж и баща ми в'Присовский мънастир, Св. Архангел, дѣто е и погребен, час и половина нѣщо от Търново към Келифарево. Понеже тя заплашваше да се распространи и кждѣ нас, мнозина избѣгаха от град'а в'околност'та, а аз побѣгнах в'Троенский мънастир, игумен'а на който беше Партений нѣкой си, родом от Сопот. Като живѣх нѣколко врѣме в' мънастир'я, у мене се възбуди пак желанье то, което еще от малък имах, да станж калугер, за която цѣл даже бѣгах от бащината си кжща в'Присовский мънастир още момче като бѣх. Първий пжт у мене беше се проевило това желание от голѣма богобоязливост внушена в'душата ми от постоянното четенье исключително почти на черковни книги и житиета на светци. Тоз пжт, обаче, подбужденията ми бѣха да се оттеглж от свѣт'а за да могж да се прѣдам исключително на умствени занятия. С'тая цѣл прѣд вид аз напуснжх Ловеч и отидох вторий пжт в'Троенский мънастир. Но, прѣди да хвърлж калпак'я

и да наложж капата, аз прѣдложих едно условие на Дѣда Партения, с'когото бѣх уже говорил по тоя прѣдмѣт, именно да не ме праща по селата на просия като другитѣ калугери, нѣщо което ми бѣше противно. Игуменът склони, но не тъй калугеритѣ които въстанжхж против подобно условие, като заявиха че ако и аз не ходж на просия, то и тѣ нѣмало да ходят. Спор'а по този въпрос ёще се проіакаше когато една сутрин аз зех книга в'ржка и излѣзох да се поразходж нагорѣ по край рѣката. На една хубава полянка, с'кичести на около дървета, аз ся истегнжх на трѣвата да си починж и да си почетж. По едно врѣме чувам като из далеч тжжевен един глас който глухо достигаше до ушитѣ ми. Аз не обърнжх на него вниманье из начало, но като го чух да се повтори нѣколко пжти и като познах че е човѣчески глас, станжх да видж от дѣ иде и що има. Като стигнжх на брѣг'а на рѣката и погледнжх долу, що да видж! Стар един калугер се мжчеше да си пере дрехитѣ и в'това врѣме дъртешки охкаше и пжшкаше. Аз се запрѣх да погледам на тая любопитна сцена и калугерът, без да знае че имаше кой да го наблюдава, слѣдваше да се пере и да пжхти и охка. Уловил с'двѣ ржцѣ тоежката си, той тъпчеше дрехитѣ и си мърмореше: Хж! на тебе! Пери се, де. Не биваше да се оженж кога бѣх млад че да си имам бабичка да ме пере, ами сега, на стари години, да се мжчж сам да се перж. Хж! на тебе!... и ох, ах, извикваше старец'а и се позапирваше, облѣгнжт на тоежката си, да си поотпочине. Аз стоях, гледах, слушях и печалната тая картина ми направи тжжно впечатленье. Туй калугерството, рекох, и то не си е работа и като си турнжх книжката в'джоб, рѣших да се върнж в'мънастир'я, да си приберж партакешитѣ и да очистж от там ёще на сжщий ден. Рѣчено и сторено и с'напущаньето на мънастир'я напуснжх за винжги и мисъл'та даже да се калугерж.

В' Ловеч, както казах, аз се застоях нѣщо година и половина. За да не помислят читателитѣ че съвсѣм без вълнения съм прѣкарал това врѣме, аз ще просж позволенье да им расскажж една историйка която е характерна за Гръцкитѣ владици в' България. Ловеч в' духовно отношение беше епископия подчинена на Търновский Митрополит. По онова врѣме когато аз бѣх учител, Ловченский Епископ беше един млад, левент

и хубавец владика, по име Мелетий. Той имаше и хубав глас което го караше често да пѣе в' черква. Като имах прѣд вид жестокитѣ гонения които бѣх си навлѣкъл поради явната ми враждебност спрямо Неофита и Костакя, аз бѣх прѣдпазлив в' Ловеч и явно гледах да бѫдѫ добрѣ с' Мелетия, но тайничко все си го прѣслѣдвах. Мелетий тоже гледаше да бѫде в' добри отношения с' мене за да му бѫде мирна и нему главата. Той до там искаше да ми се покаже добър, щото ме употрѣбяваше за свой секретар да му пишѫ обикновенната корреспонденция. В' Цариград той се сношяваше най вече с' капу-кехаята си, Никомидийский Митрополит, с' когото държеше и интимна корреспонденция която криеше от мене. Тая корреспонденция привлѣче любопитството ми, понеже се сѣщах че в' нея трѣбва да има нѣщо по отношенията на Грцкитѣ владици изобщо спрямо Българитѣ и аз вардях сгодний случай, който ми ся и прѣдстави, за да турѭ рѫка на нея. Частнийт живот на Мелетия не беше твърдѣ от непорочнитѣ. В' Ловеч живѣеше сахатчия един, по име Костаки, който водеше жена из Битоля, нарицаема Мариола. Мелетий беше се влибил в' Мариола и често ходеше да я посѣщава. Костаки, като се догажда каква е работата, нагласява нѣколко Турци и с' тѣх изварлва Владиката у дома си и го заключва в' стаята на жена си. Станѫ голѣм скандал. Из Търново дохажда нарочно Митрополитский Протосингел, по име Кара-Кехая, да разгледва работата. Тоя послѣдний, щом пристигнѫ, испрати Мелетия в' Търново, от дѣто го проводиха в' Цариград, и, за да покрие до нѣйде скандал'а, улови се да сѫди гражданитѣ защо сѫ допуснѫли да запират по такъв начин Мелетия.

До когато Мелетий стоеше тъй затворен, аз се въсползувах от случа'я, отидох в' Митрополията и скритом намѣрих тайната му корреспонденция от която зех само десетина писма, които ми се виждаха най любопитни. Повечето от тѣз писма бѣха любовни размѣнени между Мелетия и Мариола, но имаше и едно от Никодимийский в'Цариград Митрополит което съдържаше тайнитѣ наставления на Фенер към Гръцкитѣ владици в' България, как въобще да се отнасят към възраждающий се тогава Българизм и какви срѣдства да употрѣбяват в' борбата си против неговото распространенье. Тѣзи инструкции бѣха олицетворенье на Гръцка лукавщина и образец на Византий-

щина. Аз не помнѭ всичкитѣ точки на тия наставления, но сѫщност'та им беше тая: че Грѫцкитѣ владици трѣбва всѣкак и всѣкѫдѣ да прѣпятствуват на распространеньето на Българскитѣ книги и да не допущат отваряньето на Български училища. Ако нѣйдѣ поискат да си отворят училище, да им се прѣдложи да направят черква пò-напрѣд; ако се види че не е възможно да се въспрѣпятствува за отваряньe на училище, тогава Владиката трѣбва да се погрижи той да се тури на чело на работата за да земе училището в' рѫцѣ и под негов надзор. В' училищата Грѫцкий язик трѣбваше да първенствува, а на Българский твърдѣ малко вниманьe да се обрѫща. Това писмо, като характерно за отношенията на Гърцитѣ спрямо Българитѣ, аз го прѣдадох (заедно с' шест мѣдни Български пари намѣрени на Трапезица в' Търново от които една носеше името на Цар Тодор) на Хаджи Захария, който тогава на скоро минѫ прѣз Ловеч, когато вторий пѫт отиваше за Руссия. Любовнитѣ писма на Мелетия и тѣ сториха пари. Протосингел'а, Кара-Кехаята, осрѣдоточи обвиненьето си по случката с' Мелетия върху Николаки Терзиоглу, първий тогава човѣк в' Ловеч, който бѣ повикан на духовен сѫд в' Цариград прѣд Патриарха. Аз дадох на Николакя тия писма да се послужи с тѣх и той чрѣз тѣх можа да се оправдае и да увини Мелетия, но на вторий ден слѣд оправданьето му той ся поминѫ в' Цариград от холерата.

Когато се върнѫх отъ мънастир'я в' Ловеч, намѣрих че Ловчани си условили нов учител и без да се спрѫ заминѫх за Плѣвен (1848 г.) дѣто пристигнѫх срѣщу петдесятница. Ёще на вечер'та ходих в' черква, пѣх, четох парамиитѣ, но, вмѣсто да ги четѫ по славянски, аз, както имах обичай, четох ги в' прѣвод на простобългарски. Това се твърдѣ хареса на Плѣвненци и ми спомогнѫ лесно да се споразумѣѭ с' тѣх да им бѫдѫ учител. Но тук връхлѣтѣх на друга бела, т. е. на друг Грѫцки Владика. Агапий — тъй се наричаше той — трѣбва да е знаял за мене и за моитѣ боричкания с' Неофита в' Търново и от страх, види се, да не му размѫтѭ водата, рѣшил още от първий час да не ми допусне да останѫ в' Плѣвен. Той свиква чорбаджиитѣ, изсипва сума хули върху ми и им порѫчва да не ме цѣняват. Като видѣ че с' това нѣма да се свърши работа, той прибѣгнѫ за помощ до властитѣ и

поиска отъ Мюдюрина сеймени да ме уловят и затворят. По какви причини незнаѭ, но Мюдюрин'а по приятелски начин прати извѣстье и на мене и на по-влиятелнитѣ граждани за лошитѣ намѣренья на Владиката. Мене ме стигнѫ яд и слѣдъ като се посъвѣтувах и поразмислих малко и видѣх че в' Плѣвен нѣма еще почва за борба с' Агапия, а, спорѣд както се извѣстих, такава по-благоприятна почва сѫществувало в' Враца, сѣдалището на Агапия, рѣших се и скритом се отправих за този град.

В' Враца стигнѫх непомнѭ срѣщу кой праздникъ беше. На сутрин'та отидох на черквата Възнесенье и заварих че даскалица една, блиска приятелка на Агапия, четешо слово от Софрония. Неволно ми доде на ум и аз да излѣза прѣд Врачани с' слово в' Черква, и даскалицата щом искара, аз се обадих и извиках: „Отче благослови“. Настанѫ дълбоко мълчанье. Священник'а подаде глава зад двѣритѣ, погледнѫ и се дръпнѫ. Вторий пѫт извиках „Отче благослови“, по голѣмо мълчанье, поп'а пак си подаде главата и пак се дръпнѫ. Чак на третий пѫт като попросих благословия, той благоволи да ми я даде и аз почнѫх. Словото което сказах бѣ върху сѫщий текст както и словото четено от даскалицата, но казано живо, то направи силно впечатленье и обърнѫ вниманьето на всички. Слѣд като го свърших аз си отидох на близкий Кунов Хан, без да чакам да пусне черква; но когато пуснѫ черква, едва ли не всичкитѣ мѫжье ся отбиха на хан'а да ме посѣтяг. Аз се запознах с' по-първитѣ хора и тѣ сами ми прѣдложиха да ме условят като се научиха че съм бил даскал. На другий ден аз бѣх вече в' училището.

Щом Агапий се научава че аз, вмѣсто за Търново, както умишленно бѣх распръснѫл слух, съм заминѫл за Враца и там съм се условил за учител, той се расписва писма до чорбаджийтѣ да ме изгонят; но като се извѣсти че писмата му малко дѣйствуват, той побърза сам да доде за да свърши лично тая работа. Тогава се отвори жива борба между мене и него. В' тая борба гражданитѣ, които ненавиждаха Агапия, явно и открито зеха моя страна. Два пѫти Агапия ме запира и двата пѫти гражданитѣ успѣха да ме пуснѫт. По едно врѣме Агапий, като не виждаше друго що, зе един куфар и доде сам в' училището и го заключи та си отиде.

Е, сега каква ще я вършим, даскале, ма питаха Врачанитѣ.

— Нѣма нищо им рекох аз. Ами питахте ли барим владиката защо е заключил училището?

— Питахми го зер.

— А той що ви каза?

— Каза че училището той го е правил и той ще му сѫди.

— Ами Митрополията кой я прави?

— Кой ще я прави, ний сми я правили, населеньето я прави, беки Владиката ще я прави.

— Кога е тъй идете пък вий, земете по-голѣм катинар, та го ударете на вратата на Митрополията.

Това тъй казано уж на шега се понрави на Врачанитѣ и тѣ дѣйствително го извършиха. Агапий нѣмаше що да прави и позволи пак да се отвори училището, но рѣши как как да ме изгони. За тази цѣл той зе да употрѣбява такива ниски и непростителни срѣдства щото, просто да избавѭ живот'а си, аз се принудих да напуснѫ Враца. Врачанитѣ, като бѣха доволни от мене, наградиха ме за всичкото врѣме за което бѣха ме условили и ми обѣщаха че, като се отърват отъ Агапия, пак ще ме викат да им бѫдѫ учител.

Слѣдующий град в' който се установих бѣ Берковец. Тук, благодаренье на прѣпорѫки от Враца, аз лесно и скоро се услових за учител; но тук се испрѣчи та дойде Софийский владика Паисий. Той ма привика и се опита да ме раздума с' добро да напуснѫ Берковец. Сега, каза той, аз правѭ ново здание за училище в' София и като го искарам ще те викам там за учител; за тебе тука не е. Той до там искаше мирно да ме отстрани, щото даже прѣдложи да ми заплати в' брой 300 гр. за дѣто съм се пазарил, като обезщетенье. Аз виждах че Паисий беше рѣшен да ме прѣмахне от Берковец, затова въсползувах се от прѣдложеньето му, зех му паритѣ и слѣд 7—8 дни учителствуванье напуснѫх Берковец.

Като се видѣх с' малко пари в' джоб'а си, нѣщо твърдѣ необикновено с' мене, доде ми на ум че ще могѫ с' тѣхъ поне една година в' странство да се учѭ; затова упѫтих се към Видин с' цѣл да минѫ в' Сърбия, или в' Австрия да се учѫ. В' пѫтя между Видин и Берковец, като минувахми рано една

сутрина рѣката Цибра по дървен един разкиркетен мост, излѣзе на срѣща ни един бик който подплаши коньетѣ, и ний, с' коньетѣ и талигата барабар, цопнѫхми в' рѣката. Догдѣ станем, догдѣ се видим кой жив, кой здрав, рѣката, доста силна, бѣше подкарала моитѣ дисаги с' всичкитѣ ми рѫкописи. Дисагитѣ ги стигнѫхми, но единът дисаг бѣше вече се изсипал и половин от рѫкописитѣ ми се изгубиха. Едва що пристигнѫх в' Видин, който градъ тогава бѣше пълен с' емигранти Маджари, които бѣха избѣгали из отечеството си поради войната с' Руссия, получавам писмо отъ майка си, която идвала чак до Плѣвен да ме дири, с' умоленья да се завърнѫ по скоро в' Търново гдѣто голѣмий ни брат искал да разпродава едно друго и да остави и нея и сестритѣ ми без нищо. Аз потеглих за Търново по сухо и като стигнѫх в' Лом, качих се на каик да излѣза на Никопол за да отидѫ по скоро прѣз Плѣвен. Тук, друго по-голѣмо нещастие ме постигнѫ. Като излѣзвах на сухо от каик'а, дъската която съединяваше каик'а с' скелята се гиврътнѫ и аз с' дисагитѣ си на рамо, потънах в' дѫлбинитѣ на Дунав. Аз знаях да плувам искусно и в' един миг изскочих от горѣ на водата и излѣзох на сухо. Не сѫщата участ имаха дисагитѣ ми в' които носях всичко що имах цѣнно. Ёще с' паданието ми тѣ се изкачиха от рамото ми и бѣха понесени и отнесени невъзвратно от рѣката. Тогава аз бѣх благодарен че отървах живота си. На ли останѫх жив, казвах на себе си, рѫкописитѣ си лесно ще въстановѭ. И наистина аз останѫх жив, но по голѣмата част на тия рѫкописи, именно ония които най много цѣнях, аз никога неможих да възстановѭ. И тъй пѣсни, прикаски, стихотворения, Самуилка, в' това число и вторий пѫт записванитѣ и събрани нѣколко хиляди пословици, погинѫха в' водитѣ на Дунав. Това е второто нещастье което се случи с' тѣх, но не е и послѣдньето. Аз ще продължѭ ёще нататък историята им, която е тѣсно свързана с' историята на живот'а и дѣятелност'та ми *).

---

*). Продълженьето и свършък'а ще се отпечата в' втората част.

ПРѢДГОВОР.

От „историята на събиранието“ на прѣдлаганитѣ народни притчи, читател'я ще види как тѣ сѫ събирани и какви прѣмеждия сѫ прѣкарвали. Най-ранната си сбирка аз бѣх почнѫл да печатам още прѣз 1855 лѣто в' колонитѣ на „Цариградский Вѣстник“, а по-послѣ, с' други нѣкои прибавления, и в' Българскитѣ Книжици. Тогава ёще аз имах събрани и готови за печат 11 хиляди притчи, но понеже тия притчи, слѣдъ Никополското нещастье, бѣха все от источното нарѣчие, аз чаках да се сдобиѭ от ново и в' по-голѣмо изобилие с' пословици от Западното и Македонското нарѣчье за да съпротивопоставѭ по-нагледно различието на тритѣ главни клон'я на Българский говор. При всичко че това мое желанье не може́ да се испълни тъй както исках, аз рѣших минѫлата година да почнѫ да печатам третий пѫт събраний си материал.

Аз срѣщнѫх доста затрудненье под какво названье да отпечатам събранитѣ притчи които бѣх записвал под названье първо на „избрани“, послѣ на „стари думи“, а по-послѣ на „пословици и поговорки.“ Повечето клонях да изберѫ едно от послѣднитѣ двѣ названия; но думата „поговорка“ не съм чувал от безкнижнитѣ наши еднородци, думата „пословица“ не е наша дума, освѣн това тя е и изгубила в' язик'а ни онова значенье което е имала на ‘рѣч‘ или ‘дума‘, а земàла е повече значението на ‘буква, слово или слова, и ‘пословешки‘ означава ‘по сричка, или по слова‘. По тая причина, като чух да се употрѣбява от народ'а изражението „все на **притчи** (прищи) ми приказва“, аз се рѣших да употрѣбѭ тоже названьето **притчи**. Истина и тая послѣдня дума има двояко значенье: в' Евангельето едно и в' притчи Соломонови друго; но значеньето което има в' притчи Соломонови то е именно онова което нам трѣбва.

Нѣколко думи за язик'а и правописаньето на които сѫ напечатани притчитѣ. Тъй като по-голѣмата част на пословицитѣ сѫ от источното нарѣчье, то и ний сми се придържали главно

у язик'а на това нарѣчие и у правописаньето което най му съотвѣствува. От **А** до **Б** аз нарочно съм се постарал да напишѫ думитѣ тъй както се изговаряг без да се придържам у общоприетото правописанье; но от **В** нататък аз съм се потрудил, до колкото ми е било възможно, да подведѫ язик'а под едно общо правописанье, с' разлик'а само в' единственно число на членоветѣ **а**, **ът** и **о**, **у**, **ю** както тѣ сѫ употрѣбяват в' източното и западно нарѣчье за да покажѫ отличието им. Аз не могѫ да одобрѭ това гдѣто наши нѣкои филлолози и други писатели сѫ наченѫли да пишѫт тъй разнуздано щото да не вардят ни **ѣ**, ни **я**, ни **ѫ**, ни **ъ**, въ които букви всичкитѣ Български нарѣчия имаг по нѣщо разлика. Може бѫ, това тѣ да правяг от желанье да упростотворяг Българското азбуке като задържят и употрѣбяват толкоз букви колкото прости звукове сѫ се упазили в' живий говор; но това начало ако се приеме ний ще влѣзем в' един съвсѣм безисходен пѫт. Подобно нѣщо би било възможно, наистина, ако е работа да създавами нов язик, и ако да нѣмахми стар свой готов, пълен и осъвършенствуван язик който е бил и е основата на днешни'я ни и който като такъв е невъзможно съвсѣм да се прѣзрѣ. Блаженний Евтимий, послѣдний Търновский Патриарх, наедно с' послѣдний Търновский Цар Иван Шишмана, видѣли за нуждно да поправят и прѣчистят стари'я наш книжевен язик от многото и разни рецензии и извършили тая трудна и деликатна работа, и, ако да не би било че заедно с' прѣкращеньето на независими'я политический живот на България, се прѣкѫснѫло и свободното развитье на Българската книжнина, то и ний, нито щехми да испаднем в' това ниско състоянье да се молим Богу на черковний наричан и не свойствен на Българитѣ язик, нито щехми да го развалями и обезобразявами с' таквоз пъстро и шерено правописанье каквото днес за днес прѣобладава у нас. Туй именно прѣкѫсванье на свободното развитье на нашата книжнина е причина гдѣто днес язик'а ни в' всѣко отношенье се намира в' хаос и бъркотия и гдѣто ни принуждава, щем не щем, да правим разни свѣстни и несвѣстни опити за неговото уж поправленье.

В' самото начало на сегашното столѣтье четири народности от староитѣ сѫ подкачили да обработват на ново лите-

ратурни'я си язик; именно: Гърцитѣ, Власитѣ, Сърбитѣ и Българитѣ. Гърцитѣ, слѣдъ доста колебания, успѣха най-послѣ да въстановят едно правописанье, не по старий и мъртвий язик, но не и съвсѣм по новий, както искаха и настояваха нѣкои от писателитѣ и филолозитѣ им. Власитѣ и тѣ слѣд доста лутания рѣшиха да земжт за основа коренний си язик който е латинский без да обръщат вниманье на желаньето на мнозина да земат за такава основа само новий чисто говорим язик, и без да ги е грижа че тоя язик простолюдьето не го доразбира. Сърбитѣ най-напрѣд захванжха да пишжт по черковний язик, а от врѣмето на Обрадовича почнжха по-ясно и почисто Сръбски да пишжт. Днешнето тѣхно правописанье е основано от Караджича. Като видѣ че неможе да се придържа ни у едно от черковнитѣ правописания, защото ни едно не е било достжпно и свойственно на язик'а им, Караджич упростотвори Сръбското правописанье като имаше прѣд вид и политическата цѣл да привлѣче Хърватитѣ да пригърнжт сжщий язик за да имат един общ книжевен язик. По сжщитѣ причини примѣр'а на Караджича се послѣдва и от другитѣ Сърби, но при всичко че години сж се изминжли, политическата цѣл на Караджича не се е достигнжла главно от различьего по вѣра между двата единоплеменни народа. Наистина западнитѣ славени хвалят Сръбский язик, но ни едни от тѣх не сж се рѣшили и не се рѣшават да го пригърнжт.

За нас си Българитѣ какво да кажж и аз незнаж. В'начало и ний почнжхми да пишем по нови'я черковен язик който земахми за наш; послѣ П. Берон излѣзе с' друго едно своеобразно правописанье, а подир него Фотинов в' Измир и Павлович Дупничанина в' Свѣщовъ душа даваха за смѣсено едно тѣхно ново-черковно правописанье с' което си и останжха. Ёще по-подир Прѣосвященний Иларион (Михаиловский), испърво Макариополский и послѣ Търновский, даде ново едно направленье на язик'а и правописаньето ни, като почнж да пише на народний язик с' правописанье основано на старобългарский. Примѣр'а на Михаиловский послѣдуваха изобщо всички Българи които се учаха и свършваха в' Руссия и най добрий негов послѣдовател се яви Найден Геров. Язик'а с' направленьето което му дадоха Михаиловский и Найден Геров изобщо се пригърнж от пишжщитѣ Българи, тъй що до

появеньето на М. Дринов ний почти имахми един що годѣ общ язик с' почти еднообразно правописанье. Но ето че на сцената се явява М. Дринов с' своеглаво едно мнѣнье за прѣчистваньето на язик'а, и нашето правописание, установено за врѣме, се хвърли в' нов хаос. Наистина, че Найден Геров и други излѣзоха да защитят приетото правописанье, но защитата не бѣше толко вѣща и умѣстна. Дринов останж почти сам с' своето ново правописание, послѣдван само от Василий Стоянова в' Периодическото Списание, но примѣр'а даден от него има това послѣдствие че отвори пжт на всѣкиго да прави по своему прѣдложения и измѣнения за упростотворенье на правописаньето, а от това и произлиза днешний хаос в' язик'а ни. Тъй що ний видѣхми да се явиха западни нѣкои ученици, едни отъ които искат да подръжават на Миклошича и други слависти, втори да написват по цѣли дисертации за и против ъ, трети да поставят за задача на грамматикитѣ си установеньето глас'а на ѣ и ъ и употрѣбеньето на ѭ; има в'изобилие и такива драскачи-писачи, нѣкои даже с' голѣми претенции на литераторство, които до тамъ сж упростотворили правописаньето, щото читател'я не вижда у тѣх никаква разница между е и ѣ, е и и, ж и ъ, не съглежда спазванье на най-елементарнитѣ правила за съгласуванье на думитѣ, за отличье на падежи и форми. Ако ний все тъй отивами, както сми тръгнжли от врѣме на новото упжтвание на г. Дринова, то кждѣ ще му излѣзе кра'я не може да се прѣдвиди, както и да ли нѣкога ще достигнем да имами общ литературен язик с' установени форми, общеприето правописанье и опрѣдѣлени правила, — нѣща необходими, не само за развитьето на книжнината ни, за яснотата на язик'а ни, но даже и за самото ясно, правилно и логическо мисленье.

Но да оставим тия размишления върху наший язик и нека се надѣвами че ще се появят и у нас хора с' солидно филологическо образованье, с' коренно запознаванье на Българский язик и с'здрав разум, които с' своитѣ знания да ни упжтят да се избавим от днешнята бъркотия и с' сво'я авторитет да ни наложжт един книжевен язик с' едно установено правописанье, което, според нас, не трѣбва да се огдалечава много от кржг'а на старото.

П. Р. Славейков.

София, 1-й Януарий 1890 г.

А бе аз нему ще му кажж[1]**, ама хайде рекох от мен' да н' намира.** Отказване от мщене.

А бе то ше[2] **са мре, ами токо здраве да е.** Наивно желание.

А бре луди попе, видѣ[3] **ли ма конках ли са?** Той не помни и умен, а попът луд.

Аврам, Исак, пълен дисак. Върху лесният поминък на 'поповетѣ.

Агитѣ с' кола ловят зайцитѣ. От колай, лесно станало кола и означава с' избикаляне, отдалеко, с' хитрости.

Ага, водата е там дълбока. — Е гериси даа бок а! Приказва се за един турчин, който бѣгал от неприятелитѣ, които го гонѣли, и нагазил с' коня си да прѣплава рѣката. Българин нѣкой, който орял тагак, искал да му каже да бжде прѣдпазлив, нъ турчинът разбрал че му казва: лоше е, и рекъл: па назад е много по-лоше.

Агнето го гледай по опашката, а ерето по гжрдитѣ. Ако искаш да узнаеш тлъсти ли сж.

Агнешкитѣ кожи сж по-много на пазар от овчитѣ. В'довод че младитѣ по-лесно и по-много мржт от старитѣ.

---

[1]) **Аз нему ще му кажя.** Един вид плеоназъм свойствен в' источното и македонското нарѣче, както и в' другитѣ отчасти; нъ добрѣ е да се отбѣгва.

[2]) Спомагат. глагол щж-щеш-ще, не се изговаря напълно освѣн в' нѣкои случаи; то се произноси твърдѣ различно в' цѣла България: **штя-е, шчя-е, шя-е, че, ке, ждя, жя, зя, ся.** Включително с' западното и южното нарѣче **ке**-то е най-распространено, а **ще**-то е най-право.

[3]) **ѣ**-то в' южното нарѣче се изговаря повече на **я**, в' источното в' нѣкои случаи само на **я** и рѣдко на **а**, а в' западното на **е** и повечко на **а**.

Адет не е закон, ама закон става.

А защо ми не казàхте че трѣбàло и на пàтицитѣ да скùнемъ капу! От София на запад са употрѣбява **капу.**

Аз баща си не вярвам, че тебе ли?

Аз Бога мѫчно вярвам, та че дявола ли ше ти вярвам.

Аз го карам на чаир-я, а то бяга по баир-я.

Аз го кръщавам, то пърди.

Аз го теглѭ към овата, то са тегли към гората.

Аз го учѫ на ум, а то си трън вади. Не внимава що го поучавам.

Аз да си плачѫ, ви си ма водете. Рекла една булка, която по стар обичай, плакала, като я водели към кѫщата на зетът, и сватбаритѣ искали да я върнат, защото плачала.

Аз го сякам че е заец, а то било дзюмбюл. От една смѣшна прикаска по Дрѣновското умекотливо изговаряне; тука дзюмбюл е вмѣсто мензил — поща, зурат.

Аз да та питам, ти да не знаеш. Т. е да казваш не знам.

Аз да ти кажѫ плевнико[1]), ти му търси вратата.

---

[1]) Освѣн тройнитѣ членове, употрѣбявани в' нѣкои краища различно, общеупотрѣбяваниът член **тъ** за мѫжкиът род в' един брой се употрѣбява в' различни мѣста различно: Едни го изговарятъ **ат** и **ят** че и **ет**, (от **я** прѣвърнато в' **е**) или **а**, **я**, а други **от** и **ӧт** или **о** и **ӧ** (прѣвращано в' **у** и **ю**). До колкото сми могли да удирим и забѣлѣжим най-употрѣблив член между бескнижнитѣ българи е **о-то**; нъ книжевнитѣ, освѣн малцина нѣкои, до сега сѫ употрѣбявали и употрѣбяват **а**: едно, защото писменний език се започна най-напрѣд в' тия срѣди, дѣто членът се изговаряше **а** и **ат**, и друго защото в' стариът книжевен език срѣщаха окончането **а** и го земаха нѣкак за оправдане на употрѣбяванний член; а то във сѫщност е гласът на **ъ**, буква която се изговаря или като **а**, или като **о**, както в' много други случаи, така и в' членоветѣ. в' такъв случай **ът** (или **ат** и **от**) е правилен и пълен член; нъ по свойственното отпущане на т-то, когато е в' крайът (както и в' срѣдата по нѣкога) остава и се чуе **а** или **о**. За това и не счетохми за по-правилно и по-подходяще за еднообразе, членът **ът**, па да си го произнося кой както обича, с' обикновенното отпущане или задържане на т-то. Употрѣбенето на **а** вмѣсто член би разбъркало окончанията на склонявавитѣ собственни имена, на одушевеннитѣ прѣдмети и на род. падеж в'

Аз да ти казвам, ти да не вярваш.

Аз жумѭ[1]**) и продавам, ти си очитѣ отваряй.**

Аз за тебе трици бъркам. Много ми си притрбал, че трици ще ти забъркам като на свинче.

Аз ѝ казвам дюгеню, тя доземе иргеню[2]).

Аз казувам на дякона и той на клисаря[3]).

Аз казувам на котката, а тя на опашката си. Аз казвам на тогова, който да свърши работа, а той заръчва другиму, комуто не приляга.

Аз кога ходѭ земята трепере, (са хвалило магарето), **Аз незнам как ходѭ,** рекъл петелът, **ама който е отдолу той знае.**

Аз ланска, ага ланска съм. Циганскиът харачер отишел в'едно село да събира от циганитѣ харачитѣ. Един от циганитѣ немал пари да си плати харачът и побѣгналъ извън селото, та сѐ скрил под един мост. Харачерът като запитал за него, другитѣ цигани му подказали, и той отишел да се расхожда уж и да го търси. Като дошел на мостът циганинът зел да се навира из буренакът. Харачеринът го съгледал и повикал: ей, излѣз от там бре. Циганинът зел да се преструва на жаба и да квака, а харачерът ѝ рѣкълъ: хич такава голѣма жаба бива ли бе? а циганинът не стърпѣл и отвърнал: аз ланска, ага . . . .

Аз ли съм туй или не съм аз. При вчудване върху извѣстни и познати нѣща.

Аз ми се коситѣ свиват на главата, а той му кефат иде.

Аз му казвам добр' утро, а той — Що ма попържаш? Казва се за опак и неразбрани хора.

един. и множес. брой, на пр. Бога и Господа, нѣкого човѣка, едного сиромаха; жалба грѣха нѣма, мома срама нѣма; два стола, три ученика и др Не отличаването на такива случаи показва или незнание или невнимание.

[1]) Употрѣбява се с' размѣстване на слоговетѣ: жумѭ и мижѭ.

[2]) Дюгеню и иргеню от членът **о** и **ö** прѣвраща се в' у и ю.

[3]) И тука: дякона и клисаря се вижда като с'член, та така го и употрѣбяват нѣкои по зла привичка, нъ то е окончане, понеже прѣдставят одушевен прѣдмѣт, за което има вече установено правило.

Аз му казвам: скопен съм, а той пита колко дѣца имам. Кога нѣкой не разбира или нерачe да вникне в' положението на другиго.

Аз му са расправям, а то ма и не керти.

Аз на теб заповѣдвам, а ти на[1] комуто мож'[2].

Аз на хайванитѣ хака не зимам. т. е. вода не пиѭ, а все вино.

Аз нештѫ попа че тропа. Безпричинно оговаряне от пѣсента: аз нещѫ попа че тропа, не щѫ си Гърка че хѫрка, и не щѫ влаха, че маха.

Аз от зеле бягам, тѣ ми зелник подлагат.

Аз пиѭ, тебе хваща (виного).

Аз си отрѣзвам ушити и двети[3] (ако ти направиш туй чудо).

Аз са отмичам, то са намича.

Аз тебе шѫ та испанаваксам. Закана.

Аз съм, кой съм. Казва се на самомнителнитѣ.

Аз стигам от тука чак до булката (рекъл нѣкой гост) **и аз стигам до ръжен-а** (рекълъ домакин'ът).

Аз съм таквоз цвете, който ма померише откапва му нос-ат.

Аз си обръсвам мустакитѣ и ходвам без мустаки за чудо (ако ти го направишъ туй).

Аз ти повивам като вълк (ако излѣзе това така).

Аз турски не знаѭ, ама овнитѣ знает. Нѣкой овчар закарал овни в' Цариград да ги продава за корбан байрам; излѣзли нѣкои гърци и искали да ги прѣкупят и прѣпрода

---

[1]) На-то тука е плеоназъм, нъ говори се неправилно: «на когото и на комуто» по навикъ с' прѣдлог да употрѣбяват склоняванитѣ мѣстоимена а че и не склоняванитѣ.

[2]) Мож' или мош скратено от можеш.

[3]) Членът в' множ брой в' Ист. Бълг. се изговаря ти, а в' западна те; ти е белким и по-право в' прякитѣ падежи, нъ в' косвеннитѣ е очевидно тѣ, както става явно от «тѣх, петтѣх, шестѣх,» както се говори и чуе; но за да нестават двѣ правила върху един член, по-добрѣ е да се приеме тѣ за всички падежи и родове (освѣн та за сѫществителнитѣ средни род.), защото и честото употрѣбене на ти излѣзва нѣкак злогласно.

ват, та заплашвали овчаря че, като не знае турски, не ще може да ги продаде, а той им дал горний отговор.

Аз ше ти пошетам на сватбата, пошетай ми ти сега, (Аз на сватбата ти с' рѣшето вода ще носѫ, с' вила орѣхи ще ти събирам).

Аз там кравай не съм ти подложил. Казват за тия които като вървят паднат и седнат.

Аз ше [1]) умрѫ, ама тъй лесно душа на дявола не ше дам.

Аз шѫ втаксувам[2]), ама други да дава.

Аз шѫ умрѫ, та ти кол ли ще побиеш на свѣт-а. т. е. и ти ще умреш.

Аз што знаіѫ, ти да знаеш, на башта ти гугла не му трябаше. Или: я що знаем, ти да знаеш, на тато ти капа не би му трѣбало.

Аз колкото можа́х, напра́вих, или: я што можи́х и стори́х.

Аз шѫ постіѫ понедѣлникъ, да не пости петък за мене. Духовницитѣ имат обичай да задават на грѣшнитѣ при исповѣд да постят понедѣлници за опрощене на грѣховетѣ им, нъ този грѣшникъ направил друга смѣтка и казал, че той ще пости в' понедѣлник, за да има що да яде в' петък.

Ай било да било ви[3]). Като клетва с' въздържане да изрече по-груби и по-тежки думи.

---

[1]) Ше и шѫ в' говорене се употрѣбяват без различно, или само шѫ или само ше, нъ в' писменний езикъ трѣба да се прави разлика между лицата.

[2]) «Втаксувам, вричам, влѣзувам, въргам, върлям, въркам» и други нѣкои, както и прѣдлогът въ и във, кога сѫ в' начало на думитѣ, в-то засилвано в' произнасенето чуе се като ф; нъ да се пише ф не е толкоз умѣстно, защото не е общо, и при производни нѣкои от подобни думи е доста неудобно; за това по-добрѣ е да се варди етимологическото им начало, също и «хвала, хващам» и други.

[3]) Ва, или вѫ по източно, а по западно ви. В' източното нарѣче това е остатък от гласът ы, което в' западното нарѣче не се срѣща. В' източното нарѣче се срѣщат и други още нѣкои думи в' които гласът на ы, се чуе като а или ѫ; но защото тия

Аз што извлачж, булката го исприда. Кога нѣкой рѣже нѣщо за едене, като лобеница или диня, а додѣто той рѣже, другитѣ от страна го изядат и не оставят за него.

Ай да са не пръкне (да би са не пръкнало.)

Ай да са ощурѣе макар.

А, какъвъ е арватинъ! т. е. не стегнат, развлеканест.

Айран нѣма за пиене, а с'кон' ходи за пикане. Тур. посл. (в. царвули нѣма).

Ако аз съм крива, да потегли мжж ми за мене; ако той е крив, нека тегли за себе си.

А какъв е арцоин! Не чистоплътен.

Ако би, би; ако не би, — здраве.

Ако белата не наскочиш, белата ше та наскочи.

Ако би имала баба мустаци, не би прела шестаци.

Ако би се яло, то не би висяло.

Ако би слушал Господ' (какво вият) **псетата, от небето сомуни биха завалѣли.**

Ако би слушал Господ' (какво грачат) **гарванитѣ, ни едно магаре не би остало на свѣта.**

Ако биха ситѣ магарета носили самари, самарджиитѣ биха са позлатили, или — **щяха в'злати паници да яджт.**

Ако би сяка муха мед брала, бръмбал-а би набрал най-много.

Ако би търговецо сé печелил, печелко би го нарекли, а не търговец.

Ако би ще и 'нам кой си.

Ако би штжт хиляда, без попа са не сяда. В'случай при нѣкои обряди, като на кръщене.

Ако бѣ я срам, не би ошла там. Копр.

думи сж само нѣколко, не се вземат во внимание. Такива сж ва или вѫ в'винит. пад. за разлика от ви в'дат., тъй сжщо и на, или нѫ (от ны) винит., за разликата от ни в'дат.; такива сж още и камжче (от камык) — камиче, пламжк (от пламык) — пламик, ремжк (ремык) — ремик, кжнж (кынж) кжсам, кжцам — кинж, бжчк м — бишкам, пжшкам — пишкам, бжрша — бришем, бржснж — брием и други нѣкои.

Ако бжде да бжде. Добро и хубаво, както трѣба и прилича.

Ако бжде Бог на помош', се ще бжде.

Ако бжде Богу на пжт' (и то ше бжде). Старитѣ вѣрували, че Господ ходи по земята и обхожда човѣцитѣ, та кога разузнае за нѣкои неправди поправя ги, и, ако узнае за нѣкои нужди и праведни желаня, испълня ги.

Ако бжде да бжде, ако не по-врага.

Ако бжде йстина, голѣма лъжа. Тур.

Ако бжде рекъл господ' (бя ще)).

Ако беше работен, щеше да е имотен.

Ако бжджж жив, видя щем кой е крив. Един вид закана.

Ако ви казувам грех-о, не ви казувам грешник-о.

Ако видиш мечката на комшия си в' лозето, чакай я и в' твоето.

Ако влезе крив, не излиза жив.

Ако влезе прав, не излиза здрав. Върху тъмницитѣ и затворитѣ в' турско и общо върху правосждието им.

Ако влизаш с' праздни ржце в' кжщи, не та познава жената; или

Ако влазваш с' праздни ржце в' кжщи, не са имай мжж сжщи.

Ако в' гора — вълци, ако в' черква — гърци.

Ако в' гора — вуци, ако в' село — турци. Радомир.

Ако врачка познаваше, за себе си би познала (да намѣри имане.)

Ако вързи в' колник-а, може да си дойде по-скоро; ако пряком пречне не му се надявайте за скоро. Защото без пжт може по-лесно да му ся счупят или прѣтурят колата и ще се обави.

Ако връкнатъ кажилитѣ по керамидитѣ, какво ште правим ние под керамидитѣ? Залудо беспокояне и грижане.

Ако върлиш зад себе си, ште намѣриш предъ себе си. За подаване милостиня.

Ако ги поисках, не ги зех я. Казуват при пазарене на нѣщо, кога е поискал продавачът много и е готов да устжпи.

Ако главата не управя краката, тежко на главата. Кога голѣмцитѣ се не грижатъ за сиромашта за тѣх е пак злѣ.

Ако гледаш голитѣ цигани, власитѣ сѫ пак хора. Турската: чингенее бакарсен кюрд мюслюмандър.

Ако го видиш ёще веднаж, кажи че е дваж.

Ако го видиш, испиши го.

Ако го е Господ дал, та не му е запис дал. Не ще бѫде вѣчно негово.

Ако го е зел, не го е краднáл.

Ако го знае и Господ колкото го аз знаѭ, голѣм хаир ше види и той.

Ако го не удържиш за гривата, за опашката не можеш. Говори се за кон, а прѣносно и за други нѣща, кога се пропусти по възможното, по-лесното и по-естественното.

Ако гониш два заеца[1]**, не мож' хванѫ ни един.**

Ако го побих, та не го прѣбих.

Ако го имам, (не съм го крадил) **печелил съм го.** За имот.

Ако го имам, Господ' ми го е помогнал.

Ако го подсладиш ште залепне у тебе.

Ако го распѫдиш от вратата, то са навира през прозорцитѣ. За човѣк безочляв и който приима всѣко унижение; особенно това го казват за нѣкои от арменцитѣ.

Ако гори на комшия ти кѫщата, тичай да гасиш твоята.

Ако го свръшѫ, ше му кажѫ аз нему. Закана.

Ако съм го зел, не съм го па изел. Извинение.

Ако го тачиш, ште му повлачиш. Ако го почиташ, ще му погърбиш.

Ако го чес-та му не срѣшне, той не може я стигнѫ никога.

Ако гледами на бобът, ни таз година, ни до година Великден — рекъл един поп, който бил не ученичък, сиромах, и не знаял да си прѣсмѣтне кога ще се падне Великден, а тогава нѣмало и календари. За това питал духовницитѣ и като му расправили тѣ, кога ще се падне, той прѣхесапил колко дни сѫ , и за да не забрави, или да не сбърка, изброил колко

---

[1]) А-то тука не е член, то е множ. числ., род. пад.

дни остават до Великден и прѣброил толкоз зърна боб, та ги турил в' една картунка и я закачилъ на миндилкът, па всѣка сутрина, кога си мияд очитѣ, изваждал по едно зърно от бобът, като смѣтал че като се свърши бобът и ще настане Великден. Попадията му съгледала, че попът всѣка сутрина, като си мияд очитѣ, изваждал по едно зърно боб от картунката и го върлял; погледнала в' картунката, останал само нѣколко зърна боб, и за да услужи на попа, зела та напълнила речената картунка с' боб. Случайно, попитват попа, колко дни остават до Великден; той отишел да види колко зърна сж останали в' картунката, но за чудо намѣрва я пълна, отчаян той се върнал казва им сърдито горнитѣ думи.

Ако д' ако не еде мляко. Расчитваш ли на ако, казваш ли д' ако, нѣма да видиш млѣко.

Ако даде (дядо) Господ (ще има).

Ако да би сяка муха мед брала, бръмбала би най-много.

Ако дадеш девет, ще земеш десет.

Ако дадеш тука, ще намѣриш тамо. На онзи свѣт; за милостинята.

Ако дадеш кокошка, мож' да земеш патка.

Ако да имаше сирене, направяхми попаріж, ама хляб нема.

Ако да имаше (чисто) брашно и (хубаво) масло и моя баба знае да меси тутманик.

Ако да не аресваше секи себе си, сички би са издавили.

Ако да носеха ситѣ луди хлопки (звънци) 'желязото би станало 100 гроша оката.

Ако да паднеше небето, колко врабци щеше да затисне.

Ако да слушаше Господ, на гарванитѣ молбата, сички магарета биха испукали.

Ако да слушаше Господ на магаретата молбата, ни един самар не штеше да има на свѣта.

Ако да са боеше вълка от дъж качул, штеше да носи.

Ако и да е булина, се [1]) да си е потулена.

---

[1]) «Се, сички, ситѣ» и «секи, сяка,» обикновенно отпущатъ в-то, което в' старина са задържало, като «все, всички,» па и днес още се чуе по нѣкждѣ, «съсям и съвсем.» В' една част от западното население в-то тука не се отпуща, а се прѣмѣстя: на пр. вмѣ-

Ако да е и хрубелница, тя е моя хубелница. Говори се за вета, разоборена, нъ своя кѫща.

Ако ден-ят е кѫс, годината е дълга. Ако не съм извършил нѣщо днес, направи щѫ го утрѣ, у други ден — един видъ извинене.

Ако доде дълго, реже го; ако доде кѫсо, нади го. Върху произволитѣ вършани от турцитѣ, които, ползувани от власт'та си и законът си, правят каквото щѫт.

Ако до дваес' години челяк не е млад, до трийсе[1]) не е умен, до четиресе не е богат, никога веке не става такъв.

Ако дума тоз довар и той тъй, т. е. не отговаря на нищо.

Ако думаш нешто и не са чуваш, кажи че си на воденица, т. е не са ядосвай ако не та слушат за нѣщо, щото това става и в' други случаи.

Ако е ага на чалмата си е. На мене не е.

Ако е ага цигански харачер не е я. Не е като цигански харачер страшен, и аз не сьм като циганин, че да ме е толко страх от него. Много се приказва за произволитѣ на циганскитѣ харачери и за голѣмий страх на циганитѣ от тѣх. До кѫдѣ 1840, харачитѣ на циганитѣ ги закупуваха и ги беряха особно нѣкои аги, които злоупотрѣбяваха и измѫчваха всѣкак горкитѣ цигани. До началото на издихающето столѣтие така е било и с' Българитѣ.

Ако е Богу на пѫть (ще бѫде). Виж: Ако бѫде Богу.

Ако е брат ми весел и аз съм весел, ако е на изет и мен' не ми е добре.

Ако е гнило, што ти е мило?

Ако е вълк-ат лош, овцата што ште на ур-ат му?

Ако дом-о ми е далеко, гроб-о ми е близу.

Ако е дърта, нема да са дърпа.

Ако е дърта, нема да я варим я.

Ако е дърта, тя ше еде пърта

Ако е захапано, не е отхапано.

сто «се» «(все)» говорят «све,» за това нѣкои умодаватъ да си са пише в-то на мѣстото си, а да го произнасят кой как ще.

[1]) Дваесе, триесе, от двадесет, тридесет, по отпущание на д-то в' срѣдата и т-то в' крайт или, го прѣиначават на й.

Ако е изяло кучето питата, торбата не е изяло.

Ако е изял дявол-а млин-а, тепсията стои. Тур.

Ако е и стара (кобилата) не пада под товар-а.

Ако е истина, голѣма лъжа. Тур.

Ако е истина каквото казва поп Дойно, на онзи свят голям пръцък ше има. Еленска.

Ако мед-ат и сладък, се не тряба да си преяда челяк пръстите.

Ако е мжчно да даваш, по-мжчно е да искаш.

Ако е мжчно да се търпи, не е мжчно да се памтй. При закона. Соф.

Ако е нѣкой луд, ти не бивай друг. Самок.

Ако е на срѣща ти буболечка, ти се бори като с'мечка. Не прѣзирай противникът си, че е слаб.

Ако е по дльг, не съм салт аз дльжен.

Ако е попо пиян, дияконо е залян. Самовод.

Ако е по ред, до ште и мени ред-ат.

Ако е празна оката, не е далеч реката.

Ако е сила силовита, не е вековита. Кюст.

Ако е стара, не е отвара да прокисне.

Ако е трявата покосена, не е искоренена. Не е станала непоправима пагуба.

Аке е трявата покосена, не е земета отнесена.

Ако е твое, ще е у тебе.

Ако е тьй, цалуваш ли този кръст? С' тѣзи думи пословичарът прилага десният указател пръст на левиътъ, и така прави един вид кръстовка, която подноси към устата на оногова комуто говори, и ако той е наивен нѣкой да посегне за да цѣлуни подносяната кръстовкà, той напрѣгва десниът си указател пръст, та го изщъпва от лѣвиът и щъква на срѣщниът по устнитѣ. Това станва повече между дѣцата.

Ако е той магаре да рита, нѣма да станж и аз магаре да го ритам.

Ако е цар', с' две глави не е.

Ако е цар, две глави не носи.

Ако е цар, цигански харачер не е я.

Ако е чер, опален пън не е.

Ако е Халеп далеко, аршинът е близу. Стр. Загор. Виж. Тука баба, тука трап.

Ако живѣем на село, трява не пасем.

Ако заляга, ше му приляга.

Ако залати, ке му влати. Ако чалащисва, ще му влиза в' кжщата.

Ако замързне, по ледо че идемо. Брѣзник.

Ако земаш кжща, готова земай; ако земаш жена, готова не земай.

Ако знаеш що е било, не можеш да знаеш що има да бжде.

Ако загинж отъ хрема, чумата хич да я нема.

Ако зимата с'уста не та ухапе, с'опаш ше та шибне. Ако зимата от начало не е люта, кждѣ крайът ше те стрѣсне. Срб.

Ако знаеш ти, тъй и аз, т. е. незнаж, както не знаеш и ти.

Ако знаеш как си минал, немож' да знаш как ще минеш.

Ако знаеш нейде да дават по много, заведи и мене. Кога нѣкой се сърди за нешто че му се дава малко.

Ако знаеш да дават по-много, а ти кликай и мене. Соф.

Ако знаеш што си теглил, неможеш да знаеш има л' ёще да теглиш.

Ако играе мечката в' махалата ти, тя ще доде и пред дом-а ти.

Ако избесят масторите, ти на права Бога ще идеш. Пословицата са виде да е заета от турски, защото прѣкиът смисъл е, че ако избесят масторитѣ, че обѣсят и тебе като мастор, Турското, или по право Персийското, **на хак,** показва неправо или без правда; нъ как е станало, по подражане на Персийското ли, или по друго нѣкое по старо свойство на езикът, Българитѣ, и по турски кога употрѣбяват тая дума, „на хак ерине“, когато ж прѣвождат, **на права Бога** или **на правдина** казуват, когато би трѣбало да кажат „не право, или не праведно и без правда“, разумѣват се това, като си прав прѣд Бога, като не си крив прѣд него; но повече се употрѣбява така, както рекохми. По редко се употрѣбява и под друга форма.

Ако избесят масторитѣ, ти мърцина ше идеш.

Ако избиколи, по скоро ше иде; ако тръгне на право, или иде или не.

Ако и Господ толкози го познава, толкоз здраве да му дава. Кога се говори за непознато лице.

Ако излъжеш един пжт, не та вѣрват до вѣка.

Ако има вѣк, ще намѣри лѣк. Ако има дни да живѣе, ще му се намѣри цѣр (за боленъ).

Ако има в' кошарата, ште да има в' попарата.

Ако има в' паницата, ще да има в' лъжицата.

Ако има да доде, има и да види. Тур.

Ако има закач, има и откач.

Ако има калец, дал Господ и водица, — казват духовницитѣ при исповѣд на женитѣ, за да ги насърчат към каяние, т. е. да испират калното.

Ако има наука, има и отука.

Ако има цвѣт, ше да има и свѣт, казват женитѣ за прането, мѣсеенитѣ си.

Ако има чума, та нѣма ли шума. т. е. гора за бѣгане от чумата.

Ако имаш брат, имай и побратим, или

Ако имашь брат, не оставай сж без побратим.

Ако имаш зжби, хапи, доде не са та захапали.

Ако има кому да се покланяш, ште да има кому да се осланяш.

Ако имаш луда крава, заколи я да не влуди и другитѣ.

Ако имах сиренце, не ти искам катжчец.

Ако има у хамбаро, ке да има и у брашнаро. Рила.

Ако имаш ти вино за проливане, аз немам глава за разбиване. Казват при насилване да пият долудженци на угощене.

Ако имаш време (дене) **за губене, шахатин ставай.**

Ако имаш пари за даване кефилин ставай. Тур.

Ако имаш горен Господ, да си хванеш и долен.

Ако имаш долен Господ, смисли ште та горни-ят.

Ако имаш слуга, не го прави луга. Противу злоупотрѣбенето на слугитѣ. Луга е пепеливата оная вода с' която мият блажнитѣ сждове.

Ако имат хората злат качул, ние нашио (абенио) **да го фърлим ли** (да го изгорим ли)? Плевенско.

Ако искаш да знаешъ дѣ има хубаво вино, питай дѣ ходят поповетѣ да пият, или **дѣ се черпятъ циганитѣ** (джамбазитѣ).

Ако искаш ефтино, ти си купи рѣпа и ше имаш три кяра: мезе за ракията, госба за паралията и тамян за в'кѫщи. Габров.

Ако искаш да земаш, научи са да даваш.

Ако искаш да познаеш челака какъв е, или го напий, или му дай хурсант в'ръката.

Ако искаш да познаеш челяка дай му власт в'ръката.

Ако искаш да ти е мирна главата, не я туряй в'торбата. Не се излагай на опастност.

Ако искаш да ти са не свърши работата, прѣдай я другиму да я върши.

Ако искаш свършена работа, свърши си я сам.

Ако искаш мир, не дѣй ходи в'мир. Мир, — свѣт. Калугерска.

Ако искаш мир, стой си в'манастир. Калугерска.

Ако краката не слушат главата, тежко и на краката и на главата.

Ако корим, я не морим. Така казват гадливи нѣкои жени в'оправдание на злословиетоси. Корим,—корѭ, гълчѫ, хулѭ. Соф.

Ако кажѫ болката си, ше ви искажа срамо си.

Ако казах, не отрязах. Казва са при пазарлѫк за нѣщо.

Ако камик удари гърнéто, тежко на гърнето; ако гърнето удари камико, тежко па на гърнето. Соф.

Ако казваш на секиго тате, тежко на майка ти.

Ако късно съминя, тизе рано ставай.

Ако лъже, лъжата е негова.

Ако лъже някой, за своя смѣтка лъже.

Ако лъже, няма да завърже.

Ако лъже с'лъжица ште са стърже. Нѣма да има пари да се бръсне.

Ако лъже козата, рогата и не лъжат, т. е. избити сѫ.

Ако лето не даде, оно есен нема што. Соф.

Ако ма попържаш, бар' с'мекам ма попържай. Казва са на грубянитѣ.

Аз ще му го йзвадѭ из носът. Ще му направѭ нѣщо неприятно, за това що ми е направил той.

А кой хоче болѣ широко му поле. Бѣлоградчик.

Ако ма нещят в'рай в'пъкжлат ма с'топан викат.

Ако ма не аресва, да ми не дава жена си.

Ако ма не щжт в'рай в'пъкжл-а ми са молят.

Ако ме покарат, не че да ме уморат. Соф.

Ако ма не щеш, аз тебе дваж.

Ако ма сънуваш, обърни възгланцата и аз да та сънувам. Ист.

Ако ме сънуваш прѣвърни главницата и я да те сонвам. Запад.

Ако ми не дават да пѣѭ, да плчж кой ма спира.

Ако ми не давт по голѣмата ще ма молят съ помалкта (дъщерѭ).

Ако ме хватиш за брадата, ке те хванем за гърлото Т. е по на зло мѣсто.

Ако ми е брат, не ми е ортак на кесията.

Агне са в'човал не купува.

Ако ми е враг, удари щж му крак.

Ако ми е дал дял, не съм го изял.

Ако ми збранят да пѣѭ, не могжт ми забрани да плачж.

Ако ми е сватя, не ми е на коматя.

Ако ми са разсърди, ще си обърнж кожух-о на опаки.

---

[1]) «Ма, та, са,» едничкитѣ думи, които, в'источното нарѣче, от старий, мекий юс (ж) се прѣвращат в'а, а не в'е, както обикновенно. Всички писатели не сж се ёще съгласили да се пише ме, те, се, а защото источното нарѣче и западно сж раздѣлени в'това, а че и южното под влиянето им такожде се дѣли, нѣкои умодават да се приеме за еднообразие в'писмовний език старото я, а че да го изговарят кой как ще. От источнитѣ писатели нѣкои постуянствуват, като се е приело источнето нарѣче за писмен език, то да се пишат и тие мѣсто имена както се изговарят в'источното нарѣче; но това мнѣне още не е толкова важно,

Ако мекиж, аз ште му се оложія. Ще му се оторамж по свой си начин.

Ако ми се разсърди, ще си отпоря джобът за него, т. е. нѣмам голѣма грижа.

Ако ми си отнел песен-та, плачо ми не си.

Ако ми си кум, по хесапъ бѫди: кръстил ми си дѣте изял ми си прасе.

Ако ми си годеник, та не ми си домовник.

Ако можеш трая на глад-о, да печелим на едно.

Ако му е на касметя, той ше я връхлетя.

Ако му пазиш гащитѣ, не можеш му удари гърб-ат о земята.

Ако му държи, т. е. ако смѣе, ако се наема.

Ако му държи кръст-о. Ако се надѣе на себе си.

Ако му рѣкох, не го посѣкох.

Ако му съм слугиня, та не му съм робиня.

Ако му съм жена, робиня не съм му.

Ако му свѣти, т. е. ако смѣе да се яви.

Ако му съм драга, станж ште му врага.

Ако мѫж ми варди механитѣ, мѫж ти що ще при него?

Ако на криво, не смѣіж от Бога; ако на право, от дявол-а не могж.

Ако на криво, не смѣем от Бога; ако на право, не смѣем от Бег-а.

Ако не бѣше мръкнало, не можахми сколаса (ощета).

Ако не беше поревал, (като теле) отишел беше. От прикаската за онзи мѫж, който чул, че който много ходи много знае, ходил та се скитал по свѣтът десет години и като се завърнал на кѫщата си, случайно срѣщнал се с'един змѣй, отъ който побѣгнал и се скрил под кравата, дѣто и поревал като теле за да се отърве от змѣйът, а послѣ се хвалил че от многото знаяне се осетил да пореве като теле и да избѣгне опастнос'та от змѣйът.

Ако не бѣше онодината она да ма отонодіж, штеше да ма наонодіж. — Скратено от слѣдната расправия: Отидох у онодина та она да онождам, че като излѣзе онодиното оно та ма заоножда, та ако не беше онодината она да ма отоножда,

щеше да ма наоножда [1]). Работата ето каква била: мома нѣкоя отишла у стриковата си дъщеря да иска огън, та излѣзло стриковото ѝ куче та я залаяло, и ако не била стриковата и дъщеря да я отърве, щѣло да ѭ ухапе.

Ако не би билó, не ставаше злó.

Ако не би било, не би стало зло.

Ако не би зябнало, не би слана паднало.

Ако не би с' молбà, опитай са с' борбà.

Ако не би са пърчило, не би са ни кóзило.

Ако не би било [2]) свидно, не би било видно.

Ако не би пестил, не би ни събрал.

Ако не би спастрял, не би ни събрал.

Ако не бяха женски грехове, не би били калугерски мехове, т. е. ако не сѫ женитѣ да дават на калугеритѣ милостиня за опрощение на грѣховетѣ, не би имало с' що да се гоят калугеритѣ и да спущат мѣхове. Виж: И този грех на поповът мѣх.

Ако не вярваш дост-у [3]) си, не си подлагай главата.

Ако не в' тикви, а то въ картуни.

Ако не вярваш, иди та виж.

Ако не вярваш сам, иди мери. — От прикаската за Хитър Петър (Настрадни Ходжа), като искали от него да опрѣдѣли колко е високо от земята до небето, а той прѣдставил три голѣми кълба с' ибришим и кàзал: Ето толкоз е, ако не вѣрваш сам иди мѣри.

Ако не изгори, барим ще да цвърне. От прикаската за оногова който отивал да пали морето с' една глѫвня.

---

[1]) Простолюдието по навик често така са расправя с' она, оно и онодя, та па и по-цивилизованнитѣ по нѣкога от привардване да не произнасят галатни думи, се служат с' тия же. Това особенно прѣобладава в' Търновско, а в' Шуменско се употрѣбява: инаквам, инаквал, инаквото.

[2]) В' источнитѣ страни се употрѣбява пр ходяще вр. или минало продължавано, което не е в' употрѣбене у западнитѣ, дѣто се употрѣбява минало сложно. То не се употрѣбява на исток освѣн рѣдко и то в' пословицитѣ само, както подтвърдяват това горнитѣ примѣри.

[3]) У-то тука е членъ вмѣсто о, без ударение.

Ако не е тъй, да пукнеш. Вмѣсто да кълне себе си: да пукнѫ, той казува да пукнеш, с'което показва че не увѣрява.

Ако не е тъй, да станеш ли тъй? Съ послѣдната дума говорникът прѣкривява указаният си пръст и го посочва прѣд тогоз комуто говори и значи: да станеш ли като кука?

Ако не е тъй, нам[1]**) какво си да е.** — В'вид на клетва за увѣрене.

Ако не видиш злото, не познаваш доброто.

Ако не е тазé, няма да е блазе.

Ако не е тъй, да ма убие този кокал (комат) **в'главата.** — Уж се кълне, а той задига прѣдлежащий кокал или комат.

Ако не е хубаво, барем не е глупаво.

Ако не е хубаво, барем скѫпо не е. Гръц.

Ако не е хубаво, не би било ни скѫпо.

Ако не знае да ти каже, ти не знаеш ли как ще. — За обхожданьето с'добитъкът.

Ако не завали, ще запършоли. За дъжд.

Ако не знаѭ да напивам, барем знаѭ да попивам. — Напиваньето на здравье или за Бог да прости се съпровождало в'старо врѣме с'думи умѣстни и сгодни с'обстоятелствата, и който не умѣял да прави това, не му се отдавала чес'та да бѫде на първо мѣсто и да напива.

Ако не кърпиш ветото, ново не носваш.

Ако не знаеш що е люто, не знаеш ли що е жежко?

Ако нѣма огън, нѣма и пушак.

Ако не знаеш що е солено, не знаеш ли що е горещо.

Ако няма ум, крака няма ли?

Ако не тече, то се капе. Тур.

Ако не течит, капит[2]**).** Охр.

---

[1]) Нам,—тука е съкращение или отпущение на 'незнам'.

[2]) Течит, капит. Ние отпущами т-то в'сегашно врѣме, 3-то един. лице; сѫщо и повечето отъ Западнитѣ. Нъ в'Дебър и Охрид и други нѣкои около тъх мѣста задържат т-то в'сѫщото мѣ-

Ако нема други крака за зимжс, тежко му. Казват за бос човѣк.

Ако не крилце, барем перце. Поне що годѣ.

Ако нема кокошка, то и сврака место хваща.

Ако не мерише, барем не смьрди. Не е толко развалено.

Ако не може да каже, не може ли да размаже? За дѣте казвано.

Ако не можем, че му подложем.

Ако нема век, нема лек. Ако нѣма да живѣе, не ще се намѣри цѣр.

Ако не ми помагаш, барем не ми отмагай.

Ако не ми пометеш, по на меко ще лежж.

Ако не ми омиеш паницити, по тлъста ше ми бжде чорбата, казал нѣкой свекър на снаха си, като не рачала да му служи, и давал с'това да разбере, че ако иска с'това да му напакости, той може за добро да го прихване и да се не смущава. Срб.

Ако не може да бжде някой хубавец и честит както ище, може да бжде добър и почтен както тряба.

Ако не можеш да търпиш, не можеш ли да са молиш?

Ако не ми помогнеш, не ми барем разваляй.

Ако не както штем, а то както можем.

Ако не можем както щем, нека щем както можем.

Ако не можеш, не са залавяй.

Ако не мож' да си богат, кой ти бърка да си прав.

Ако не може с'правда, опитай са с'брадва.

Ако не може да каже, а то може да легне. За кон или говедо кога се прѣтовари.

Ако не огрее слънце, как ше си сушим дрехити?

Ако не излъже паницата, не излъгва лъжицата.

Ако не потече, покапа ще. Тур.

Ако не рачиш, ще плачиш.

Ако не рукне, то ще бар' покапа.

сто по старому. От София на Запад и Юго Запад в'нѣкои мѣста отпущат т-то и в'множ. чис., 3-то лице, сжщото врѣме; напр. имат — имая, има го.

Ако не посееш нещо, нема да ожънеш нищо.

Ако не разбиеш кальта, не стават кирпичи.

Ако не светне, не гръмнува.

Ако не си нагрозе́н, гро́зен нема да бѫдеш.

Ако не са харчи, не са печели.

Ако не си от Боевци, ще бѫдеш от Плачковци. — Боевци и Плачковци сѫ Трѣвненски колиби на близу, едни до други.

Ако не си от Грабижево, то си от Подаево.

Ако не си отвъдиш душманин, нема ни да имаш.

Ако не си приличаха, не са ни обичаха.

Ако не са познаваха и сватове не ставаха.

Ако не си имотен, бѫди баре работен.

Ако не си намерѭ кум, да ми станеш кум. Нерѣшимост.

Ако не съм кумувала, барем през плет съм гледала.

Ако не съмва рано, ти подрани.

Ако не си млат да млатиш, бѫди наковалня да търпиш.

Ако не ти стиска, не дей ми са киска.

Ако не спечелиш от работа, спечели от гърло. Тур.

Ако не ти е разбил люлката, разби ще ти кифуро. За неприятельт.

Ако не ти приляга времето, а ти нему прилегни. Тур.

Ако не ти сѫ добри дрехити, щте са свиваш под стрехити.

Ако не умее да пее, не умее ли да пие?

Ако не цръкне, нема и да цвърне.

Ако не челяк връз белата, то белата връз челяк-а,

Ако нече Рачо, оно сака Цачо. Соф.

Ако нече Нечо, оно хоче Хочо. Лом.

Ако нече Божич каша, оно[1]) сакат дечинята. Соф.

Ако не щте Боговица да са щтипе, щто щте на черква. — Показва че в' по-старо врѣме, попове́тѣ не рѣжали порѣзаници, като сега от поднасенитѣ при нѣкои обреди пити, ами си пощипвали от тѣх, колкото да си куснат, в' здравье или за Бог да прости, т. е. поначоплевали само пититѣ.

---

[1]) Оно,—на запад се твърдѣ рѣдко употрѣбява като на исток в' прѣносен смисъл.

Ако не ште искараш, не го захващай.

Ако не ште поп-о каша, не искат ли децата?

Ако не ште Пеко, а то иште Цѣко.

Ако не штеш ти, други ми са моли.

Ако не штеш, прави какво штеш (или върви кждѣ щеш.) При неспоразумѣние.

Ако не штеш, цалуни го, остави го. Говори се за хлѣбътъ че трѣбва с' почитане да се относями към него; защото „е храм Божий", според казването на проститѣ.

Ако не штеш ти, накарай тиква, т. е. пък себѐ си.

Ако нема мозък в' младица, не го търси в' бяла брадица, (или 'в' стара старица,' кога е за жена).

Ако нѣмаш душманин, майка ти го родила. Сръб.

Ажо немаш брат, немаш и завистник, или

Ако немаш брат, немаш и пакостник.

Ако немаш старо, купи си; ако имаш, испжди го. — Смисълът е: да си купиш старо за да те натлъчава що да правиш и да ти прибира, а да го испждиш, защото все ще възражда кавги и прѣпирни.

Ако немаш ум, немаш нито кум, т. е. и кумът се отрича от тебе.

Ако немаш работа, потегли ми веждити, или

Ако немаш работа ела ма подкрепи, т. е. стори друго бездѣлие.

Ако немаш ратай, сам в' гората за дърва.

Ако немаш слуга, сам ще сечеш дърва, или

Ако немаш слуга, сам ще носиш вода.

Ако немаш търпеж, не хватай кърпеж.

Ако немаш памет, нозе немаш ли?

Ако нема третя, калпав берекетя — третя, за чаша, кога са пие вино.

Ако нж призоваха, не нж приковáхж. — Кога сж нѣкои на гости и сж се засѣдѣли, та се оговарят за да си тръгнат.

Ако от солено не проумяваш, от горещо не отбираш ли?

Ако от добро не разбираш, лошавото не виждаш ли?

Ако оставиш след себе си, ще намериш пред себе си.

Ако падне от тавана теслата и удари Коля по главата, на ли ше го убие. Суетенъ страхъ.

Ако падне теслата от тавана, ше убие Ивана: оле какво зло станж. — За ония що се безпокоят и кахарят за прѣдполагаемо зло.

Ако палиш Богу една свеш, на дявола две пали. — Една от калпавитѣ български пословици, като я земеш буквално, ама ако я вземеш по смисълът, не е безнравственна: Задобрявай пакостникът си повече от добросторникът си.

Ако пари немаш и звездити да снемаш нищо не струваш.

Ако пасат тревата, коренята[1]) стоят. Виж: Ако е тревата . . .

Ако питаш за поп-у, питай кръчмар-ю, а не клисар-ю. Търн. села

Ако погърми на Илинден, орехити и лещницити не стават. — Опит.

Ако поп-а попръдва, народът са насира. Тур.

Ако поспистява, нема да му додява.

Ако послужиш, ше ти послужат.

Ако правдата не помага, то кривдата никога.

Ако прави што знае, той не знае што прави.

Ако с' право не върви, ти поискриви.—И тая е една от калпавитѣ Български пословици, която учи на безхарактерност.

Ако пръстенити сж излетели, пръстети не сж улетели.

Ако преком прече, веще[2]) е далече. Златарица.

Ако пригодява, ще има на що да са надява.

Ако пуснеш петел-а (или тарля) **под одър-а, ше са качи на одър-а; ако го оставиш на одър-а, ше са качи на главата ти.**

Ако пжт-я не излязва, ти излез на пжт-я.

Ако рекох, не отсекох.—Говори са кога се пазарят.

Ако рекох (толкоз), **не ги зех.** Казва нѣкога продавачът на куповачът.

---

[1]) Кореңята,—множ. събиратно вмѣсто 'коренитѣ' и единств. 'кореньето' — обикновенно в' южното нарѣче, от части и в' източното: воловята, биволята, нивята, кжщята, женурята, гърчулята.

[2]) Говори се—още, уще, йоще, веще. В' старина и черковно днес е 'еще' и с' двѣ капки ё: — ёще.

Ако ре́че, не испе́че, т. е. не каза на здраво.

Ако рано мръква и ти рано лягай, ако рано съмва и ти рано ставай.

Ако ручя, не вечеря. Нѣмане.

Ако ржка дава, а сърдце не дава, нищо не става.

Ако ржце няма, крака няма ли? — Ако не може да бие, не може ли да бѣга, що се оставя да го бият?

Ако са карам, барем не барам. Не пипам, не земам нѣщо.

Ако са е разсърдил, да пие малко оцет (и ще му отмине).

Ако са е разсърдил, той ще са и отсърди.

Ако са отлагаш секиму, скоро си съдираш калпакат.

Ако се подлагаш секому, на подлоги стаеш[1]).

Ако се съберем со брашно, сос сол неможам. Соф.

Ако са не свърша на час, ден-ят в' торба не е.

Ако се Иванчо-те не научи, Иван нече никога. Соф.

Ако се не навидиме, баре да се видиме. Соф.

Ако са поп-ат напива, народ-ат не ще истрезва.

Ако се мре наред, я чем най-напред. Соф.

Ако са сърди, кому ще нагърби.

Ако сбърка, каза ще ти право.

Ако свинско не би яло, с' бейо̆вети би седяло.

Ако са излъже, може да ти каже право.

Ако са наемаш да търпиш на глад-а, стани ага, т. е. не дѣй работи.

Ако са търпи мжчно, щте са помни по-лесно.

Ако си богат, секиму си сват.

Ако си богат, ти си по-стар брат.

Ако си баща, не си сал да бжщеш.

Ако си борец, из ниско се бори. Тур.

Ако си булка, булото си гледай.

Ако си вѣда — иди си; ако си чума, пак си иди; ако си Енгека Смаилица, ела да ядем попара. Така думал един Драгижевчанин, комуто чукали на прозорцитѣ да го плашат. Енгека му била комшийка.

Ако си глава, ще та бият по главата; ако си опашка ше та тъпчат.

---

[1]) Стаеш, вм. ставаш, употрѣбява се в' Тракия.

Ако си гладен, вода искай. Гръцка, Византийска политика.

Ако си гладен, поглади са по корем-а.

Ако си гладен, глади са да та гостят.

Ако си гладен, посглади са да хванеш очи.

Ако си добър, най-напред си за себе си; ако си лош, пак тъй. Явна.

Ако си мѫж, сега да та видiѭ. Поощрение.

Ако си глава, ше та чукат; ако си опашка секи ше та тъпче.

Ако си гладен, земи перо, поглади са.

Ако си не вярваш дост-ат, не си залагай главата.

Ако си не знаеш местото, скоро си съдираш гащити.

Ако си не отвъдиш душманин, не ше го имаш.

Ако си няма немица, та сляпа ли си слепица. — От пѣсен.

Ако си остър, нож-а си право дръж, или

Ако си прав, нож-а си право дръж.

Ако си пчела, има кошар за тебе.

Ако си пчела да носиш мед, идвай и за напред; ако ли си търтей да го ядеш, върви кѫде щеш.

Ако сми прости, говеда не сми.

Ако сми черни, цигани не сми. Ако сми сиромаси не сми безчестни.

Ако сми прости, плява не ядем, (трѣва не пасем).

Ако сми братя, кесиити не сѫ ни сестри.

Ако сми деца, от стар баща сми. — В' отговор на думитѣ: ви сте ёще дѣца.

Ако случи, аз завърших; ако не случи, извадиха ма из ум еди-кои.

Ако спечели, аз башардисах; ако загуби, жената ма шашардиса.

Ако сполучи, сам си са хвали; ако не сполучи, на други са жали.

Ако сполучи, сам са хвали; ако сбърка, хората му криви.

Ако слагаш зурна и тѫпан, не се кани сватба да правиш.

Ако слушаш хората, мож' да ловиш по море зайци, по гора риба.

Ако си чорбаджия, ти си селски кираджия.

Ако си чорбаджия, дя-ва[1]) не си зорбаджия.

Ако с'ржце не докараш, от зжби откарай. Тур.

Ако си са ти на шега женил, аз не съм са на шега женила.

Ако си се ти на ше́ги жени́л, а я сум се вистинна мжжи́ла. Мак.

Ако стане това што казуваш, аз ше ти повиѭ като влък. Обвалаганье.

Ако стане така, коя кучка ше лае, т. е. кой ще ти роптае?

Ако си на кжщата си, царь си; на кжра ни пждар не си.

Ако скочи някой в'реката, и ти ще скочиш ли?

Ако сукно не съм носил, с'краишник-а му съм са опасвал.

Ако смяташ зурли и тжпани, сватба не направяш.

Ако сутрин, пжтник е; ако вечер, гост ни е. — Говори се за дъждът, ако завали сутрин, ще прѣмине; ако вечер — ще се продължи.

Ако съм го зел, не съм го изял.

Ако съм го зема́л, не съм го крадна̀л. Така се оправдавал нѣкой циганин.

Ако с'хроми походваш, скоро ще захромиш.

Ако съм баба, не съм похаба.

Ако съм го побил, не съм го пребил.

Ако съм пиян, с'парити си съм (от теб' нѣщо искал ли съм?).

Ако съм помак, не съм ахмак да ми даваш зелени краставици, — казал нѣкой помак на едного градинаря.

Ако сърцето не казва, лицето показва.

Ако сърце дава, а ржка не дава, нищо не става.

Ако съм ти буля, не съм ти булка.

Ако съм ти главеница, не съм ти още домовни́ца.

---

[1]) Дя ва, — Ески Джумая, другадѣ — че ва.

Ако съм ти слуга, не ма имай луга. Луга е пепелява вода, инак ликшия с'която мият нечиститѣ ссѫдове.—Ако съм ти слуга, не ма имай помия.

Ако съм изял рибата, не съм изял книгата.

Ако съм църн, на гроб камик не съм. Соф. — Не съм нѣщо съвсѣм непотрѣбно.

Ако съм чер, не съм циганин.

Ако сѫ бързи воловети, земята е поделена. Срб.

Ако сѫ три сестри, не сѫ със по три.

Ако със сляп замръкнеш, кривоглед ше осъмнеш. Гръц.

Ако та е яд на Турчин, кълни го да пропие ракия.

Ако та е гняв на Българин, кълни го да са хване на давия.

Ако та е яд на Българин, кълни го да стане хайдутин. — Скоро ще са отървеш и от двамата.

Ако та е било, защо ти е мило. Казва се за виното.

Ако та е страх, плюй си в'пазвата. — Така казват на дѣцата па и на възрастнитѣ и мнозина го правят, което е не съвсѣм безцѣлно при уплашвание.

Ако та несвърта, ще намериш пърт-а.

Ако та е тебе слободия оженила, мене ма е неволия разженила.

Ако та не стигне сама чес'та ти, ти не мож' я стигнѫ никога.

Ако та испѫдят от едни врата, ти похлопай на други. — На момак, кога му откажат за нѣкоя мома.

Ако тежи на квачката да мѫти, пилци не мой[1]) отвъди.

Ако ти е драга, не я пущай през праг-а.

Ако ти ги поисках, не ги зех. За паритѣ, в'разговор при пазарлѫк за нѣщо.

Ако ти е горещо, бери топло за зимѫс'.

Ако ти е кадия давуджия, Господ да ти е ярдамджия.

Ако ти е кон-я слаб, не прескачай с'него трап.

Ако ти не приляга времето, ти нему прилегни. Тур.

---

[1]) —Мой, не мой — вм. може и неможе.

Ако ти е свидят, да не го е видят[1]). — Прибирай го, тай го, покривай го.

Ако ти е сладко земането, да ти е сладко и даването.

Ако ти е мило, не търси що е било.

Ако ти е студено, бери хлад за лятос. — Гледай да се ползуваш от сѣкой случай.

Ако ти е студено, подухай си на рѫцети.

Ако ти е хаирлия молбата, на главата ти да са слее. Тур.

Ако ти изгори кѫщата, борч-ат из коминят (из оджакат) **искача.**

Ако ти Пако аресва, пак та Бако ти начесва. — Издѣванье върху безсилието на противникът. Плевен.

Ако ти пáри, подухай го да истине.

Ако ти износя.

Ако ти отърва.

Ако ти поносия[2]).

Ако ти сѫ мили рогата, не са боди с'агата.

Ако ти са свиди маслото, не става сладка кашата.

Ако ти рече (нѣкой) **върли са от канарата, ше са ввърлиш ли?**

Ако ти рекох побий го, не ти рекох добий го.

Ако ти си слободен, аз не съм слободна.

Ако ти сѫ лоши децата, не им тряба имот; ако ли сѫ добри́, защо им е.

Ако това не е тъй, тез мустаки да не сѫ на мене.— Като клетва при увѣряванье.

Ако той е луд, нема да станѫ и аз луда.

Ако тръгне на право, по-голяма обава.

Ако Турчин загине, були либе не гине. Соф.

Ако търсиш поп-а, питай най-напред на кръчмата.

Ако тражеш поп-о, прашай у механата, та тогай у цръква. Соф.

Ако умрѫ от хрема, чума защо е?

---

[1]) Свидят, видят, — супиниум, неопрѣдѣлитно наклонение.

[2]) Износя, поносия, — говори се 'износи и поноси'.

Ако умре агата, булата има друг в' турбата. Върху распущенно'ста на турский живот.

Ако уста немаш, рѫце немаш ли? — т. е. не можеш да го наддумаш, не можеш ли да го побиеш.

Ако умре си-от свет, ти тогай за оти си? Мак.

Ако умре циганино (ковачът, налбантинът), **жѫ го жели селото.** Търнов. села

Ако умрѫ аз, кой ше управя селото?,—казувал нѣкой самомнитен кмет.

Ако хвалиш Бога, нема што да загубиш; ако го хулиш, нема що да спечелиш.

Ако хочем криво, не́ смем от Бога; ако хочем право, не́ смем отъ Бего. Лом.

Ако хулиш, кому ше накрулиш? т. е. нагърбиш, накривиш.

Ако хулиш хората, ше похулиш себе си.

Ако чес'та си не срешнеш, не я стигаш никога.

Ако чуеш (за нѣщо) **в' Петък, течи в' петье.**

Ако ще би и баща ми.

Ако ще би и брат ми. Нѣма да му глецам хатърът.

Ако ще би и 'нам кой си. Не му се боѭ.

Ако ще би и 'нам какво си.

Ако ще би и самси цар-я.

Ако ще би и царски син.

Ако ще би и с' две глави (нѣма да се уплашя от него).

Ако ще Господ, помагат и светиити.

Ако ще Господ.

Ако ще са жениш, млад са жени.

Ако ще са калугериш, младъ са калугери.

Ако ще са давиш, не са мѫчи в' плитка вода.

Ако ще са лежи, да лежѫ аз че ше ми шета жената; ако ще са мре, да мре жената, че да земѫ друга. — Върху егоиститѣ.

Ако ще са и чу. — Върху рѣшителнос'та на женитѣ в' нѣкои случаи.

Ако штеш; ако не, ти знаш.

Ако щеш ма и закла. Това се говори повече от женитѣ и показва че мѫжетѣ можали нѣкога самосѫдно да колят и убиват женитѣ си, особенно неплоднитѣ и невѣрнитѣ, както сѫ подтвърдява това и отъ нѣкои пѣсни. А от нѣкои прикас-

ки става явно че неплоднитѣ коляли, а невѣрнитѣ свождали двѣ дървета и вържяли жената за нозѣтѣ у върховетѣ на дрьветата и пущали ги послѣ за да я расчекнжт; или ги вържали за два коня с'сжщата цѣл. А от турцитѣ се вижда да е прието това, дѣто да ги зашиват в'човал и да ги ввърлят в'рѣката.

Ако штеш пий, ако штеш си капа купи.

Ако штеш си раздра и гаштити посем сега,—рекла нѣкоя булка на мжжа си, когато, по твърдѣ стар обичай, не раздрал котка в'деньт на сватбата прѣдъ булката за да уплаши та да му се бои и покорява, ами нѣкога — никога, слѣд време, като зела да му се не покорява, той искал да я сплаши и зел да раздере една котка прѣд нея.

Ако штеш ма и уби. От пѣсен. Виж: ако щеш ме и закла.

Ако ше работи и до сред нош', не щж негова-та помош'.

Ако щжт би и девят джигеря за пара; кога няма парата и тия сж скжпи. Калофер.

Ако си постелиш, ше спиш на меко.

Ала боже, мила божке, да ли не ще би. (Господи помилуй, кога ли ще би). — При силно желанье на нѣщо, зето от една пѣсен, която се види да е помашка, и тука „Ала Божке, мила Божке“, трѣба да е: аллах, Божке, милий Божке.

Ала[1]) са е наплюскал!
Ала са е накитил!
Ала са е накълвал!
Ала са е нарязал!
Ала са е натряскал!
Ала са е нахлюскал!
Ала са е нахлянкал!
Ала са е нахряскал!
Ала са е нацепил!

---

[1]) Тука ала е за очудване, изговаряно по други мѣста и мала. Друго ала има от 'яла, яле' скратено от 'я глей, яле, але ала', тѣ сж междуметия; а гръцкото 'ала' е свръска: но, нъ, нъй, ама.

Ала са е нажюлил!

Алон-гарон, кудкодяк! — Чувал съм я на дѣтинство още въ Търново: употрѣбява се на присмѣх, кога се нѣкой кордисва за нѣщо и иска да го видят че прави и върши уж нѣщо. Не могж за вѣрно да кажж що значат първитѣ двѣ думи и от какво е произлѣзла тая пословица; но чини ми се да е зета от черковното пѣнье прѣз великитѣ пости „Господи сил с' нами буди", в' който напѣв се срѣщат по гръцки думитѣ „алон гар ектон су" (иного бо развѣ тебе). В' Търново до 1840 се пѣеше в' черквитѣ по гръцки и твърдѣ е възможно, да сж зети неправилно тѣзи думи от речений тропар, с' прибавката „кудкодяк" в' осмиванье на гръцкитѣ псалтове, които се кордисвали и се мжчали като пѣят за да ги видят че и тѣ сж нѣщо. Такива от гръцкото четенье и пѣянье Български пословици има и други. Виж: Не е коти, ами котак.

Ама има и турското 'ама сж вар'. За нѣщо не точно. Нѣкои казват на подплес, ямж има, т. е. не е цѣло, кжрпено е, но то е прѣправено. Сжщото ще каже: Има но, т. е. причина, дѣто това не е както трѣба.

Ама на върх-ат кривичко. — Помацитѣ сторили да си правят джамия и отишли в' гората да избират дървета, каквито ще им трѣбват. Ходжата им заржчал да се вардят да не приказват по гяурски че не ще им бжде приет хаиратът. Тѣ отишли в' гората, ходили, гледали дървята и се спрѣли под едно дърво, което им се виждало че ще им влѣзе в' работа, и когато го огледвали, един от тѣх рекъл: й ач, догру ач, ама на върхът кривичко. Така ще бжде, рекъл ходжата, без кривичко не може.

Ама пък се насърбал!

Аман викнах от него, — досади ми.

Ама че му свети светилото (на гроба му макаръ да би свѣтило). — От завист, злопожелание.

Аман от него, аман за него.

Ами маро́? — казал циганинът. Когато извѣстили на циганина че го направили цар, той питал: ами хлѣб (маро) от дѣ ще земем? Хлѣб с' колата ще носят, му рекли.—Ама аз да карам колата, отвърнал той.

Ама ако го очука град-о. Говори се на песимиститѣ. Се-

ленни нѣкой, който сѣка работа погледвал все от лоша страна и противуречал, съселянитѣ му се сдумали да се врекжт да му дадѫтъ по една крина овес за да хортува и той на хаир и му казали. А бе добрѣ, рекъл той, да говорѭ на хаир и да зема по една крина овес, ама ако го очука градо?

Амин Герге. — На подбив, кога искат да подиграят нѣкого за доброножеланията му.

Амин, дай Боже. Изговаря се при нѣкои благопожелания.

Амин дявол не пѫди. — Само амин не е цѣла молитва да бѣга дяволът от нея.

Амин сандѫкъ не пълни.

Амин, запали са попски-я комин. — Дѣцата го прѣговарят на игра; но употрѣбява се и от възрастнитѣ в' смисъл истина, ето кое е истинното, — запали се попският комин.

Ам' че зер. — При подтвърждение; така зер, ами!

Ам' че как. — При усумнѣванье и невѣрванье.

Ана, мана, калимана, Елчо, Белчо, Стамбол Келчо. Игра дѣтска; нареждат се наред и един от тѣх нарича с' по една от тия думи нареденитѣ, като смѣта и гледа връз когото иска, или когото е нарочил, да му стовари Стамбол Келча.

Анатемник, — проклетник, лош човѣк.

Анатемник укапалий.

Анатема го, прилагат кога поменат дяволът.

Анатема те дяволе. При заклинанье.

Ангел на лице, дявол на сърце. За хубавец и лош човѣк.

Ангел го кръстил, дявол го плъстил.

Ангели — бангели. — Така се говори изобщо кога се отзовават с' не уважение за ангелитѣ. Може би заето от расказътъ на циганина как се посветило дѣтето му, т. е. умрѣло на пѫтьт от студ. „Намѣрих го, казвал, посветило са на срѣд пѫт-ю, па нос-о му свѣщици, на гѫзо му сир осък, ангели бангели (гарги и гарвани) го обикалят да го дигнат и носят на Богу, ама немогат, че като доде сам си Господ (орелът) та го задигна, па хайде носи го на небето.“

Ангелско му името, дяволско му вимето.

Арбанашка кокона. — В' Арбанаси, при Търново, жите-

литѣ като Гръко-Арнаути и търговци ёще и по сношенията си с' гърцитѣ владици, женитѣ им ходяли по-прѣмѣнени, по-наконтени, и с'това си добили това пословично название. Но то е било по в'старо врѣме; старитѣ жители сѫ се изселили и днес сѫ само Бълıари.

Арбанашко стихьо. — Стихьо по гръцко-арнаутски е нѣщо като таласѫм, домовой, невидима сила. По смисълът на пословицата означава 'гидия, луда гидия' и по нѣкога 'харо, негодник'.

Арбанашка ургя. — Означава газепин, лош човѣк; хаирсѫзин, поразник, проклетник. Тѣзи думи сѫ останали като поговорка от най-напрѣд на присмѣх, като употрѣбявани само от арбанасченитѣ, нъ сега се употрѣбяват и от търновчани и особенно от женитѣ, на пр. ургя ургисана, ургята недний и дрг.

Армаган му сухи дренки т. е. ничтожен.

Арсѫзинът нема рога да го познаеш, че е арсѫзин, познава са по това що прави.

Армея,—казват на стар човѣк брадат, в'смисъл на 'бръзая'. И общо пак брадата на човѣка, стар било или млад, обикновенно на присмѣх са казва армея: Да му се истърсѭ в'армеята.

Аршин дълга, два широка. — За кѫса дебела жена.

Асум баша тум баша, на коткити субаша. Казват си дѣцата едно на друго в'означение на нищожество.

Ат, сахат, и жена на заем са недават.

Ат има, поле няма. Тур.

Ат ако не е, сакат не бива.

Атанасе, сиво прасе, кѫде ходи, какво пасе. Подигравка дѣтска въз името.

Атовети са ригат, магаретата теглят, или

Атовети играѭт, мулетата знаѭт.

А той посред бял червен. Виж. идущата.

А той посред цъвти и върже, казват за нѣкой свѣсен, кога е между неразбрани.

Аферим тюцко [1]) **Панайоте, ти пак си знаял грьцки.**

---

[1]) Тюцко, тицко от Гр. 'тиос', чича, стрика, или вуйка, употрѣбява се в'Търново вмѣсто чичо за сродни и чужди.

Казала нѣкоя търновченка на комшия си, когато той си развалял устата и псувал безобразно.

Аферим са казва на посрано дете, отвращат нѣкои кога им се каже аферим за нѣщо.

Ах! да му са свършат конците. В'смисъл: да но умрѣ.

Ах! на мама то, сърма и злато. При галяне на малки дѣца.

Ахмед, Мехмед се за захмет.

А че бар' да мож', ами, т. е. не можеш направи това което се каниш.

А че той български не знае, рекло едно момиченце което, като си играяло та са отървало в'кжщи, дѣто имало Турчин в'кжтът, домашнитѣ му го сгълчели че срамота прѣд Турчин.

А що баба сака́ла, оно и сьновала. Соф.

(А всичко = 629).

Б.

Баба ако лъже, диря не лъже.

Баба мамит, траг не мамит. Охрид.

Баба деда по череши кликала, дедо и се чак по дренки откликал. Западн. Орхан.

Баба деда заборавя ли?

Баба е майка ти, казват нѣкои пò-прѣминали жени, кога им каже нѣкой, бабо.

Баба знае две и двесте.

Баба знае и друга уличка, т. е. как да се отстрани от това зло.

Баба знае що бае.

Баба е вѣща, ама не е вѣщица. — Отговор на тия що казват на нѣкои вѣщица.

Баба Марта иши, казвать за непостоянното врѣме прѣз Марта, на което уподобяват поведението на женитѣ и на дѣцата.

Баба е като волия, каквото и турят се носи.

Баба Неда, не му гледа. т. е. прибира каквото и дадѫт.

Баба не ште наука. В' смисъл на тур. 'арифе тариф истемес.'

Баба не види купата, та ще иглата.

Баба са копри, ама баир опри. Виж 'бабини хвалби.'

Баба си знае бабешката, т. е. по старому.

Баба Марта са пакъ ухлѣбна. — Врѣмето прѣз Марта го уподобяват на жена, която като я сватят за млад смѣе са, а кога за стар, мръщи се.

Баба стая каил и за гнили круши.

Баба прави, дявола са слави.

Баба си знае бабината, т. е. нищо не знае освен туй.

Баба скача на зад, на пред, а работата върви се по своя ред. Рус.

Баба за умъ пари не дава; който иска, продава.

Бабината ти, или

Бабината ти Гарушина, или

Бабината ти Трънкина, казват тому на когото с' мнѣнето не сѫ съгласни, или не сѫ задоволни от доводът му.

Бабина хвалба, пълната торба.

Бабини баилки, дядови маилки.

Бабини деветини! — Нѣщо маловажно за което не струва да се мълви нѣкой.

Бабини дивотини. — Така искатъ нѣкои да истълкуват или да прѣвърнатъ по-напрѣшната пословица, но това е мнѣне на несъстоятелни филолози.

Бабини хвалби, баир ги хаби.

Бабици та хванали, или

Бабици та търтили, или

Бабик жди[1]**) та търти,** казват нѣкои жени, които неищат още да им казват бабо. Станимен.

Баба Марта ште прави пакъ сиромаха болерин, казват кога в' свършването на мартинитѣ дни, врѣмето е лошево, като напомневат една прикаска за Марта, как направила едного сиромаха богат.

---

[1]) 'Жди', вмѣсто, 'ще', от жж, ждж, и жде—е'то на и—жди.

Бабо! видиш ли даб-о? невидим, сину.

Бабо! видиш ли деда? — поназируем го сину. Щипска.

Бабо! ка беха понудите? — Харни беха, сину; и за тие баби що си имаха костурки, по-харни си биха.

Бадева се ни Божий Гроб не чува. Срб.

Бадехва са и бащин гроб не копае.

Баджанацити са на Макавея (1-й Авг.) **икрамосват.**

Бае си за бълхити. — Оговаря се, дрънка си сам.

Бай ми, бабо, да ма не срешта мечката, казал нѣкой на бабата, що го канила да му бае да го не яде мечка, кога го срѣщне.

Балабан що дума Бутко да не знае. — Балабан и Бутко били двама от първитѣ поселници на Копривщица, в'сѫщото врѣме и съперници. Балабан бил ѣдър и снажен човѣк, а Бутко бил дребно човѣче, но по-дяволито, тъй що Балабан често силом рѣшавал спорнитѣ по между им селски работи. Употрѣбява се в'случай кога искат да кажѫт че което знаят по-силнитѣ (голѣмцитѣ), не трѣба да го знаѭт по-слабитѣ (по-долнитѣ). Коприв.

Бабо, а че направи́ де и на мене един ут. — Нѣкоя баба заливала вино на гоститѣ на една трапеза; но на гоститѣ често не доливала чашитѣ, а своята си комай все прѣливала, като извиквала всѣкога все 'ут', т. е. че не щѣла, ами се сбъркала та я прѣпълнила.

Бан на баня не ходи, без бана[1]) се неходи.

Баносано, каносано, гуреливо сливосано.

Баносано, каносано — скопосано.

Барабар манджа, барабар канджа.

Барабар Петко с'мѫжети и отрепката на пояс.

Баре' да е каменица, ами тя е сламеница. — От сватб. пѣсни.

Бара' Яна, бара мома, бара беше што беше. — Габровска.

Ба́ра си го Халахойда, че не ще да го пише Каравела в'беглик-ат. Копр.

---

[1]) Зето като собственно и вин. пад. с'окончане. Бан, — мѣдна пара, мангѫр, гологан.

Ба́ра си я баба, да не ѝ потряба.

Барбори като гроздоберски г . . .

Барбори ни врели, ни кипели.

Барбори си като не у́свѣс.

Барбори, токо да ми е.

Баре да съм го на сън видяла.

Барем да съм го сънувала, казуват женитѣ по-нѣкога в'оправдание.

Барем му надумах сякак я.

Барим торбата ми дай, бой-ът халал да ти е. Тур.

Барим кажи, тогаз лъжи.

Барон ефенди, султан без гашти. За сиромах който се държи на голѣмо.

Бах, Боже, мари кира́, тоз баша. Търнов.

Бахур е за през колада, т. е. кървавица само тогаз се яде, кога са колят свинетѣ.

Баща ми меха́т и аз меха́т. Приплѣскуване на о-ния, които нарочно се пиструват че не разбират за какво им са расправя. Заета отъ една прикаска за харачерът. Всякой подлежащ на харач, като си платял харачът, трѣбало да си земе расписка и да я носи със себе си обикновенно в'калпакътъ си; инак бивал принуден да плати втори и трети пжт. Един момък, малко смахнат, сполетѣли го харачеритѣ и го насопъват за харашката му книга. „Хани харач, бре“? момъкът или не разбрал или се прѣсторил че не разбира и отговорилъ: баща ми орач и азъ орач. — „Кехатъ, бре, кехат?“ — Баща ми мѣхат и азъ мѣхат.

Баща му го гони по високи гори, а той бяга по дълбоки доли. От коледар. пѣсни.

Баща си иска да кръщава, т. е. да го учи на ум.

Баща ти има крива круша, ти си моя мила душа. — Приплѣскуванье; — от пѣсен.

Башта ми сега пръст яде, вмѣсто пръст го яде, т. е. отдавна е умрѣл. Банско, в' разлогът.

Баща ви, камъне да го бжщат. Нѣкои майки така кълнат прѣд дѣцата си за да искажат недоволството си отъ бащитѣ им.

Баща не е като майка. Кога искат да кажат че бащата не милѣял за дѣцата си като майката.

Бащата е гост в'кжщи [1], т. е. не сѣди всякога все в' кжщи.

Бащата не знае какво тегли майката.

Бащата гали снахата, а живей при дъщерята.

Бащата тегли от чедата си и добрува при чедата си.

Бащата тегли от синовети, а майката от дъщерити.

Баща му го пиян правил. Кога синът е въртоглав такъв, смахнат.

Баща му го правил на воденица. Кога нѣкой дрънка много.

Ба! ще му гледам хатжра.

Бащина благословия кжща зиде.

Бащина благословия сина крепи.

Бащина клетва сина закопава.

Бащина клетва и майчина корен исушава.

Бащина клетва и кумова до девета рода гони.

Бащина клетва кжща запустява, — а майчина дом искоренява.

Бащина поука, синова сполука.

Бащин обич, на глед половин обич.

Бащин помен, бащин скомен. Скоменът се разглобява и бащата се забравя. Котл.

Баштино огнище, топло пепелиште. Банско, в'разлогът.

Беглик, бейликъ, т. е. който е в' бегликът (да брои овцитѣ) той е като бей.

Без алеят, нема занаят. Срб.

Без бога добро не бива, без него и зло не става.

Без бога и без слога, кажи немогж.

Без бра́шно—стра́шно.

Без божята воля ништо не бива.

Без божята воля ни косъм не пада на човѣка от главата. Евангелска.

Без време гос', от турчин по-лош.

Без вжзел вжже по-лесно са кжса.

Без гайда свадба сжщи помен.

Без гайда веселия, гола неволия.

---

[1]) Стар прѣдложен падеж, сега нарѣчие.

Безгрижна глава в'градина расте, или
Безхолумна гла́ва на бостан-ат става. Тур.
Без Голя каша не бива.
Без грош вред си лош.
Безгрешен е токо един Господ.
Без два дни —три дни.— Върху прибързван срок и криво прѣсмѣтванье.
Бездомник, като духовник.
Бездомовен като овчер.
Без доход черква, ритам й поп-а. Тур.
Без дружина нема юначина. Албан.
Без доход овца, вълци я ели. Тур.
Без дъно крина, празен хамбар, или **хамбар не пълни. Тур.**
Без едного, без двама – на панаир за слама.
Без едене, без пиене сладки прикаски не биват.
Без място (без царство), не продавай юнашство.
Без жена, без ямá, т. е. незакърпен.
Без захмет не са яде мед.
Без здраве имот, умразен живот.
Без здраве нема богатство.
Без здраве нема живот.
Без камик воденица, брашно не меле. Соф.
Без книга челяк като сляп.
Без кандилница помен не бива.
Без костото кости троши, — казват за языкът.
Без кривичко не може. Виж: 'ама на върхът **малко** кривичко.'
Без кривичко нема правичко.
Без кошар пчели, с' пепел ги соли.
Без мокри гащи раки са не хващат.
Без мѫка няма наука.
Без мѫки не до срѫки.
Без мѫка работа нищо не е свършено.
Без нищо и майка на тейка не дава нищо.
Без наука нема и сполука.
Без нож ма колиш. — Виж: 'с' памук ма колиш.'
Без онб на годеж.
Без пари на град, без нищо назад.

Без пари да ми го дава, не го земам. — За нѣщо което не струва нищо.

Без пари здраве, готова болес'.

Без пари нищо не вари, или **нийде не върви.**

Без пари и син на баща гроб не копае.

Без пари и в' черкова не ходи.

Без пари оцет, по-сладък от мед. Тур.

Без пара и в' гроб та не турят. — Подмѣта се обичайът да турятъ на мъртвецът в' ръката или в' устата по една срѣбърна пара.

Без парица нито пред светица.

Без пари търговец, бъзе да търга.

Без пари челяк и Богу не е драг.

Без пари челяк, сам на себе враг.

Без пари ум, готова лудос'.

Без пари ум, на вѣтър думи.

Без ум приказва, та са поразва.

Без ум приказва, та кавга излязва.

Безпаричната болес' е по-тежка от тежката болес'.

Безпарична треска го гази.

Без прища не казано нищо, т. е. недадено заключение.

Без работа Мую, мухите скопява.

Без стара дума нито пред кума.

Безсолно — трева, т. е. като трѣва безсолно.

Безсолни думи (и работи), — неприлични, срамотни, галатни думи.

Без сребро не бива добро.

Без стар ступан, съдран тупан. Коприв.

Без труд почивка не е сладка.

Без ум слугува, за туй робува, т. е. вѣчно е слуга.

Без ум търгува, та се зарар струва.

Безцен камък, — казва се за добра и почтенна жена, за добър ступан, или син и изобщо за добър човѣк, може би прѣвод от турското 'Елмас парчеси'.

Без ум пойде, без умен си дойде. Котл.

Безумни-я и други избезумява (разумни-я и други вразумява).

Бей да съм, че гладен да ходѭ.

Бейчето е бейче, ако би ще без парица; а магарето е магаре, ако би ще и в'жълтица.

Бе́г-от е бег и без па́ри, а магарето магаре, ако ще има па̀ри с'товари. Макед.

Бек' тъй! т. е. така а?

Беки го е майка ми родила, че да го мисля, т. е. не **ми** е брат.

Беки е прела баба за него.

Беки ште превържа черни кърпи за него.

Беки с'него свет-о ще са свърши!

Беки ше роди крушата ябълки?

Беки ште падне крушката далеч от крушата?

Белки ми е брат да го желя.

Белки ми е женин брат да му чиніж икрам.

Белки му съм пита брала.

Бела, бела води (ражда).

Бела малка, голѣма — се бела е.

Бела от невиделица.

Бела пюскюллия.

Бела с'пари купена.

Белата скоро става.

Бере за́зжбици, — ожида нѣщо, ревне му са нѣщо, а не му иде до зжбитѣ.

Бере лой. — В'прѣвратенъ смисъл, топи се, не вирѣе. Значи още 'тегли, страда'. В'сжщата смисъл: Тя е помежду им; цъвти и върже; бѣла и червена.

Бере петала. Остава все на подир' пжт.

Берекет версин — вмѣсто благодарж и благодарене.

Бери пари за черни дни. Чуе се вмѣсто: Бѣли пари за черни дни.

Бра омайника, — лежа в'несвес, ударен или бит в' главата.

Бе тй ше си париш кокалити, а ми не знам кога ще е. — Закана.

Бе той не ште, ами токо да ставам аз. — От прикаската за топузът. Виж 'Стани топус, донес вода.'

Бива бачо бива, ч'оти да не бива. — Заета от пѣсен.

Биволицата е черна, ама бяло мляко дава, или

Биволицата е черна, ама й е по-бяло и по сладко млякото.

Бивол-ат би са надтичвал с'фтичкитѣ [1], **ама го страх да са не продъне земята под него.**

Бивол от муха не зема.

Бие го гж . . . му, че е лаком.

Бие го ум-ат му. Виж: 'От умът си тегли'.

Бий добро, по-добро.

Бий лоше, по-лошо.

Бий гжзенце, да не бият гжзище.

Бий жената си, бий главата си.

Бий кожух-о, по-топъл; бий жена си по-мила. — Кожухът значи кожитѣ за кожух, които шибани стават по-меки и държат по-топло. Рус.

Бий ма мжжо бий, ако щеш ма уби. — От пѣсен.

Бий го за иглата, да не му плачеш за главата, или като се научи да краде и го обѣсят.

Бийте са, не са карайте.

Бий го докато [2]) **се покачи свиня на дърво.**

Бий го по краката, да са не бие по главата.

Бий желязото догде е топло, т. е. Върши си работата дордѣ [3]) е врѣме.

Бие му набой-ат. Тупа му жилата или сърцето.

Бий циганчето доде не е сцепило тиквата. Циганчета сж ходили по нивята като работници само да носят вода на жетваритѣ.

Бие самар-ят да са сеща магарето.

Бие водата да искара масло, — трепе се с'невъзможни нѣща.

Бие са като сляп пръч за празни если.

Бий самар-ят да носи товар-ат.

Бий Тодорчо майка си. Тодорчо се прѣдставя като лош син, който е зло на майка си.

Бие са като хала с'берекет-я.

---

[1]) Фтичка — птичка, Стефан—степан: ф на п, и п на ф.

[2]) Казва се и 'до кжд', руското 'по куда' и сръбското 'до кад'.

[3]) Дордѣ, до гдѣ, до дѣ, до като.

Бил съм и в'големо решето и в'малко сито, или
Бил съм и в'сито и в'рашето. — Опитен съм.
Била на хорото, не видела гайдата.
Били се дви етърви, а и двете — свекървата.

Били са етървите, испатила свекървата.
Бил'е ли си яла, та си полудяла.
Били сми водата, не ще пусне масло.
Билки дири по баири. – Ходи празен.
Билиний свет-а, — лъже свѣтът с'билки.
Било па прошло. Трънска.
Било и прошло като лански сняг. Срб.
Било и отишло.

Билó и прѣбилó. Виж: 'Като че е билò и пребилò'.

Било ли е някога, пак ще бѫде до кога.
Било во време оно.
Било оно некога си. Соф.
Било когато бил вълк-о куче.
Било що било, на попова глава са сбило.

Било що било, търпи кобило.

Бир чироз баши, докуз ока краши, — казватъ на гърцитѣ бекрии.

Бисера е малко зрънце, ала има голям почет.
Бистра водица, мирна главица.
Бистро като сълза.
Бистро като буза, т. е. мѫтно.
Битата крава мляко не дава.

Бита книжка — пред цар-я, а не бита — ни пред говедаря. — Който се изучи на книга макар с'бой, може да излѣзе и прѣд царят, а когото не бият и не са научи не е достоен ни прѣд говедар да излѣзе. До скоро се е мислило че на книга човѣк може само с'бой присилванъ да се научи.

Бити-о знае как бóли, а сирота как се мóли.
Бит да е че сит да е, и
Бит да е, честит да е.
Битолски просяк. — Човѣк с'корави очи.

Би че пиче печура. Соф. Малката гѫбка би ще голѣма гѫба.

Би че стриче', 'ко [1] **те обиче.** Соф.

Би ще веднъж и в'пъкъл-а панаир.

Би ще съборъ на бунище.

Би ще, кога са върнат Евреити от Божи гроб. — Обичай у Евреитѣ е, като отидат на Иерусалим, да се не вращат назад по мѣстата си, а да отиваг тамо да умират.

Би щте и в'нашата улица празник, или

Би ще и на наше село сбор.

Би ще кяра за бекяра, Срб.

Бият го устата му.

Блага реч железни врата отваря.

Блага душо, гнила душо, — на приплѣскованье.

Блага черква с'благо вино бива.—В'Одрински нѣкои села правят черкови (събор за угощене), слѣд обирането на лозята само с'благо вино; то черкуване се казва и блага черква, казва се и кокошя черква, защото само с'кокошки се гощават, събирани от селото на кѫща и варени в'един казан.

Благатки мари Сливненки, празо им до гѫз-о им и морваци на купове —думали нѣкои Градежанки, като ходили на пазар в'Сливен.

Благатко агне две майки бозае.

Благатка Радка, че сякому сладка.

Благословено вино, проклето пиянство.

Благослови попе гу́мно без снопе.

Бла́жен, и блажнитѣ,—казват прѣносно на турцитѣ, както и 'зелен, зеленитѣ'.

Блаженни им рѫчици, проклети им гѫзици.

Бла́женни нищни духом. Черк.

Бла̀жи Петко рамазан, че го турят у казан, че ври, че ври до заран и че стане на катран, че подмажат колата, да се возят децата; гътна́ха се колата, не падна́ха децата. — Соф. дѣтска игрaчка.

Блазни го него, или 'то го него блазни'.

Блазни го Панчо. — Ще му се да направи зло.

Блазни го дупе за прясно мляко.

---

[1]) Ко те, вм. ако те; ко ходи — токо ходи.

Блазе им кои сж ги испждили, тежко им кои сж ги завъдили. — За турцитѣ.

Блазе кой зима, тежко кой дава.—Казва се и противното в' прѣносен смисъл.

Блазе който дава, тежко който зима.—Разумѣва се пари с' лихва.

Блазе който дава и дваж блазе който зима; тежко тому кой не зима, не дава.

Блазе му че знае бар' да бае, ами аз горчица, като нищо не зная. — Снъха нѣкоя поливала на свекра си да си мие главата и го залѣла с' врѣла вода та го изгорила. Свекърът от болест фуква се та си заравя главата в' снѣгът. Снъхата без да се сѣща какво е зло сторила, помислила че свекър ѝ прави нѣщо магия, или си бае нѣкоя баилка.

Блазе й че видела два света, т. е. водила два мжжа.

Блазе й че барим светува, — живѣе честито.

Блазе който нищо не знае.

Блазе му че не му стига куфалницата.

Блазе му че е луд и прави какво ще.

Блазе му че не му стига умът.

Блазе тому кого хвалят.

Блазе тому що ум нема, че и гаале нема.

Блазе му който го извърши. Тур. Ашколсун беджерене.

Блазе на тез от дет' иде, тежко дет отходи. — За лошитѣ аени в' турско.

Блазе тому кому Бог помага.

Блазе тому кому чест помага.

Блазе тому кого чест храни, тежко тому кого снага храни.

Блазе ти на пилафа, че без масло мазен.

Блещи ми са, да го блещят. — Клетва която значи: Юди ми се, криви ми се, прави ми гримаси.

Блещука ми на очити. — Казват жени на които не траять дѣцата, че останало едно само, 'да ѝ блѣщука на очитѣ'.

Блещи са като котак.

Близната жрж, е по-блага от' ченица [1]. Макед.

---

[1]) Жрж — ржж. Ченица — пченица.

Близу ли е Козирог при Гърня.—Казва се на ония, които питат за извѣстни нѣща. Козирог и Гърня сѫ двѣ села едно до друго в' Дрѣновско.

Близнал от медат, не му излязва от умат.

Близу и не твърде, т. е. далеко е.

Близу до цар-я, близу до почет; близу до цар-я, близу до смърт.

Блудихер, казва са за блудка нѣкоя и безвкусна гозба или вошка.

Блъскай, блъскай Германе до попова нивица. — Герман или Гърман, както се види, у старитѣ Българи билъ митологический богъ на грътът и градът прѣвърнатъ испослѣ по съзвучие в' християнский св. Герман, когото и днес празнуват за да не гърми и да не вали град, тъй както празнуват и Власов ден 11 февр. за воловетѣ, на мѣсто Старий Бог Велеса, както що празнуват и деньт на Ап. Вартоломей и Варнава, за да се **не върнвуат, въртят и ломят** облацитѣ да вали град, или св. Андрея вмѣсто индийский богъ Индра. В' едно село като завалѣло град, попът молил Германа и му давал воля да бие и да блъска ввръдъ на около, но като дойде до неговата нива да спрѣ.

Блюва гущери.—Яд го е много.

Блъсни габър, — човѣк който не сматря кѫдѣ ходи и какво прави.

Блъсни дрян. - Тоже захласнат нѣкой.

Боб и боб, те[1]) ти пъленъ джоб.

Боб сял, боб ял.

Боб ял, боб сънувал.

Боб и бобец, т. е. все боб.

Боб на опарки, т. е. не сготвен.

Боб ял, боб исповядва.

Бобина да е в' яслата, че праздна да не е.

---

[1]) Те — ето; те и аз, ето и аз, може отъ турското ище. Употрѣбява се на запад. Те — частица прилагана при собственнитѣ имена като неопрѣдѣлен член: Иванчо-те, Петре-те, но само на запад. На исток употрѣбяват в' Търново при срѣд. собственни имена то като член: Петре-то, Коле-то.

Богъ види, – казват нѣкои когато се оневравдат, а нема що да сторят.

Бог високо, види на далеко.

Бог високо, цар далеко.—Нѣма кой да помогне.

Бог да го прости,—1) Казватъ за нѣкого кога е умрѣл и кога как поменжт името на нѣкой умрѣл роднина, или близък приятель; напр. Колю, Бог да го прости, като бѣше жив. 2) Казват за нѣщо изгубено, или зарар станало за да покажжт безнадѣжнос'та на намѣрваньето му или по правеньето му. 3) Виж. Отиде за Бог да прости. 'Дава раздава за Бог да прости.' 4) Вм. 'благодарим.' Бог да прости или по калугерски Богъ да прости, и в' отговор отъ калугеритѣ когато не сж священни лица и му кажеш прости и благослови, а той: Бог да прости и благослови. Казва се и кога подадеш нѣкому нѣщо за прощинье.

Бог да го прости дете е легнал.

Бог да го прости на вярата му. — За друговѣрец.

Бог да го прости прижива.—Казват кога споменжт нѣкой жив и сбъркат та кажжт вмѣсто Бог да го поживи, Бог да го прости.

Бог да прости женски кости.

Бог да го поживи, — кога споменжт нѣкой свой жив благодѣтел.

Бог дава, нъ в' кошара не вкарва.

Богъ да бие бабата, че е рано станала да замеси зелникат. От пѣсен.

Бог да го прости, добър човек беше, — казват на гавра, кога искат да кажжт: Добър човѣк беше, ама по-добрѣ станало че са е посвършил.

Бог го даде, Бог го зе, или 'Бог го дал, Бог го зел.'— Обикновенно при смъртьта на дѣца и при други нѣкои зарари.

Бог е над нази, черната земя под нази.

Бог да го прости, кон да го изфъсти,—казват повече дѣцата като на игра и в' отговор на честото употрѣбенье на 'Бог да прости.'

Бог да го прости, кон да го исфъсти, магаре да го оплаче, — казват по-старитѣ от прѣзрѣнье и яд към умрѣлий.

Богъ да прости конска майка, — казват когато кон-ът им е помогнал да прѣкарат трудно нѣкое обстоятелство.

Богъ да прости търговска майка. — Равносилно с'Берекет версин на търговията.

Бог да прости стари мастори (че им се дали занаят на ржката да се хранят).

Бог да прости него, а да свести нази. — При нѣкоя ужасна смьрть.

Бог да прости мрътви души, на живити сити гуши.

Бог да прости умрелити, да са понахлянкат живити.

Бог да прости винцето, разблажи ми сърцето.

Бог да убий винцето, раздражи ми (вслободи ми) **сърцето.**

Бог дал, св. Илия зел. — Неправдата, насилието отнемат това що е дал Бог.

Бог да го прости; от как умре пб-нехае. — Глупаво прѣдставленье на състояньето от нѣкои жени за умрѣли-ът мжж, който е много теглил, или тя е теглила приживѣ [1]) с'него.

Бог е бог и пак има слог, т. е. прѣдѣл, както на добрината си, тъй и в'яростьта си. Казва се на неумѣрен човѣк.

Бог и вѣра. — В'вид на заричване отъ нищо.

Бог милостив (благодарим го).

Бог му го е дал, ама не му го е записал, т. е. че ще бжде постоянно честит и доброчест.

Бог не даде и свиня не изеде. Рус.

Бог не дава и Божил не шава, — не ради, не се грижe и не се труди за нищо.

Бог помага, против Бога никой не помага.

Бог прощава, а цар милост дава.

Бог със Бога, а човек с'когото се срещне.

Бог се не лъже.

Бога имам и тебе. — Кога се моли нѣкой на нѣкого по-силен.

Бога не мож излъга.

---

[1]) Приживѣ, нарѣчие, на живот.

Богат, ама парици си нема.

Богат, ама парити му малко.

Богат е, който е здрав.

Богат като мишка в' долап.

Богат като воденчер с' гюрюлтия и паспал.

Богатити (ядѫт) кога сколасат, сиромасити кога намерят, или

Богатите кога сварят, сурмасите кога найдат.

Богатите спят, сурмасите пият. —Бездѣйственно състояне.

Богатите ездят, сурмасити в' кал-а вървят.

Бог го убил и поразил. — Клетва.

Богдане, развали-трапеза.

Богу се предай, търпи и трай (до край).

Бог търпи ама не спи.

Богу са предай, с' дявол-о си не играй.

Боже, боже, защо ти сѫ наш'ти кожи.

Божем не ще. — Когато се прѣструва нѣкой.

Боже мой, Боже мой, вскую мя еси, оставил мя еси- Евангелска, изговаряна често отъ нѣкои калугери, криво разумѣвано. Повече го разбират: с' кои си ме оставил', и произнасят я кога се намират при дружинѣ от която не им е поволно.

Боже помози, ама и ти са по накамузи, т. е. ити се по приведи да жънеш или да поработиш, ако искаш да ти помогне Господ.

Боже помози, — обикновенно казват при захващането на каквато и да е работа.

Боже поведи, па и сам се преведи.

Боже помозй, ама Бога не лъжй.

Боже помозй, мечка страх мене не,—казват дѣцата кога ще скачат.

Боже помози, пак да са лежй. — казват нѣкои на гавра.

Божил не е божи син, нити Божана, Божя дъщеря.

Боже опази, — вмѣсто да пази Бог.

Боже опази отъ гръм и град и от неверен брат.

Боже опази от Захренски хайвани и от Хаскьовски инсани. — В' Ст. Загора в' по-старо врѣме е имало повече магарета, които сѫ били по-май праздни т. е. неупотрѣ-

бявани толко на работа и слободни та ходяли да правят пакости. Сѫщо и Хаскьойскитѣ турци ходяли повече без работа да пакостят.

Боже опази от гладен грък, от сит вълк и кръстен Евреин.

Боже опази отъ туна [1]) беда, от пияна жена и бясна свиня.

Боже опази от вода дълбока, отъ кривоока и едноока. [2])

Боже опази от влашки вълци и от бяломорски гърци.

Боже наспори, сете [3]) турци распори, сал едного остави и него свинар направи,—казват нѣкои подир ѣденье, като се кръстят да стават от трапезата.

Боже наспори и берекет стори.

Боже прости ма, доде страха има.

Боже прости неволен грех.—Сиромах нѣкой имал само двѣ пари и излѣзал на пазар да си купи нѣщо за ѣденье. Отишел на фурната и поискалъ полвин хлѣб за пара и пусналъ парата на чекмеджето, а тя се търколила и паднала прѣз дупката в' чекмеджето. Фурунджи-ът дал хлѣбът и поискалъ парата, сиромахът казва че я пусналъ и се търколила та паднала в'чекмеджето, ама фурунджияга не земал от дума; ӑз не съм видѣл, казва, и не давам хлѣбът, дай парата. Сиромахътъ гледал, гледал що да прави, не му дават хлѣбът, и той дал и другата пара и зел хлѣбът. Отишел на бакалинът да си купи за пара сиренье, ама нѣма друга пара; заржчал си за пара сиренье и когато бакалинът теглял сиреньето, той се вкъртял около чекмеджето, а когато бакалинът му дал сиреньето и го питал: дѣ парата? — Падна, рекъл, в' чекмеджето и бакалинът го повѣрвал и го оставил. Тогава сиромахът се

[1]) Туна вм. туне, т. е. напраздно, без причина неизвѣстна, за която хабер нѣма. Простий говор го е превърнал безсъзнателно на прилагателно, но не е право.

[2]) Тука 'кривоока, едноока,' не е член, а окончанье; изговаря се с'окончаньето, едно за размѣрът, друго за да покаже малка една разлика между членът и окончанието, защото не е нито член, нито без член и нѣщо като неопрѣдѣлен член, а склаия се по примѣрът на собств. имена.

[3]) Сетѣ вм. ситѣ, вситѣ, сичкитѣ, сичинкитѣ.

поотстжпил на страна, дигнал ржцѣ към небето и се помолил: Боже прости неволен грѣх; ти видиш, Боже, ти знаеш. Земи, както знаеш от фурунджията едната пара, дай я на бакалинът.

Боже прости, рано свести, кога петел на гноище и ний на огнище, — така казуват по нѣкога нѣкои слугини, а че и домакинки, кога вечер заравят огънът и се приготвят да легат, което показва че нѣмат желанье да станат по рано отъ кокошкитѣ.

Боже, света Богородичке! — Възвание при очудванье за нѣщо, или в'неволя, страх и опасност.

Боже, я ми помогни 20 пари, я и таз баня събори. Дервишин нѣкой отишел на баня да се измие по турски обичай и от там да иде на джамията да се кланя. Измил се, облѣкъл се и когато да излѣзе, защото нѣмал пари, поблагодарилъ на баняра по дервишки обичай, като му казал: „Ху, яху“ и потеглил да си излѣзе. Банярът, който билъ лютъ човѣкъ и на този час за нѣщо терякия, не приел благодареньето му, ами го улавя за яката и викнува: пари, де пари. Нѣмам пари, рекъл дервишинът, и на ли ти казах ху (т. е. поблагодарих ти). — Не разбирам от Ху, и нѣманье не познавам; паритѣ тука, или не та пущам; като си нѣмал пари, не са кжпи. Дервишинът се намѣрил на тѣсно, смаян от наглост та на баняра, дигналъ ржцѣ та се помолил Богу и рѣкъл: Боже, я ми помогни 20 пари, я тази баня събори да се отърва. На тия думи отгорѣ, чува се вжтрѣ в'банята изручаванье, като че се съборило нѣщо. Банярът влѣзъл вжтрѣ да види що е станало, а дервишинът избил куката и отишел в'джамията. Там завàрил едного от гражданитѣ—човѣк богат, но извѣстен скжперникъ и лаком за пари, като се кланял и молял. „Ей, рѣкъл му дервишинът, азъ знам що се молиш, пари искаш от Бога, а? Нѣма бе, нѣма ти казвам! Прѣди малко аз бѣх на тѣсно и му се помолих за 20 пари да ми даде, или да събори една баня за да се отървж отъ назойливиът баняр, и отъ нѣманье 20 пари, види се, той рѣши да събори банята и събори такваз една грамадна баня за 20 пари.“

Боже, да ти пеям, знаш да пееш, да ти псалвам, знаш да псалваш и ти псалват ангелите, ами да ти поиграм едно арнаутско хоро, оти немаш кой да ти игра.

Така се оправял прѣд Бога нѣкой арнаутски поп, който си бил посрѫбнал и не му се четяло правило.

Боже говедце, — казват на глупав и будала човѣкъ.

Божи-ят син от него отърване нема. — Божи синове, и Хвала Богу наричат юродивитѣ и полуумнитѣ ония хора що ги казват „кенди халкна“ които по в'старо врѣме били у християнитѣ, както сѫ и днес у турцитѣ, на почет. От такава една дълга прикаска, за такъв един божьи син, е останала и поговорката.

Божи гроб и света гора сѫ в'село, ама кой ги търси.

Божне ле, вишни Господи! — Обикновенно признаванье на Бога.

Божне ле, мили божичко!

Божето око сичко види.

Божи биковце, — казват в'дадени случаи на калугеритѣ.

Божя кравица, казват 1) на мирен, незлобивъ и простодушен човѣк; 2) за податлива жена, особенно за калугеркитѣ.

Божя работа, — за нѣщо чудно или щетно, кога стане нѣкому или нѣкждѣ.

Божята работа край нема.

Божя милость. — За нѣщо кога не е станало съвършенно злѣ и набпаки.

Бозата е въшкава, — казват на дѣцата, като подмѣтат покриваньето на бозата с'арнаутскитѣ бекярски дрехи.

Бозна[1] **й колко** т. е. не много: че ва не е бозна и колко.

Бой са да са не затрие на хората семето с'него.

Бой се от Бога и от мжжа си.

Бой се и от сѣнката си.

Бой се като циганин от харачер-я. — До половината на XVIII-то столѣтье циганитѣ турци и християни съставеха особна община, бир им не вземаха, а само харачи плащаха, особенно голитѣ наричани цигани и катунаритѣ. Тѣх повечето ги закупуваха от аенина, или от хазната частни лица от турцитѣ, като ги глобяха и земаха им каквото щѣха, деряха ги немилостиво и ги измжчваха; за това е станала посло-

---

[1]) Бозна, — скратено от Бог знае.

вична жестокос'та на циганскитѣ харачери и боязливос'та на циганитѣ от тѣх.

Бой испревара бие. — Който испревари той бие.

Бой и поруга не се отвръщат.

Бой до Бога. — Тука се види да е остало от язическитѣ врѣмена и разумѣва се, додѣ прибѣгне до язический бог, както е било обичай.

Бой до посирня.

Бой на свисло, т. е. провиснат, притрупан, твърдѣ много.

Бой са от бой, че при тебе остава.

Бой се Богу и от безбожния по-млого.

Бой са на Бога, царя почитай и за друго не питай.

Бой са от Бога, прави добро, нехай от никого.

Бой са от Бога и от тогова що не се бои от Бога.

Бой са от мечката, че и от лайното й ли?

Бой са от Еничерина, че и от Циганина ли?

Бой са от Циганин-ат, та че и от царвул-ят му ли?

Бой са забравя, дума не може.

Бой-ат да ти е просто, — торбата ми дай.

Бои са да му не измъкнат чергата испод него.

Болян Божко за кокошка.

Болян се не пита — кани се.

Болян са пита, а здравия си иска.

Болян човек като картица. — Смисълът и употрѣбеньето на тая пословица не помня.

Болян мжж, суров [1] **тиквеник.**

Боли го нещо под опашката. Тур. Койрук аджизлжк вар.

Боли дупце от много, — кога дѣцата искат нѣщо много.

Боли ма шапката, - рѣкъл нѣкой, като нѣмал какво друго да каже за извиненье.

Болна жена голяма неволя.

Болна жена печена кокошка.

Болна ли си лежа̀ла, болни ли си гледа̀ла. От пѣсен.

Болен ли съм че ма питаш?

---

[1]) В' югоисточното нарѣчье (Кжрклисия, Малко Търново) вмѣсто суров казват жив — Жив хлѣб, живо месо.

Болян са пита, на здрав са подава.
Болни-а за постелка ли го питат? Тур.
Болни-ат на леглото му го исповядват. Тур.
Болнию се ввривча, здравию не дава.
Болно сърце не яде, кахърно си похапнува.
Болни-а на леглото му вадят зѫба. Тур.
Болѣ го учини, а не го говори. Бѣлгр.
Болното не яде, ама харчи по зяде.
Болѣ голем залък да лапнеш, а не голема дума да кажеш.
Болѣ [1]) **да си вретенар, а не майци тѫпанар,—рѣкла една** циганка сину си. Видин.
Болерину на шията, сиромаху в'кесията. От пѣсен. За **лиси**чата кожа.
Болерин-а на кон езди, а сиромах-а пешом ходи.
Болерити телци въдят, сиромасити деца въдят.
Болес' не кръви, а суши.
Болес'-та не ходи по горага, а по хбрата.
Болес'-та е най голема сурмашия.
Болят Неда пръсте, да не мѫне гръсте.
Болят го очити. — Срам го е. Виж: Нѣма очи.
Бонкин-а клашник кѫс, а безъ реснити дваж по кѫс.
Бостанджията иска дъж', а кирмитчията слънце (за **кого** да се молѫ, като и двамата ми сѫ зетеви).
Борец ли си, изниско се бори. Тур.
Бори се като гяволъ с'кръст-о.
Бори се с'петлите.
Бори се като хала со берекет.
Борч не платен, грех не простен.
Борили са два сокола се за една соколица гола.
Борчлия до уши.
Борчлията ни сладко яде, ни сладко пие.
Боса ходва, та хорото водва.
Бостанджию [2]) **краставици не продавай.**
Брава на крава. — За неумѣстна похвала.
Брада Грозя не плаши.

---

[1]) Употрѣбява се в'западнитѣ краища.
[2]) Бостанджию дат. падеж.

Брада красй а не свети.

Брада краси, брада грози, т. е. на едни прилича, на други не.

Брада сива, глава дива. — У проститѣ има предубѣжденье че сивий косъм показува упорит човѣк.

Брада го наболо, он още си лиже сопол-о.

Брада има и козата.

Брадат турчин по-проклет.

Брада побелява, дядо полудява.

Брадата дошла, ум-ат не дошел.

Брадата му порасла, па му памет опасла.

Брадата му подранила, умат му окъснял.

Брадата му боде като ежовина. Отъ пѣсен.

Брада царска, глава воденчарска.

Брадва главата му. — Клетва за брат когото мразят, кога го помене нѣкой.

Брадва сече глава, секира — нозе, тесла — ржце, трионъ – сърце. — Смисълът на тая пословица не съм имал случай да провѣря що значи.

Брадвата без топоришка не плаши гората.

Брадвата му сече и на лево и на десно.

Брала муха мед, потънала в' оцет.

Бра́ни, Дудо, бра́ни, не си като ла̀ни. Соф.

Брани́ мома кучетата. — Момък нѣкой купил си по сборът пръстен, отишел о момини и кучотата го залатли, а момата излѣзла да го отбрани. Той, за да си покаже пръстенът, изсочил ржка, така както да се види, та я мѣркал и думал ѝ да брани уж кучетата. Момата, която тоже си била купила нов гердан, дигнала и тя ржка и потеглила прѣз шията си, като казвала: ако щеш ма закла ей прѣз тука, нѣма да ги браня.

Бранити кенари, не ги бержт стари.

Брат, – брадва главата му. — Виж „Брадва главата му.“

Брат брата не храни. ама се го брани.

Брат да ми е не ще му се радвам толкоз.

Брат да ми си, — казват понѣкога женитѣ на чужди мжжье, кога им се молят за нѣщо.

Брат за брата карес хвата.

Брат за брата умира, ама и брат брата убива [1])

Брат брата над ямата надвося, ама рядко го блъсва.

Брат за сестра милее колкото меден ссжд държи топлината си, а сестра за брат, колкото пръстен ссжд държи топлината си.

Брат за брата не печели, ама се си го жели.

Брат милее за сестра доде истине меден ссжд; сестра брата милее дор' истине пръстен ссжд.

Брат ми да ми е душманин, че люцък да не е.

Брат ми да ми е душманин, а не чуж' ступанин.

Брат на брата по дълбоко очи вади.

Брат по брата, та и двата.

Брат брата не 'ранит, тежко кой го немат [2]) Виж Свой своего не храни'. Мак.

Брат за брата залáта.

Брате, брате! ама сиренето не се плати. — Влаш.

Братски делили, та се избили.

Братска злоба мяра няма.

Брашното, кира, на вяра, а че и квас-а на заем. Гр.

Братя на две кжщи, не сж братя сжщи.

Братя-та сж братя, па и те са скарват по някога.

Братя сми братя, ама кесиити не ни сж сестри.

Бре варе горкана. — Окайванье.

Бре варе сирак си. — Окайванье.

Бркнал та пукнал, — жени нѣкои кълнат като им каже нѣкой бре.

Брой ги, че тогаз ги дай.

---

[1]) Брата, а-то окончанье, а не член. От тука става явно че по архаизъм одушевленитѣ прѣдмети имали сж окончание в' косвенитѣ падежи, нъ полека лека употрѣбеньето на членът истѣснява окончаньето в' полза на членът; но все още остават нѣкои архаизми, които за да се распознават трѣба да се взема прѣд вид употрѣбеньето на членът о и от. Трѣба еще да забѣлѣжим че кога слѣдуватъ слѣд името скратенитѣ притеж. мѣстоимена, ми, ти, си. членът са игнорира и окончанието си остава без членната идея както: на брата си, брат ми и брата ми, баща ми, майка ми, а в' Шумен: на сърце ми, на глава ми.

[2]) «Ранит, нѣмат,» виж бѣлѣжка: ако не течит, капит.

Брои броеницити. — Стои празен та гладува.

Брои ми стжпкити. — Дири ма на кждѣ ходж.

Брой, брой, точи вино та ма пой, аз съм твой, ти си мой. — От пѣсен.

Брои му кжшеити. — Стои та го гледа като еде.

Брусът не реже, ама прави ножовете да режат.

Бръзглей-ат самсй си пробива дупката.

Бръкна му в'пазвата.

Бръкнах му в'гърлото. — Виж: Дигнах му мжжецът.

Бръкни в'дупката, та извади зъмя-та.

Бръз като заяк.

Бръз кон са предваря, бърза дума не може, или

Бръз кон се стига, бърза дума не може.

Бръз на вода не ходи, а жеден ходи.

Бръз на лъжица, тром на теслица.

Бръз като на воденицата долния камък.

Бръз крадец домакин-я слисва. Тур.

Бръза като гущер въз баир.

Бръсната глава, гола кратуна.

Бръснатето скжпо, виното ефтино. Тур.

Бръска зрели, не врели. Панагюр. Виж: Бръгви...

Бръгви не врели, не кипели. — Говори несмислено.

Бръгви си, като обран грък на купя.

Букът расте в'гората.

Булка искам, сега искам.

Булка са купува, чедо не може.

Булката и на коня (в'колата) не са знае коя е.

Булчина е кравата,— рѣкла свекървата на синовеѣ си, като искали много млѣко.

Буля ли си, булка ли си?

Булката отребила един-а кжт, а в'други-я се нагнездила.

Булката са прозява; я не е спала, я не е яла.

Будалити се са смеят.

Буин [1]) ли вятър повея, та ни думити развея. От пѣсен.

---

[1]) 'Буин' изговаря се буен и буян, както и достоин, ен, ян.

Буренар ли си, — бурен-а си гледай. [1])
Бутай да върви. — Карай както можеш.
Бутка са по кюшетата като котка с' вързани очи.
Бутна го в' окото. — На болно мѣсто го погоди.
Бурата, както сяка бура, ште премине.
Бухер не е — кýкер. Бухер е охлюв, пѫжок, а кукер — домовой, таласъм. В' по старо врѣме сѫ играли на кукери и турцитѣ го наричали: джемал оюну.
Бухти като бухал.
Бухтят бухалити вѫтрѣ. — За празна голѣма кѫща.
Бъзнало го, — 1) пояла го слободията за нѣщо; 2) турил шюпе, подскрижил се.
Българин като забогатее кѫща прави, а турчин-а — жени зема.
България харна магария.—Поменува са като пословица на Никола поп Лазаров от Елена.
Българин-а е на турчина тѫпан-а. Тур.
Българин-а си хваща сърцето с' коприва, а гърка — с' чироз.
Българска глава, кофа за катран, — казуват турцитѣ.
Бълхата се от слепи-ят бои.
Бълхата, кога мàжат, скача по стенити и се смее.
Бълшéви са с' него. — Пипа го без сърце.
Бърже боли, бърже бай.
Бързо като крошум.
Бърза кобила, сляпо добила.
Бързо сякаш вятър.
Бърза като вдовица на одър.
Бърза като поп за порязаници.
Бързата работа два пѫтя работа.
Бързоконцити кога минаха, (ти съ куцото магаре ли?)
Бърза освета готова щета. Търнска.
Бълда като мишка в' трици.
Бъх Раднё чист мѫжь,—казвала жена нѣкоя на мѫжа си.
Бъх циганино, — казва се кога нѣкой отрича или баши нѣщо.

---

[1]) Бурен, бурян и бурьян.

Бъх не хваща, а ма и не плаща. Виж: Имам мжж.

Бъхти се като вода о бряг.

Бъщи си ангелитѣ. — Старае се.

Бъщи си главата.

Бяга като дявол отъ тамян.

Бягай лошо, по зло иде.

Бега като дявол от кръст-та.

Бегай лошё, зло те стигло.

Бега като попарен.

Бега и от сянката му.

Бяга като от вжже [1] (като че ще го бѣсят).

Бяга като препелица.

Бягай от тогова когото не е страх от Бога и когото не е срам от хората.

Бяга като истърван зайц.

Бяга като млад без крака.

Бяга като от чумата.

Бегат катю от чумав.

Бега като куче от щръкло.

Бяга като пощръклял бивол.

Бягай от себап да не влезеш в'грях.

Бягат като мишкити от попадийката.

Бяга като пърлен.

Беганова майка бяло носи, а Стоянова — черно върже. — Обичай у българкитѣ беше, които носяха сокан, кога жалѣят, да привръзват чер шийрит под кружилото.

Бягай бре проклети сине, самси господ подиря ти. — Двама попове, син и баща, са скарали за нѣщо и бащата

---

[1]) Вжже, — от старото жже. в-то като придихатна буква, прибавя се дѣто я нѣма, като жглен — вжгленъ, вжглища. Ждол, — вждол или се отпуща и става дол. Еще, още, йоще, веще. В'источна България се отпуща кога е в'началото: ода, ол, осък, довица както и в'южното, в'Тракия в'нѣкои само думи и в'срѣдата: дор—двор, той—твой. А в'Македония почти сѣкадѣ, праиха, доица.

поп погнал синат поп да го бие. Синътъ подбѣгвал до нѣйдѣ, послѣ се обраща та казва на баща си: Засрами се бе човѣче Божь, как смѣеш да гониш лице Боже! А той тогава му изрѣкал горнитѣ думи.

Бяга като крошум.

Бягахми от аччия, връхлетехми на Гюмрюкчия[1]).

Бягахми от вълци, налетѣхми на мечки, — на по голѣмо зло.

Бягаш от добро, зло ше та сполети.

Бяг-ът не си е хубаво, ама сякога е по здраво.

Бягами от дъж, сполете ни град.

Бяда бяда ражда.

Бедице ле несторена, доде не та струвах, не си ма бедяха.

Бедят ма, мамо, хората, — Бедиш са, дъще, сама си.

Бежанова майка не плаче, Стоянова плаче.

Бежан скача, [2]) **Стоян плаче.**

Бежте крака да бягами. [3])

Беж, та бягай.

Бежте крака посрах са. — Разумѣва се от страх.

Бялка ядеш, бялка мамиш. — Една стара умница баба мѣсила пита, опекла прасе и отишла да търси стареца си. Заключила кѫщата и скрила уж ключът. На пѫтътъ срешнала двѣ циганки: хем мари, циганки н'едни, рекла, да не сте отишли у дома да ни изядете прасето и питата че ви поразата

---

[1]) Тука я е член мѫжки род от ъ което се чува и като о, но често крайницата прѣобладава и по нея се прѣвраща в' женски род и приема още и друго опрѣдѣлене от женски род член като баччията, гюмрюкчията.

[2]) а-та се чуе и като е скачет, плачет — скачат, плачат. Въобще в' западното нарѣче слѣд ч са чуе всякога е. Та и в' други като гонели, гонет, мълчели, можели.

[3]) Зарад ж-то прѣдний слог останва е. беж, а не бяж, но в' полѣнскитѣ села, а еще повече в' южнитѣ, това правило се не варди не се изговаря и в' тия случаи като: бяжте крака да бягами; недялё мари дя-й дятето.

поразява. Стрѣла ще ва устрѣли, зер, аз за вас съм мѣсила пита и пекла прасе: ама аз на ли съм скрила ключът до прагът под камък! Циганкитѣ като чули печено прасе и топла пита, щръкнали им ушитѣ. Повървели из пътът малко и като се затулила бабата, тѣ се върнали та отиват у дома ѝ, намѣрват ключът, отварят, задигват прасето и — питата и бърже да бѣгами. Умницата баба не намѣрила дѣда, върнала се у тѣх си и що да види, нѣма ни прасето, ни питата; циганкитѣ им видѣли работата, отмъкнали ги. [1]) Ами сега що да стори? убива я дѣдо, като си дойде! Подпрѣтва се тогаз изново, мѣсила друга пита; имали едно кученце, Бѣлко го викали, зема та закала кученцето и го опича; тамам го опекла и дѣдо си идва. Сложила му да яде, а тя тогаз да се случи да я заболят зѫби, за това зела хурката и сѣднала в'кѫтът да преде. Дѣдо поял—поял, оглозгал едно кокалче и кѫц —кѫц, Бѣлко, мамял кученцето да му даде кокалче. А бабата като предяла в'кѫтъть, не можала да се стърпи и да си мълчи, ами са обаждала излечка: „Бѣлка ядеш, бѣлка мамиш." Дѣдо я чува като си бъбряла, а ма не доразбирал и запитал: какво токо си брътвиш ти там? Нищо, нищо, отвърнала бабата, баѭ си за бълхитѣ.

Бял мѫж, чер лъж.

Бял като кюмюрджи-я.

Бял като циганин.

Бял като на тенджера дъното.

Бял бивол да ми харижиш, пак ти черна не ставам.

Бел снег църно сено не гледа. Соф.

Бяла була, бял Башако, срала Була, ял Башако. — Гатанка употрѣбавана и като поговорка. За несвѣсно и несвезно говоренье.

Бяла була в'празна кула.

Бяла брада, желти (желти, жълти, жьолти) лайна,—Каз-

---

[1]) Отмъквам, гласът на ы.Мъкна, примъквам, отмичам, примичамъ.

вать на стар човѣк, който се жени за млада жена и на старо врѣме ще има дребни дѣца.

Бял кон' и луд челяк от далеч личат.

Бяло книже, черни слова.

Бяла Рада, червен Петко — прѣносно означава ракия и вино.

Бяла като патка.

Бялата сжбота, черната работа. — Бѣлата сжбота наричать сирната сжбота.

Бележен като бял бивол в' чердата.

Бележена овца е.

Бележил го Господ, — казват за човѣк сакат в' нѣщо.

Белее са (лъщи, блещи) **като тиган на месечина**[1]).

Белисва са, като циганска майка.

Белее са като сняг на планина.

Бялнал са като сняг на Стара Планина.

Бели пари за черни дене.

Бели пари за църни дни[2].) Мак.

Бели крака, черни крака, на брод-а са лъсват. Тур.

Бели крака — желти чехли.

Бели нодзе[3]) **Кръстано!** Соф. При вчудвание на нѣщо.

Белите патки не сж (толко) **сладки.** — Прѣдубѣжденье у нѣкои че на чернитѣ патки месото било по сладко. Говори се и като́ поговорка въ отношенье на нѣкои жени.

Бели ржце чуж труд.

Бели ржчички с' чужди парички.

Бяло ама чуждо (люцко).

Бяло като цвят.

Бяло като пяна.

Бело като пресно млеко. Запад.

Бяло куче, черно куче, — се куче.

Бяло (млеко) памук сякаш.

---

[1]) Говори се и с' испущанье на е-то: мѣсчина.

[2]) Дни, и старо дние; род. множ. дена.

[3]) И в' Источ. и Западното мѣстно нарѣчие произнасят чистото з, като дз: звѣзда—дзвѣзда, нозѣ—нодзѣ и други, и обикновенно на Запад по често отъ колкото на Исток.

Бело като снег.

Бяло като яйце.

Бело лице, църно сърце[1]**).**

Бяс го търтил. — Клетва на куче.

Беснее като магаре от конски мухи.

Бясно куче и стопáн-о си непознава.

Бесете пребесете ма, хж че черквата са минува. — Тука черква значи събор в' нѣкой уречен ден, на нѣкое оброчище в' кжрът. Събират се тамо, правят молитва, сир. варят гозба така наричана, ядхт, пият (и уж се молят) в' чест на праздникът. За такава черква казвал циганинът да го прѣбѣсят и ще върви на черквата да яде.

Беше или то беше, — казват повече на Запад, за нѣщо дѣто се е минало.

Беше и лани снег. Соф.

Беше и нема го.

Бжди благодарен на каквото имаш и ти си честит.

Бжди бръз да слушаш, а бавен да отговаряш.

Бжди тежък да ти кажжт голям челяк. Тур. Виж Држж: се на тежко.

Бжди челяк, коне кради, метли вържи. Тур.

(**Б** всичко = **663**).

В.

Вода, ливада, с' комшия свада.

Вади ми душата. — Припира ма.

Вади ми чървата. — Прѣвива ма.

Вали, вали дъж, да са наспи мжж, да са накара жена.

---

[1]) Отпущанье на д, но в' производни нѣкои думи се задържа: сърдечен и сърчен, разсърдил се, сърдит.

Вали, вали дъж, да са роди ръж, да си купим[1]) мжж.

Вали, вали дож, да са роди ченица, да си купам[2]) женица.

Вали като из ведрó. — За внезапен и силен дъж.

Вали като из ржкав.

Вали на женско. — Виж. Полита на жена.

Валя́т като ста́до на руклó. — Скупом се стремят.

Валят като стадо на ярма́.

Валя́т като стадо на кърма́.

Валят като орли на мърша.

Валят като на бѣсно куче камънье.

Валлаха, билляха. — Турска клетва, Българска подигравка.

Вам другари, нам душмани.

Вам лъжа, мен' истина.

Вам лъга[3]), на мене вистина. Мак.

Вам пѣят, връх нас зѣят.

Вам дават, нас закопават.

Ванге́лье-то чете́, врангельето не остава.

Ва́ра, ги́дя сенда, с' голата дупенда.

Вар вар агачо. — Присмѣх на ония що незнаят турски. В' Търново един Турчин попитал едного Бѣлѣковченина в' пазарът: не вар арабада бе. А той му казал, вар вар агачо, т. е. вмѣсто да му каже има вар, той му казал има — има агачо.

Варвара вари, Сава го соли, Никола яде. — Говори се за праздницитѣ на 4, 5, и 6 Декемврий. Както се види това е игра на думитѣ с' имената на светцитѣ и с' биваемитѣ прѣз тия дни служби и многото ѣдения и пияния; от това и нѣколко таквиз игри на думитѣ с' обичаитѣ са срѣщат. Напр. Сава и Варвара — срала и вървяла т. е. прѣяла (жена нѣкоя) на службитѣ и като си отивала, вървяла и бълвала. Виж.: Да распуснем на Никулската дупка.

---

1) Купим — Западно, един. вм. купѭ.

2) Купам — тоже купим Македонски.

3) ъ-то се изговаря като отворено а, както и ж-та: лага, маж. пат; дъж, даж и дож.

Варвара хаби попара.

Варвара дроби, Сава сърба, Никола го дояда.

Варвара го прѣкара, Сава й пристава, Никола го усмола.

Варвара варúла, Сава сипáла, Никола лапа.

Варди като враната горния сноп.

Варди като жабата бащин гьол, додѣ й са гърбат напука.

Вардаля са из устата му, като свинщина.

Вáрди са като риба в' плитка вода от щърк-ът.

Вардú са от чиляка когото е Господ бѣлѣзал.

Вáрди са да не настѫпи мравьята.

Вáрди са от мухитѣ.

Вардú са сякога за веднъж.

Вардú са дордѣ не сѫ ти вградили сѣнката, вградят ли я, — това ти кучка отпѣла. — От повѣрие то що има за вгражданието на сѣнката в' зданията и на когото сѣнката измѣрят, за четирдесет дена умира и става таласѫм въ зданието. Прѣносно са казва за нѣкого да не чести в' съдружество на лоши жени.

Вардѭ го като очитѣ си.

Вардѭ го като цирей.

Вари го, печи го, с' орис тъпчи го, пакъ е рак.

Вари клечко — скѫперник. Поговорката излиза от Копривщичани, които като ходяли по чужбина на кяр и кога си готвяли, купували си всѣки особенно месо и го туряли да ври на едно; всѣка мръвка бѣлѣзана с' особна клечка и всѣки си познавал мръвката по клечката.

Варим круши за бабини души. — Занимавами са с' ни що нѣщо.

Вая вера и вая вера, нашата е по-пилавлия — Расправял един Тиквешки помак ходжа за вѣритѣ.

Вас набѣдили, нас окривили.

Ввира[1]**) са като червиво куче.**

В' вода дупка личи ли?

---

[1]) Отпущанье на ъ, от ъвира се.

Вред та търсих, дѣдо попе, нѣмаше та.—Ами у дома пита ли? — Сал' у вас не питах.

Вгжва са като старешки.

В'гаванка да го испиеш, в'корито да го избълваш. Габр. За хубавец и отвратен човѣк.

В'главата му все тоз' вѣтър вѣе.

В'гората вълци, а в'градът гърци.

В'гората мечки, в'селата вълци.

В' гората дѣлат дръвьето, в'селото падат иверьето.

В'другар стрѣла, малка бела.

В'дѣлник, в'праздникъ всѐ тоз Господ.

Вдѣва в'безушка игла. — Занимава се с' праздни.

Вдървил са, немърда.

Веднъж, ама като мжж.

Веднъж ще са мре (два пжти не).

Веднъж за винжги.

Веднъж тиква на вода, два пжт' тиква на вода, трети пжт' — без вода и без тиква.

Веднъж в'недѣлята да приказват младитѣ.

Вѐдро като чисто сребро.

Веднъж ма е майка ми родила, два пжт' не могж да приказвам.

Веднъж ходи баба за дрѣнки, (дваж не ходи).

Веднъж да ударят челѣк-а, били го казват.

Веднъж да хапнеш, гостен си ще кажат', ами са токо наѣж.

Веднъж са наканил сиромах-а да тропне и то за чес'та му спукал са тжпан-а.

Веднъж са случило Евреин-ът да всѣдне кон'и то излѣзло Сжбота.

Велик ден веднъж в'годината.

Велик ден иде, Стоян гащи нѣма.

Великитѣ пости сж кжси за тогова, който има да плаща по Великден.

Вересия гола шия.

Вересия, праздна кесия.

Весела година. — Подмѣта се на подпит или пийничък човѣк.

Весел гост, увесен домакин.
Весело сърдце каделя преде.
Вета бабка, — казват на стар заслужил в'нѣщо човѣк.
Вета баня, вета копаня. Тур.
Вета глава, вета гугла.
Вета крина, ново дъно. — За вдовица оженен.
Вето кърпи, конци хаби; старо либи, денье губи.
Вети лайна, не ги раздигай да смърдят.
Вето село, нов адет.
Ветъх грѣх, ново покайванье.
Вечер са кумиче, сутрин са раскумича.
Вечер на черѣсло, сутрин на повѣсмо.
Вечер (сухо) като топоришка, сутрин (мокър) като мишка.
Вечершната работа за сутра я не оставяй.
Вечеряй свекре да та попощіж.
Вечеря кога намѣря, т. е. Не се знае.
Вечерята му не е сигурна.
Взрѣл са като коте в'оно.
В'земята вълци нѣма.
Възнала го три годишна треска.
Види косъм-а в'окото на брата си, а не види грядата в'своето.
Взира са като шиле на нов снѣг.
Взира са като зиврав.
Види баба иглата, а не види купата.
Види му окото, дѣ е по-доброто.
Види му окото, дѣ са пече кокал-ът.
Вива! Блазѣ му който го налива.
Види църква, чуди се, що е тая шерена плѣвня.
Видиш ли, Боже, или не. — При безсилие в'случай на обида.
Видиш ли, Боже, чувашь ли? — Един вид ожалванье.
Видиш ли духовниче как бият хората кучката?
Видите ли ма селяни?—попитал един поп, като се затулял зад купът порѣзаници, що бил събрал на задушница. Едвамъ та видим, дѣдо попе, отговорили селянитѣ. До година хич да ма не видите, рекъл попът като искал да

каже да бъдат порѣзаницитѣ по-много и да го затулять по-добрѣ, а дал да се разбере: да го нѣма никакъв.

Видин далеч, — казват на оногова, който казва: ще видим.

Видиш ли мътна вода, не я газй.

Видис дебело вугарин с' козано калпак, уцкур-о му от каис, не го пустай кастата, казват Гърцитѣ . . . Говори се и по турски: Гьорир ми син калин Булгар, калпаки пощаки, учкуру каиштан, евине уратма . . . .

Видиш ли, бабо, купата? — Не видѭ синко. — А видиш ли дѣда? — Поназирквам нѣщо като старец. Виж. Бабо, видиш ли дà-бо.

Видиш лицето, не видиш сърдцето.

Видѣла вода свекървина риза, т. е. неопрана никак.

Видохте ли нашенчени мъж-о ми? питала нѣкоя шопкиня, като видѣла че се завърнъли нѣкои косачи от тѣхното село — **Ето това тъдева все изгорѣ,** имъ казувала, като се почесвала наивно.

Видѣла два свѣта, казуват за оная що не излѣзе мома, или която са е дваж женила.

Видѣл на пръст-а си бучка сиренце, тръгнал мандра да търси.

Видѣла жабата че ковът бивол-а и тя навирила крака.

Видѣла камилата уши, ами иска и рога.

Видѣла баба иглата на купата, а купата не видѣла.

Видѣла мома смѣшно, насмѣла са грѣшно[1]**).**

Видѣ ли свиня кáчора?

Видѣли у Слѣпча едно око и него искат да му го извадят.

Видѣла са свиня до колѣнѣ в' лайна.

Видѣла баба щипано, а че иска и хапано.

Видѣла Неша че са смѣят дѣцата на харман-ът, разсмѣла са и тя в' ханан-ът.

Видѣ ли срака[2]**) на глог?**

---

[1]) Зарад послѣдующата шипяща буква ѣ са изговаря като е; но мѣстно и по-рѣдко чуе се като я: гряшно.

[2]) Сврака — отпущанье на в.

Видѣло са в'чудо. — Голѣмѣе се за състояньето си.

Видѣло мачe пичe, чинило го печ'е. Соф.

Видѣло теле пещ и го сѣкало мънастир. Ловеч.

Видѣло хубос', (добро), **та бѣгало.**

Видѣно село водач не иска. Тур.

Видѣ паритѣ готови, че са смѣе. — Хитър Петр длъжял нѣкому си. Длъжник-ът ходил нѣколко пѫти дома му да го търси и не го намѣрвал. Веднъж затеклъ момичето му дома му и го питал: кѫдѣ е баща ти? То се осѣтило защо търсят баща му и рекло: Отиде, по трънето, дѣто ходят овцѣтѣ, да събира вълна, да я донесе, да я опредем, да истъчем шеяк, да го продаде, че думаше да дава нѣкому пари, невѣм, на Ваша Милост думаше да ги дава. Длъжник-ът като чул това по усмихнал се, а момичето казало горнитѣ думи.

Видж аз какво ти е добр-утрото. — Познавам за какво обикаляш.

Видѣхте ли наш'то куче, като си доде, носеше ли брадва?

Видѣхте ли кому кукна кукото? — Двамина шопи се връщали от пазар към село и сѣднали под едно дърво да си починат, ама били и двамата понакадени. Между това, една куковица прѣлѣтѣла над дървото да кацне; но като видѣла че има хора, кукнала и заминала. На това пиенитѣ шопи взели да се прѣпират. Единий викал: мени кукна кукото, а други-ът викал: йок на мене кукна. И в'тая прѣпирня се скарали, скочили да се бият. Пристигнали и други от селото им, мѫчили се да ги погодят и примирят, но не могли. Станали шопитѣ да идат на Кадия да му кажат и той да прѣсѫди, кому е кукнало кукото. Отишли. Кадията видѣл каква е работата, като му расправяли, и намислил да се възползува. Дайте, рекл, тука по едно меджидие, да видим, аз ще познаѭ кому е кукнало кукото, и шопитѣ дали по едно меджидие. Кадията погледал-погледал меджидиитѣ, па ги турил в'джеб-ът и казал: Видѣхте ли сега, кому кукна кукото, то за мене кукнало, ама ви не сте разбрали. Хади сега идѣте си че други пѫт слушайте по-хубаво и не се карайте за люцки-ът касметъ. От това е белким дѣто, кога кажеш на шоп: Куко-

Шопе, много се сърдял. Нѣкои пъкъ казват, че било това дѣто по Цариград, кога играяли, най-подир си удряли калпакът у земята и викали куку.

Видѣ щем. — В' вид на закана или просто исказванье на очакванье.

Видѣх си чес'та от един мжж (да не виждам ёще веднъж).

Виж му ум-а, че му крой аба.

Виж му ум-а, че му купи гайда.

Виж слугитѣ, не питай за господар-ьт.

Вижда карфицата, а не вижда спицата.

Вижте ма сега че имам рога. — На тия що искат да се хвалят с' нѣщо което им причинява срам.

Вие са като змия в' кошница,
Вие са като зъмья у процѣп.

Вие като куче на пжт.
Вика като батлан.

Вика като билерин. — Билеритѣ, ходяли по улицитѣ та викали да продават билкитѣ си.

Вика като протогер. — В' малко нѣкои села, и особенно в' Котел, протогер казват на кехаята. В' всѣко село имаше по един селски кехая и кога потрѣбаше нѣщо да се съобщи, излизаше обикновенно на нѣкое гноище, или на нѣкое по-високо мѣсто, та викаше да съобщава заповѣд'та и да извѣстява каквото е нуждно да се знае. По селата тогава нѣмаше дюгени или ханища на всѣко мѣсто, защото неможахж да искарат на глава от турцитѣ, които ходяхж по селата, та ядяха, пияха и не плащаха. Като додеше нѣкой турчин в' селото, стражар или пжтник, кой и да е, искали да остане в' селото да нощува, ще извика: кихая! и кихаята дѣто е ще дойде при него и ще го поведе да го заведе на нѣкоя кжща на конак, да го гостят и да нощува. Това се считаше като обща селска повинност и кехаята дѣто го заведеше, не можеха да го не приемат. Кехаята гледаше на според гост-ът и на такава кжща го завождаше; при това, помнеше дѣ е водил скоро гости и изреждаше кжщята на ред. Разумѣва се всѣкога по-имотнитѣ, или тъй наричанитѣ срѣдня ржка се-

лени, тѣ повече отдѣваха. Кехаитѣ повечето биваха цигани, защото турцитѣ гостье често ги побийвахѫ за добър и поволен конак; а пак за да се уплашят домакинитѣ да им правят икрам, сѫщо постуpваха, даже твърдѣ често и съ домакинитѣ и на утрин'та ставаха и си заминуваха без да плащат нищо. Така без нищо ходяха празнитѣ турци от градоветѣ на прѣхрана по селата и повече притѣсняваха селенитѣ да ги гощават с' кокошки и баници. Во врѣме на война това биваше и в' градоветѣ, но повече гледаха да сѫ по селата дѣто правеха много по-голѣми произволи, даже и искаха диш-хакѫ т. е. плата за дѣто си морили зѫбитѣ да ядѫт.

Вика като че го колят.

Вика като провален.

Вика като под земята.

Вика като прѣз гърне.

Вика като прѣз калпак.

Викай го на сватба да ти каже и до година. — До година казват обикновенно, кога напиват и благославят на кръщенье, т. е. до година, на скоро да имаш и друго дѣте, което се счита за благополучие; а да кажеш на сватба и до година, ще каже да ти умре жената и до година пак да се жениш, което е нежелатно.

Викайте поп-о да му чете. — Значи побъркал му се е ум-ът.

Викал баба да му води криволак-о. — Кара нѣкого да прави нѣщо, което не може вече.

Викал гости, сѣднал да се пощи.

Викал вълк-а да му варди овцѣтѣ.

Викал ма гост, да ма учи на пост.

Викали магарето на свадба[1]**), или вода, или дърва нема.** — Трѣба да знаеш на какво си способен и на що те призовават.

Виках, виках, дявол не се обади. — Нѣмало никой.

Вили му очи изболи. — Клетва.

---

[1]) Нѣкои пишат свадба, като го произвеждат от свада, но то е неправилно; т-то прѣд б и п се чуе кат д, ама не е д. — в' Свѣщов викат свабда.

Винжги (пави) за веднъж.

Вино баба весели, (от виното сж тѣз бели).

Вино баба весели, (от вика я глава боли).

Вино виновато.

Вино като вода. — Слабо.

Вино сѣкаш оцет. — Кисело.

Вино голо, ти продаде на тат-о вол-о. Соф.

Вино, вино голо, продаде ми вол-о, па на брата дор' и двата, а на тата и колата. Соф.

Вино, винце, хубаво имце, снощи си ме било, сега ми си мило.

Вино винце, хубаво имце, кога се лозе копа, я из роветини се хопам, кога се лозе рѣже, я от него далеко бѣжим, кога рече возилница скрък, и я у кесию пръц. Трън.

Виното е за пиенье, женитѣ сж за либенье, — казват нѣкои неженени.

Виното е за пиенье, женитѣ сж за биенье.

Вино от лоза, млѣко от коза (човѣк от човѣка). [1]

Вино сладко, гърло гладко, аз го не рачѫ, то са навлачѫ.

Виното и мждри-я влудява.

Виното и умни-о изумява.

Виното и баба подмладява.

Виното не седи мирно.

Виното и дѣда разиграва.

Виното и старитѣ подмладява.

Вино с' пѣна, ракия без пѣна (пий), хлѣб с' дупки, сирене без дупки (ѣж).

Виното прави и Везиря резил.

Виното не чини, винарката пб-чини.

Виното го не бива, ама винарката я бива.

Виното не струва, нафиле са кръчмарката надува.

Виното не сѣди в' главата както в' бъчвата.

Виното комуто влѣзе в' главата, той са върти на тавата.

Виното рекло: мене ма мжчат, ама и аз мжчж.

Виното рекло: копаят [2]) ма, живо ма закопават, ровят

---

[1]) Човѣка — род. падеж.

[2]) Чува се и ет, копает, отравет.

ма, отравят ма, обрѣзват ма, ломят ма, вържат ма, рахат ми не дават, като узрѣя с' крака ма тъпчат, наливат ма, разливат ма, затварят ма в' тьмница с' желѣзни обржчи скована, и аз се търпіж: ама и аз кога влѣзж нѣкому в' главата и той ще види що има да си пати от мене.

Виното не сѣди както в' бъчовата.

Вири глава като хайгжр.

Вирнал глава, не види дѣ стжпва.

Вирнал глава, сякаш глава носи. — Които носят заклани, отрѣзани глави, вървяг и носят ги с' гордост.

Вили на ток-а, снопи из рѣка. — Казва се на който не си държи работата дикат.

Виси като капка на лист. — Нѣма нищо, гол, тирит е.

Виси като кантар топузу.

Виси като катанец на порта. Ловеч.

Висй златб, зло ти дошлб.

Висок като топола.

Високата топола, свраки серат по нея.

Висока е тополата, свраки серат по нея.

Високитѣ сж слуги на нискитѣ. — Най-прѣкото значене е, че кога нискитѣ човѣци не стигат да дигнат или снемат нѣщо, тѣ карат на това по високитѣ. Но казва се и въ смисъл, че високитѣ т. е. по-горнитѣ, голѣмцитѣ сж длъжни да бждат услужливи към по-долнитѣ.

Високото полита, ниското са заплита.

Високо ввърка, а ниско каца (пада).

Вихра и Прихра на едни кола са возят.

Вихри го носят. — Не знае кждѣ се намира.

Ви ѣдете киселото, а нас хваща скомината [1]).

В' каквито влѣзеш, такъв ще станеш.

В' камък стрѣла не е бела.

В' какво то се хоро хванеш, такъва игра ще играеш.

Вкиснал са като че му е длъжен сият [2]) свѣт.

Вклѣщил са . . . па не може да са отклещи.

---

[1]) Казва се и оскомина.

[2]) Всичкиът.

Вклечило се на деда —'валá му. Оклечила се на баба —'улá й.

Вкоравил са, та са чак забравил.

В' която кѫща има пушък [1]**, ще има и кавга.**

В' която кѫща нѣма дим, в'нея нѣма и свада.

В' кошница са не побира.

Вкропсало ли са е? нѣма прокопсия от него.

Влачи го подирѣ си като съдран цървул [2], — кога води нѣкого, който не му е потрѣбен.

Влачи са като прѣбито куче. — Едвам се влачи.

Влачи се като прѣбита зъмья. — Полека ходи.

Влачи се като мъгла без вѣтър.

Влачи са опашката му слѣд него. — Говори се зло.

Влачи си опашката подирѣ си. — Води жена си и дѣцата си с'себе си.

Влачи си вѫжето подиря си. — Заслужва да се обѣси.

Влачи си поясът за кавга. — Да намѣри причина, като го застѫпи нѣкой.

Влачете ма, аз нека си плачѫ.

Влачи я подирѣ си като писана (шарена) **торба.**

Влашка мѣсечина. — Слънце, съмнало.

Влѣзъл в'чузди поливки. — Другиму били нѣщо гнѣвни, но той на този час се намѣрил та истеглил за него. Поливки — от поливам. И сега ёще в'нѣкои градове врачкитѣ варят разни бурени и поливат с'тѣх нѣкои болни, за да ги намрази и остави злината, която се е влибила и ковнала в'тѣх. Болнитѣ ги поливат нощем, в'потайно врѣме, на кръстопѫт, и който влѣтѣ в'тѣзи поливки него подхващали сладки и медени, или злината.

Влѣзва ли ти нѣщо? — Тебе що ти е? кога иска нѣкой да се мѣси в'чужда работа.

Влѣзла му бълха в'ухото. — Има нѣщо безпокойствие.

Влѣзла му в'очитѣ. — Аресала му.

---

[1]) Пушък и дим сѫ по обикновеннитѣ в'ист. България. У Ески Джумая, казват кадил, а у Дебър—чад.

[2]) По нѣкога отпушат в-то — царул.

Влѣзло му зъмче и търси щърче.
Влѣзла като муха в' млѣко.
Влѣзли му в' главата брумбалчета.

Влѣз в' Циганчета и избери най-бѣлото.

Влѣзъл като в' небрано лозье.
Влѣзъл в' лозьето та му гроздье не харесва.
Влѣзъл в' лозьето и се мръжди на гроздьето.
Влѣзъл в' лозьето, гроздье не намира.

Влѣзвал е и в' сито и в' рѣшето. — Испитал е, опитен е.

Вльк от дюканье не зема. – Грабител от вик, не взема.

Вльк не е изѣл зимата.

Вльк се от мѣшлина не бои.
Вльк са на поржки не храни.
В' много просо са не отбира.

В' молбата си шупе нѣмам. Тур.
В' мжтна вода лесно са лови риба.

В' мъгливо (размирно) **врѣме не търсят телето под кравата, ами под волът.**

В' нужда са другар (приятель) **познава.**

Вода без сайбия не бива. — Суевѣрнитѣ вѣрват и казват че всѣкой извор, кладенецъ, вир, имат мѣстни стихии, хàли, ламьи или змѣйове, русалки, самодиви, които ги владѣят.

Вода въз баир не върви.

Вода газіж, гладен ходіж за тебе. — Приплѣскуване на пѣсеньта: вода газж, жъден ходж за тебе. Казува се кога нѣкой каже нѣщо не съобразно.

Вода гледа за огън приказва. — Несъотвѣтно.

Вода го отнела, да би го отнела. — Клетва.

Вода го занесла, вода го донесла. — На нѣкой градинар водата отнесла магарето, а той се растушвал с' това, че го бил купил с' пари от продаванье краставици, които ставали бол от поливането с' вода.

Вода да е, от гижа да е. Видин. Нека е слабо че да е вино.

Вода и огън хатър не гледат.

Вода и огън сѫ добри слуги, ама сѫ страшни господари.

Вода и жена на кѫдѣто ги поведеш.—Казват че водата като чула тази дума, не рачила да слуша и се изгубила.

Вода като ракия. — Бистра, хубава, лека.

Вода не му дават да пие. — От завист или ненавист исключват го от всичко.

Вода тече, око гледа. Тур.

Вода често размѫщвана не е за пиенье.

Вода газіѫ, жеден ходіѫ.—До толкова сьм се забравил. От пѣсен.

Водата се води като жена.

Водата черно лице не измива.

Водата върви дѣто си намѣри учурум-а.

Водата, като я докараш на терезията, на кѫдѣто я потеглиш.

Водата го отнесла. — Станало зян.

Водата е дадена за биволитѣ. (А винцето за челѣка.)

Водата сичко измива, лоше име не може. Стар. Загор.

Водата сичко испира, осѣм[1]) **черно лице и лош язик.**

Водата пере всичко освѣн срамът.

Водата си намира пѫт-о.

Водата от дѣто са размѫща, от там са и обистря.

Водата тече пак вода, трѣвата расте пак трѣва. От пѣсен.

Водата и злобата нѣма да са свършат на този свѣт.

Водата ке са крати, злобата няма да са прѣкрати. Юж.

Воденица без вода.

Воденица без два камъка[2]) **брашно не мели.**

Воденица — живеница. — Постоянна грижа и главоболие.

Воденица мели, нищо не съмила. — За човѣкъ, който много дрънка, а нищо не казва или не прави.

Воденчарски камъкъ, колкото е по-вѣт, толкова е по-истрит.

---

[1]) **Осѣм и сѣм**—освѣн.

[2]) **Ы**-то, което на запад е **и**: камик.

Воденчерски камък, колкото по-вече мели, толкоз по-тънък става.

Воденичерски камък не е ли? — Нѣкой баща цар, имал голѣм мерак да изучи сина си на всичко, а той му май не земала главата. Дал го на един философ да го изучи. Той го изучил, каквото знаял, и го завелъ прѣд баща му да го испита. Най-напрѣд подкачил да го пита на аритметика. Баща му си зел пръстенът в'ржка, и го попитал: какво има в'ржката си; той писалъ и питалъ и най-подир рекъл: нѣщо околчасто, на срѣдата дупка е в'ржката ти. Познай де, какво е! Той вил горѣ, вил долу, не можил да каже какво нѣщо е туй „околчасто нѣщо на срѣдата дупка." Бащата като не можил да търпи повече, рекъл: воденчерски камък не е ли? Тогази той са заловил да расправя, че е воденчерски камък. Баща му рекъл: ами как са е събрал той в'ржката ми? а даскалът му казал: от туй повече немож' научи, защото научи мурафетът ама да размисли какво е в'ржката ти то са не учи от даскал.

Воденчерски котак.

Воденчерска кашлица, — хроническа.

Воденчерски кашляк. — От една не толкоз скромна прикаска.

Води подирѣ си цѣла глотница.

Водим Аврама за брадата, кабранът му на главата. — Подигравка на поповетѣ и на черковното пѣние. Пѣят го на угощение кога камаросват нѣкого да го попят.

Водим кумата, нѣма момата.

Водица, мирна главица.

Водѣте ма дѣто щѣте, само при по-голѣм от мене не ма завеждайте, — рекъл един цар, когато го водяли в'едно село да го кондурисат; то показвало, че дѣто има малко дѣте да го не завеждат.

Водят го като млада булка.

Водят го на свети „крѣпки.„ — Пиян и го прикрѣпят.

Водят го със салтанат. — Жандари го карат.

Войникъ не е волник.

Войска не се чака прѣд вратник.

Войска не е чума да та стрѣля, а ти да не стрѣляш.

Волен не е болен да му гледаш хатжр-а.

Волно от болно по-лоше (че болното оздравва, а волното никога).

Вол без рога. — За див, прост човѣк.

Вол вола купува, а челѣк книги. Грьц.

Вол добър, само рога нѣма.

Вол който не шувърка, не го бодат.

Волно доволно.

Воловетѣ орат, а коньетѣ ядат, или

Воловетѣ орат, а коньетѣ зѫбят. — Други се трудят, а други се хранят.

Вол се върже за рогата, а (па) челѣк за устата (за языка [1]).

Волът рие пръс'та с' рогата си и сяка че я върля на небето, а тя пада на гърбът му.

Волът го закарваш да го напоиш, ама зорлан не можеш го накара да пие.

Воловетѣ не реват, а колата скърцат. Тур. Вмѣсто да се оплакват воловетѣ че им е тежко да влечат колата, други, които нищо не теглят, тѣ викат от страна.

Вол що си влачи хомотът мълкомъ, не го бодат по гърбът.

Воловетѣ да біѭ, кис'ята си ще біѭ; жената си да біѭ, главата си ще біѭ. От пѣсен.

Воля Божия, сѫд царев. Книжовна.

Волята разваля добрата жена.

Воля и слободия всѐ едно. Тука 'слободия' се взема за беззаконія.

Вонеща риба мащерка иска. Прѣносно, за жена когато се много гизди и се прави с' бѣлило.

Вонещо месото че го не стига котката.

---

[1]) Под влияньето на турский язик белким, който има двѣ к-та, едно тънко и друго дебело, чуят се и у Българский язик дебело и тънко к, ама не е общо па не е и свойственно по Български.

Вонеща пастърма. — Унизно прозвище на жеан.

Вониш пръсто не вониш, свой си (своя воняси).

В' море влизами на планина излизами, или

Во море влѣгуваме, на планина испадаме [1]). Велешанитѣ обичать да казуват за себе си, като искат да покажат че сж способни и всичко им иде отржки: ние Велишанитѣ во море влѣгуваме . . . . . но испослѣ сж го усвоили Македонцитѣ и от други страни та казуват: ние Македонцитѣ[2]) во море . . . . , като искат да кажат в' общ смисъл, че сж човѣци за в' работа. — Знаем какво да правим и умѣем как да подхванем работата за да сполучим.

Во Юрдане, кръстане, кръсти баба да стане, да опече ейцата, да нахрани дѣцата, пѣят дѣцата раздигани рано, кога ходят поповетѣ на ранина да ръсят за Богоявение и пѣяг: Во Юрданѣ.

В' Петък пече, в' Сжбота тече. Казува са за врѣмето. Виж: **Петко Сжба не грѣе.**

Впикават ми са глистье. Казват кога види или си помисли нѣкой нѣщо за ѣдене, а по нѣкога и кога му призлѣва, та му са напълват устата с' лиги.

В' по-голѣма вода, по-едра риба (се въди).

В' пондѣлник са бръснат пиеницитѣ.

Враг на врага псалтир не чете. Турската: хасим хасиме Коран окумас.

---

[1]) Влѣгуваме, испадаме, изобщо глаголитѣ в' множ. брой наст. врѣме на запад ги изговарят **ме**, а нѣкои даже, каквото в' Трънско, и на **мо**, идемо, одемо, а че и на исток се чуе като: биле, дошле и други нѣкои. Да се говори може, но да се пише не, защото не е свойственно на Българский язик, за това трѣба да се отбѣгва, освѣн за благогласие в' нѣкои случаи може да се допусне такова употрѣбение, като ние, вие, вмѣсто ний, вий, но и то рѣдко; **е**, вм. **и** е въведено от пѣснитѣ в'пѣянето и за това го считат нѣкои уж като пѣвуче.

[2]) Злоупотрѣбиво Българитѣ от Македония се наричат Македонци. Македонци нѣма днес. Това е въведено от Гърцитѣ, които имаха притязания връз Българитѣ в'Македония и за да ги подведат по-лесно да се откажат от Българщината върлиха им стръв'та на старитѣ Македонци.

В'равен пжт не си отбивай колата.—Не търси от лесно по-лесно, да не си направиш омая.

В'пжт и баща на син е другарин.

Враг на врага не помага.

Вран от мѣсто, сокол на мѣсто. Рус.

Врана на врана очи не вади. — Еднороднитѣ и едновѣрнитѣ не си правят толко пакости, както на иновѣрнитѣ и иностраннитѣ. Виж: Гарван Гарвану . . .

Врана море не подмжща. Турската: Врана та ако еде **мръсно** не подмжща морето.

Враната гължб не стая.

Вратът ми от влакно (косъм) **по-тънък.** Азиятска метафора, за да покаже че твърдѣ лесно е господарьт да откжсне или да отрѣже главата на оногова комуто не довѣрява. Прѣвод от: Бойнум кжлдан индже.

Вратът ти скжршам че хатжрът ти не прѣкжршам. Виж: Главата ти счупям, хатжрът ти не счупям.

Врачанец дѣто пикне (там) трѣва не никне.—Говори се изобщо за лош, газеп човѣк, но придавана на Врачанитѣ сам я чул от Прѣосв. Иосифа Соколскаго. Впрочем, тая пословица е много стара: още за Атиловото свирѣпо високомѣрие сж казвали, че дѣто стжпял кон-я му, там трѣва не никняло. И сега общото употрѣбение казва: Дѣто стжпи кракът му, трѣва не никне. В'тъзи форма, както е тука, не ми се е случило да я чуж от другиго освѣн от поменжтий, види се обаче да се е употрѣбявала, ако вземем прѣд вид буйнос'та и свирѣпос'та на Врачанитѣ, в'турско врѣме, тѣхното стременье към колонизация и неприязненното, грубото им отношение с'туземнитѣ жители.

Враща се като куче на бълвочът си. Книжовна.

Вращацитѣ с'пари ѣджт.—Казува се като на шега на тия, които сж били на гостье нѣйдѣ и сж си тръгнали да си идат, а че сж се върнали за нѣщо и пак гледат да останат.

Вречеш ли са, стой си на думата, не си ли са врекъл не давай дума.

Ври ми на гърлото, — казват когато ѣденьето им не се ёще смлѣло.

Ври ми кисело на гърлото, — казват при въспаление на есофагъ-т.

Ври Керо пѣтел-о, у чичови за огън.—Кера казвала че пѣтел-а ври, а кога я потърсили тя отишла у чичови си за огън че огънът бил изгаснѣл.

Ври ми задникът кисело за него.—Не съм толкоз плавнала за него.

В'роднинитѣ — вуйната, у гозбитѣ — бобът, в'завивкитѣ —рогоската, от тѣх по-долне нѣщо нѣма,—казало нѣкое момче, като расказвало как ходило у вуйнини си на гости, и вуйна му го гостила с'боб и му дала рогоска за да се завие прѣз нощ'та.

В'редък кал камък не вържяй (да те не опръска).

Врѣл е в'малко и в'голѣмо гърне.—Случвал се на тѣсно и на широко.

Врѣла пущина в'щърбо гърне.—Нѣщо което не заслужва да се говори за него; ничтожно събитие.

Вре са като червив.

Вре са като червиво куче из базак.

Врѣчеш ли са, дръж си думата: Не си ли? дръж са, не са вричай.

В'рѣшето вода стои ли?

Вря-ка-ка! вря-ка-ка! умря-попа! умря-попа! Дѣ да го заровим? Дѣ да го заровим? — Тук, тук, тук! Така нѣкак прѣдставят значението на жебешкитѣ врякания, като залъгват дѣцата и особенно когато да ги пощат или да им мият главитѣ, а тѣ не дават. Плашат ги още че ако не дават да им чистят въшкитѣ, като се умножат ще исплетат вѫже и ще завлѣкат дѣцата в'рѣката при жебитѣ.

Вряк да викаш, кряк да викаш, пари съм дал, ще те ям.—От прикаската за оня селянин, който си купил ахтапод да ѣде, а то било жаба.

Врѣме брѣме[1]) продава (а скѫпия го купува). Турската: Заман саман сатар.

Врѣмето самѝ град гради и врѣмето го пак разгражда.

Врѣме печелѝ, сила печѐлиш.

Врѣмето е стар учител.

---

[1]) Нѣкои писатели пишат време, но в'южното нарѣче се изговарят: вряме, бряме.

Врѣмена шатки, пазѣте шапки. От русски.

Врѣмето както на' научи.

Врѣмето челѣка краси и врѣмето го пак коси (казва се и 'грози').

Врѣмето Мартинско, т. е. непостоянно.

Врѣмето като прѣз Марта.

Врѣмето и Бог сѫ всемогущи. Книжевна.

Врѣмето мокри, врѣмето суши.

Врѣмето са с' врѣме минува (убива).

Врѣмето каквото отнесе на зад го не враща.

Врѣмето прѣз Марта като малко дѣте.

Врѣмето не чака.

Врѣмето челѣка не чака, челѣк чака врѣмето.

Врѣмето ввърка и никога не се завръща.

Врѣмето пѫтник не спира.

Врѣщелник не е печелник.

Врѣщи като ере (кова).

Врѣщи та са обажда на вълка.

Врѫт из него като червеи. За дяволиитѣ или мръсотиитѣ.

Все[1]**) добро даде Господ.**

Воитѣ даскали все праскали. Гръцката: Туй даскалитѣ все напрасничави, а хекимитѣ все въртоглави.

Втасал и прѣкиснал, — казват за нѣкои които не сѫ узрѣяли, не им е стигнал умътъ. На присмѣхъ ёще че не само умът им не дошел, ами нѣма и да дойде.

Втасал му г . . . . (за прѣсно млѣко) т. е. не е човѣк за женянье.

Втарлено прасе. За човѣк или животно, което не расте.

Втелява се, т. е. прави се на теле, че не се осѣща и не се довема уж за нѣщо и си мълчи.

Втилеса ще, видѣ ще.

Втресло го три годишната.

Втренча са като крава над мрътво теле.

Втрива са като калпав бан в' хиляда.

---

[1]) 'Все, воитѣ,' изговарят се 'све и свитѣ' в' западни нѣкои мѣста, а в' източнитѣ по-вече с' отпущанье на в-то, за това търси пословицитѣ под с.

Втрѫсна ми се да го гледам.

Втурка се като малко дѣте на цица.

Втурнали са като стадо на кърма.

Вуйчо е и днес тука и утрѣ.—Брат отишел у сестра си на гости уж, па токо си закиснал и не му се отивало. Тя нагласила дѣцата си да му кажат: хади де, вуйчо, на ли ще си ходиш? А той им казал че вуйчо е и днес тука и утрѣ. Тя нагласила да вземат уж да се надскачат на вън из прагът и като скочи той на вън, тѣ да блъснат вратата и да го заключат отвън; той приел да се наскачва, ама из вѫтрѣ.

Вчерашно хлапе и то ще ми се перче.

Вчера Петко, днес Пометко.

Вчера Петко днес, Агетко. Турската: Дюн Петко бу гюн Ефенди.

Вчера боб (ядохми), днес бобец (ще ядем).

Вчерашно копиле и то ще ми са кордисва.

Вчера са окучило и днес забауцало.

Вчерашно лайно и то ще са размазва.

Вчера са потсетило, а днеска са осѣтило.

Вчера обул гащи и днес, — незнаш ти.

Вчудва се като младо ере на нов снѣг.

Вшундубуря се.—Прави са на ахмак и мълчи.

Вшутява са. – Не си дига рогата; не дига гюрюлтия.

В' бащината си кѫща врата виждало ли е?—Казва ся тому който влѣзе нѣкѫдѣ и не затваря вратата.

В' голѣма вода голѣми риби.

В' гори вуци в' село турци. Радомир.

В' гората вълци в' черквата Гърци.

В' гората вълци, а в' село вълхви.

В' гората мечки, на пѫтьт прѐчки.

В' гората дѣлат, а в' село падат трѣскйтѣ.

В' добра глава сто рѫцѣ.

В' дѣлник — зелник, в' празник — попарник.

В' една гора берѫт дрѣнки.

В' едно гърне плюят.

В' един дол ходят за раки.

В' една тиква пърдят.—Види се да е имало старъ нѣкой обичай, или суевѣрие нѣкакво, за таквози парденье в' тиква (картунка), защото има и прикаска за един дѣдо и баба, които

пърдѣли в' особенни тиквици и послѣ 'нам какво си станало. Виж: Напърдѣли тиквата.

В' едното ти ухо да влиза, от другото да излиза. — На това което ти казват, не обращай внимание.

В' земята нѣма вълци да ма е страх, че като умрж, ще ма турят в' нея.

в' каквото хоро влѣтеш, такваз пѣсен ще пѣеш.

в' конацитѣ Турци владѣят, а в' черквитѣ Гърци вирѣят.

в' кошница се не побира.

в' малка вода едра риба не стои.

в' малко село голѣм челѣк се не провдига.

В' малко село, голѣма врѣва.

в' мир като в' вир. Калугерска.

В' механата кисне, винце не ще (да) **кусне.**

В' механата бил, вино не помирисал.

В' много просо се не отбира.

В' морето дупка пробили.

в' морето с' лъжица вода притуря.

В' морето и мишка да пикае файда е.

в' наше Севлиево нѣма управа.

В' него има козье месо

В' него има трѣски за дѣланье.

В' него са кълне.

В' него са кръсти.

В' нужда са другар познава.

В' очи кравай, а в' гърбът му камък дай.

В' по-голѣма вода по-едра са риба върди.

В' по-голѣм град по-много ум.

В' по-голѣмо мѣсто да живѣеш, по-много нѣща да видиш и ум да добиеш.

В' полето щета става, в' кжщи заличава.

В'Пондѣлник чист дѣлник.

В'Пондѣлник бездѣлник, в'Вторник — потопорник, в'Срѣда — не са сѣда, в'Четвъртък — несвъртък, в' Петък — распетье (распет-петък), **в' Сжбота — на баня, в' Недѣля — св. Недѣля, кога мжжо да работіж?** — рекла нѣкоя жена на мжжа си.

В' пуста воденица дяволитѣ прѣмитат.

В' пусто горе телелейско.

в' пън стрѣла не е голѣма бела.

в' пжт и син на баща е другар.

в' размирно врѣме не търсят телето под кравата, ами под волът. — Казват и в' мжтно врѣме, в' разбъркано врѣме, т. е. в' таквоз врѣме кога стават безредици и произволи.

в' рядък кал камък не върляй.

в' село псета (турци), в' гора вълци.

в' селото на слѣпитѣ с' едно око който е кмет става.

в' селото на слѣпитѣ блазѣ на еднооки-йт.

в' срѣд нощ да съмне, посрѣд нощ ставам.

в' сѣко гърне и пипер.

в' сѣко гърне мералия.

в' сѣка чорба меродия[1]).

в' сѣко село и адет, в' сѣка кжща и табихет.

в' Сжбота се рѣжат ногтье.

в' тъмата да се заметé. — Клетва.

в' тъмата за мерджан. Казва се в' отговор: кждѣ?

в' тиха вода по-високо поли дигай.

в' тихата вода са крият мамарцѝтѣ.

в' три кжщи село едната (е такваз) нечиста.

в' умна глава сто ржцѣ.

в' уста да му турят.

в' Цариград живѣл, царя не видѣл.

в' цигански ишлик растрѣбено не бива.

в' чаша да го пиеш, — казват за хубавец човѣк.

в' чашка да го испиеш, в' гърне да го избълваш.

в' чужда манджа сол не туряй.

в' чужда кжща си непростирай краката.

в' чужд мънастир свой псалтир не чети.

в' шега правдина не бива.

вчетвориха ми се очитѣ.

втресло го смъртната.—В' лоше състоянье при смърт' е.

въздиша и вечеря, плаче и необѣдва.

---

[1]) Майданос; а въ Кюстендил на меродията казват—копар.

Във гърне турски да сѣдне. Клетва.
Childhood Въвира се като червив.
Въдят са като бръзглей.
Въз тжпан и бряцало. Видин.
Въз обѣсен вжже не окачай.
Вълк качул не носи.
Вълк куче не става.
Вълкът куче става ли?
Вълк му пасе овцьетѣ.
Вълк овцьетѣ пасъл.
Вълк пастарма не прави.
Вълк тамазлжк не държи.
Вълк са на поржки не храни.
Вълк са от мѣшлина не бои.
Вълк слама ѣде ли?
Вълк му пжтьт прѣпрѣчил.
Вълку зима за причина.
Вълкът варди агнето от лисицата да го изяде той.
Вълкът видими, тога' ржжье търсими.
Вълкът дѣто изѣде магарето, 40 дена татък обикаля.
Вълкът козината си мѣнява, търсата си не мѣнява.
Вълкът додѣ е жив опашката му се не мѣри.
Вълкът и от броенитѣ овцье ѣде.
Вълкът като остарѣе на кучетата маскара става.
Вълкът все сурово ѣде и пак вратът му е дебел.
Вълкът и четено (стадо) ѣде.
Вълкът крив че раскъсал овцата, ами що ще и (мирната) овца срѣщу него.
Вълкът носи името, лисицата си върши работата.
Вълкът наблизу пораза неправи.
Вълкът не обича мѣсечината.
Вълкът около леглото си пакост не прави.
Вълкът около леглото си по малко зарар прави.
Вълкът самси върши работата си, за това му е и вратът дебел.
Вълкът плаче за мъгливо врѣме.
Вълкът обича мъгливо врѣме.

Вълкът на мъгливо врѣме се радва.

Вълкът с' хабер агне не хапнува.

Вълкът стрижяли, той за овцьетѣ питал.

Вълкът ѣде и сурово.

Вълна влачи, за мѫж плачи.

Вълна влачи, дреб не рачи.

Вълци го ѣли.

Вълци да го ѣдат.

Вълци има по пѫтът, или низ улицитѣ. — Кога пращат нѣкого нѣкадѣ и той гледа да не иде, или не ще сам да иде.

Вълчешка глотница, — казват на свѣт, дѣто нѣма разбория.

Вълкът видими, тогаз селях търсими.

Вън лице, вѫтрѣ трици.

Вън от рѫкава ми, па ако би ще и на баба ми.

В' очитѣ го гледай.

Върба дърво ли е? сиренье гозба ли е? овчар либе ли е? калугер човѣк ли е?

Върбата родила маслина.

Върбов' цвѣт. — Нѣщо ничтожно, нищо и никакво или несѫществующе.

върви бързо напрѣд, като камък на равнище.

върви му като из рѫкав.

върви му като по вода.

върви му по волята.

върви като мечка.

върви на пикай-вол. — Кривули на сам на там, пиян е че се улюлява.

върви заднйк.

върви като кьорава патка.

върви из колнйкът, ако искаш по-скоро да идеш.

върви из прави-йт пѫт, не търси криви-йт че ще сбъркаш.

върви слѣд него като крава за слама.

върви напрѣки, ако щеш да ти се прѣтурят колата.

Вървят на рукло.

Вървят на орляк подирѣ му.

Вържи магарето дѣто иска стопанинът, че нѣмай грижа вълк ли ще го ѣде.

Вържи попът да е мирно селото.

Вържи го да миряса селото.

Вържи го да не скача.

Вържи му главата ти нему, т. е. ожени го.

Вържи му главата. — Сжщо като: Стегни му дезгинитѣ.

Вържи пръст, тръгни прѣз село, да видиш колко хекими ще срѣщнеш.

Вържи си на пръстът нѣщо да помниш.

Вържи си червено парцалче да та не хватат уроки.

Вържи му червено парцалче да зарадва баба Марта.

Вържи си (червено койче на) **пръстът да не забравяш.**

Вързали му ржцѣтѣ на гжзът. — За които си държят ржцѣтѣ от зад.

Вързан поп, мирно село.

Вързан за дѣдовът — тжпоумъ, слабоум; слабопън човѣкъ. Пословицата произлиза от суевѣрието, че нѣкои млади ги вържат за да не могжт да са схождатъ. Различно се изрича за избѣгване нескромната дума.

Вързан за аратликът си.

Вързан за петий си крак.

Вързал звънци на краката си, да го чуват мравитѣ, да бѣгат да ги не стъпчи. — За лицемѣрно богобоязливитѣ, да не сторят зло.

Вързана хрътка не лови зайци.

Върлила си булото. — Обезсрамила се булката.

Вързана й главата (за жена), т. е. не смѣе да шява.

Върлих камък подирѣ му (да се не върне.) — Този обичай се пази и до днес от нѣкои, които, като испращат нѣкого не дружелюбно, върлят камък подирѣ му да не се върне. Това по-често ставало с' турскитѣ субаши, аени и др.

Върлило пепел като се е родило — За нѣкое хаирсжз момче.

Върла бура не трае много.

Върли си робинё дѣтето, че щем под калжч да минем.

Върнал са без царвули.

Върнал са от онзи свѣт.

Върнал са от онзи свѣт, та му казал какво има.

Върнали му обущата, т. е. сватоветѣ.

Върни са, бе бате, падна му страшното. — Двама братя отишли в' чужда гора да си наберат дърва, пѫдарьт ги извардил и погнал по-голѣми-йт да го улови. Той търтил да бѣга и турчинът пѫдар да го гони; но като тичал пѫдарьт слѣд голѣми-йт развила му се гѫжовата и паднала, а малки-йт надал вик: Върни се, бе бате . . . .

Върни са Елке, пита са пече.

Върни са, върни, ей тук било останало едно коренче, — викала една баба, като си държала пръстът в' устата, да показва кореньето на зѫбитѣ си на оногова що бил дошел да я пита и да и каже, че която баба има барем един корен от зѫб в' главата си ще прѣдстоят да я оженят.

Върти Вартоломея, блъскай Германе до попова нивица. Виж: Блъскай, блъскаи.

Върти ли се кѫща с' една ока брашно?

Върти ми са кѫщата. — Значи: 1) много съм пиян; 2) чевердисвам се, домътъ ми добрѣ отива.

Върти ми са свѣт. Виж: Вие ми се свѣт.

Върти Нано качемилката. Соф. Качемилка — орѫдие нарочно, или просто тоежка, с' която бъркат качемакът. Думитѣ са прѣносни и означават побужденье към сласт.

Върти са като ўлава кокошка. Щип.

Върти са като калайджия. Върти гѫз като калайджия.

Върти са като калайджийско дъно. — Дъното на гащитѣ.

Върти са като зьмья в' кошница. Виж: Вие са . . .

Върти са на золата, т. е. все около една цѣна.

Върти са на перигла.

Върти са на тепетата си.

Върти, сучи, — да дойдеш.

Въртешка, — прѣносно на мома и жена.

Въртят са като жерави.

Въртѣх, сукаx, свърших го.

Върка в' небеса (или по небето). — Има високо мнѣние за себе си.

Въгарцй има в' задникът му. — Не сѣда на едно мѣсто, не стои мирен.

Въшкави приетели сѫ, т. е. толкова близки, щото могѫт и въшкитѣ си да прѣдадѫт един други му.

Вѣра, вересия, зла (пуста) орисия.
Вѣра вѣра не бие.
Вѣра не вѣра, лоша намѣра.
Вѣрвай кучката си, жена си не вѣрвай.
Вѣра не е кошница да я плетеш както щеш.
Вѣрвай Бога.
Вѣрвам Бога, ама теб' не могѫ.
Вѣра е да са държи, а закон да са пази.
Вѣда го блазни. — Не положителен човѣк.
Вѣжди й морски пиявици.—Пѣсень.
Вѣжди й вити гайтани. — Пѣсень.
Вѣра, мѣра. — Мѣрката, теглилката е за вѣрванье.
Вѣра ти, казвам. Ловеч.
Вѣра тъй. — Вѣрвай така е.
Вѣрвай слугата си, ама пó-вѣрвай ключът си.
Вѣра и Бог. — Тако ми Бога и вѣра.
Вѣра на брадата, а кефил водата.
Вѣрна дружина вѣрно кале.
Вѣрна дружина и в' Петък ѣдва кокошки.
Вѣрвай очитѣ си, а не ушитѣ си.
Вѣрна дружина яка твърдиня.
Вѣрва слугата, вѣрва и окото си.
Вѣрен слуга, десна рѫка.
Вѣрна слугица, честна домовница.
Вѣрна слугица, мирна домовница.
Вѣрен слуга, здрав ключ.
Вѣтър вѣе, кон пърди. — Праздно е това.
Вѣтър вѣе, гора са люлѣе. — Обикновенни нѣща.
Вѣтър го вѣе.
Вѣтър варен, снѣг печен. — Невъзможни нѣща.
Вѣтърът го носи.
Вѣтър го носи на бѣла кобила.
Вѣтър има в' главата му.
Вѣтрѣе са по гората.
Вѣтър го довѣял, вѣтър го завѣял.
Вѣтърничав. — Непостоян.
Вѣтърът прѣди да прѣстане най-буен бива.
Вѣтър събира, бура пилѣе

Вѣтър сбирал, дявол пръскал. Гръц.
Вѣтърът на прѣставанье по-силно духа.
Вѣтърът високитѣ дървя катуря, а нискитѣ прѣвива.
Вѣтре, Петре, не духай внетрѣ. Соф.
Вѣщ гора ломи, а гората не вѣща.
Вѫжето (черно бѣше) **избѣлѣ.** — Узна се работата.
Вѫжето проѣда камъкът.
Вѫжерник. — Който е достоен, или избѣгнал от вѫже.
Вѫтрѣ го нѣма, а че и вън го нѣма.
Вѫзел вѫзл-а държи.
Вѫтрѣшни-ът хайдутин пб е лош от външни-ът.

(Всичко **В = 647**).

Г.

Габър става на букер, ама на булка не става.
Габер и габър 'се едно дърво габрбво.
Габровец и светец да го видиш, да го не вѣрваш.
Габровско блюдо. — Никакъвъ, подъл човѣк.

Габровска курва. — Казватъ изобщо за Габровци като невѣрни, нъ говори се изобщо и за други невѣрни и непочтенни хора.

Габровчени габър ѣли, та измрѣли; Трѣвненчени трѣва пасли, та израсли; Търновчани трънье гризли. — Говори се повече отъ дѣцата, върху производството на названията и в' присмѣх на Търново, че нищо там се не ражда освѣн трънье.

Габрово се с' акѫл върти, а па Трѣвна с' уйдурма. — Габровски перифраз на пословицата: Шипка са с' акѫл върти, а Габрово с' магия.

Гаваната не обича купанята.
Гавнах го за смрадлика по Гаёва поляна.
Гаври са с' сиромаш' та. — Казват кога нѣкой по-имо-

теи хвали нѣкой сиромах за да се клендзува с'него; нъ думитѣ имат и ядовит смисъл.

Гагата му лъскава.

Гагата му остра, а той я показва за мостра.

Гадила го мама за да нѣма срама. — За момче или момиче кога не се срамя на по-стари хора.

Гайда свири на гария, поп играе магария. — Кога подмѣтат за нѣкое попско безобразье. Виж: Попска магария.

Гайда свири на гария, попът тропа на меджия. — Прекорёсвание на турското насилие. Сѫщо и

Гайда свири на гария, попът клепе литургия, т. е. на сила клепе за литургия да се съберѫт хората, да ги изловятъ турцитѣ за ангария.

Гайдата не прави овчер-я.

Гале веле, тие работи Димко Ганов ги отбира. Велес.

Газят го уроки. — Често са понапива.

Газят я поревки под губера, като слуша младитѣ. — Кога пита нѣкой: какво прави старата?

Ганосаното е лъскаво, ама здравото е хубаво.

Ганю черпи, Ганю пий.

Гарван ходи по двор-а, дай ми бабо Тодора.

Гарван грачи на круша, дай ми бабо Маруша.

Гарванът на праздно не грачe.

Гарванитѣ сал на мършата сѫ наедно с'орлитѣ.

Гарван на гарван очитѣ не вади (не кълве).

Гарван грачи на поляна, а той сяка черква чука.

Гарван от мѣсто, сокол на мѣсто.

Гарван ще отлѣтѣ, сокол ще долѣтѣ.

Гаргата не напуща гарджетата си, защото сѫ черни.

Гарга яла трици, подмѫща ли се морето?

Гарга яла лайна, морето мръсно не става.

Гарги керванъ не ходят, Българи аскер не ходят. — От турски: Гаргадан дернек олмас, Булгардан аскер олмас.

Гаргитѣ молят Бога да мрѫт конетѣ, да има какво да ядѫт.

'Га са лозье копа, мене ми се тропа; 'га 'са лозье

бере, мене ми са сере; 'га рече греЗдейт скръц, и аз в'кесията пръц.

Гаси огънът със зейтин. — Прави да се умножават распритѣ.

'Га ти трѣбам — Бачё Коё; га не трѣбам — Луди Коё. Трѣвна.

'Гато бѣха кѫт момитѣ, бол момцитѣ. — Кога е било нѣщо не в'обикновенний си редъ.

'Га че ли върви по очитѣ си. — Пъне са, пада, не види дѣ стъпва.

Гащата кокошка пѣтел не е.

Гергевден е пролѣтен ден.

Гергёвски дъжд цѣна нѣма.

Гергевски дъжд най-малката капка, — най-голѣма жълтица става.

Гдѣ Грек, там грѣх. — Калугерска.

Гиди, гиди си, — кога не иска да произнесе нѣкой ядовита дума.

Гиди лъжко, гиди си. — Казва се в'изобличенье на нѣкого, който излъгал за нѣщо; нъ за шега, не с'лош умисъл. Происхожда, както искат да кажят, отъ прикаската за оня мѫж, който излъгал жена си, че в'един злочест случай лишил се от дѣтородний си уд., и убѣдил я, че е нуждно за напрѣд да се распарясат; ама да отидат по-напрѣд да оберѫт орѣхитѣ що имали, а че да раздѣлят и тѣх. Като берели орѣхитѣ, жената ги туряла на двѣ камари за да ги подѣлят по-лесно; но когато мѫжът бил на орѣхът да ги брули и жената сбирала от долу, тя възимала случай да съгледа, че мѫжът нищо не е пострадал и хванала да вика: „Гиди лъжко, гиди си; аз ще смѣся орѣхитѣ.“

Гиди Каталански сине, — казват на развратен и жесток момък. Види се да е останало въспоминанье от Каталанитѣ, на които южнитѣ Българи сѫ ѣли попарата малко прѣди нахълтваньето на турцитѣ. — Не помнѭ дѣ е записана тая пословица.

Гиди кради патка. — Нѣкоя умница жена, расправяла как дошел комши-ът ѝ, та издѣбнал и откраднал паткага. Аз бѣх будна, ама мълчах, да го видя какво ще прави, а че

като открадна патката и взе да излѣзва из вратата, аз тогаз скочих, надумах му сѣкак и му казах: гиди кради патка.

Гизда кѫща не гизди.

Глава без болѣс' не бива — т. е. без грижа не бива.

Глава без мозък. — На глупав, безумен човѣк.

Глава без мозък не бива, ама с' чист мозък бива.

Глава, гола тиква. — За плѣшив човѣк.

Глава голѣма, ама мозък (ум) нѣма. — Вл. Капацина мари, ама минте пари.

Глава има, ама в' главата нѣма.

Глава да съм, че ако би щѫ и лукова.

Глава ли го заболява?

Глава да ти е здрава. — Кога са е случило нѣщо не приятно и си принуденъ да го поменеш.

Глава крина, мозък шумлопина.

Глава като крина, а мозък къкрина.

Глава и възглавье.

Глава без грижя, на бостан-я тиквата.

Глава командрова, — казват на ония които искат да заповѣдват.

Глава да има, калпаци много.

Глава като чутура. — На тъп човѣк.

Глава ли та боли?

Глава ломя, с' ум са бинж.

Глава имали без калпак не е.

Глава ма боли. — Тя е на крайт, отрѣжи я.

Глава ма боли. — Иди на салханата и я стори трампа с' здрава.

Глава ма боли. — Отрѣжи я да та прѣболи.

Глава не клецай. Тур. Кафà сйкме.

Глава побѣлява, дѣдо полудява.

Глава прави, глава тегли.

Глава побѣлѣла, ама искуфяла.

Глава праздна картуна.

Главата да напива здравье на краката.

Главата му побѣлѣ, умът му не дойде.

Главата е с' мозъкът по-тежка.

Главата е с' язикът по-скѫпа.

Главата ми да снемеш, — т. е. да ме заколиш.

Главата му за хиляда, а долнята за два града.
Главата му ще подпира колелетата.
Главата ми се завъртѣ.
Главата ми се замая.
Главата ми са е смаяла и слисала.
Главата ми гърми.
Главата ми станала на тъпан.
Главата му стжпица, а той не е тъпица,
Главата му строшявам, хатърът му не разваляm.
Главата му скършам, хатърът му не прѣкършам.
Главата му счупвам, че хатърът му не счупвам.
Главата се цѣни по язик-а.
Главата не е само за калпак.
Главата не е създадена само калпак да носи.
Главата е по-стара от книгата. — Говори се за безгрижен човѣка умен.
Главата си давам, него не давам.
Главата си обзалагам.
Главата се държи на краката.
Главата си залагах за него.
Главата си да поснемеш, т. е. да не си толкова упорит. Виж; Да си понаведеш малко главата.
Главата му цвѣте ище, а гжзът му гащи нѣма.
Главата ли щеше да ме заболи (ако да бѣх се клел).
Глáвен, а не главéн.
Глаголи-то му развалено. Виж: Пипето му.
Глад глава загубя.
Глад града прѣдава.
Глад от баянье не взема, — или неотминува.
Глад срам не познава.
Глад не глади.
Глад от чума по-лошо.
Глад очи нѣма.
Глад не види нищо, освѣн хлѣб. Виж: От глад послѣпѣло.
Гладен вльк.
Гладен вльк и в' срѣд село влѣзва.
Гладен ли си? — Вода търси. — Византийска политика.

Гладен ли си? — посглади се.
Гладен гост и качамак ядва.
Гладен и патрика хлѣб си открадва.
Гладен мжж, готов лъж.
Гладен не отбира, а каквото намира.
Гладен не допича, гол не добѣля.
Гладен като куче.
Гладен сьм като куче.
Гладен сьм. — Земи перо поглади са.
Гладен сьм. — Посглади се малко.
Гладен поп и жито скрива.
Гладен поле прѣтича, гол не може.
Гладен поле прѣминава, гол се невѣстява.
Гладен челѣк с' сух хлѣб са наяда.
Гладен челѣк, лошо гледа.
Гладен че сгладен.
Гладен човѣк сухи кори за писмет ги прихваща.
Глади брада за бѣда.

Гладен та маже. — Казват за човѣк, който ти говори все по угодата. Виж: От прѣдѣ ти мажи, гладе.

Гладиш ма, чешеш ма, ама аз зная дѣ ма боли, или сърби.

Гладко като длан.
Гладко като храстова кора.
Гладна врана на зло грачи.
Гладна кокошка, просо сънува.
Гладна мечка хоро не играе.
Гладна мѣшлина хлѣб не прибира.
Гладна сватя по-напрѣд за хлѣб се свати.
Гладна въшка.
Гладни очи не заспиват.
Гладни-ьт и сух хлѣб като намѣри благодари са.
Гладно гадно не гледа.
Гладно до пладнѣ се сѣди.
Гладно куче и гол кокал гризе.
Гладно куче и подлоги гложде.
Гладно куче сухи лайна яде.
Гладно се не спи.
Гладно са не сѣди.

Гладно магаре търпи удари.
Гладно стой, че не се учи да просиш.
Гладост не познава младост.
Гладост не се срамува от старост.
Гладът е пó-голѣм мастор от царя.
Гладът е от смърт по-лоше.
Гладът и вълкът от гората искарва.
Гладът испжжда вълкът от гората.
Гладът и царя накарва да се моли.
Глад я води, гладна ходи.
Гламав гостянин домакинът кани.
Глас народа гнѣв Божий. Гръцка.
Глас към небето, не се чуе по земята.
Глас като звънец. — Ясен.
Гласовит като пукнат звънец.
Гласът му като на гердза, — Дрезгав.
Гледа като вол, — Глупаво.
Гледа като пуйка.
Гледа като крава — Безсвѣсно.
Гледа като заклана овца — Безсъзнателно.
Гледа като котка на джигер.
Гледа го като писано яйце.
Глюда като касапин.
Гледа като кръвник.
Гледа като убодено шиле.
Гледа като уплашен.
Гледа като пукал.
Гледа като маче у птиче.
Гледа като котак.
Гледа го като прѣз пръстье.
Гледа като орел на мърша.
Гледа като с'мойтѣ очи.
Гледа като свиня на сѣкира.
Гледа като теле у шарена врата.
Гледа като смърт. — Страшно.
Гледа като посрано дѣте майка си.
Гледа кога да дойде праздник, да не излѣзва от механата.
Гледа с'четири очи, — т. е. силно.

Гледа с' четири, т. е. с' очила.

Гледанье ситост не дава.

Гледам прѣз пръстье.

Гледа ме в' ръцѣтѣ, т. е. от мене очаква.

Гледа ма кръвнишки.

Гледа ма като че съм изѣл на баща му сирмията.

Гледа ма на криво като че му съм изѣл бащината стока.

Гледа ме в' очитѣ какво ще му кажѫ.

Гледай в' краката си, ако нищо ненамѣриш, нѣма да са прѣпънеш.

Гледай ма в' очитѣ. — Дай вниманье.

Гледай майката, тъй земай дъщерята.

Гледай на коня вратът, на момата ходът.

Гледай кон стопански, а ѣзди го душмански.

Гледай из трѫница, а не из тъмница.

Гледай си Гано бѫдни-я вечер.

Гледай слугитѣ, не питай за господаря.

Гледай дѣ стѫпваш.

Гледай го сега отдалеч.

Гледай си хурката.

Гледай си хавата, т. е. кефът.

Гледай Рада, давай чаша. Соф.

Гледай свѣт-а, Хаджийке, как мърда. Виж: Видѣли свѣтът хаджийке.

Гледай умът му, сѫди за домът му.

Гледат са на криво.

Гледат са като котаци.

Гледаш го на глед, като тиква на плет.

Гледаш го че е овца, похвани го, — свиня.

Гледаш му на челѣка лицето, не му знаеш сърдцето.

Гледач ако познаваше, щѣше да познае за себе си.

Глисти му се впикават. — Ревне му се. Виж: Текѫт му лигитѣ.

Глоба на рамо не стои, а зад рамо не бои.

Глòжди баба сухи дрѣнки.

Гложди́ бабо сухи кори додѣ дойде топла пита.

Гло́жди ми подлогитѣ, т. е. цървулитѣ.

Глух не дочува, но разбира както му се струва.

Глупав гост с'кжщнитѣ са кани.

Глупав като патка. — Не толкова глупав.

Глупаво пате.

Глупавийт сам си сбърква, а умнийт мнозина побърква.

Глух от гайда не отбира.

Гнила прежда на здрав плат не става.

Гнили дрѣнки нещжт зжби.

Говедо в'село, работник на чело. — За мързеливитѣ работници, които бързат рано да се завърнат в'село прѣди говедата.

Говедарьт са расърдил и не ѣл три дни, а селото хабер нѣмало.

Говнощарка свиня. — Уподобение.

Говна са меришат, свиня е – подуша. Тур.: Бòк тур кокàр джинс тжр — чекер.

Говѣе че нѣма какво да ѣде.

Годеник говненик.

Години, години, усилни години. От пѣсен.

Години се лъжат, старост не може.

Години, години, хвръкнаха като гадини.

Години се лъжатъ, смърт'та не може.

Години са мжчно лъжат.

Гол, ама сокол.

Гол като сокол.

Гол голненичак. — Другадѣ казват: Огол — гол.

Гол като пръчка.

Гол като пръст.

Гол като от майка роден.

Гол както майка му го родила.

Гол кокал ни куче го не лиже.

Гол мжж, бол лъж.

Гол, та гладен.

Гол, та лош.

Гол са познава, гладен неможе.

Гол кокал и кучетата се некарат за него.

Гол фудулин.

Гол, та голѣм.

Гол от обир са не бои.

Гола въйвода го имахме, гола хрътка излѣзе.

Ѓола въйвода.
Гола лжжа.
Гола като пушка.
Голацитѣ много знаят. Рус. Голь на выдумки умна.
Голи сми са родили, голи ще ни заровят.
Голо здравье. готова болѣст.
Голобърдски вуци и Радомирски турци по-лоши не биват. Радомир.
Голо се ходва, гладно не може.
Голѣма глава, голѣма болѣст.
Голѣма бела, голѣма хула (хбала).
Голѣма булка, малка булка — се е букер.
Голѣма булка малка затулка.
Голѣма дума — бивол; дълбока дума — кладенец.
Голѣма дума — бѣл бивол.
Голѣма на бой, а работа немой (неможе).
Голѣма риба в'малка вода не живѣе.
Голѣма стока. — В'прѣзренье за нѣщо. Тур: Шикяр комаш.
Голѣма хвала, голѣма бела.
Голѣм ден, малка пита.
Голѣм ден Великден, а по-голѣм Гергевден.
Голѣм кокал не се прѣглъща лесно.
Голѣм залък изѣш (лапни), голѣма дума не казвай.
Голѣм малък, Господ ми го помогна.
Голѣм порасъл, черноока мома испасал, — казват по нѣкога на привѣтствието на нѣкой ближен или роднина момък.
Голѣм хлад, добър глад.
Голѣм челѣк-а, че и вратата не затваря.
Голѣм хамбар с'малка крина са не пълни.
Голѣми хвалби, а малки торби.
Голѣми крака, сиромашка ржка.
Голѣмитѣ риби ѣдат по-малкитѣ.
Голѣмитѣ дървета мъчно растат, а лесно падат.
Голѣмитѣ дървета по-лесно падат.
Голѣмо дупе, шупливо сърдце.

Голѣмо гаале са отспива или отпива, т. е. забравя са като прѣспиш или се напиеш.

Голѣмо оно прѣз гащи личи.

Голѣмо чудо гола жена.

Голѣмо чудо над малко блюдо.

Голѣмѣй са голѣмѣй, додѣ станеш най-малък.

Голѣмѣй са като пате в'рашето.

Голѣмѣй са като пѣтел на стобор.

Голя и сто влъхви нищо не могат да му сторят. — Тур. Бир чиплагѫ бин джебели соймаз.

Гони вѣтърът.

Гора без криво дърво бива ли?

Гора без сухо дърво не бива.

Геран да е, изгребва се.

Гледай брада, подай плоска.

Гледай брада, целувай ржка.

Гладна хрътка зайца гътка.

Гора без вълци не бива.

Гора очи има, поле уши носи. — Трѣбва да мислишь, че могѫт да та видят и да та чуят дѣто и да си.

Гора с' гора, челѣк с' челѣка.

Гора с' гора са не събира, човѣк с' човѣка са събира, или

Гора с' гора са не ставя, човѣк с' човѣка са ставя.

Гората ли питаш за хайдути?

Гората не плаче от желѣзото, ами от дръвитѣ.

Гората не плачи от сѣкирата, ами от държалото Соф.

Гората не плачи от топорът, ами от топоришката.

Гората са бои пак отъ нея си (себе си).

Горкото, испъкнало му окото.

Горко ще му до. — Закана.

Горко му дошло, — казват кога нѣкой иска да покаже че не го е грижа от нищо. От пѣсен.

Горчи като пелин.

Горчиво чѐмери.

Горчи ли ти, не го ѣж.

Горчи ли ти язикът, подслади си сърдцето.

Гори ли ти огън-ьо? — Гори като на зет за тъща. Софийска.

Гори му сърдцето като желѣзо в' лед.

Гори си свѣщитѣ да гледа на хората хесапът.

Горнята глава мждрува, ама долнята лудува.

Горни-о хубаво хуртува, ама долни-о го не чува.

Горoccомник. — Казва се за човѣк, който не сматря какво прави, не мисли че ще го стигне щета и който си дере, враска дрехитѣ.

Горещо — (сякаш) **огън.**

Горѣ високо, долѣ цвръсто. Вел.

Горят й ушитѣ. — Поменуват я нейде.

Горѣ момичко, долѣ вдовичка.

Горѣ бсо, долу босо. — Сиромах, но горд.

Господ, благодарим го. — Когато въ разговор поменат името на Господа, без друго трѣбва да прибавят изявенье на благодарност.

Господ види от горѣ. — Кога нѣкой иска да се защищава от нѣкоя неправда или обида.

Господ види кой е прав и кой е крив.

Господ богатитѣ сваля, а сиромаситѣ качува.

Господ високо, цар далеко.

Господ види дѣ е купéнът и дѣ е овенът.

Господ види кой от дѣ иди.

Господ види, ама не казва.

Господ види и казва.

Господ враща, ама който испаща той знае.

Господ враща, ама който тегли той знае.

Господ да разбере кой крив, кой прав.

Господ види правото, човѣк знае кривото.

Господ го бѣлѣзал. — За човѣк който има нѣкакъв тѣлесен недостатък.

Господ всичко види.

Господ всичко знае.

Господ дава и раздава на всички.

Господ дава всичко, ама на всички не дава еднакво.

Господ дава, па и за други оставя.

Господ дава, ама в' кошара не вкарва.

Господ дава, той и зема.

Господ даде и Господ зе.

Господ да му мисли.

Господ да го очисти.

Господ да го прости него.

Господ да го прости дѣто е легнал.

Господ да дава спор и берекет. — Благословия слѣд нагостяванье.

Господ да им отбере от управата.

Господ да управя.

Господ да наспори.

Господ стои на високо и види.

Господ е на всинца ни баща.

Господ е господ на сиромаситѣ.

Господ е господ и пак търпи.

Геспод едному всичко дава, а другиму нищо.

Господ е над нази.

Господ е най-голѣм чорбаджия.

Господ е най-стар светец.

Господ е стар чудотворец.

Господ е стар господар.

Господ е и за злитѣ и за добритѣ.

Господ да та блажѝ и да та дарѝ.

Господ едни врата затваря, а па десет отваря.

Господ го не видѣл, ангели го не срѣщнали. — Употрѣбява се на шега, кога кажат нѣкому господин.

Господ да та пази от нов търговец и от ста́ра (вета) курва.

Господ да си има енята за сѣкиго.

Господ знае. — При неизвѣстност.

Господ знае по-много от хората.

Господ знае, и стари баби.

Господ забавя, ама не забравя.

Господ знае кого дѣ боли.

Господ за сиромаситѣ държи свѣтът.

Господ знае кому какво трѣбава.

Господ знае (види) чие малко гори в' кандилото.

Господ за всичкитѣ, а всѣки за себе си.

Господ знае колко опашка дава на козата.

Господ здравье да му дава. — Кога споменат нѣкого приживѣ, който им направил нѣщо добро.

Господи, Боже! — При очудване.
Господи брани от голи Дебрани. Мак.
Господ иска чисто сърдце.
Господ и на присмѣх помага.
Господ и куцата овца не оставя.
Господи, Яно гжзом кждѣ хано или
Господи, Яно с'гжз-о кждѣ хан-о. Соф.
Господ и света Богородица.
Господ кога дава, не пита чий си син.

Господ когото обича с' желѣза го товари. — Казва се за турцитѣ кога сж накичени с'пищове и ножове.
Господ когото обича, не го порича.
Господ което дава, човѣк не може да го земе.
Господ мени с' торбата а теби с'човал-о. Запад.
Господ наказва добритѣ за примѣр на злитѣ.
Господ най-напрѣд своята брада оставил.

Господ напрѣд, — казват когато се канят да вършат нѣщо, или отговарят кога ги питат ще идиш ли нѣйде, ще свършиш ли еди-коя работа.

Господ не ви гледа ботушитѣ, ами пита как слушате.
Господ (сжди) **на небето, цар на земята.**
Господ не даде и свиня не изѣде.
Господ не гледа, а всичко види, — не чува, а всичко знае.
Господ не дава всичкото сал' на едного.
Господ не е арнаутин, т. е. пробойник, неразбран, немилостив.
Господ не избира, а събира.
Господ не отбира, а събира.
Господ не оре не копае, а събира.
Господ не плаща сѣка Сжббота.
Господ никога не може да ни угоди.
Господ никому длъжен не остава.
Господ нищо не забравя.
Господ нѣма що да прави, а късмет с' късмет събира.
Господ нѣма двайси пари да са обръсне.

Господ оставил да си са кърпят; затуй не дошил като съшил първитѣ хора.

Господ от кога е задавал.

Господ прави, дявола са слави.

Господ прави на слѣпитѣ щърчета гнѣздото.

Господи помилвай, гола жена не милвай.

Господи помилвай, да ли не ще би. — От пѣсен.

Господ с' кросно не ходи.

Господ с' пищов не ходи.

Господ сѣе за сиромаситѣ.

Господ са смѣял най-много като гледал как хората сѫ мѫчат да подкрѣпят тогова, когото той ище да съсипе.

Господ го брадат пишат.

Господ на мене, че пак ази на тебе.

Господ храни сиромаситѣ.

Господ тефтер не държи.

Господ се чудял най-много кога виждал че синоветѣ крадят от бащитѣ си.

Господ си има грижата и за Маринът кукур. —Подобна има и Гръцка.

Господар да милва, войскар да се бие.

Господар не ставам, а то слуга кога искам, или

Господар не могѫ да станѫ, аксам слуга кога искам. Гръцка.

Господарското око коньетѣ гой.

Господарство с' даванье, а юначество с' биенье.

Гост бива най-много за три дни.

Гост мрази друг гост, а домакиньт и двамата.

Гост на угода не мѣри, а каквото намѣри.

Госта гощавай. врага прощавай.

Гостът да не чака лостът.

Гостът ѣде каквото намѣри, а не каквото мисли.

Гóстенин ѣде каквото му подложят, а не каквото иска. Тур. Мусафи́р ундууну емес, булдуунў ѐр.

Госте́ни бѫдете. — Казва се кога ще раздигат трапезата прѣд гости.

Гостът ще си иде, домакиньт ще остане.

Готов на лов като пушка без кремък.

Готов хлѣб не можат да го нарѣжат.

Готов хлѣб не могат да го начупят.

Готови пари, печен хлѣб скоро се изидат.

Граби да ѣдеш, кради да имаш.

Грабливо око вълчешко гърло.

Град глад не прави, тежко кого убие.

Град са плѣни, баба си я рѣши

Градобитнината мори коньетѣ, гой свиньетѣ.

Градът бие козата, а тя си вири опашът.

Градът на ред бие.

Градът бие и в'нъщовитѣ.

Гракнали връз него като връз бѣл гарван.

Гракнали на него като на бѣла врана. — Говорят за нѣкого като за нѣщо което е много чудно, или като за нѣщо което не се намира.

Грахнал съм. — Виж: Грохнал съм.

Грачи като гарван.

Грачи като щрък над змия.

Грижа те изѣла. — На оногоз що казва че се грижи какво да яде.

Гризе́ си самарьт. — Казва се за нѣкого, повече за момък, кога се уяда с'жена или мома; тоже когато нѣкой не стои мирен, или не търпи положението си.

Гроб да не сториш. — Да ти се не знае гробът. Клетва.

Гробен човѣк съм вече. — Прѣдлѣжи скоро да умрѫ.

Гробуша, — казват на жена стара, която би трѣбало от давна да е в'гробът. Равносилно с'турското „мезар качкѫна“ — която бѣга от гробищата, или е избѣгала.

Гроздьето се зоби по зърно.

Грозната булка дом бере, хубавата — сбор бере.

Грозотата не е срамота.

Грохнал съм, както и **грахнал съм.** — Тъй съм отпаднал от утрудванье, уморяванье, щото не могѫ да станѫ. Виж: Дѣка падне там да грохне.

Грохнали връз него. — Наежили са и настръхнали та викат връз него, както свиньетѣ когато се струпат да отър-

ват друга свиня, която квичи отъ нѣщо. Виж: Нагроцали го.

Грък дѣто стжпи, трѣва не никне.

Грък като вълк.

Грък като лъже и сам си вѣра хваща.

Грък като мре, додѣ не каже чироз, не издъхва.

Грък кога се роди, додѣ не каже чироз, не го кръщават.

Грък лъже за девет цигани.

Грък циганина надлъгва.

Грънци ва̀ляй. — Тъй отговарят томува, който пита какво да прави.

Грънчаринът знае от коя страна да тури ухо на гърнето.

Грънчарът от дѣто иска от там туря дръжката на гърнето.

Гръцки кола. — Прѣносно показва съвсѣмъ друго — странно нѣщо. Защото Гръцитѣ нѣмат кола, то земането на всѣко странно положенье наричат Гръцки кола. Виж: Да направим, да намажим Гръцкитѣ кола.

Гръцкитѣ моми вино не пият, из кюшетата със шишетата, под чаджритѣ със гънгалитѣ.

Грѣйни слънце да огрѣем ржцѣ.

Гресчината мей, — вмѣсто 'мѣсчината грѣй,' казал един пиян нѣкога, та и сега като искат да кажят нѣкому че се намира въ това състоянье на напиванье, прѣговарят думата.

Грѣх бива на орѣх.

Грѣх ти на душата.

Грѣх на орѣх, ду́ша на кру́ша.

Грѣх излиза из уста, а не влиза.

Грѣх и влиза и излиза.—Прѣносно.

Грѣх не е в'ѣлото, а в'дѣлото.

Грѣх не е каквото ѣдеш, а каквото правиш.

Грѣховетѣ сж драги до гробови праги.

Грѣхът знаѭ, грѣшникът незнаѭ.

Грѣхът казвам, а грѣшника не.

Грѣх му пише на мжж, ако си не стори сайгията на

жена да й се не моли. — Ще каже че я невачита за нищо, а това е голѣма обида за жена.

Грѣхота е да минеш край чешма и да не пиеш вода или да се неомиеш, да срѣщнеш жена и да я не закачиш.

Грѣшка хорó играе, Кръпка дома сѣди. — С'погрѣшено, сбъркано и недокусорено може да се пзлѣзе прѣд хора, но с'съдрано, кърпено и не закърпено не се излѣзва прѣд хора. Соф.

Губерът му отрил гурелитѣ. — Доказателство че е оженен, или че се ползувал от жененьето си.

Гугуци попе, посѣй конопе. — Да ги посѣіж, кой ще ги варди? — Аз ще ги вардіж; по край ще ходіж по зрънце ще зобіж, посрѣд ще ходіж по двѣ ще зобіж. — Дѣтинска играчка в'словослагание.

Гудил си главата в'торбата че тръгнал.

Гузно не гонено бѣга.

Гузен не гонен бѣга.

Горелива Мара, споливи Марчо.

Гореливо коте.

Гурелът му на окото.

Гурлю се смѣе на людскитѣ гурели.

Гурка се като гурле.

Гутё не губи.

Гущери бълва. — Ядовито говори за нѣщо.

Гущер бѣга въз баир. — Прѣносно.

Гущер влачи дисаги. — Прѣносна гатанка.

Гущери да ти писнат в'ушитѣ. — Клетва.

Гърми, вали, а не трѣска. — За слаб и мегкошав челѣк, който гълчи, но зло не прави.

Гълчи майка казуват на момъка на майката, а **мълчи майка** — на моминага майка.

Гърбицата в'гробът са управя.

Гърбавийт, гробът му оправіж гръбицата.

Гърбът му студен. — Нѣма на кого да се осланя.

Гърми като лисица в'дол.

Гърми като тѫпан.

Гърчаво е селото, т. е. бѣдно, сиромашко, пустало.

Гърчево прасето.

Гърлица да та търти. — Клѣтва на свиньетѣ.

Гърло дъно нѣма.

Гърло не е само за гърлица.

Гърло с' думи са непълни.

Гърне, на добрѣ да се обърне. - Виж: Да пием с' гърне.

Гърнето завижда на котел-о, а и двѣтѣ черни.

Гърне цвърчи, аина търчи.

Гърцитѣ ги съсипва салтанатът, а Българитѣ инатът.

Гърцитѣ сторили биволското лайно на чер хайвер, а цървулитѣ на Българитѣ — на ахтапод и ги изѣли.

Гърцитѣ сѫ на Българитѣ от гѫзът.

Гърцитѣ са минали още и прѣз кучето прѣз червата.

Гърчолѣй са, гърчолѣй, дор' му гѫзът оголѣй.

Гѫз без рѫцѣ. — Казва ся за човѣк, комуто нищо не приляга, нѣма похват на нищо.

Гѫз глава затрива. — Лакомството излага човѣк на примѣждия.

Гѫз да ти е здрав, има и да бият и да остане.

Гѫз мѣсто струва.

Гѫзът му гол, главата му на кол.

Гѫз който пърди, не ще хекимин.

Гѫска бита, ама гушка сита.

Гѫска на свиня другар не бива. Рус.

Гюл без трънье, любов без прѣчка не бѫдва. Турската: Гюл текенсис, яр енгелсис оламас.

Гяура ейлик, шейтана кандил.

Гѫрди от камък, сърдце от восък.

(Всичко **Г = 557**).

Д.

Да бекнеш, че да пукнеш. — На тия, които често викат: бе.

Да би дал Бог тъй да е, ама аз както знаѭ то вече

дърва не носи. — Насрадин ходжа сѣкал в' горачта единъ голѣм бук и, когато да го отсѣче, видѣл че той ще натежи към рѣката и ще падне низ урвата на долу; какво да стори да го задържи на мѣсто, той измислил да върже букътъ о магарето, та ако вземе да пада букът отсѣчен, магарето ще надтежи и нѣма да го остави да падне кждѣ рѣката из урвата. Но когато букът паднал, завлѣкъл и магарето подирѣ си низ урвата, раскъсал го та го направил на парчета. Ходжата погледал, погледал, па токо си взел брадвата на рамо и тръгнал да си иде дома. На пжтът той стигнал единъ човѣкъ и го запитал: да не е видѣл нѣкадѣ неговото магаре. Човѣкът, който видѣл от страни какво направил Насрадин с' магарето си, рѣкъл му че прѣди малко го видѣл да миняло и носяло дърва към кжщи. Тогаз Насрадин му казал: да би дал Бог тъй да е, ама аз . . .

Да би имал Господ пари, не би струпал цѣла баня за двадесет пари.

Да би имала бахт Аглика, познал би я владика. Соф.

Да би добро правило, та би помен оставило.

Да бн можал, с' очи би го стопил.

Да би за вид, краста била, 'сето село би приванала.

Да би ли ти хлапе и то сé като пѣтел са ерчи.

Да би ли ти копиле, а и то са копри.

Да би лудость рогата, 'сички би я виждали.

Да би ли ти Уручлетинка, завило една парцалетинка, дигнало пушка на рамо, пък ша бий. Позабиколи че попитай: нерде конду бюлюк баши, Клисенин дебинде, Марконун евинде. — Тъй са приговарял нѣкой сербезин, като вървял в' пжтът, слѣд като го побил едно заптие да му каже дѣ е кондисал бюлюкбашията.

Да би ли ти даскалетинка.

Да би мирно сѣдѣло, не би чудо видѣло (патило).

Да би познава́ла, себе би вражева́ла. Соф.

Да би слушал Господ гаргитѣ, мор би дал по коньетѣ.

Да би ортак хубаво, Господ щеше да си тури ортак на небето.

Да би да не дойде, хич да не дойде. — Виж: Пратила съм мжжо си . . . Соф.

Да би слушал Господ гладнитѣ псета, от небето сомуни би валяло.

Да би се яло, не би висяло.

Да бих знала, не бих прела.

Да бих знала, не бих са осрала.

Да бих знаял, та хлѣбът си с' пепел да съм солил.

Да бих могла, в' пазва бих го скрила.

Да блажи́ Господ, че е благ.

Да блажи́ Господ, че е велик.

Да бѣ добро кѫща и вълкът би си направил.

Да бѣх умрѣл вчера, това не щѣх да го знаіѫ.

Да бѣх умрѣл вчера, това не щѣх да го чуіѫ.

Да бѣхме та вързали? — То е ваша работа. Да та оставим не вързан, ще побѣгнеш? — То е моя работа.

Да бѣше градът сомуни, пак не би се наѣли циганитѣ.

Да бѣше слушал Господ кучетата, от небето пастарма щѣше да вали.

Давай че се отървай. — Казва се кога имаш работа с' турчин за пари. Но казват и за жена, дори се прѣговаря и кога коткитѣ се мърлят та викат и мѣчат.

Дава за Бог да прости. — Токо тъй, без нищо, по милост, или напразно, по вѣтърът.

Дава маслина, подлага мѣшлина.

Дава слама на кучето, а кокали на мулето.

Давай ми додѣ си жив, да ти казвам да си жив.

Давай му крилѣ да хвърчи.

Давай мило за драго.

Давали на циганина царство, а той питал: Ами хлѣб?

Давам си и ризата от гърбът.

Даваньето на земаньето не прилича.

Давах и калпакът си за него.

Да вардим бащнина, додѣ ни са напука гърбът като на жабата във гьолът.

Давия не чурудисва.

Да види и да пати. — Клетва.

Да види бѣли биволи. — От пѣсен. Да види нѣщо необикновенно.

Да видим какво ще каже кюсе кехая.

Да видим. — Видин (Видовден) **далеч.**

Да видим кой кум, кой (сатр) сват.

Да видим как той ще искара.

Да ви е на помощ (света Синая). — Молитствованье кога дава.

Давила го мечката. — Женен е бил.

Да ви върне Господ от едното хилядо.

Да ви кажж селото, а не името.

Да втаксувам аз, а да дава други.

Да вързиш камък, ржка нѣма да та заболи.

Да вързиш камък, ще удариш куче. — Тъй много се развждили лошитѣ.

Да върви, ама крака нѣма.

Да го Бог убие да би го убил. — Клетва.

Да го ближеш на пръст.

Да го биеш и да му не дадеш да плаче.

Да го биеш ще плаче, да му се оставиш, ще ти се смѣе.

Да го биеш, че да го не питаш.

Да го вземе мжтната, да би го взела. — Клетва.

Да го видиш, да бѣгаш от него три дни далеч. — Уиразен и страшен станал.

Да го видиш, че да си откъснеш главата.

Да го видиш, да се оплашиш (от него).

Да го видиш, да бѣгаш, — така е станал страхотье.

Да го видиш, жив да го оплачиш.

Да го видиш, страх да те съвземе

Да го видiж дор ми гледат очитѣ. — Послѣднё желанье.

Да говориш, дума става; а да мълчиш, болѣс' става. Нека болѣс' да стане, дума да не става. Тур.

Да говориш, лошав ставаш; а да мълчиш, болѣн ставаш. Тур.

Да говоря аз, а да давад руги.

Да го възсѣднеш ще плаче, да та възсѣдне ще ти се смѣе.

Да го закачиш на сребърен гвоздей.

Да го закачим на новата клечка. — Да му сторим извънредна чест.

Да го дига Сжби.—Да се маха оттука. Търн.

Да го земат дяволитѣ. — Клетва.

Да го земе баба му Каркацилка. — Клетва.

Да го не приеме земята. — Клетва.

Да го испиеш въ чашка.

Да го натикаш в'Козирога че и той да му е широк.

Да го обѣсят, ще опрѣ о земята или ще се повлекат краката му. — Показва че е много висок този, за когото се така казва.

Да го обѣсят, ще ма опржт краката о земята.

Да го подсладиш, ще залепне на гърбът ти.

Да го очукат бълхитѣ. — Клетва.

Да го парят по дробът, да биха го парили.— Клетва, кога искат пари.

Да го питам аз него как се плюе в'джамия.

Да го питам аз него как пърди вълк в'джамия.

Да го питам аз него на кой Господ се кланя.

Да го порази поразата. — Клетва.

Да го порази Господ, да би го поразил. — Клетва.

Да го помиришеш, носът ти откапва. — За лош човѣк уподобѣван на цвѣтье.

Да го порази Богът.

Да го плюеш в'очитѣ, пак не мига. — За безочлив човѣк.

Да го срѣщнеш, че да бѣгаш – такъв грозен, страшен станжл.

Да го срѣщнеш, да се кръстиш. —Да се чудиш с'него.

Да го стиснеш за носът, ще му искочи душата.

Да го убие богът.

Да го убие майка му с'дървен пищов.

Да го убие мраз.

Да го убие Св. Сирница с'голѣмийт толум.

Да го убие Господ и св. Богородица.—Клетва.

Да го убиеш, не можеш го накара.

Да го убие хлѣбът ми в'главата. — Клетва.

Да го убие честний кръст. — Кога споменат името на дявола.

Да го уловиш, че да му извъртиш очитѣ.

Да го уловиш, че да му искълчиш вратът.

Да го хванешь, че жив на кол да го набиеш.

Да го хванеш и да му дрътнеш вжжето.

Да го ѣджт вълци да биха го ѣли. — Клетва.

Да го ѣджт чевгитѣ. — Клетва.

Да го ѣджт кучетата. — Клетва.

Да дава Господ каквото знай.

Да даде Господ да не осъмне. — Клетва.

Да даде Господ да се валяш у мед и масло. — Благословия.

Да даде Господ да ти отнимат пилетата хлѣбът от ржката. — Да остарѣеш и изнемощѣеш до толкоз, щото да не можеш от пилетата да се браниш.

Да даде Господ и под праг и над праг, и под пжт и над пжт. — Изобилье.

Да даде Господ, и сам да не знаеш, и другиго да не питаш. — Да онѣмѣеш или да умреш. Казва се като клетва на оногоз който казва за нѣщо че не знае.

Да даде Господ да живѣеш триста години: сто години като ситѣ хора, сто години по гжзът си да са влачиш и сто години с'юрганът на постилката ти да та обръщат. — Клетва. Да ти умръзне животът и да не можеш да умрѣш.

Да даде Господ да са ражда по дърво и камънье, макар и не ѣл го. — За нѣщо което човѣк не ѣде, а други се хранят от него.

Да даде Господ да си прѣхапеш язикът.—Да не мож' да продумаш когато ще искаш да кажеш и да издадеш нѣщо.

Да даде Господ да хиледиш. — Благословка.

Да даде Господ плет да чупиш, вода да топлиш, мъртви да кжпиш.

Да даде Господ каквото ще.

Да даде Господ се трѣски да носиш. — Приказват за един дюлгерин, че като работял, зел много пари и ги турил в'зимбильт си да си ги носи дома. Господ ходял по земята и като старецъ божък прѣдстанжлъ прѣд него да му поиска милостиня. Дюлгеринът отказал че има пари в'зим-

бильт и казал че е трѣски. Тогази Господ се разгнѣвил и го проклел все трѣски да носи.

Да даде Господ о плет да се държиш, кръв да сереш. — Клетва.

Да даде Господ на прах и пепел да станеш.—Клетва.

Да дадем мѫжо нашитѣ повясма на ортак, а ний да земем чужди на исполу. — Санким и жената измудрувала да рѣши економен въпрос.

Даденото дадено. — Подтвържденье.

Даде Господ по едно врѣме.

Дадеш ли дума, стой си на думата; не си ли дал, дръж са, не давай.

Дадеш ли дума, стой; не си ли дал, не се бой.

Да думаш дума става, да не кажеш дерт става: нека дерт да стане, че дума да не стане.

Дадох си и ризата от гърбът.

Дадох си и слюмката от гърлото.

Да ще Господ. — На просяцитѣ.

Да е било от челик, пак ще са е истрило.

Да е Божил Божий, сичко ще да можи.

Да е далеч от тука. – Казва се кога поменжт нѣщо болѣст или нещастье.

Да е далеч от мене два пръста, че комуто влѣзе да влѣзва. — На Настрадин Ходжа казвали: В'селото ни има лошо да става. Да не е в'махалата ни, рѣкъл той. Туй е то че в'махалата ни, рѣкли тѣ. Като не е в'кжщата ми малко ма врѣди, казал той. А че в'кжщата ти ще бжде, му казали. Тогава той казал: Да е далеч от мене . . . .

Да е жив соколът, че има двайсет гургулици. Соф.

Да е живо, че нека е диво.

Да е като кука, ама да е тука.

Да е знаяла баба че такъв ще си, не би ти отрѣзала пжпът, а – главата.

Да е знаяла майка ти че ще бждеш такъвъ хаирсъзин, да е стжпила на главата ти когато та е родила.

Да е камилата за докато, кога нѣма докатото защо ми е?

Да е кабил с'лъжица вода да го удави.

Да е калпак — да ти купіж, ама ум не могж.

Да е малко, че да е сладко. — Тур.: Аз олсун да уз олсун.

Да е на помощ св. Сирница. — На подигравка.

Да е на псетата на волята, кон не би се видѣло.

Да е тъй, ама не е.

Да е хаирлия бургия и прѣсна чивия. — Така благославят нѣкои на свадба, па и друг пжт кога ще пият.

Да е честито и доброчесто що ни е събрало.

Да е учено—добро, ама да е умно—по-добро.

Да живѣеш от боб до череши. — Клетва.

Да живѣеш от тикви до кратуни. — Клетва.

Да живѣеш между вълци да се овълчиш и ти.

Да зажуміж пжк тоз пжт да видіж могж ли минж мостът жумишката. — Приказват че един сетен сиромах имал брат имотен който искал да му помогне, ама да незнае брат му че той се гриже за него, та да се неотпуща. Зел та свързал 100 гроша в'една 'кърпа и ги пуснжл на мостът и го пратил да иде прѣз мостът да му вика нѣкой човѣк, та дано да намѣри паритѣ. Сиромахът тръгнжл да вика човѣкът. Като дошел до мостът, той си наумил да зажуми тоз пжт и да види може ли минж жумишката мостът и зажумѣл та го минжл без да видѣл паритѣ. Ослѣпила го злочестината му.

Да замажем на мишкитѣ очитѣ.

Да зайде дъж, да са наспи мжж, да са накара жена.

Да заколим волу, (да сѣднем на двору), да направим сбору.

Да замахнеш на куче, ще удариш поп. — Размножили се просѣцитѣ.

Да замахнеш на куче, ще удариш калугер. — Толко много станжли калугеритѣ.

Да запалим друга да я търсим.

Да запалиш чиряслото да ни свѣти.

Да захванем от азбуки, т. е. от края.

Да земем булка да ни помага на гладът.

Да знае гледачът да познава, сам ще познае дѣ има иманье.

Да знае кадия какво е ракия, не би станжл кадия, станжл би бекрия.

Да знае кадия що е сладко ракия, не би ровил кетабът, а би търсил бардакът.

Да знаеш, да умѣеш, ще каже добрѣ да живѣеш.

Да знае Мара кога е кумувала, на тъпана грош дала, за булката кръст нѣмала.

Да знае човѣк кога ще умрѣ, та сам да си ископае гробът.

Да знай душа кога е благо яла. Или:

Да знай Кутра кога е благо яла. — От прикаската дѣто жената питала мжжът с'цѣлото ли яйце да застрои чорбата.

Да знам че ще умрж, не му се молвам.

Да иде в'пржждомитѣ.

Да идеш да се не върнеш, калпак ти хабер да дойде.

Да идеш на Божи' Гроб по калцуни (по месеви, по чехли). — Значи: да те понесжт мъртав, от вѣрванието че всичкитѣ мъртви ще са съберат на Божи' Гроб. От Гърцитѣ е внесен у нас обичайт да солим дѣцата при ражданьето им, а от Турцитѣ — да се ровим с'чехли, с'месеве. Нашитѣ от напрѣд се ровяли само по калцуни. Котленскитѣ жени до скоро имаха обичай да ходят на работа, за дърва, за вода по калцуни. Женитѣ по Балкана, а особенно сиромашкитѣ, сами ходят в'гората за сжчки, та ги носят на гръб.

Да излѣзем на пролѣт да се хванем о злак.

Да изгазим горитѣ да кажжт хората че имами и магаренца.

Да има да зема той. — За нѣщо на което нѣма да се даде внимание.

Да й държиш ушитѣ, т. е. нищо да не правиш когато аз върша нѣщо.

Да извира и пак ще се свърши. — Толкоз се харчи и неспастря.

Да й исправи вѣждитѣ, та й избол очитѣ.

Да има кабил с'очи да го изѣде.

Да има майка на прѣд кого да бѣга, т. е. има син колкото да посѣга да я̀ бие.

Да имаше сиренье направяхми попара, ама нѣма хлѣб.

Да имаше сиренье каквото нѣма хлѣб, тука са ѣдваше сега.

Да имаше сиренье надробявах попара, ама хлѣб нѣма.

Да има сиренье ще направим попара, ами хлѣбът дѣ да земем.

Да има винце и баба пийва.

Да имаше баба мустаци, не би прела шестаци.

Да имаше баба мѫж, дѣдо щѣше да са осмѫди.

Да има чисто брашно, мазно сиренье и масло — и баба знае да прави тутманик.

Да имами масло, като нѣма брашно, испросили бихми тепсия да направим пита, — рѣкла една циганка.

Да им управи Господ главитѣ.

Да им опустѣе работата и главата.

Да исправят вѣждитѣ, изболи й очитѣ.

Дай Боже.

Дай Боже да се роди под дърво и под камак, ама аз да го не ѣм.

Дай Боже свѣс в' главата ми.

Дай Боже дъж, да са наспи мѫж, да са не кара жена.

Дай Боже дъж, (да са роди ръж), да заекне мѫж, да са нарадва жена.

Дай Боже дъж, да се роди пшеница, да си земѫ женица, — казват ергенитѣ.

Дай Боже дъж, да се роди ръж, да си земѫ мѫж, — казват момитѣ.

Дай Боже наш'то теле да изѣде вълка.

Дай Боже ум и разум.

Дай Боже така да е, ама знам ли.

Дай ми Боже голѣма глава. — Проститѣ хора вѣрват че, кога е Сѣверно сиянье, отваряло се небето и че това се всякога случва, но обикновенно се случвало срѣщу Богоявление прѣз нощ'та и вардят като се отвори небето да се помолят, че тогава Господ скоро чувал и на часът испълвал желаньето на молящитѣ са. Нѣкой си имал желанье да стане глава и голѣма глава т. е. главатар и голѣмец да заповѣдва и да го

слушат. Като видѣл че се отворило небето, проврѣл си главата прѣз прозорецът и, в' бързината си да свари додѣ не се е затворило небето да се помоли за да бѫде послушан, повикал: Дай ми боже голѣма глава, а Господ на часът го послушал и му дал голѣма глава, но той нѣможал да я́ извади от прозорецът.

Дай ми вóда. — И то ли е на мода?

Дай ми бабо огънчец. — Ела по-нагорѣ. — Игра дѣтска.

Дай ми малко хлѣбец да изѣм сиренцето дѣто ще ми дадеш, или

Дай ми малко сиренце да го изям с' хлѣбът дѣто ще ми дадеш.

Дай ми малко хлѣбец да си доѣм сиренцето, напокон ми дай малко сиренце да си доѣм хлѣбът. Ловеч.

Дай ми касмет и хвърли ма на смѣт.

Дай ми нож да та заколіж. — Стори ми добро за да могж да ти сторіж зло.

Дай ми днес хлѣб и сол, да чакам утрѣ за печена кокошка.

Дай ми мегдан, да виж бѣг.

Дай ми чест, прогони ма в' лѣс.

Дай ми хаирлия Гергёвден, да ти дам весел Петровден.

Дай ми човѣк и с' него очитѣ ми вади.

Дай ми крамал-я (кравай-а) да го ударіж, ама ма е страхъ,—думал Драгижовчанинът страхопжалю.

Да има на софрата какво да са ѣде, другото е се зияде.

Дай ми пари да си купя кисия, да си турям паритѣ.

Дай му д . . ., че му дай и поплювка. Тур.

Дай му кон, че му дай и сѣдло.

Дай му краишник че да роди мѫжко.

Дай му лула тютюн да ти искаже и майчиното си млѣко.

Дай му нож да ти избоде очитѣ.

Дай му пари да ти продаде баща си и майка си.

Дай на Катуник да ти наточи даракът да го не видиш вече.

Дай на мене и на дѣт'то, че баща му чака на портата.

Дай на циганин хлѣб, да та кълне (за) пак.

Дай ржка, мари, прощавай да се комкам, а че като излѣзем вън, аз пак си знаѭ.

Дай паритѣ че ошкай, — отговарят на „хош инди" закана у Турцитѣ кога им искат да си платят дългът за нѣщо.

Дай си мжжо жената, а ти хвани трърьето.

Дай с'ржцѣтѣ си, ходи търси с'краката си.

Дайте пáри да станем Бугáри. — Скорошната поговорка за Македонскитѣ Българи.

Дака-дука, ѣж бабо круши.

Дай парá закачи са, дай двѣ да са откачиш ако можеш.

Дал би Господ, но на кого нѣма (или) **но нѣма на кого.**

Дала баба пара да са хвани на хорото, дала двѣ да са пусне, ама не я пущат.

Дала бих му и ризата от гърбът си.

Дала врана, пак зела, — казват дѣцата кога им даде нѣкой нѣщо и послѣ пак си го земе.

Дал е Господ овчица, па е дал и трѣвица.

Далеч хромийт от заец-а.

Далеч колкото земята от небето.

Далеч колкото небето от земята.

Далеч от очитѣ, далеч от сърдцето. — Виж: Невиждано лице.

Далеч от тука да бжде. — Кога поменжт нѣщо неприятно или пакостно.

Далеч синът от бащата.

Да ли е жилаво или килаво.

Да ли е мачка или очка.

Да ли Злаху краставица, той я нещѣл че била крива.

Да ли съм аз туй, или е свѣтът други.

Да ли Марку двѣ, а той искал три.

Да ли му прасе, а той иска на прасето и майка му.

Да ли си от Бога паднáла или в' градинка никнáла.— Казва се на хубавелкитѣ. От пѣсен.

Да ли съм аз, или не съм аз?

Дали ти бутна тагарчето?—Така задирял един момък либето си като било в' градината.

Да ли да го ѣм, ил' да го продам. — Казал Манго.

Дал Бог добро. — Въспоздравенье.

Дал Господ калец, та па дал и водица. Калугер.

Дал Господ мед, ама не е на врѣд.

Дал му Господ бой,ама ум му не дал.

Дал му от топор топоришката.

Дал му маслина да подложи тулумът.

Дал си и шапката от главата.

Дал Колю, зел Колю.

Дал си попадьята, ошили му шяпка, и

Дал си дъщерята, ошили му калимявка. — Върху отношенията на Грыцкитѣ владици с' Българскитѣ попове.

Дал ти Господ здравье и кола иманье. — Отговор по нѣкога на поздравенье, вмѣсто: дал Бог добро.

Дал ти Господ здравье, кола иманье и един шиник сребърни пари.

Дал' ти дрьпнж на кястото? — Дрѣновска. Около 1840 год. бѣше се расчуло в' България че, според Гюлханския Хатишериф, Турция ще начене да взема войска и от Българитѣ, но само неженени, в' слѣдствие на което уж много бащи и майки българи прибързали да изженят синоветѣ си и твърдѣ млади за да ги невземжт уж войници и това врѣме състави епоха нарѣчена в' Дрѣново **съклек.** Нѣкоя майка оженила в' това врѣме сина си много малък и той малко внимание обрѫщал на булката, така щото майка му се намѣрила принудена да му каже: а бре Иване, че позакачи булката бре! Той, за да угоди на майка си, отишел при булката си когато тя мѣсяла хлѣб да я̀ закачи уж и я попитал: Дал' ти дрьпнж кястото т. е. тѣстото.

Да лягаш е по-лесно от да бѣгаш. — На малодушнитѣ.

Да ма грьмне от небето, ако... — Клетва.

Да ма изгори грьм Божий ако . . .

Да ма изгори комката. — Клетва.

Да ма изгори слънцето.

Да ма казват кметов брат, че ако щж умрж от глад.

Да ма лае което ма непознава не ма е яд, ами ма лае което ма познава.

Да ма мушнеш с' нож, кръв не ще потече от мене.

Да ма обича владиката, че нека ма мразят дяконитѣ. Гръц.

Да ма ритне кован кон, а не босо магаре.

Да ма ритне кон барем, не ще ма е яд, а то ма рита краставо магаре.

Да ма рита с' ботуши разбирам, ама Циганин с' съдран царвул — неразбирам.

Да ма сва́рата не сва́ри.

Да ма убиеш, не го аресвам.

Да ма убие Господ.

Да ма убие в' главата коматьта който ми даваш.

Да ма убие този хлѣб.

Да ма убие 'тоз храм Божи',—казват кога са кжлнжт в' хлѣбът.

Да ма убиеш, неказвам.

Дам, дам, па не дам; трѣсни́, пукни́, па не дам. — От пѣсен за кокеткитѣ.

Дамба-лумба два дни, па година гладни.

Дамба-лумба три дни, олелия до гроб. — Казва се за женяньето, гърменьето тжпани по сватба.

Дамба-лумба три дни, а неволя до гроб.

Дамба-лумба шикалка, нѣма сватба никаква.

Дамба-ра, думба-ра,—нѣщо не разбрано, праздни думи.

Да мели знае, да посипе не умѣе.

Да ме растресне му́нята. Соф.

Да ме растресне шип-о. Села Соф.

Да ми видиш маслахатът. — Да видиш каква работа имам. Двосмисленно.

Да ми го харизва, не го зимам.

Да ми е да си го покошкам т. е. да го повъртж и помжчж.

Да ми е да си цукнж, па ако щж и пукнж.

Да ми е един жюлник, - казвало едно момиченце, като се протягало, защото чуло кака си като се протягала сутрин и казвала: да ми е един Зорник.

Да ми е харам хлѣбът ти. — Клетва.

Да миеш магарето, да хабиш сапуньт.

Да ми испръснжт очитѣ. — Клетва.

Да ми си жив Руско че нароси баба; чакай да ти даде баба дрѣнчици.

Да ми свѣтне на очитѣ, ще му свѣтнж на гждитѣ.

Да ми си я давала, когато ми е ставала.

Да ми теглиш грѣхът.

Да ми ѣдеш краката.

Да ми ѣдеш кукурът, — казват Циганкитѣ.

Да ми ѣдиш кархулът. — Циганска.

Да ми ѣдеш минджата, — казват Циганкитѣ тоже.

Да може, ще го скрие в' пазва.

Да можах, с'една лъжица вода го удаввах.

Да можах, одервах му кожата.

Да можах, изваждах му очитѣ.

Да му бере грѣхът който го е накарал.

Да му види гжзът пжт. — Кога е ходил нѣкой на нѣкадѣ за без работа.

Да му видиш хаирът. — Когато продават нѣщо.

Да му гоня мамката който ми е зел сламката, — казал един поп като му зели бѣлѣжката що бил си бѣлѣжил Евангелието.

Да му дава Господ каквото мислят чуждитѣ, а не своитѣ.

Да му думаш лош ставаш, да си мълчиш крив ставаш.

Да му думаш не зима.

Да му е бил къс язика, че сега да не вика, или

Да му е бил язикът къс, сега да не вика олеле мамо гжз.

Да му е яка душа като гнила круша.

Да му земеш — плаче, да му дадеш — смѣй са.

Да му испръснжт очитѣ.

Да му истекжт очитѣ.

Да му истекжт червата.

Да му изсжхне кореньт.

Да му исконнжт зжбитѣ на зелена трѣва. — За кон да умрѣ.

Да му кажеш заец с' патрахил, ще каже истина.

Да му кажеш че магаре ввърка, ще излѣзе да гледа на кждѣ ще ввърка.

Да му кажеш и в' огъньт да стжпи, ще стжпи. — За послушен човѣк.

Да му кажеш добро утро, да си намѣриш белата.

Да му кажеш добр' утро, ще викне: що ма попопърджаш.

Да му кажіж урала, рѣкъл съм 'ур ага. — Виж. Аз го сѣкам.

Да му мѣсиш прѣщжпулник. — Казват за болѣн нѣкой, кога са повдигне да проходи. Казват го и в' други случаи кога уподобяват нѣкого на дѣте, защото прѣщжпалник или прѣстжпулник е една питка която мѣсят когато дѣтето почне да прѣстжпва да я́ гони.

Да му не е коли.

Да му не е уроки (да му ни сж уроци). — Да не влѣзва в' почуди.

Да му не остане ни котка на огнище.

Да му присѣдне на гърлото.

Да му пикнеш по лицето, той ще вика: от Бога росица.

Да му са испече бозата.

Да му са истърсіж в' гушата.

Да му са не види работата и главата му.

Да му се опулят очитѣ като на жабата в' кал' та.

Да му се посветят кокалитѣ.

Да му серж в' кокалитѣ.

Да му се позлатят ржцѣтѣ.

Да му се провали гробът.

Да му стане буца на гърлото.

Да му сториш хатърът.

Да му удариш един благ пръст. — Да погалиш нѣкого в' сжщото врѣме и да го базикнеш.

Да му тегли грѣхът който го е накарал.

Да набръстим козитѣ.

Да направим що е добро, а по-доброто за по-подир.— Казват че пословицата произлѣзла, когато един баща расправял на дъщеря си че Апостол Павел поучавал, че е добро да се женят момичетата, но по-добро било да се не женят. Тато, рѣкла дъщерята: да напр . . . .

Да направим на Марка четирдесетѣ т. е. угощение за спомен. — Четиредесет' тѣ дни на Марковий спомен трѣбва да е станѫло нѣкое голѣмо народно угощенье, защото и Турцитѣ казват тая пословица; япалѫм Марконун кѫркларѫ.

Да напивам не могѫ, ама да допивам да вижѫ как ми прилѣга.

Да направим грѫцки кола.—Да земем странно положение.

Да направiѭ като свиня деветинитѣ.

Дангалак,—казват въобще на Турчин, но се казва и на Българин вмѣсто льохман.

Да не бѣха сиромаситѣ, не щеше да има кой да работи.

Да не бѣше дъждът, не щеше да се развали врѣмето.

Да не бѣше конец-а, напукал му се бѣ гѫзец-а.

Да не бѫдеш ми ти носил мѣнчето когато са ма кръщавали?

Да не бѣх аз, той щѣше много да пасе паткитѣ. Или:

Да не бѣх ази, ти много щѣше да пасеш паткитѣ.

Да не би са ни пуквал. — Да не си се и раждал.

Да не бѣше дѣдо, какво щѣше да прави баба.

Да не видиш дявола по мѣсечина.

Да не видиш добро да се зарадваш.

Да не видиш зло да се уплашиш.

Да не вѣрваш лѣтен облак, нито лѣтно слънце.

Да не дава Господ дюлгерин хайдук и духовник сѫдник да става.

Да не дава Господ на свое което му мислят своитѣ, нъ каквото му мислят другитѣ.

Да не дава Господ сиромах да разбогатѣе.

Да не дава Господ слѣпо да прогледне.

Да не дига сѣнка по-голѣма от бо-я си.

Да не доживѣеш до старост.

Да не е дома, че дѣто ще да бжде.—Виж: Да е далече от мене . . . .

Да не дойде Пухо и Рево, т. е. да не та пухат че да ревеш.

Да не дочакаш куковицата.

Да не е кръстен, месото му се ѣдва. — Глупав е като говедо.

Да не е по-добро от коза, — прибавят да кажжт кога похвалят нѣкого прѣд други.

Да не е по-добъръ отъ тебе, или **отъ ваше лице.**

Да не знаеш хлѣб да ѣдеш. — На тия що казват за нѣщо незнаѭ.

Да не зема а да дава, сал'на Бога подобава.

Да не зема а да дава, един само Господ може, — Тур. Алмамак вермек аллаха максус.

Да не идеш на Боевци. — Виж: Да не те пратѭ на Плачковци

Да не играй меше по тебе. — Да те не бижт.

Да не играе по гърба ти дървен Господ.

Да не ми пише Господ грѣх.

Да н'му видиш хаирът. — Казва се кога вземеш нѣщо насила.

Да не му са стопят кокалитѣ. — Клетва.

Да не пасеш вѣтроветѣ.

Да не продавами кожата, додѣ не сме убили мечката.

Да не поработи дървен Господ.

Да не рѣче човѣк що съм, а що могж да бждж.

Да не сж сиромаситѣ, болѣритѣ и псетата не ги ѣдват.

Да не са напукаш.

Да не сбърква, да не пада на Бога е дадено.

Да не сбърка, да не падне един Бог може.

Да не си пукал чак толкоз, — 1) да не си ѣл толкоз много; 2) да не си глупав толкоз много.

Да не си счупи дяволът кракът.

Да не си строши дяволът ногата. Соф.

Да не ѣдеш не мит, не ти върви напрѣд.

Да не ѣдеш не мит, ако не щеш да си бит.

Да не ѣдеше бѣл лук, щѣше врач да бжде, — не щѣха да имат хората отвращенье от него.

Дано го Богат прѣкръсти. — Дано са прѣдума да склони.

Дано го земя испие.

Дано си счупи дяволът краката, — за да не може да извърши намислената от него лоша работа.

Дано си извади зъркелитѣ.

Да носяха вситѣ магарета самари семерджиитѣ шяха в'злати паници да ядѫт. — Вяж: Ако да носяха . . . .

Да нѣма нос, пасал би трѣва. — Да нѣмаше човѣшки образ, щѣше да е говедо.

Да нѣма зѫби, ще иска цица.

Да нѣма свѣс и памет в'главата си.

Да оберем на 40 свинки мозакът, па нѣма мозък за 40 свини.

Да облачиш човѣка, ама да го нахраниш.

Да обръснем на яйцето космитѣ.

Да ожениш мома, да не е у дома.

Да ожениш вълкът, чичо да му рѣкѫт.

Да опустѣе от главата ти.

Да опустѣе от главата му.

Да остарѣеш, да побѣлѣеш като Стара Планина.

Да остарѣеш, да побѣлѣеш като сърна под опаш. — Шега.

Да остарѣеш, да побѣлѣеш като Свети Никола (върхът над Шипка).

Да острижем жабата.

Да острижем ний овцата, че който ще да я пасе.

Да откапят макар да биха откапали. — Клетва.

Да пипаш не е шега.

Да питаха момата кого иска да земе, тя би гадуларя избрала.

Да питаш не е бѣда.

Да плюѭ на змия в'устата, ще я отровя. — Толкоз съм ядовит.

Да плюеш на горѣ, плюеш на лицето си; да плюеш на долу — на брадата си.

Да полежиш в'магарешкий рай т. е. в'затвор.

Да прѣбие мухата, а той прѣбил баща си.

Да послушаш старо глава не та заболѣва.

Да подмажем колата да не скърцат. — Да дадем подкуп.

Да посѣднем (подир яденье) **за да каже хлѣбът цар ма е ѣл.**

Да прости софра и ваше лице.

Да прощава Господ и ваше лице. — За извиненье кога ще каже нѣкой нѣщо срамотно.

Да пуснем на пѣтелът кръв, т. е. да го заколим.

Да пуснем празоветѣ, т. е. овнитѣ при овцетѣ.

Дар булка не враща.

Дар свадба не враща. — Българкитѣ моми си приготвят дарове с' които даряватъ младоженика и неговитѣ роднини — ризи, гащи, кърпи и пр. и която булка нѣма приготвени дарове счита се за срамотно, но никога не е върнѫта булка за дар. Булкитѣ обикновенно се връщали за неспазванье дѣвството си. което се считало много ухрабно за развѫжданье на добитъка; за това кога се случяло нѣщо такова, отивали найнапрѣд на добитъкът си да съобщават туй неприятно извѣстье.

Да развалим е лесно, да видим как ще направим.

Да распуснѫ Никулската дупка. — Нѣкога, както и сега, повечето селяни носяли за пригащникъ ремикът, който стягали и распущали, споредъ нуждата от ѣденьето, дупкитѣ на ремичката. Никулската наричана дупка бивала най-широката на ремичката, защото по Никулден има най-много служби, та ходят по службитѣ, ѣдѫт много и распущат на най-широката Никулска дупка.

Даровна рѫка — сиромашка майка.

Дари субашът, изгори селото.

Дароветѣ и лошата свекърва сдобряват.

Да са закълнѫ глава ли ще ма заболи? — Кога за право се закълнѫ.

Да са живи и здрави прѣдни зѫби.

Да са не карат с' турцитѣ ако го направиш.

Да са не пръкне макар.

Да са носи по живо по здраво, по свадби и по сборове. — Кога кроят нѣкаква дрѣха.

Да са не удавиш, че та убивам. — Несмисленна наука.

Да са не види макар (кога е тъмно).

Да са осмжди макар.

Да са ощурѣе макар.

Да са ощурѣй макар, да би се ощурѣло.

Да са опече като хората т. е. като за хората, или както пекжт хората, а не както се пекжтъ хората.

Да са прохълми гробътъ му.

Да са пéре млад, а стар да мре от глад.

Да са помене под камък.

Да са подмажжт колата да вървят, — да се подкупят онѣзи които трѣбва, за да върви работата.

Да са пукнеш от яд.

Да са провали и да са просѣдне. — Клетва.

Да са провали и продъне кога е такъв.

Да са смѣеш ли, да са чудиш ли.

Да са пѣниш, да са непѣниш, ще та ѣм, пари съм дал, — казал нѣкой комуто продали сапун вмѣсто сланица и като ѣдял сапунът се пѣнял.

Да са серж на главата му.

Да са сплуе като мишка в'армея.

Да са сплуе в'табашката щавница.

Да са сплуе в' армеята

Да са сплуе ката котка.

Да са съберж́т два кжсметя.

Да са чете молебен, да ли ще е потрѣбен.

Да са чуе и на наш'та нива глас.

Да са чуеш, та да са не видиш.

Да се кръстиш и да бѣгаш.

Да се кръстиш, да се чудиш.

Да се кортулишем, че запалим свѣщ. Соф.

Да се мжчи като грѣшен дявол.

Да се непръкне, да би се непръкнжло.

Да се омисли да го питам.

Да се омиеш да го пипаш.

Да се похвали и наш Калчо, хвалчо.

Да се понадѣва (той). — Нѣма лесно да прѣстанж на волята му.

Да се прочуеш по-много, да се скáпиш по-скоро.

Да се прѣсѣе брашното.

Да се прѣкръстиш като го видиш. — Да останеш зачуден.

Да се ржга по Харманлие за кисело млѣко. Соф.

Да си благословен. — казват поповетѣ.

Да си благословен като вакъл овен, — казват нѣкои калугери.

Да си благословен като овца под овен.

Да си благословен до конца, като овен връз овца.

Да си види касметьт, т. е. да се ожени.

Да си вари сѣкой кашата.

Да си види майната, т. е. да се ожени.

Да си дам и калпак-я от главата.

Да си драл котката с'врѣме, сега и гжзът си да раздереш не искам да те знаіж, — казала жената на оногоз, който искал да ѝ се покаже лош и раздрал една котка прѣд нея да я уплаши уж. Види се да е имало обичай младоженцитѣ да раздират котка най-напрѣдъ прѣд невѣститѣ за да се покажжт зли прѣд бждящитѣ си съжителки.

Да си жив и здрав.

Да си заплачеш за душата.—Клетва.

Да си заплачеш на гробът.—Клетва.

Да си китка, да те нося на чело.

Да си ма родила, да приличам на тебе.

Да си моя, в'пазва да те туріж.

Да си ми я давала когат' ми е ставало.

Да си не намѣриш белата.

Да си не ввърлиш сопольт на нея,—на него. —Грозен, нечист, за прѣзиранье даже недостоен.

Да си помниш. — Закана.

Да си преде сѣкой преждата.

Да си развали калпави-я грош.

Да си развѣіжт пъзнитѣ. — Отишле да се расходят.

Да си попрѣтиснем кахърът. — Да си похапнем и посръбнем.

Да си прѣхапеш язикът.

Да си сал' ти, на глава да та нося.

Да си съдереш гжзът, пак нѣма кой да те чува.

Да си земж свѣтилата.

Да си откжснеш главата.

Да си откинеш главата. Соф.

Да си съдереш кжрпата, пак нѣма да бжде. — У Турский живот когато жена си съдере кърпата, бѣлѣг е че не ще мжжа си. Прѣди да се утвърдят правата на владицитѣ, кадиитѣ и христиенятѣ се расправяли по Турский обичай.

Да си умрѣл, да та жалѭ; жив си бил, не ми си мил.

Да си хванж главата (дърмитѣ), че да идж кждѣто ми видят очитѣ.

Да си челѣк, че на глава да та носи челѣк.

Да си цукнж, па ако щж и пукнж.

Да си ѣл по-малко, че да си купиш.

Да си ябълка, в' пазва да та турѭ.

Даскал драскал. — Незначителен запис.

Даскал праскал. — Който пращи, т. е. говори много и без значение.

Даскале, глава ти спраскале.

Даскал бозма-сж.

Даскал парче-си.

Даскал и половина.

Да слѣзеш в' дън земя. — Клетва.

Да смилиш зли-я, да изгубиш добри-я.

Да сми синца господари, ами кой ще ни храни.

Да сми наедно, — тѣсно; да сми по-башка, — тжжно.

Да спи зло под камък. — Дума се обикновенно за Турчин, да умрѣ и да лежи под камък.

Да спим и да орем.

Да стисне камъкът, ще пусне вода. — На Здрав и силен мжж.

Да стане аз каквото искам, че нека дума кой каквото иска (или **свѣтът каквото ще**).

Да счупим на дявола кракът.—Да не направим нѣщо по волята му.

Да съм аз на тебе, т. е. на твое мѣсто.

Да съм бил аз, че да му кажѫ.

Да съм бей, па нека да съм с' царвули. — Номашка.

Да съм го учила, ке би направил тьй.

Да съм та закопала. — Клетва.

Да съм с' Пашата, че нека бѫдѫ без опаш.

Да съм знаил аз, че да видиш ти.

Да съм знаил, че хлѣбът си с' пепел да съм солил.

Да сѣдне (слѣзе) товар на мѣсто.

Да сѣднем на смѣт, та да му честитим радос' та.

Да сѫ девет дроба за дукато, пак сѫ скѫпи като нѣма дукатото.

Да та видіѫ на бѣл кон. — Да се отличиш.

Да та видіѫ на дървет кон, т. е. на носилото.

Да та видіѫ пиян. — Като клетва, да ти се случи нѣщо обикновенно и безопасно.

Да та видіѫ облѣщен, т. е. умрѣл с' несклопени очи.

Да та вземе мѫтната, да би та взела. — Легко руганье.

Да та вземе Панчо. — Вид клетва. Панчо — дяволът.

Да та забрави Господ. — Кога се прѣдстави случай да се признае нѣкой, че е забравял нѣщо, той прибавя тая фраза за вѣжливость уж и за политика: Да та забрави Господ, да та не прѣбира, та да живѣеш по-дълго.

Да та забрави злото. — Да та непосѣщава зло.

Да та знае Господ (да би та знаил). — Казва се като леко погадвание, в' случай кога нѣкой нѣщо сбъркал или се провинил в'нѣщо, кога не иска да го кълне или да му каже: да та убие Господ.

Да та лае едно куче, а не сѣко, (или **кое как завърне).**

Да та лае знайна кучка, а не незнайна.

Да та начешѫ аз, че да видиш как са чеше.

Да те начешем я, че да видиш че те сърби ли? Соф.

Да та не пратіѫ на Плачковци. — Да та не направіѫ да плачеш. Боювци и Плачковци Трѣвненски колиби едно до друго.

Да та не види злото, — казват като за извинение, в' случай кога сѫ принудени да се прѣзнаѭт че не сѫ та съгледали.

Да та не биѭт и да та не ѣздят, че са не връща. — Тур.

Да та бпнѫ за ухото да пора́снеш.

Да та обират от пѫтът, да та не обират от кѫщи.

Да та очукат бълхитѣ.

Да та пази Господ от Българин погърчен и от Чифутин потурчен.

Да та пази Господ от добруванието на агне на което е доброжелател вълкът.

Да та пази Господ от сърдит поп, от сиромах хаджия и от гърчава свиня.

Да та пази Господ от Влах погърчен и от Шоп потурчен.

Да та пази Господ от слѣпо що прогледне.

Да та пази (чува) Господ от лоша жена и от бѣсна свиня.

Да та поживи Господ. — Нѣщо като благословия обикновенна.

Да та поживи Господ триста години. — Клетва на шега.

Да та поживи Господ от Бѫдни' Вечер до Колада, — т. е. скоро да умрѣш.

Да та попръскам.

Да та поръся, — т. е. да та попикая.

Да та порази Господ, да би та поразил.

Да та поразата порази.

Да та прѣведе прѣз вода и вода да ти не даде. — Виж: Прѣз вода да та приведе и вода да ти не даде.

Да та ритам. — Един вид псувня у Павликенцитѣ на които е възбранено от Католишкото духовенство друга псувня.

Да та убие Господ.

Да та убие майка ти с'дървен пищов.

Да те чува Господ от кьосе, от куц и от слѣп. Соф.

Да та туріѫ във дупката. — Да та запрѫ.

Да та тронясам в'трончето. — Да та запрѫ.

Да та хване бѣсътъ. — На куче.

Да та ѣдѫт вълци(тѣ).

Да та ѣдѫт гаргитѣ.

Да та ѣдѫт чевгитѣ.

Да та знае Господ, да би те знайл.

Да та учят, колкото искаш; да помогне никой нѣма.

Да та ѣдѫт псета(та).

Да ти буха бухал на коминьт. — Да ти опустѣѭт кѫщитѣ.

Да ти видѭ гърбът.

Да ти види гѫзът пѫт.

Да ти видѭ огоята. — Да отечеш, да се надуеш. Соф.

Да ти грохнѫт кокалитѣ.

Да ти дава ум сѣки може, ама нѣма кой да ти поможе.

Да ти дава Господ шарена овчица и вакло шиленце.

Да ти е видовно.

Да ти е на ухото обица.

Да ти изгледам гърбът.

Да ти изгори гѫзът за мѫж.

Да ти изгрѣе на гробът мѣсечина.

Да ти израсте на гробът трѣва.

Да ти изсѫхнѫт рѫцѣтѣ до лахтетѣ. — Клетва.

Да ти изсѫхнѫт краката. — Клетва.

Да ти исконнѫт зѫбитѣ на зелена трѣва. — Виж: Да ти испаднѫт . . . . .

Да ти испаднѫт зѫбитѣ на зелена трѣва. — Соф. Клетва. Да се озѫби като умрѣл кон на зелена трѣва.

Да ти кажѫ аз тебе как се бръсне Грък на припек.

Да ти кажѫ аз тебе как са плюе в'джамия.

Да ти кажѫ аз тебе как пърди вльк в'джамия.

Да ти не знае Грък паритѣ, ни па Турчин дѣцата.

Да ти не е коли.

Да ти не влѣзва в'кѫщата чужд гоздей.

Да ти не чукне дюлгерин в'кѫщата.

Да ти окапят месата.

Да ти опустѣе главата (или от главата).

Да ти опустѣе калпакьт.

Да опустѣе армаганът ти и чехлитѣ ти.

Да ти побѣлѣе главата като на магарето коремът.

Да ти порасте името, да ти порастѫт белитѣ (ядоветѣ).

Да ти посадят на гробът цвѣтье. — Клетва: Да умреш, млад, неженен.

Да ти пикае плоска в'устата. — Лека клетва, когато нѣкой не иска да кълне.

Да ти ритам късметьт.

Да ти ритам торба с'грошове, на Стамбол ги има с'кошове.

Да ти ритам торба с'грошове, на Стамбол ги ринѫт с'лопати (на Стамбол ги газят).

Да ти са не види и работата и главата.
Да ти са прохандакоса гробът като на циганин.
Да ти са свърши кореньт и семселето.
Да ти сере пчела в'устата.
Да ти сѣѭт рѣпа на огнището.
Да ти умре гѫзът за жена.
Да ти ѣдѫт устата мед.
Да ти ѣдѫт краката.
Да ти ѣдѫт царвулитѣ.
Да ти ѣдѫт кучета главата.

Да скълцами вода, па да извадим масло. – Соф. Виж: Кѫлцай вода в'чутура . . . .

Да търсиш с'свѣщ, нищо не мож' намѣри.
Да умреш от яд.
Да умреш за жена.
Да умрѫ, ще ми останѫт очитѣ отворени. — Кога се говори за нѣкое неиспълнено желанье.

Да ходи, ама крака нѣма.

Да ходи, т. е. нека е тъй, така да е.

Да ходи по живо, по здраво.

Да ходѭ девет години и да не знаѭ колкото едно теле да поревѫ.

Да чуками водата в'хаван.

Да шиѭ ли, да мажѫ ли, утрѣ Великден.

Дá ще Господ. — Казва се на просецитѣ.
Дá ще Господ и здравье.
Дá ще Господ гащи, ама кога ще.
Да ѣджт агитѣ, да се смѣіжт циганитѣ.
Да ѣдеш каша, да станеш наша.
Да я потупнем да понабъбне.
Два ата на едни ясли не могжт да бждат.
Два бика в'една черда не живѣіжт.
Два дни дълга, три дни широка.
Два дни останж, булка да станж. — От пѣсен.
Два калпакя на една глава са не побират.
Два калпакя на глава се не носят.
Два калпакя не сждят, един сжди.
Два камъка брашно смилат, един не може.
Два коматя за поис.
Два лѣшника един орѣх счупват.
Два лѣшника на един орѣх наддилѣват (надвиват).
Дваж лѣто не бива.
Дваж да умира на кжрът, а не еднъж в'кжщи.
Дваж лисица в'капан не влѣзва.
Дваж мѣрú, веднъж рѣжú.
Дваж мѣрú, еднъж да не сбъркаш.
Два люти (остри) камъка брашно не мелят.
Двама без душа, трети без глава.
Двама в'гора вързуват, а един са страхува.
Двама голи на баня приличат. Тур.
Двама джамбази на едно вжже не играіжт.
Двама души, три думи.
Двама на една кобила не са качят.
Двама от вѣра, трети' от'душа. Тур.
Двама са карат, а сто са радват.
Двама са биіжт, един ще плаче.
Двама са борят, един та един ще падне.
Двама хора и един Шоп.
Двамина с'едно око.
Дванадесет лисици в'една дупка.
Дванадесет овчаря с'една лъжица са кашикали и пак са наѣли.

Дванадесет овчеря с'една лъжица ѣли и кога минжл вълкът, нѣмало кой да повика.

Два орѣха шупливи, три лѣшника граниви.

Два пжти попара не са ѣде.

Два пжти го рѣзах, пак кжсо.

Два пжтя бива човѣк весел в'живота си: веднъж кога са ожени и друг пжт когато зарови жена си.

Двата края в'срѣдата. — Казва се кога нѣкой пита свършена ли е нѣкоя работа, а тя не е.

Двата края лайнени, на срѣдата говняна. — За тояга която не се пипа.

Два трапа с'рѣпа и третийт с'чукундур. — Една жена оплаквала мъжът си и така нареждала: мжжо, мжжо, що отиде та умрѣ, кой ще ти ѣде сега два трапа . . . .

Два ума отъ един по-добри.

Два човѣка, един поп.

Двѣ дини (любеници) под една мишница са не носят.

Двѣ глави не носи.

Двѣ жени води, без гащи ходи.

Двѣ жени, три бели.

Двѣ золи грош не сж ли?

Двѣ кобили в'една торба са не зобят.

Двѣ калугерки са боряли, калугерът зел да са распасва.

Двѣ кучки в'едно корито не ѣджт.

Двѣ кучета на една врата немогжт да са нахранят.

Двѣ магарета са карали в'чужд ахър.

Двѣ мечки в'една бърлога не живѣіжт.

Двѣ мотовилки в'една стая не мотаіжт.

Двѣ очи по-добрѣ виждат от едно.

Двѣ одаи с'един прозорец.

Двѣ очи сайбийски струват двѣстѣ комшийски.

Двѣ прѣмѣствания, един пожар.

Двѣ пръдни, един Ерменски поп. — От Ерменското дер — пръдня и дердер — поп.

Двѣ рамѣнѣ една глава поддържат.

Двѣ риби са пекжт на огън-я, една друга не си хващат вѣра.

Двѣ ржцѣ са Богу въспротивят.

Двѣ ржцѣ едно лице миѭт.

Двѣтѣ ржцѣ една друга се миѭт, а и двѣтѣ лицето.

Двѣ ржцѣ сж за една глава.

Двѣ смърти не биват, а без една не може.

Двѣ смърти нѣма, без една не бива.

Двѣ уши сж, дваж да чуват и двѣ очи—дваж да виждат.

Двѣ циганки цѣло хоро.

Дебел като цигански тжпан.

Дебел като бъчва.

Дебел му вратът.

Дебело о.. и прѣз гащи личи.

Дебела глава. — Казва се за оногова който неразбира лесно. Гърцитѣ казват на Българитѣ тая пословица.

Дебела му шията.

Дебели глави с' тънки умове са непълнят.

Дебели очи.

Дебелото хубаво, богатото умно.

Де бой, де.

Девет вълци, три прасци. Тур.; Докуз курда бир фурда.

Девет години говѣла (булката) **и на десетата като провръвила, десет села распилѣла.**

Девет братья, едни гащи.

Девет гозби сé тикви.

Девет гозби сѣкакви.

Девет баби за пара.

Деветдесет и девет дена в' мед врѣла, ако би врѣла сто дена, по сто души на ден са избиваха за нея.

Деветдесет и девет съм ѣла, с' този сто.

Девет души (овчери) **с' една лъжица ѣли и пакъ вълкът не видѣли.**

Девет манджи все голия.

Девет момка за кош слама.

Деветмина брак'я, с' едно рало гащи. — Скопско, Охридско.

Девет примѣрй, едно отрѣжй.

Девет ризи злочести, една доброчеста.

Дели Марко Кралевичин. — Нѣкой особенно едр и ягк.

Дели Марко вино пие, дѣцата му трици лижжт.

Ден за ден, дошел Великден.

Денем светец, нощем крадец.

Ден и до пладнѣ.

Денье като има и цѣр са намира.

Деньт мръква от тъмно, а човѣка кахари го зачернят.

Деньт не е в' торба, — Работи денѣ, а не нощѣ.

Деньт са познава още от вечерьта какъв ще бѫде.

Деньт са свършва от тъмнина, а па човѣк от ядове.

Деньт си от сутрин'та заличява.

Денѣ не спіж, нощѣ вода не пиіж, от какво ще са разболіж. — Двѣ дѣца се нѣщо прѣпрѣли, едното било лѣкарско, а другото млѣкарско; лѣкарското сърдито рѣкло на млѣкарското: чакай ти ще се разболиш и аз ще кажж на татя да не ти дава цѣр, че да умреш. А млѣкарското отговорило: че аз денѣ . . . . .

Дервиш баба хоп, не ядваш ли дроб.

Дерѝ ѝвци, хранѝ вѝлци.—Отдават я на Софрония Вратчански за Гърцитѣ.

Десет години да ходіж аз и да са не научж да поревж като теле. — Виж: Да ходж девет. . . . .

Десет мина направили, единъ развалил.

Десет обѣщавай, а по едно давай.

Десет отмѣрвай, едно отрѣзвай.

Десет пръстье Богу наддиляват.

Десет ги има, девет ги намира. — Насрадин ходжа за магаретата. Гръц.

Джавка като пале.

Джамът са счупи, не става вече цѣл — т. е. какъв'то е билъ.

Джапа като патка.

Джелвилик не е халваджилък.

Джуркави очи джуркаво гледат.

Джуркай (си) **Гано копривата.**

Джуро са вечер жени, сутрин са разженя.

Джуркан боб, леща с' дроб.

Дяволитѣ сж най много сърдяли кога пърдѣли умрѣлитѣ.

Дива за снѣг отива.

Диван да ми стоиш, в' очи да ма гледаш.— От пѣсен.

Диван—чапрас да му стои.

Див глог питомно гроздье не ражда.

Ди́га ли си ушитѣ магарето като го товариш, ще ти ввърли товарът.

Дигай му опашката, т. е. хвали го.

Дигна воденицата. — Наченѫ да вика повече.

Дигна́ крак, прѣпика я.

Дигна́л глава, сѣкаш че глава носи.

Дигна́л глава по бѣснитѣ (небеснитѣ) врани.

Ди́гнѫл глава като свиня.

Дигнали джа́балото, или **гарвя́лото, гарвя́лката, айгарата,** т. е. врѣвата.

Дигни́ крак, запикай го.

Дигни нога, пущи вода. Соф.

Ди́гнѫли кѫщата на главата си.

Ди́гнѫли го Ангели, бангели.

Ди́гнѫ му мѫжецът. — Излъга го.

Ди́гнѫ орлякът, (и веитѣ мухи подирѣ му.)

Дилин дилин, мамин син, — викала нѣкоя мащиха на завареничето си, като му рѣжала тънки филийки хлѣбец да му дава да ѣде, а на своето си рѣжала голѣми филии и му викала: **тепел тепел, та ослѣпел.**

Дил-ли дил-ли гайда, дѣ ли щѫ го найдѫ? — Под кривата круша, там ще го промушѫ. — Дѣтска играчка.

Дил-ли ду-ду, на́ че я наду.

Димитр хитър, парапушник лѣшник, удари́ го у камък, да ти пусне син пламък. — Дѣтска играчка.

Димът да излѣзва направо. — Тур.: Думанѫ ѝ чиксън.

Длъг с'плащанье е добър.

Длъжи на Михаля за дъски пари.

Длъжен кессия невърже.

Днес ако сми, утрѣ не сми, или

Днес ако сми, утрѣ на (ны) **нѣма.**

Днес бахт, утрѣ тахт.

Днес Везир, утрѣ резил.

Днес, заран, дордѣ чукне махалджията на вратата.

Днес за утрѣ. — По поминъкът.

Днес мене, утрѣ тебе.

Днес му деньт, утрѣ му снѣгът. — За Димитров-ден и снѣгът.

Днес не е врѣмето ни за кола, ни за шайна.
Днес на (ны) има, утрѣ на (ны) нѣма.
Днеска Гиздо гиздав, на Великден ръждав. Соф.
Днес Петко, утрѣ Ефенди.
Днес пий, утрѣ не дѣй.
Днес работи, утрѣ пак.
Днес пох-пох, утрѣ ох-ох.
Днес с' пари, утрѣ без пари.
Днес с' пари, утрѣ на вересия.
Днес с' вѣтър, утрѣ с' пепел.
Днес тръгнѫхми и вчера, колко как сми тръгнѫли?
Днес у дома. утрѣ у вас.
Днес у дома, утрѣ в' гроб.
Днес хоп-троп, а утрѣ сми в' гроб.
Днес човѣк, утрѣ черна пръст.
Днес челѣк, утрѣ прах.
Днес ще пием, утрѣ нещем.
Днешната работа не я оставяй за утрѣ.
Днешнийт ден не са стига никога.
Днешното яйце от утрѣшната кокошка е по добро.
Днитѣ се като цревье, не се скратуват. Батак.
Днитѣ вървят както и годинитѣ.
Добий кучката като си я забил.
До Бога ёще е много.
До бой като е дошло, вижда са каква е работата.
Добра воденица сѣкакво мели.
Добра дума, злат ключ.
Добра дума желѣзни врата отваря.
Добра дума скѫпа не бива.
Добра жена и от иманье по добра.
Добра жена, добра сирмия на мѫжа.
Добра жена безъ работа не ходи.
Добра жена пълни кѫща, а лошата я́ испразня.
Добра мисъл е половин здрава.
Добра мома, по добра булка.
Добра рѣч желѣзни врата пробива.
Добра рѣч пари не струва.
Добра рѫка държала.

Добра срѣща а'ре, честито ти царско. — Присмѣх на Сливенци, отъ 1828 г.

Добра срѣща. — Купих си калпак. — Да ти серж в'ушитѣ. — И аз за туй го купих дълбок, (да ми топли ушитѣ).

Добра стока лесно купец намира.

Добра стока носи.

Добрата булка и под вѣто було са познава.

Добрата булка и с'вѣтийт сукман е добра.

Дòбрата да му стане на гърлото. — Дòбрата, - лошата, сладката пжпка.

Дòбрата да го хване, да би го хванáла. — Клетва в'отговор на поуката: хвани го с'добрата.

Добрата дума цѣна нѣма.

Дòбрата за гърлото. — Клетва. Дòбра, т. е. сладката пжпка.

Добрата работа за 6 мѣсеца излазя.

Добрата рѣч иде на далеч, а лошата по-далеч.

Добрата стока сама са хвали.

Добрата овца малко блѣе, много млѣко (вълна) дава.

Добрийт ден от зори заличава.

Добрийт ден са познава от сутрин'та.

Добрийт вол в'селото си намѣрва цѣната.

Добрийт вол (кон) от селото на вън не излѣзва.

Добрийт камък на мѣстото си тежи.

Добрийт кон сам се хвали.

Добрийт кон самси си артардисва зоб'та. Тур.

Добрийт кон и с'съдранийт чул са продава.

Добрийт кон и под съдранийт чул са познава.

Добрийт са мжчи, а лошийт са пжчи.

Добри сж широкитѣ ржкави, ама платът ги прави.

Добро било топъл хлѣб и мѣшно сиренье, — рѣкъл единъ циганин че му казвал чича му, който видѣл на Добруджа прѣз плет като ѣдели едни овчари.

Доброволна сирота, коремът ѝ дò земя.

Доброволна Драганка, коремът ѝ дò земя.

Добро е да знаеш сичко, ама да не правиш сичко.

Добро е да са караш, ако добро може да стане.

Добро е по-сладко, кога иде по малко.

Добро направи, че на пжт го остави, или в' морето го ввърли.

Доброржк челѣк.

Добро с' кола не иде.

Добро свършено не бива.

Добро ти Бог дал. — Поздравенье.

Доброто без зло не отличява.

Доброто винжги си е добро.

Доброто добро не паща (и злото зло го не хваща).

Доброто мълченье по-хубаво е от неразбрано (безразборно) гълченье.

Доброто куче стадо чува. Соф.

Доброто нѣщо на годината излѣзва.

Доброто са чува, а лошото по-скоро.

Доброто само са хвали.

Доброто с' добро са заплаща.

Доброто са скоро забравя.

Добро-утро. — Що попържаш?

Добр' утро на Русситѣ: е... твою мат.

Добр' утро ти Безгашке. — Добрѣ дошла Голано.

Добр' утро ви черни калцуни. — Дал Бог добро, свински царвули.

Добър, добър, та чак нехела.

Добър ат — или кьорав, или сакат.

Добър бирник продава на човѣкът и двата вола.

Добър вечер. — Да та ожениm утрѣ вечер.

Добър вечер, баби, и вам вжтрѣ булки.

Добър вечер. — Добъръ та мечкал, зъл та не пуснжл — Тъй казват по нѣкога нѣкои дружки по между си в' отговор на добър вечер на връсницитѣ си.

Добър ден в' джоб са не туря.

Добър е Господ. — Тур. Аллахъ керимъ.

Добър е Господ че на търпи. — Употрѣбява се кога казват за нѣкой лош човѣк че е добър.

Добър е Господ и за мене.

Добър е Господ и за нас.

Добър като добър ден в' годината.

Добър камък сѣкакво (сичко) смила.

Добър кон или са всакаща или ослѣпѣва; тоже: **или ще охромѣе или ще ослѣпѣе.**

Добър кон сам си зоб'та прибавя. Тур.

Добър поп и до смърт са учи.

Добър слуга става добър господар.

Добър стопанин сѫди на паритѣ.

Добър този кого нѣма.

Добрѣ би било, ако питаха мене.

Добрѣ бѣше да не бѣше.

Добрѣ дошел пет шест Бога. — Тъй поздравил един циганин харачерът, като искал да му каже прѣвъсходителство.

Добрѣ дойде кумът, ще му земѫ два уема.

Добрѣ дошел св. Владико: какво ти прави владичицата, владиченцататата.—Така посрѣщнала нѣкоя селска попадия владиката.

Добрѣ е по нѣкога умна жена да са послушва.

Добрѣ ми е, на добрѣ отивам, (щото нося с'него се покривам), често на смѣтът поспивам.

Добрѣ е да има челѣк и в'пъкълът приятели.

Добрѣ ми дойде.

Добрѣ, мойт мѫж е лош, че сѐ в'механата стои; ами твойт като е добър, що ще при него?

Добрѣ му е като цар връз самар.

Добрѣ му е като куче на кола.

Добрѣ му е като рак на въгленье.

Добрѣ му е като на червей в'рѣпа.

Добрѣ му е нему халът. — За нѣкой който е в'добро състоянье.

Добрѣ пипа Балканджи-о, да не му сѫ рѫцѣтѣ студени.

Добрѣ са е той настанил, не иска да знае.

Добрѣ умрѣ че са отърва.

Добрѣ ввърчи, злѣ каца.

До година в'тикви (ще бѫде). — Неопрѣдѣлено казано значи: и по врѣмето на тикви, и кога не е въ тикви.

До година живо здраво.

До година с'булка. — Благословия.

До година с'просо ще мѣним житото. — Допълненье на пословицата: Не мѣнявами чисто жито на ръж.

До голѣма Богородица (15 авг.) **с' прах, а от малка Богорядица** (8 септ.) **с' кал.**

До гробът тежко й, а от гробът, кой е мой?

До гробът тежко мене; подир гробът, кой ще с' мене?

До грош не дошел, че до зола ли?

Додрал си е дяволът царвулитѣ.

Додѣ бѣ Инже млад ерген, гората бѣше весела, от как са ожени — гората пуста опустѣ. От пѣсен.

Додѣ баба прифтаса и свадбата сколаса.

Додѣ́ Българин не ѣде говна, турчин не ѣдва баклава.

Додѣ вѣтър не повѣй, не са клатят дрьвьето.

Додѣ вѣтър не повѣе, гората не са люлѣе.

Додѣ дойде на болеринът кефът, на сиромахът душата излиза.

Додѣ да са накокени и то ще са прѣпѣни.

Додѣ дойде магарето от вода, ще ѣдеш бой.

Додѣ дрънка, ще искрънка.

Додѣ е Господ, от дявола страх ли ма е?

Додѣ един не тегли, други не добрува.

Додѣ е жив Господ, не ма е страх от никого, или

Додѣ е жив Господ, нѣмам страх от никого.

Додѣ е жив Господ, от зло не щѫ да знаѭ.

Додѣ е жив челѣк сѐ сбръква, един Бог не грѣши.

Додѣ е младо дървото, прѣвиваш го на кѫдѣто щеш.

Додѣ е мома при майка, до тогава царува.

Додѣ е малко зъмчето, смажи му главата.

Додѣ е топло желѣзото, до тогаз са кове.

Додѣ е човѣк здрав и водата му е сладка.

Додѣ е на харманът, или земи или дай. — Додѣ му е врѣмето.

Додѣ е тоя гѫз у вас, дѣто да идите сѐ ще обсерете.

Додѣ змия змия непогълне, аждерха́ не станва.

Додѣ имаш, до тогава та познават.

Додѣ има глави, и калпаци ще има.

Додѣ има гнили круши, мечката от глад са не бои.

Додѣ имаш, до тогава чувай. Соф.

Додѣ имаш, до тогава спастряй (като нѣмаш, що ще спастряш).

Додѣ има лисицата зѫби, хаджийка не става.

Додѣ има зелена трѣва, не ѣде коньт сухо сѣно.

Додѣ има човѣк да тегли, не умира.

Додѣ квачка клопне, душа да му искокне.

Додѣ ми държи душата ще карам, т. е. до послѣдни сили ще се борѭ.

Додѣ ми е абата, не се боя от агата.

Додѣ ми е вѣнчаното, що да давам пари за друго. — Тъй казала една Влахиня когато я учяли да си купи едно магаре да ѝ носи вода, дърва и брашно.

Додѣ му не земе умът, не му зима стоката.

Додѣ не артиса, не стига.

Додѣ не вирне опаш кучката, не тръгват песоветѣ подирѣ й.

Додѣ не гръмне, не се чува.

Додѣ не другаруваш с'човѣка на пѫт, не можеш го позна.

Додѣ не заплаче дѣтето, майка му го не накърмя, или не го поддаѭ (не са осѣща за него, не го насуква, цица му не дава).

Додѣ не испиташ бродът, не нагазяй вода.

Додѣ неиспиташ злото, не познаваш доброто.

Додѣ не изѣдеш с'човѣкът един чивал брашно, не можеш да го познаеш какъв е.

Додѣ не изѣдеш една ока сол с'човѣка, не можеш го позна какъв е.

Додѣ не мрѫкне за едного, за другиго не съмва.

Додѣ не поринеш лайното, сé мирише.

Додѣ не пръдне кисия в'кисия, пари са не завъртат, или не са завъжда сирмия.

Додѣ не пръдне кутулът в'чардата, не замирисва, или не завонява.

Додѣ не потърпиш на димът, не можеш да са радваш на огньт.

Додѣ не пукне пушката, не може да са чуе.

Додѣ не си убил мечката, не продавай кожата й.

Додѣ не свѣтне, не грънва.

Додѣ не ѣде Българин мръсно, Турчин не ѣде баница.

Додѣ нѣма огън, дим са не пуши.

Додѣ памет дойде, оно благо пройде.

Додѣ потраяло, сé й полаяло; само тога прѣстало, кога само не стало.

Додѣ правийтъ не тегли, кривийтъ са не одиря.

Додѣ проси, злати уста носи; кога да плаща, не се обраща.

Додѣ пъка в'мене душа, нѣма да се оставя.

Додѣ рѣчеш два и той са озова.

Додѣ са не размѫти водата, не са обистря.

Додѣ са лисицата расправи, кожата й отива на кожухарьт.

Додѣ са правитѣ не помѫчат, кривитѣ са не отлъчат.

Додѣ са човѣк не опуше, не може да са огрѣе.

Додѣ са имотнитѣ наканят, сиромаситѣ испукват.

Додѣ са роди (изгрѣе) слънцето, колко калпаци опустяват.

Додѣ се не мѫчи, не може да се кѫрѫчи.

Додѣ се говори, не може да се наговори.

Додѣ се сам човѣк не осрамоти, не може го никой осрамоти.

Додѣ се човѣка сам чува, до тогава го и Бог чува (пази).

Додѣ си жив и здрав прави добро; в'гробът са нищо не прави.

Додѣ си плѣснѫ рѫцѣтѣ, тук да си.

Додѣ сми, да сми; кога умрем, да са помним.

Додѣ сърдце не заболи, око не заплаква.

Додѣ сѫ на славейт крилѣтѣ, защо му е кафес.

Додѣ ти завиждат, до тогава са радвай; хванѫт ли да та окайват, тежко ти.

Додѣ цъвти цвѣтьето, до тогаз го берѫт и кичат.

Додѣ челѣк сам си са не посрами, никой не може да го посрами.

Додѣ челѣк чалащисва и Господ му помага.

Додѣ съмне колко калпаци ще опустѣят!

Додѣ дупе не пръдне, не замирисва.

Додѣто стигне, там го вържи.

Додѣто позахождаше, по-рано си дохождаше; от как тръгнж, по-прѣко сé остава по-далеко.

Доживѣхми да видим и туй чудо.

Дозела котката че лайното ѝ ставало за цѣр, и тя зела да го крие и за туй го рови.

Дойде гост, развали пост.

Дойде ли на мойта дума?

Дойде като за огън, тъй скоро. Бат.

Дойджт като бубулечки, стават като мечки. — Казва се изобщо за слугитѣ.

Дой комаря, храни́ царя.

Дойде ми да пукнж.

Дойде ми да са скжсам.

Дойде ми да си откжснж главата.

Дойде ми да излѣзж из кожата си.

Дойде ми да си раздерж ризата.

Дойде други от Добри-дѣл и той иска добър дѣл.

Дойде умът, ами си пойде кумът.

Дойде като аслан, отиде си като насран.

Дойде врана, отиде си посрана.

Дойне ле, дó щеш ти, калугера пощеш ти.

Дойдохж дивитѣ, испждиха питомнитѣ.

Дойдохж ли дрѣнкитѣ, иджт и сѣдѣнкитѣ.

Докара ма до торбата.

Дойди́ зло, че без тебе по-зло.

Докара ма до един хал, че ма остави.

Докара ще му вратът въз гжзът.

До кжт' са мждритѣ намждрят, лудитѣ са наскачат.

До кацикал я.

До Колада: ой та тебе Крали Марко! Слѣдъ Колада: дѣ си моя мила майко. —(Додѣ имат жито, веселят се; като свършжт житото, тогаз олелия до срѣд зима).

Доклѣ има овци, има ще и новци. По сръбската граница.

До кога куме, до кой ден.

Докопал са като келев о шапка.

Докопал са като слѣпец о тояга.

До крива пѫтя ходили, — т. е. върнали се.
Долнята глава навила на горнята.
Долнята глава изѣда горнята.
Долуджака тебе чака.
Дома и да са мре, не е злѣ.
Домакин, ама дом нѣма.
Домашна вечеря по-лесно са прѣтуря.
Домашний пазар на чаршийски не прилѣга. Тур.
До младост е сѐ радост.
Домовникът у дома си, ергенитѣ из плѣвнитѣ. Тур.
Домошар котка, — която скришом домошарува из кѫщи.
До мѣдна Бога ще го биѭ.
До мѣдна Бога бият се, карат се.
Донес си, да ти сложѫ (да та каніѭ) да ѣдеш.

Донес с'себе, сѣдни с'мене. — Тъй казват калугеритѣ на гоститѣ по мънастиритѣ.

До очи свѣт, до зѫби сладост.
До пладнѣ е Илия, от пладнѣ е Алия.
До полвин челѣк, от полвин — пъстър смок.
Допрѣ ножът до кокалът.
Допрѣ слѣпийт до стѣната, до тук свѣтът за него.
Дордѣ баба (орел) дотече, нему гѫзът отече.

Дордѣ вълкът са научи да краде кокошки, кожата му на пазар ще иде.

Дордѣ Господ не земе на човѣка умът, не му зема стоката.

Дордѣ е дървото младо, вие са на сѣкѫдѣ.
Дордѣ има самар, защо да ѣзди на голу.
Дордѣ има циганинът клещи, не си гори рѫцѣтѣ.
Дордѣ имам двѣ овцѣ, сѣкой ми вика добър ден.
Дордѣ имаш, до тогава пести.
Дордѣ е мома при майка, за нищо са не вайка.
Дордѣ кукнѫ и пукнѫ.

Дордѣ кучката не навири опаш, кучетата не тръгват подирѣ й.

Дордѣ ма майка нагълчи, аз опосках на пес-о мѫдетѣ.

Дордѣ мѫдритѣ мѫдруваха, по-лудитѣ град прѣвзеха.

Дордѣ не видіѫ с' очитѣ си, не вѣрвам.

Дордѣ не сѫ викнѫли на едно куче: хѫ бре.

Дордѣ са не съдере, не го кърпят.

Дордѣ са питомнитѣ наканятъ, лудитѣ са наиграят.

Дордѣ са мѫдра намѫдри, луда си са наскача.

Дордѣ цъвти цвѣтьето, сѣки го кѫса.

Дори вѣтър не повѣе, листътъ не трепва.

Дори дойде на богати-о кеф-о, на сиромаха душата излѣзва.

Дори гюл-а мерише, сѣки бендише.

Дори не се помѫчи, не може се попѫчи.

Дори не помръднеш (подскочиш), чорба не ѣдваш.

Дор' да плюіѫ, ти да дойдеш.

Дор' е мома при майка, от агне е по кротка; га са с' мѫжко смерише, аршин язик показва.

Дор' издума и издѫхнѫ.

Дор' не бѫде на нѣкого зло, на другиго добро не може да бѫде.

Дор' не видиш 40 орѣха, не си върляй тоягата.

Дор' не заболи сърдцето, не заплаква окото.

Дор' не има огън, не се дига дим.

Дор' не кажеш докат, не печелиш докато.

Дор' са булка навлѣче и свадбата повлѣче.

Дор' са мѫдри подзрѣха, лудитѣ са наживѣха.

Дор' са не надимиш, не можеш са огрѣя.

Дор' сми живи да работим, като умрем ще лежим.

До сега бих вол испросил.

До сега щѣх да испрося кон и вол.

До сега са е наѣл и той който си изгубил воловетѣ.

До срѣд зима ни глад, ни студ има.

До сто години от насъ ни косьм ще има.

Доста сми ѣли, ѣли и пили, тлъсти агнета, червено вино. — От пѣсен.

Доста си дрънкал като воденица.

Доста си са хвалил.

До суровата земя му са кланя.

До сѣки човѣк и лайно, до сѣко лайно и човѣк. Тур. Човѣци като лайна.

До тамъ го е кучка и отнела.

До тогава или камилата или камилар-я. Тур.

До тогава колко шепки ще опустѣѭт.

До толкова Аго и аз знам коран-о.

До толкоз кусурец и у царската дъщеря ще са намѣри.

До толкоз кусур и у кадиевата дъщеря са намѣрва. Турска.

До тогаз ще много вода да помине.

До тук в' черква распояс.

До тук Димо правото.

До тук кучка в' черква.

До тук ми е дошло, не щѫ да пиѭ.

До утрѣ колко работи стават (калпаци опустѣват).

До хлѣб и госба по-сладко.

Дочака ще Мара топла попара.

Дошел гост на гола кост.

Дошел му умът в' главата.

Дошел си ни на селбто, ще играеш и на хорбто.

Дошел като Грък на купя.

Дошел незван, отишел си опран, т. е. набитъ.

Дошла до зеленката. — Бѣлѣжка която си правят женитѣ при навивание платното за тъкан, което показва срѣдата; казват го прѣносно и за възраст'та, както: минѫ зеленката.

Дошла краста при шуга.

Дошла ми е душата в' зѫбитѣ.

Дошли дивитѣ, испѫдили питомнитѣ.

Дошло до глава, ще са тегли, нѣма край.

Дошло ми до зѫбитѣ.

Дошло ми да си завиѭ край-а на кѫдѣ годѣ.

Дошло ми е да викнѫ с' глас да плачѫ.

Дошло му хал до главата.

Дошло му до гърлото.

Дб ще Пена за пепел, подá щѫ й главнята, или **наринѫ ще й жара(ва).**

Дб ще Великден и за мене.

Дó ще и за мене добър ден.
Дó ще и за него чер ден.
Дó ще голѣм ден малка пита.
Дó ще коса до камък.
Дó ще слънцето и прѣд нашата врата.
Дó ще тиква за вода.
Дó ще шило до гжзило.
Дó ще Видов ден.
Драг ли ти е, защо дойде? Враг ли ти е, добрѣ дошел.
Драга ми си като леща на Великден.
Драга му като овца на вълкът.
Дразни коткитѣ, — т. е. не знае добрѣ да свири.
Драм ум от ока мозък по млого струва.
Драм памет чини кантар сила.
Драндар свѣтът не плаши, дѣто сѣди там праши.
Дребен му бойт, голѣми му белитѣ.
Дребнитѣ пари, едритѣ бели.
Дремизга като кон на праздни ясли.
Дрипава като циганка.
Дрище като гжс от боб.
Друга държава, друга нареда.
Друга държава и друга слава.
Друга не е родила, освѣн Мара — Засила.
Другадѣ ма сърби мене, а другадѣ ма чешеш ти.
Другар са на пжт познава.
Другиго майка не раждала; саде е Герга — Горана.
Друго дума, друго прави.
Друго грачи гаргата, друго цъцри свраката.
Друго е да посѣднем, а друго да полегнем.
Друго е гарга, а по друго сврака.
Друго е яре, друго магаре.
Друго е сврака, друго е чавга.
Друго има на ум-а си, а на уста друго носи.
Друго казва, друго върши.
Друго казват вечер, друго правят сутрин.
Друго мисли, друго дума (казва).
Другому било как било, мене да си е добрѣ.
Друго носи, друго шета.

Друго мисли магарето, друго мисли магарицата.
Друго мисляли мишкитѣ, друго котката.
Друго врѣме, други ум.
Друго му на устата, друго на сърдцето.
Друго си казват, а друго показват.
Друго сѫ заешки очи, а друго пукалкси (бухалски).
Друго сѫ заешки очи, а друго магарешки.
Друго цала, друго дѣла.
Друго челѣк крои, друго Господ шие.
Друго челѣк мисли, друго Господ прави (дава).
Други врѣмена, други умове.
Други да та хвалят, сам си не са хвали.
Други го връхлѣе, той връх мене зѣе.
Други носи името, други смучи виното.
Другиму е крив, а другиму отдѣва.
Други пиѭт, други биѭт.
Друг ще пие, а друг вика.

Друс, друс конче, близо ли е лонче, не близу не далеч, карай конче да върви, конче рече хрѫц прѫц, момче рече кѫрц, мѫрц, или смрък, сръб.

Дружина вѣрна сговорна.
Дръж боси-я и му земи царвулитѣ.
Дръж мале батя да погоніѭ мама му.
Дръж ма за о . . .
Дръж ма за каиша.
Дръж са о земята. — Тъй казват нѣкому кога падне.
Дръж са, не бой са.
Дръж са, не бой са, на памук ще паднеш.
Дрънка като баба за дрѣнки.
Дрънка като праздна воденица.
Дрънка на вѣтър-а.
Дрънка коприва, не дрънка коприна.
Дрънка бѣла вълна, гледа черна.
Дръжте ме нозѣ. Соф. Виж: Бѣжте крака.

Дръви чукани, пъни спукани.
Дръж са, куме, у довар-а.
Дръж келча за киката.
Дръж се чору у чвору, село че ти кáпу купи. Трън.

Дръж са, слѣпчо, тоягата е готова. — Когато бърза нѣкой.

Държѝ мъст като камила.
Дръжте ме нозѣ да не паднѫ.
Дръжте ми копилето да са посмѣѭ на курвата.
Дръжте боси-о да му земем опинцитѣ.
Дръжте голи-о да му земем дрехитѣ.
Drън дяволо, дрън.

Дрънка като на воденицата кречеталото. — Виж: Кречетало.

Дрънка като гол кокал в'тенджера.
Дрънка си на вѣтър-а
Дрънкай си колкото сакаш, я си знам рабóтата.
Дръпнѫла си водата.—За жена подир 40 години.
Дрът циганин ковач става ли?
Дрът пръч млада (крехка) върба не кърши.
Дрѣновски сѫклек.
Дрѣнкитѣ ще са родят млого тая година.
Дрѣновскитѣ булки с'писанитѣ хурки.

Дрѣновцитѣ наближиха. — Значи: додрѣмало се, доспало се на дѣтето.

Дуварът мóлозът го държи.
Дуй по дол-а. — Бѣгай.
Ду ти бабо совалката.
Ду ти дѣдо кросното. — Вижь: Ту ти...
Дума дупка не прави (не пробива).
Думай аго, да ми'е драго.
Дума без пари нищо ни спори.
Дума в'торба не влиза.
Дума да е, шума да е.
Дума да има, глас да нѣма.
Думай правото да станеш умразен.
Думата не е врабче, ама като я испуснеш не са улавя

Думаньето сребро, мълченьето злато.
Дума стрѣла не е, пък в' сърдце са забива.
Думба-ра думба шикалка, нѣма свадба никаква.
Думай па ти че си ходил дважки на (воденица) небет.
Думайте и вий, сé аз ли ще думам?
Думай какво щеш, аз ще та изям.
Думай ми, на думай ми са.
Думано одумано. — Тука думано има значенье на мислено.

Думат ми, мамо, хората; — думаш си, синко, сама си.
Думах, думах, поникнѫха ми гѫби в' устата.
Думбазята тѫпчат си гѫзьята.
Думи без пари, огън да ги гори.
Дупе и гащи.
Дупе бито, ама гърло сито.
Дупе ми е, воля ми е.
Дупе за дупе кога е, да си сѣди моето у мене.
Ду... дава за него.
Ду... да му по иска и ду... ще му даде,
Дупки на небето не се отварятъ. — Охрид.
Дупка, чорбаджи. — Закарпи я, кобило.
Духа тиквитѣ от далеч.
Духай додѣ не си са изгорил.
Духайте дѣца и на мѫченицата, че аз са изгорих на чернилката.
Духът му ляга както приляга.
Духни го, пухни го.— Ни се духа, ни се пуха.
Душа би сакала, ако да би можала. Зап.
Душа да се дава, не е като ду... да се дава.
Душа душа познава, а сърдце ѝ вѣст дава.

Душа да му излѣзе, че дума да му не излѣзва.
Душа излѣзва, търса остава.
Душа бере.
Душа му мерише на вѣтхи кириши. — Кириш: 1) дърво; 2) чърва от които правят тетеви.
Душа са под некет запира.
Душа дава, ду... не дава.
Душа иде от гърлото.

Душа му иска женско да стиска.
Душата му сѣди в' зѫбитѣ.
Душата му излѣзва, той за п . . . бленува.
Душата му мирише на плѣсен.
Душата е по-мила от парата.
Душата му вонѣе на бъчова.
Душата му на млѣко мирише. — Млад е.
Душата му под носа. — Нетърпелив.
Душа излиза, нрав не излиза. Тур.
Душата излѣзва, табията остава.
Душа сака, или **сака му душа.** — Иска му се.

Ду́ши вонещи́цитѣ да прави тамиян. — Иска от злото да прави добро и приятно. Занимава се съ праздни и неприятни работи.

Ду́ши като копой.

Дъвчи ми г . . . . кисело за тебе.
Дъжд иде, слънце пече, дяволът са жени.
Дъжд иде, мама на нива, тате под борията.
Дъжд иде, снѣг иде, ний нему бѣгами ли му.
Дъжд иде, слънце пече, х... са влѣче.
Дъжд да иде, снѣг да иде, зло врѣме да не хваща.
Дъжд ще вали, магаретата играѭт.
Дълбока вода брод нѣма, хубава мома род нѣма. — От пѣсен.

Дълбока вода да плуваш, че малка тѫга да н' виждаш.

Дълбока дума — кладенец (кочи' гѫз); голѣма дума — бивол.

Дълга болѣст, готова смърт.
Дълга е годината, крапа (кѫса) е градината.
Дълг не платен, грѣх не простен.
Дългобойна е пущината.
Дългокоса, плиткоума.
Дългодрешко, пепелешко.
Дългоносото. — Тъй наричаха свиньетѣ прѣд турцитѣ.
Дългопищ веднъж ѣзди човѣка.
Дългоухитѣ прѣз Марта ги стрижѫт.
Дългопрътко веднъж излъгва да удари човѣка.
Дължи на Михаля.

Дълг пжт е; или са върне, или не.

Дълг човѣк ахмак бива.

Дървен Господ. — Бой; но види се че в'язическитѣ врѣмена е означавало ничтожен покровител.

Дърво и камък да са пука, т. е. колкото и да е студено.

Дърво на дърво са насланя, а челѣк на челѣка.

Дърво се прѣвива, дордѣ е тънко.

Дървото са прѣвива, дѣто е най-тънко.

Държи го (като малко вода) на длан.

Държи ли ти (кръста).

Държи го като с'вощени ржцѣ.

Държи дума колкото рѣшето вода.

Държи пара като чувал вода.

Държи са като пиян о плет.

Държи го като вода в'шепа.

Държи са на голѣмата клечка.

Дърпа го Кжсю.

Дърто месо, млади зжби.

Дърто гърне сладка чорбица вари.

Дърта, ти ще ѣдеш пжрта.

Дърто Харцало.

Дърто месо, сладка чорба.

Дѣ бѣхте? — Нийде. Какво ѣдохте? — Нищо.

Дѣ бжщи водата, дѣ пращи воденицата.

Дѣвството е млого по добро от лошето жененье.

Дѣ гледаш, а дѣ стжпваш.

Дѣ гърми, дѣ вали.

Дѣ го удари, дѣ са пукнж.

Дѣ гиди гайда шарена, дѣ гиди хурка писана.

Дѣ да та знаіж, че ми си смигнжл в'темнината.

Дѣ да иде (отиде) врана, сé посрана.

Дѣ да я намѣріж срѣщу Понедѣлник.

Дѣдо Баю крайт пази.

Дѣдо има, а за баба зима.

Дѣдо на сѣденки, баба на трошенки.

Дѣдо Никола Джакгазжта, катран му капи от брадата.

Дѣдо попе благослови! — Ела на сам, та я земи.

Дѣдо Ради дрънкалката.

Дѣдо Трено без чирен-о, баба Трена без вретено.

Дѣдо попе, хазѫр си дошел да ръсиш, я дай на жената една вода.

Дѣдо, дѣдо, кой ти изѣде хлѣб-о.

Дѣ е калугера, а дѣ му е капата.

Дѣ е магарето, дѣ е ҁамилата.

Дѣ е на магарето опашката, дѣ е на камилата оното.

Дѣ е на камилата опашката, дѣ сѫ на магарето ушитѣ.

Девет баби я̍ ковѫтъ.

Дѣ знае вълкът да се сърди.

Дѣка падне, чека грохне.

Дѣка се чуло видѣло, вълци овци да пасѫт. Велес.

Дѣ кого боли, там се и стиска.

Дѣ кого сърби, там се чеше.

Дѣ кудкудечат, а дѣ носят кокошкитѣ.

Дѣ кудкодечи пѣтелът, дѣ носят кокошкитѣ.

Дѣли са като крастава коза от стадото.

Дѣли като бабата к . . .

Дѣли като баба о . . .

Дѣ ма боли, дѣ ма ти растриваш.

Дѣ на камилата . . ., дѣ на магарето . . .

Дѣ нѣма жена, нѣма и кѫща.

Дѣ отиваш малко? — При много.

Дѣ отидох, лельо, се́ ма биха.

Дѣ отходяш добро? — Въз друго добро.

Дѣ подкова запращи, там ще хлопот и клещи.

Дѣ си правдо? — Тука съм, ами като и аз ѣдох.

Дѣ срала врана, там да я сложим.

Дѣ стои Господ, та слуша.

Дѣ сѣдне там и остане.

Дѣ ти са краката.

Дѣ тоз кѫсмет у майка ти.

Дѣ ходихте? — У брата. — Какво пихте? — Водица. — По-добрѣ у свата ракийца, че нека е парцуца.

Дѣт' си лѣтос свирил, там зимас играй.

Дѣт' си челѣк сам си стори и дявол-а не може му го стори.

Дѣте като дробляк.

Дѣтето догдѣ не заплаче, майка му не му дава да бозае.
Дѣтето е гърне, глава да е здрава.
Дѣтето е череп, да са счупи не боли.
Дѣтето не сме видѣли и как ще го крьстим са грижим.
Дѣтето не видѣли, Станчо го кръстили.
Дѣтето си, кучето си каквото ги учиш таквоз научят.
Дѣте що изѣде, то му е халал, що съдере (що носи) харам му е.
Дѣте що види, такова казува.
Дѣто брада е господар, там неправдата е цар.
Дѣто брада заповѣдва, там народ-а не се радва.
Дѣто бърза мома да са жени, налита на крастави ергени.
Дѣто валѣло, там и побѣлѣло.
Дѣто видиш село отъ девет кѫщи, с' десет кръчми, бѣгай от него.
Дѣто влѣзе огън и опал.
Дѣто въскривявахми и клѣчкитѣ от задѣ ни влизат.
Дѣто гинѫт мнозина, там не са пита кой умрѣл.
Дѣто го не сѣеш, там никне.
Дѣто го не сѣеш, там се ражда.
Дѣто горят камъньетѣ, какво ще ти правят дървата.
Дѣто го сва́рата свари, там го и Бог помилва.
Дѣто гърне и ока, там и Пенчова рѫка прѣправя.
Дѣто гърми голѣмийт тѫпан, малкийт са не чува.
Дѣто да идеш, се́ си ти.
Дѣто двама, той и третий.
Дѣто двама дишят, третий го пишят.
Дѣто дойде, там го върже.
Дѣто дявол-а не може, виква бабата да му поможе.
Дѣто дума не помага, там опитай и тояга.
Дѣто е тънко, там се кѫса.
Дѣто е текла вода, пак ще тече.
Дѣто е било туй, там има и друго.
Дѣто е изѣл вълкът магарето, 40 дена обикаля.
Дѣто знаеш по-голѣм камък, там иди си удари главата.
Дѣто зѫбът боли, там язикът вали.
Дѣто има мома, вода нѣма; дѣто има ирген, дърва нѣма.

Дѣто има много мед, там и много пипер.

Дѣто има дим, там и кавга.

Дѣто и кучетата вар не ядѫт, т. е. по сиромашки и безплодни мѣста.

Дѣто има, там са стича.

Дѣто има по-много опашки, там по-малко глави.

Дѣто иглата, там и конецът.

Дѣто кокошка пропѣе, тя кѫща опустѣва.

Дѣто кон ѣл зоб, на тѣз врата хъхри.

Дѣто много дѣца, там сѫ малко яйца.

Дѣто много, там и говна. — Тур.: Нерде чоклук, орда боклук.

Дѣто нийдѣ не са надѣваш, от там искача заец-а.

Дѣто нѣма малко, нѣма ни голѣмо.

Дѣто не си постилал, не лягай.

Дѣто не ходят и зайцитѣ да са пърцат.

Дѣто нѣма страха, нѣма ни срама.

Дѣто не слушат старитѣ, не прокопсват младитѣ.

Дѣто обич и любов, там и Господ е готов.

Дѣто овчеря, там (са) и стадото (намѣря).

Дѣто падат мнозина, там смърт са не счита.

Дето пет, там и шест.

Дѣто пикаѭт мнозина, там рѣка потичя.

Дѣто пиѭт — прѣмитай, дѣто биѭт — умичай.

Дѣто пиѭт поповетѣ и касапитѣ, там е хубаво виното.

Дѣто плюе, не го близке. — Не се врьща от думата си.

Дѣто плюѭт мнозина, там става вирчина.

Дѣто пѣе един пѣтел, там късно съмнува. Гръц.

Дѣто пѣѭт много пѣтли, късно съмнува.

Дѣто пушък, там и гльч.

Дѣто рана и той муха.

Дѣто са каниш да пикаеш, там хората вече срали.

Дѣто са храниш, там да хвалиш.

Дѣто са кучило, там са и научило.

Дѣто са печели с' хиляди, с' стотини са харизва.

Дѣто са старитѣ не слушат, там Господ не помага.

Дѣто се попива, там се и пролива.

Дѣто си, там си стой.

Дѣто сила владѣй, там са закон люлѣй.
Дѣто среброто, там и доброто.
Дѣто стигне, там го вържи. Тур.
Дѣто страх, там и срам.
Дѣто сърдцето лежи, там и окото лежи.
Дѣло съм, там съм.
Дѣто стѫпіѫ, трѣва не никне.
Дѣто сѣдиш, здраво стой, или пък не стой. Тур. Дурдуун ерде, я пек дур, я тек дур.
Дѣто та мразят не ходи, дѣто та обичят не чести.
Дѣто та тебе блазни, аз съм ходил и са връщам.
Дѣто тропнем, там да скокнем.
Дѣто тѫпан думне и той там.
Дѣто хубост, там и завист.
Дѣто цвѣт, там и мед.
Дѣто човѣк пикне, там ще и да обикне.
Дѣто чуеш много череши, не земай голѣма кошница.
Дѣто чуеш много ягоди, не ходи с' голѣма кошница.
Дѣто ще та гостят прѣд много, да та гълчят прѣд малцина по-добрѣ е.
Дѣто ще та дарят прѣд хора, да та испѫдят от двора по-добрѣ е.
Дѣто ще ѣдеш пилаф прѣд много, ѣш бой самичък по-добрѣ е.
Дѣто ще са го кръстили Ангелчо, да са го кръстили Дяволчо.
Дѣ ще падне крушката, ако не под крушата.
Дѣто ще плаче моята майка, нека плаче неговата.
Дѣто ще е у търбух-а, нека да е у гърбух-а.
Дѣто юне, там и вѫже.
Дѣца плаши.
Дѣцата, будалитѣ и пиеницитѣ правда говорят.
Дѣцата налягат, ама не помагат.
Дѣцата са на всичко чудят, а старитѣ на нищо.
Дѣцата сѫ черепи, гърне да е здраво.
Дѣцата теглят от бащини и майчини слободии.
Дѣчица като пукалчета, т. е. червени и хубави като пукал.
Дѣчица като пръстенчета.

Дюлгерин хайдук да не биде, нито па калугер сѫдник.
Дѣ-ва не е прела баба за него.
Дѣ-ва не съм пакѫл. Ески Джум.
Дявол и дяволче два цѣли дявола.
Дявол си бе, тате, закачаш мама.
Дявол-а всичко знае, салт не знае дѣ си точи жената ножът.
Дявол-а не оре, не копай (само гледа зло да прави).
Дявол-а не оре, не копай, а учи хората на зло.
Дявол-а туй му е работата да прави пакости.
Дявол-а захваща, баба доискарва.
Дявол-а, кога нѣма работа, кръщава си дѣцата.
Дявол-а се най-сърдял кога пъздят умрѣлитѣ.
Дяволът, ако затвори едни врата, Господ десет отваря.
Дяволска кожа и за тѫпан не чини.
Дяволски царвули скоро се съдират, или до нейдѣ ходят.
Дяволски пари, — казуват на лъскавитѣ луспи що сѫ намират в' камънитѣ.
Дяволски пари и за дявола не чинят.
Дяволът нито на себе си е нѣкога добро направил.
Дяволът, да го убие честнийт кръст.
Дяволът не е, какъвто го пишѫт, грозен.
Дяволът не е толкова чер, какъвто го пишят.
Дяволът всичко знае, само на жената точилото не знае.
Дяволът колко ли царвули е съдрал додѣ го накара?
Дяволът, кога нѣма работа, рѣжи уши и се кръпи.
Дяволът ли научи бабата да се качи на дрѣн-а и да падне?
Дяволът го наддяволувала бабата и купил ѝ калеври.
Дяволът ма подстори.
Дяволът не спи.
Дяволът е дявол, амá жената е по-дявол.
Дяволът не знае как се пече яйце на свѣщ.
Дяволът на себе си добро не е направил, че на тебе ли?
Дяволът ще си съдере царвулитѣ.
Дѣто влѣзе, сух не излиза.
Дѣто да ревѫт воловетѣ, плачат (скърцат) колата.
Дѣто доброто нѣщо, там завист'та често.
Дѣто е научено, там е испъпулчено.
Дѣто е съгласие, там и Божья благословия.

Дѣто има мир и любов, там е Бог.
Дѣто има съгласие, там и Бог помага.
Дѣто има съгласие, там и коршумът по вода плава.
Дѣто има голѣми трѣви, там има стари змие.
Дѣто имот-ът, там и душата.
Дѣто идеш дом бери.
Дѣто кола с' мѫдрост, двѣ ще има за лудост.
Дѣто комин там и дим.
Дѣто нѣма котка, там мишкитѣ зияфет си правят.
Дѣто нѣма съгласие, там и кратуната потънва.
Дѣто падне, там и става юнака.
Дѣто падне въглен-а, там и изгаря.
Дѣто пушяк, там и мушяк.
Дѣто стадото, там и овчер-я.
Дѣто скочи, там падне.
Дѣто старо се не почита, там за добро не дѣй пита.
Дѣто тѣ да плюіѫт, аз се осѣкнѫх вече там.
Дѣто топорът, там и топоришката.
Дѣто тумба (калабалък) и той хоп-па.
Дѣто тѣ искат да пикаіѫт, аз съм вече срал тамо.
Дѣто черква, там и крьчма.
Дѣто ѣде конче зобчица, там и вири главица.
Дѣка кога? — По гора.
Дѣка сѐ тѣ турци, там и гол Хасан.
Дѣка хватат много баби, килаво дѣте излазя.
Дѣ ма сърби, дѣ ма чешеш.
Дѣ по много тор, там по много спор.
Дѣ по много гной, там по малко зной.
Дѣ отиваш много? — При много. — Чакай и за да додѫ, рѣкло малкото.
Дѣ сѣкѫт (дѣлат) дървата, дѣ падат трѣскитѣ.

(Всичко Д = 1591).

Е.

Еврейн гайда свири ли?

Еврейнът са радва като проводи сина си на кяр, да стори най-напрѣд зарар.

Еврейнът като испадне хваща да тръси вѣтхитѣ тефтери.

Еврейнът сторил да се качи на кон и то било Сѫббота.

Еврейската: не съм видѣл, не знаѭ; не съм земал, не давам.

Евтеното месо и псетата не го ѣдѫт.

Едва му кожата държи коститѣ.

Един баща тегли на девет сина гаалето, девет сина не могѫт да гледат на един баща гаалето.

Един безумен ввърлюва камък в' морето (гираня) и сто умни немогѫт да го извадят.

Един без други немогѫт.

Един без един неходят.

Един бие в' клинецът, а друг в' плочата.

Един вълк стига на едно стадо.

Един вѣтър ги носи.

Един вѣтър ги вѣе.

Един гледа майката, друг дъщерята.

Един гледа (обича, хвали) попът, други попадята.

Един гледа свадба, а друг брадва.

Един Господ знае.

Един Господ е на един карар.

Един гол сто влъхви немогѫт го съблѣче. Тур.

Един гол хиляди злодѣи го не събличат.

Един го чеше, други го глади.

Един го казва, хиляди го знаѭт.

Един го държи, други го бие. — Говори се какво е било състоянието на Българитѣ при Турската и Гръцка власт.

Един го дига, други го слага.

Един го хвали, други го кори.

Един гоздей да имаш, кѫщата е твоя.

Един го намушя, на другиго си оттушя.

Един го мие (тѣши), други го чеше.

Един гроб е за сиромаха и за болѣрина.

Един гради, друг събаря.

Един Грък лъже за 10 цигани.

Един губи, други печели.

Един джоб затваря, а други отваря.

Едни други се гонят.

Един кума дава, други жених става.

Един други да са държим, тъй са държи свѣтът.

Един другиму трѣбва да си помагами, та ще ни помогне и Бог.

Един други се ѣдѫт като кучета.

Един за хиляда, хиляда за пара́.

Един имал една жълтица, оженил са с' нея и му останѫло.

Един искал хиляда, други дал едно и пак са погодили, или пак станѫл пазар-я.

Един иска хилядо, други дава докато и пак пазар направят.

Един иска шекерец, други иска пеперец.

Един камик зид не става.

Един кладе огън-я, друг го раздухва.

Един кладе огън-я, други го подклажда.

Един 'ко я остави, друг че я настави.—За жена въобще когато я оста́ви мѫж и́, особенно за булитѣ, които често се оставят. Соф.

Един кон, една краста; много конье, много красти.

Един кранта, други хранта.

Един копа и плаче, други тропа и скача.

Един луд хвърля камък в' гиран-я, 40 мѫдри немогѫт да го извадят.

Един луд струва за сто, един умен — за хиляда.

Един мре от глад, други го убива и търси в' пазвата му хлѣб.

Един на вили, други на кокили.

Един на вили, други на могили.

Един не може всичко да знае.

Един пада, други става.

Един наллатисва, други мухладисва.

Един пече яйцето, други сѣди да го варди, трети иде изѣде го.

Един плаче, друг са смѣе.
Един плаче, други иде.
Един плаче, други скачя.
Един плаща, друг разгащя.
Един прави, друг тегли.
Един прави, много теглят.
Един прѣди пладнѣ, други подирь пладнѣ му иде да тегли, или да се радва.
Един пѣтел на десет кокошки сѫди, та ти ли на една жена не можеш?
Един пѫт ще се мре.
Един печели и се радва, други губи и плаче.
Един пие, други плаща.
Един работи за хилядо, а хилядо за едного.
Един ридае, други нехае.
Един са радва на попа, друг на попадята.
Един сади орѣхът, друг ѣде орѣхитѣ.
Един свири, друг играе,
Един светéцъ, един вѣнец.
Един се давял, други викал: яли каква снага имал.
Един са родил да сѣе, друг да пѣе.
Един се с'душа бори, другиму се нос топори.
Един си казва кѫсото, други дългото.
Един снопец цѣла кѫща държи.—Гатанка за гѫбата.
Един струва за сто и сто за едного.
Един струва, хилядо теглят.
Един сѣе, други жене.
Един таче платното, други сучи масури.
Един точи, други пие.
Един тупа тупан-о, друг събира парсата.
Един у майка.
Един у клинец-о, друг у плочата.
Един ум за зимѣ ли, за лѣтѣ ли.
Един ѣде, други гледа и свѣтът са свършя.
Един юнак не е юнак.
Един язик имате и него не знаете,—казал Българинът на Молдованина когато му приказвал уж Влашки и той неразбирал.
Един я оставя, други я подхваща.
Единът крак на балдѫзата е на баджанака.

Единът ми крак в'гробът, или в'гираньт.

Единът търсіж, другийт нѣма. — За изгубени волове

Една, бар една.

Една бела води друга.

Една бела да е, с'шекер да я храніж.

Една бела не е бела.

Една бела бела не е, ако друга не води.

Една вода ги носи.

Една го пуща, друга го хваща. — За грозница, трѣска.

Една глава два калпакя не носи.

Една за вѣк (или на вѣк). — Тъй казувать в' Скопье кога кумът честити на зетя булката и го благославя, а то значи че само с' тая си жена да си мине вѣкът т. е. свѣтът, или животът.

Една квачка в'два полога не мжти.

Една квачка струва десет пилчуги.

Една коза имал, девет села́ хранял.

Една крастава коза сичкото стадо окраставя.

Една куковица не докарва лѣто.

Една куковица пролѣт не прави.

Една лѣстовица пролѣт не прави (не докарва).

Една любеница на два любезника.

Една майка сѐ едни дѣца не ражда.

Една мишка съѣда дрехитѣ, сичкитѣ мишки сж криви.

Еднаж гърне на вода, дваж гърне на вода, дор се гърне разбие и останеш без вода.

Една нива като я бий град-а, и ти с'пржт-а изоколо.

Една овца, едно легло.

Една овца — една краста; двѣ овце — двѣ красти.

Една пара два пжти връзвай.

Една пара дваж я вържи.

Едната ржка мие другата, а и двѣтѣ — образ-а.

Една сакуля ум има.

Една със една не сж.

Една шугава овца сето стадо ошугавя.

Едната му Сжббота иксик (нѣма).

Едната ржка мие другата, а и двѣтѣ лицето

Едни брада искат, а други я дрискат.

Едни гащи плѣва.

Едни зяпат, други лапат.

Едни играіжт, други ридаіжт.

Едни копаіжт и рѣжжт, а други са нарѣзват.

Едни плачат, други скачат.

Едни плачят за дѣца, а други плачят от дѣца.

Едни сѣіжт и женжт, други ѣджт и са гоят.

Едни уста за смѣх, или за плач.

Едни уста на ли сж, я ги нахраням, я ги насирам.

Едни ридаіжт, други не щжт да знаіжт.

Едни хора правіжт каквото щжт, а други каквото не щжт.

Едничко, сторичко, сторонджас, кокоряс, пантакуца, куцария, джумалия, катарон—до десет. — Дѣтка игра.

Едничка, ама добричка.

Едно, ама добро.

Едно без едно не бива (не може).

Едно вика, друго не чува.

Едно врѣме правях хаири, сега и него не могж.

Едно гърло на ли е, сирам че го нахраням.

Едно дика, девен дика, кушла, санда, хайвер, Петък и пр. — Дѣтска игра.

Едно за крак-а, друго за глава.

Едно земи, че за десет не чакай.

Едно куче кога варди двѣ врата, гладно остава.

Едно — лайно, двѣ — каве, три—поп се скри, четири — расчопетири, пет — оближи го като мед, шест — да нѣмаш чест, седем — кравай меден, осем — п.... косъм. — Дѣтска игра.

Едноли, дволи, троли, чифили, пали, адам, дадам, дервен, дрисък, писъка — цвък. — Дѣтска игра за кому ще са падне да гони.

Едно магаре кога дига ушитѣ си, то ще ввърли товар-а.

Едно мисли, а друго прави.

Едно му е на сърдцето, а друго на язик-а.

Едно му се сърце топи, други му се х... топори.

Едному горѣла кжщата, а друг искал огън да си запали лулата.

Едному майка, другиму мащиха.

Едному майка, а другиму мащиха не става.

Едному рано, другиму сугарно.

Едному пржжка, другиму прѫчка.

Едно не чува, друго не види.

Едно слѣпо, друго не види.

Едно пръсче една уста раздира.

Едно (дума) на кехаята, друго на овчеритѣ.

Едно око домакинско (господарско) свършва (струва) повече от двѣ рѫцѣ слугински.

Едно око има и то гаврогледо, т. е. кривогледо.

Едно прасило сѫ.

Едно ражданье, едно кръщенье, едно вѣнчило, една смърт.

Едно слово не е книга, една книга не е слово.

Едното си око да вѣрваш, другото да не вѣрваш.

Едното ти око да плаче, а другото да се смѣе.

Едно ходи, друго води.

Едно ходи, сто води.

Едно хоро водим и една пѣсня пѣем.

Еднаж, ама като мѫж. — Тур.: Бир ама пир.

Еднаж да та ударят — били та; еднаж да хапнеш — гостили та; ами токо барим са наѣж.

Еднъж ма е майка родила.

Еднъж крие Господ лѫгата, дваж я крие, трѣтй пѫт не че да я крие. Соф.

Еднъж тиква на вода, дваж тиква на вода, трети пѫт тиква сцѣпена.

Еднъж ще са мре, дваж не ще.

Еднъж ще та крапатясам, — т. е. ударя с' кърпел, — крапо, кѫсо дебело дърво. Закана.

Еж бабо, та расти тънка и висока.

Еж Пено сиренье, че си овчар сакáла.

Ей Бангей, т. е. халосио.

Ей водата, ей Господ.

Ей Грозано, сложи тука, мари Хубо, какво ще ѣдеми?

Ей го мѣсто и от тук и от тук, — рекла една жена, като ѝ казали, че ще земат женитѣ по два мѫжа.

Ей до тук ми е дошло, кумче, — рекъл един кум на

кумчето си, кога се връщали прѣз нощ от гостье и кумчето му го поканило да се отбиѫт у тѣх да пиѫт по едно вино, а той се назландисвал и посягал с'ржка до коченът на брадата си, и казвал: до тука ми е. Кумецът настоявал да го кани за да мине по-на леко, с'по-малко масраф и най-послѣ приканил го; нъ кумът пàк можал да испие 13 оки, додѣ го испроводили. Като го испратили, жената рекла: добрѣ, мжжо, че го поканихми като му бѣше до мѣрата, то салт устата му събраха 13 оки, ами ако бѣше и на долу праздно?

Ей и от прълдля грош.

Ей кумецът ще ми смѣли без уем, — рекъл нѣкой като отишел на воденица и видѣл че кумецът му е воденичар; а воденичарьт рѣкъл на умът си: Добър кумът да му земж два уема, а на кумът си думалъ — и без уем.

Ей полето, ей ти коня.

Ей туй той бачко ти é.

Ей туй тя новата.

Ей таквоз хaлó-балó.

Ела, вълко, изѣш ма.

Ела, дѣдо, да ти видим брадата.

Елате дѣца да видите како ке се праси попето.

Ела, ела треперко, тука по на студенко.

Ела, ела Треперко, да та стопли Кочéнко.

Ела зло, че без тебе по-зло.

Ела хлѣб да та изѣм.

Ела холан, не се срамувай.

Еленско шуле.

Енина се с'акжл върти, а па Шипка с'магия.

Еню си намѣтнжл кожухът да върви за снѣг. — За Енюв-день.

Еня баба за дѣда Еня.

Есен не носи пѣсен.

Ете това те бие жено, дѣто сакаш сол, сапун.

Ете го е, тук едно коренче имам — рекла една баба като ѝ казали че която има поне един счупен зжб ще се ожени.

Ето ти яд за цѣл свѣт.

Ефендим, султанъм, сен син без гащи, пък мен учкур-а ми нѣма.

Ечемик са сѣе до 20 Марта, а папур — слѣд мѣсец.

Ефтено ама гнило, скѫпо че мило.

Ефтено месо и кучетата не го ядѫт.

Ечи като бория.

Еще коня не видѣл, нозѣ прѣмахал.

Еще ли мома ходи, ёще ли свѣтът лъже.

Еще на коня се не качил, нозѣ замахал.

Еще на лопош пикае.

(Всичко Е = 223).

Ж.

Жаба да та испие.

Жаба меко-коста, жаба щърбо-гѫза. — От пѣсен.

Жаба кикерица, дърта магарица. — От пѣсен.

Жаба не е риба.

Жабата на жебчето си хубче му казва.

Жабата пърцала заеца; не жабата, а орела.

Жа го биѭ, додѣ повни, като вълк.

Жал ли ти е? Жал ми бѣше и мене.

Жалба грѣха нѣма.

Жално му, че са смѣе.

Жара за пепел ще дойде, тури щем ѝ въглен.

Жебитѣ ги страх от щърка, а женитѣ — от старост'та.

Жебчето закурка. — Казува се кога закурка на нѣкого коремът да пие.

Жег да го търти. — Кога кажѫт за нѣкого: ожени го, или кога нѣкой ище без врѣме и без прилика да се жени.

Жегнѫло го. — Кога нѣкой ище нѣщо и се безпокои.

Жеден кон вода не пробира, или мѫтна вода не гледа.

Жеден кон и мѫтна вода пие.

Жеден като гарван за кръв.

Жедна мечка и росата лиже.

Жежко е, тежко е, ни са лови, ни са крѣпи.

Желѣско не е от желѣзо.

Желѣзото се чука (кове) дордѣ е топло.

Желѣй ма жив, да ма мъртав не желѣеш.

Жена ако се не бие на недѣлята веднож зад врат-о, она гнѣздо лови. Соф.

Жена без мѫж, кон без гем.

Жена без злина не бива (а добрина е да е жива).

Жена без попа, или Женен ли си? — Без попа.

Жена, вѣчна злина.

Жена, сѣкога война.

Жена вѣра има ли?

Жена да е жива додѣ си сама пере ризата, а мѫж — додѣ си върже сам гащитѣ.

Жена да не пие вино, че ѝ улита косата.

Жена дор' отхрани едно дѣте, ока говна изѣда.

Жена е нощна куковица.

Жена е кѫщна куковица.

Жена за два мѫжа.

Жена за мода душа дава.

Жена знае дай мѫжо, а не дай Боже.

Жена излъгана веднъж курва не става.

Жена и любеница на чест' та биват.

Жена и кокошка синор нѣмат.

Жена има за сѣкого пълна торба с' сълзи.

Жена и съдран калпак лесно са добиват.

Жена и съдрана капа лесно се спечелват.

Жена и да се не кара, пак мѫжът ще прѣкара.

Жена като котка, не умира лесно.

Жена като патка, трае на студено.

Жена като крава: легни - ляга, стани — става.

Жена кога прѣроди, пак ставала като булка.

Жена, кон, пушка и сахат можеш да ги покажеш, а в' рѫцѣ ги не давай, или на заем са не дават.

Жена краси кѫщата.

Жена кѫща отваря, а не затваря, или

Жена кѫща отваря, ама не затваря.

Жена — лайна.

Жена много да не ходи.

Жена много да не знае.

Жена му носи калпак-а.

Жена му чини два града.

Жена върже главата на мжжа.

Жена му му носи калпак-я.

Жена мжжа жалѣе дор го гледа прѣд нея.

Жена мжжа продава. — Врачанско чудо.

Жена мжжа толкоз помни, колкото ври отнето гърне.

Жена мжжа пази (носи) на образ-а си, а мжж жената — на ризата си.

Жена мжжа не бие, а лесно му навива.

Жена не е цвѣтье да го помиришеш и познаеш какво е.

Жена не казва сал което не знай (а от което знай — годинитѣ си).

Жена не е пжпеш да го помиришеш, че да го видиш зрѣл ли е.

Жена не е сирмия на мжжът.

Жена не е шега.

Жена нѣма да не дава, прахан нѣма да не хваща, пжпеш нѣма да не е сладък, ама прахан'та и пжпеш-а както ги откжснеш, а жената както й са помолиш.

Жена с' голѣмо чело, а кон с' гжрди широки.—Опитано.

Жена се смѣе когато може, а плаче когато ще.

Жена с' вѣщ да я видиш, пак излъган ще си идеш. Гръцка.

Жена само кога я ръве куче и кога минува дървен мост, тогаз може да не мисли за мжж.

Жена сама що не знае, него нѣма да искаже.

Жена си крий злината като котка нехтьетѣ.

Жена страхопъзла, калпак-я ми що не зе?

Жена трѣбва и за зло и за добро.

Жена трѣбвало за старост.

Жена у́дри в' тел-о да й испждиш дяволитѣ.

Жената е дълго-коса, плитко-умна. — Въ Соф.: крапоумна.

Жената е голѣм дявол или по-лукава от' дявола.

Жената е дявол, т. е. съблазнител.

Жената е най-скжпа покжщнина.

Жената иска сѣкога сé по нейната да става.

Жената жали за три мжжа и тритѣ отведнаж: един гюнелия, един ганелия, един газебия; един да я храни, други да я люби, трети' да я бие.

Жената й е ягка душата.

Жената му да поище, ще му я даде.

Жената ни се бие, ни се кара, но мѫжа си прикарва.

Жената рай, жената вѣчна мѫка.

Жената се надѣва на плач-а си, а лъжец-а (циганин-а) — на лъжата си.

Жената си давам, коня си недавам.

Жената са понамръщя, ама сé го поглъща.

Жена іѫ блазнят три мѫжа и тритѣ би желала за сѣкога да ги има.

Жени вълкът за овцата.

Жени го да не бѣснѣе.

Жени го да не мърсува.

Жени низ църква, прѫдла в' църква. — Соф.

Жени ли са за (на) шега, той ша носи и рога.

Жени са без любов, ходи без пушка на лов.

Жени сина кога сакаш, а па черка кога можеш.—Соф.

Жени сина кога щеш, а дъщеря когато ѝ искат.

Женина воля мѫжът оголя.

Женината му.

Женитѣ обичат сладкото вино.

Женитѣ са да говорят, а мѫжетѣ да са борят.

Женитѣ ги страх от корило. (Соф). — Корило има двѣ значения: едно според соф. нарѣчие, от корѭ, лъжѫ, гълчѫ, гадѭ и значи **мъмър**, прѣносно **хула**; а друго — село Корилово, тамо дѣто всичката вода от сѣвернитѣ поли на Витоша и от южнитѣ на балкана по Софийското поле се събират въ Искр и дѣто тая рѣка влиза в' Балкана. Тука нѣкога си блудницитѣ от София ги вържяли в' човал и ги хввърляли въ Искър при Корило или Корилово.

Женица — свѣта горица.

Жено, баби много, която ражда тя си знае.

Женска Богородица. — Мѫж който обича с' женитѣ да приказва.

Женски Дойно. Сѫщо.

Женска ли е кръсница ти? — Женска, ама като лѣжяла от тежката болѣст, че й улѣтѣли гѫрдитѣ в' шабáритѣ.

Женска воля не воля и женска воля зла неволя.

Женска сърдня, дор' изсжхне мокра пола, трае.

Женската воля мжжът оголя.

Женски гроб нѣма в' полето.

Женски гроб нѣма нито в' поле, нито в' гора.

Женски гроб на край пжтя се не вижда.

Женски пари, змейски кости.

Женски чехли скжпи стават.

Женский язик от Турска сабья по-остър.

Женско като бжди и да ме пжди, пак го обичам и от него не се отричам.

Женско на ли е, остави го.

Женско сърдце, памучен чорап, растяга се.

Женското е и от прѣд и от зад.

Женското е като бълха, а мжжкото като въшка.

Женското лѣто подир Петров-ден.

Женското лѣто по Петков-ден (тогаз стават повечето зачатия).

Женско чедо, десна ржка. — За селскитѣ моми, които в'сичко помагат на бащитѣ си.

Женхара. — Мжж който задиря женитѣ.

Женхара мжж за пара.

Жерав межди не знае.

Жива диха (душа) **нѣма.**

Жива душа нѣщо.

Жива гжба да е, чедо е. — Соф.

Жива е тъща ти. — Кога неженен дойде в'кжщи и свари домашнитѣ че ще ядхт, или не прѣели още, това му казват прѣди да го поканят.

Жива като сърна.

Жива книга, баче Добре, т. е. умно разумно говори.

Жива книга, бачо Начо, (Старо-Загорска) — т. е. говори на ред, хубаво.

Жива мечка кожата си не дава.

Жива мжка без чаша. Соф.

Живи' бози славят (молят).

Живинка на ли е?

Живо здраво Цонке? — Праздна прикаска.
Живо месо, т. е. сурово.
Живо месо ѣде ли?—Блудодѣйствува ли, че не пости?
Живо с' живо, умрѣло с' умрѣло.
Живитѣ ли да избавиш, умрѣлитѣ ли?
Живитѣ Бога хвалят.
Живот се не искупува.
Живот се с' пари не купува.
Животен човѣк сичко направюва.
Животен човѣк сичко исправя.
Животен свѣт, т. е. до живот, кратковрѣменен.
Животни хора. — Добри хора, хора които живѣжт добрѣ по между си.
Жѝвото чака, умрѣлото не чака.
Животът е кратък, а сладък.
Животът му е като мѣсец, — кога пълен, кога празен.
Животя́т като котката с'кучето.
Жив без мѣсто и мъртав без гроб неостават.
Жив го заровили.
Жив е Господ. — Кога корят нѣкоя.
Жив се посвѣтил.
Жив умрѣл.
Жив човѣк се неопѣва.
Жив човѣк сичко може да направи.
Живѣе като цар (като бей), т. е. богато и спокойно.
Живѣе като бжбрек в'лой.
Живѣе като котката с'кучето.
Живѣе като куче. — Не доялъ, не допил.
Живѣе като цигуларин, (дѣто намѣри там ѣде).
Живѣе като куче под стрѣха.
Живѣе мърцина.
Живѣе на мъртвило.
Живѣй коньо за зелена трѣва.
Живѣй като челѣк, а не като скот.
Живѣй човѣшки, а не цигански (магарешки).
Живѣжт като кучето с' котката.
Живѣжт като снаха и свекърва, т. е. не толкоз добрѣ.
Живѣжт като жена и мжж, т. е. добрѣ живѣжт ако и да се поскарват.

Живѣіжт като скурлета.
Жили пчелата, жили и осата.
Жилитѣ се държят о корена.
Жи́' ми ти Господ.
Жи́' ми Господ', т. е. жив ми...
Жи́' ти Христос, т. е. жив ти...
Жито жар сѣкаш че е.
Жито са меле, брашно не пада.
Жито сѣкаш че го гължб блювнжл.
Жълт като смъртник.
Жълт като восък.
Жълта като смин.
Жълта бъклица.
Жълта коза, жълто яре.
Жълт като керемида в'вода. — Червен (прѣносно).
Жълт като пепон.
Жълт косъм не си е харосън (прокопсан).
Жюмишката пеперудки ниже.
Жюжеле, пужеле, пусти, баби, рогове, на четири бродове. Соф., вмѣсто охлюв, бохлюв и пр.
Жюв е Господ.
Жюмишката минжл мостът.

(Всичко Ж = 202).

З.

За баба ни бабье, ни бабка.
Забавено, незабравено.
Забавя Бог, ама не забравя.
За бадехава и бащин гроб се не пълни (не копае).
За Бога е много, за попа е малко.
За Бога нѣма нѣщо да не може.
За Бога проси, за душа дѣли, на дявола носи.

Забави се, не е вървѣл в'пѫтя.— На право е тръгнѫл.
За без нищо да разваляш нѣщо не е ум.
За без работа работа.
Забил глава. — Паднѫл пиян и заспал.
Забил си кучката, барем я добий.
Забоварил как го кликат. Соф.
За Бог да прости, т. е. за вѣтърът, на празно.
За Бога служба не е загуба.
За Божи' гроб, за в'мо-я джоб.
За Божья правдинка.
Забѝ гага.
Забодѝ (побий) прѫчка, пий вино.
За болник пануда дирих.
Забол кучи' крак (пищов) на пояс.
За бълхата изгаря юрган-я.
Забравено не е намѣрено.
Забрави го що знаеше и учи се що се найде.
Забравил съм и името си (или и деньт си).
Забравѝ ти тоз Велик-ден.
Забравил си името.—Вижи: Забоварил как го...
За брата до море, за либе прѣз море.
Забрадила се като кукумѣвка, т. е. не се забрадила добрѣ.
Забрътвил от аз, че не искарал до буки.
Забъркал се като куче в'воденица.
Забъркал се като куче в'сливи.
За бързи гостье квасник са мѣси.
Забѫшила момата, изказва я полата.
Завалѝ го възнѫк, рѫгнѝ му го в'педей.
Зава́лно говори.
Заваляш ма, ама я ли кобилицата.
Заведено не е като сѫщо.
Заведи го при попа да му чете молитва.— За нѣкого кога показва че не е на умът си.
За Великден вързия за Великден се продае.
За Великден червено яйце.
За Великден яйцата изѣдат ги дѣцата.
Завели са като родилки (лѣхуси).
Завил глава на нѣкадѣ. — Пропаднѫл, изгубил се.

Зави ми се свѣт.
Завил като куче.
Завил парцалетинка станѫл уручлетинка.
Завил се и замаял се.
Завил си кра-я на една страна.
Завил си чалма на главата.
Завист' та е люта болѣст.
Завлѣче мъглитѣ на долѣ.
За вода ходил и вода не пил.
За водата пари не ище, а без пари не иде.
За всичкото цѣр има, ама иска да го знаеш, или **ама сички го не знаіѫт, (сѣки го не знае.)**
Завъди си опашка.
За вълка приказват и вълк-а в' кошарата.
За вълк чекено (броено) нѣма.
Завързал му парцалче.
Завьрши купенът, т. е. искара го сключи го.
За вѣра ще умрѫ.
За вѣра човѣк и да умрѣ, не е злѣ.
За вѣра са биіѫт хората.
За га' (кога) стоиш ёще.

За гѫска-мъска.— Иска за една гѫска колкото за катѫр.
За главата си да завиеш (повиеш). — Тъй се обѫждат, от дѣто сѫ, ония които чуѭт куче да повие, защото казват че ще умре нѣкой, или че то види злината и плаче. Изобщо казват че кучетата виѭт на пустош.
Загледал се като теле у шарена врата.
Заговнил свѣт-а.
Заговѣзни го казваха и сух хлѣб обѣдваха.
За годеника и меденик-а.
За гозде-я (клинец-а) изгубва подковата, а за нея и коня.

За госта два дни сѫ доста.
Заграбва му свръделът.
Загрижил се като вълкът за овцѣтѣ.
Загрижила са попадията че израсла на попа брадата.
За грош, зад кош.
Загубила си булката прѣшлен-а.

Загубила си булката чреслото.

Загубила си буля вретеното, че нѣма с' какво да преде.

Загубѝ пет, спечелѝ двѣ. — Додѣ не дадеш пет не спечеляш шест.

Загуби си Герги булчето; сам булче, там булче — нѣма го. От пѣсен.

Задавил са от лакомия.

За да крече, брада не му прѣче.

Задали му гѫзът. — От зададен.

Зад вратата.

За двѣ жени мѫж станѫл, а нож не похванѫл.

За двѣ пари дроб има.

За двѣ пари е скѫп.

За ден да съм, ама пѣтел да съм.

Задер, задер, моме, прѣз плет моми гони.

Задигай си дрипитѣ.

Задигай си чуковетѣ.

Задигай си парцалитѣ.

Зад кош, за грош.

Заднѝк, заднѝк че в' трапът.

За добра стока мющерии сумма.

За добри гости и два дни сѫ доста.

Задоми го, зароби го.

Зад пръст затулен, цѣл видѣн.

Зад страхът е кярът.

За думанье много, ама нѣма що да се прави.

За думанье много, за пиенье (ѣденье) нищо.

За дъж ли, за вѣтър ли.

За един учен, двама простаци дава, ама кой ги зима.

За един час радост, сто години жалост.

За една бълха цѣл юрган изгаря.

Заекът и спи и гледа.

Заем брашно враща.

Заем се дава да се враща.

Заец-а в' гората, а той ръжен тъкми.

Заец пепер чукаше, — тежко му на главата. Гръцка.

Заец са с' ботуши не стига (не лови, не гони).

Заецът много бърже бѣга, ама хрътката го пак стига.

Заешка топурдия.

Заешко лайно не смърди, не вони.

За жена е скришно което не знае.

За женско въздъхнѫ и издъхнѫ.

За женско чак до Френско.

За здравье запива, за Бог да прости допива.

За зетя и пѣтела носи, а за сина нито кокошката. — Гръцка.

За́зѫбици го хванѫло.

Заизреждал на ред от кѫща в'кѫща като циганка.

Зайко пепер кълцаше, тежко на главата му.

Зайчье лайно, ни смърди ни вони.

Зайчи лайна три годишни.

За какви спири съм жив.

Закал, кокал по глава те хлопал. — Тъй отговарят дѣцата кога им кажѫт закълни се.

Закал, кокал зад вратата хлопал. — Кога кажѫт нѣкому закълни се.

Закаса́л я. — Сбъркал си работата.

За какво ли се е допилѣл.

Закача се за качамак.

Закачи му една глава чеснов лук да не урочасва.

Закачил се като кука, не се откача.

Закиснѫл вѫтрѣ не излиза. — За човѣк в'механата.

Закла ме по за́колът. — Стори ми зло там дѣто прилягаше.

Заклела се земя на рай, сѣко скришно да се знай.

Заключи́ вратата да спиш по рахат.

Заковал си патерицата. — Помогнѫл си нѣщо.

За кого пачи' крак.

Закон баба поваля.

Закон булка заваля, обичай я загаля.

Закон дупка пробива.

Закон пѣш ли ходи за кон? — Каламбур.

За кюсето за брадата бербери колкото искаш.

Закълни се в'тоз зюмбюл. — От прикаска за кадията.

Закълни са де.

Закълни са. — Закал, кокал по глава ма хлопал.

Закървавил очи като касапин.

Закършил му го. — Соф.

Залепен като муха в' мед.
Залепил са като лепка, не се отлепя.
Залепил са като пчела на мед.
Залепнжл са за него като репей.
За либе за доброто и обичката от ухото.
Залита й колесникът.
Залита му колесникът.
За лицемѣрлик сáмо го има. — Казва се за тоя който обича да са подмазва прѣд другитѣ.
Заловил го доброзжбата.
Заловило се като куче.
Заловиха по любов, искараха на кавга.
Заложил се като бабье на бързей.
За лоша мома кажи добра дума (а за добра, що ти е драго).
За луди-я сѣкой ден празддник.
За лудийт ката ден Великден.
За́лудо го има, кога не знае как да живѣе.
За́лудо е трудът ти.
За́лудо се човѣк чува, кога Бог го не чува.
За́лудо се трудиш.
За́лудо труд, кога нѣма ред. — Самок.
За́лудо ходи́, за́лудо не сѣди́ (не стой). — Соф.
За малка работа голѣма срамота.
За малко да се сждиш, по много яд (грѣх) да завждиш.
Замахни на куче, поп ще удариш.
Замахни, та го цапни.
Замая ми са главата.
Замéте са. — Отиде си.
Замириса ми на барут.
За Мирча вила нѣма.
Замислил са като Ерменец кой е бил тъща си.
Замислил са като лисица в' казан.
Замислил са като мисирче (пуйче) на слънце.
Замислил са като магаре на праздна ясла.
Замислил са като свиня на пъртина.
Замислил са като свиня за Колада.
За многая лѣта.
За много години.

Замогнѫха го мощитѣ.

За мое сребро, за твое ребро.

За молбеника вратата не затварят.

За мо-я хатър, за тво-я кахѫр. — От пѣсен.

Замрызнѫло, т. е. нѣщо нѣма да го бѫде: замрызнѫло му вричаньето.

Замръкнѫл му умът.

Замръкнѫл, та не осъвнѫл.

Замърви глава в' пепел'та.

Занареждал като врачка.

Занаят, канаят. — Занаятът го храни, не го оставя гладен.

За неволя с'мѫжа, кога госта нѣма, и
За неволя с'госта, кога мѫжа нѣма.

За нищелки, т. е. за нищо.

За нѣманье срама нѣма.

За оцетник. — За нищо нѣщо.

За очи да плачеш.

За ох пари са дават.

Запалѝ му свѣщ, че му дай яйце да бѣли.

Западнѫл му конецът.

Запалѝ на дявола свѣщ, да ти напакости по-много.

Запалѝ на дявола свѣщ, да та сполѣти каквото не щеш.

Запалѝ, снахо, пещ'та да опечем агнето дѣто ще го донесѫт.

Запáли си свѣщитѣ на дупето.

За пара да е, като я нѣма (не ми трѣбва) нафиле е.

За пара засвиря, за пет не млъква.

За пара мъртвец, за десет свѣщ.

За пара оцек', за пара косак', едно цѣло ѣгенье. Дрѣн.

За пара работа, за десет зарар.

За пара скѫпо.

За пара сичко става.

За пари и баща си продава.

За пет пари ракия, за три гроша чалгия. — Соф.

Запива за здравье, допива за Бог да прости.

Запикал очи като бѣсна свиня.

Запикал си очитѣ.

Запира са като прах на тѫпан.

Запира са колкото водата в'язът.
Запиши го на камината.
Запиши го на ледът.
Запиши го на снѣгът.

Запиши го на умът си.
Запиши ма на баджата.
Заплел гайтан-я на опаки.
Заплея концитѣ.
Заплел са като пѣтел в'калчища.
Заплете са като пиле в'кочина.
За по-вече, по-далече.
Запо'ѣдай, не се уѣдай.
Заповѣдай, куме, и от бобът.
Запознали го и кжситѣ кучета.
За полвин ага прикаска ли става?
За полвин поп цѣл кравай.
За почет глава се облага.
За права Бога.
Заприличал на живѣте.
За пръдня грош, за дрисня два.
Запрѣгризва като магарица.
Запусти му крайт.

Запусти́ му ралото. — Значи: 1) зе му воловетѣ за борч, кога се отнася за чорбаджия; 2) уби го, кога се отнася за Турчин.

Запусти́ му хомот-я.

За пжтника добрѣ е, за овчеря нехела. — Тъй казала бабата като я питали за врѣмето пжтницитѣ които били насѣдали около огъньтъ и нѣмало мѣсто за овчеря да иде да се понагрѣе.

Зарад босилек-о поливат и щир-а.
Зарадвал са до уши.
Зарадва му се като крава на мъртво теле.
За разбрани-я, комар да му брънчи, е доста; за неразбрани-я и тжпан да му бие е малок, или не соса.
Заран леща, вечер мерджумек.
Заран'та господар, вечер'та говедар.

Зарар става по кжр-а, а в'кжщи му'й кахжр-а.

Заревал като бик.

Зарекла са баба Неда да не пие вино; заселила са в'зевникът[1]).

Зарекла са свиня да не ѣде лайна; прѣскочила плет, изѣла пет.

Зарекла са свиня от купе́н.

Зарекло са куче да не глождe кокал.

Зарекъл са да не пие вода.

Зарекъл са от Петък до Сжббота.

Зарекъл са поп да не рѣже голѣми порѣзаници.

Заровенитѣ вжглища повече парят.

Заровенитѣ вжглища много горѣщо държят пепея-а.

Заровил са като свиня в'лайна.

Заровнико н'едни'.

Заровницитѣ без пари женят.

Заровницитѣ и тѣх ги ровят.

Заровничето не пукнж. — Клетва.

Заровницитѣ подир попа вървят.

За́ржки по́ржки да дойдеш.

Заржчайте на форунджията и хлѣб да му не дава.

За Света Богородица, за мойта породица.

Засвирил Грую на ржт на бърдо. — От пѣсен.

За своя душа сърдце се слуша.

За се́ Бога това имам.

За селскитѣ кози са грижи, т. е. за работи които го неинтересуват.

Засилй са, плюй си на ржцѣтѣ.

За сиромаситѣ Господ държи свѣт-а.

За слѣпитѣ продавачи има и слѣпи куповачи.

Засмѣ са като циганин на готови пари.

Засмѣ са Марта, показали сж й нѣкой млад.

---

[1]) Зевник — злоупотрѣбително от зимник, и-то на е и м-то на в. Така и съвнува намѣсто съмнува, Софийски — съминя се. Въ Търновско викат 'зимник' и трудно е да се разбере 'зимник' ли е от зима, зимнина или от 'земник', защото е от земя и в'земята. Послѣднето се вижда по-право като сравним с'изба.

За смърт Господ не се моли, тя сама си иде. — За онѣз които кажжт: кога ще умрж да се отървж.

Засмѣл са до уши.

Заспал го правил баща му.

Заспал Михо на припек.

Заспала, засънувала. — От пѣсен.

Заспала Света Недѣля на Света Петка на скута. — От пѣсен.

Заспала свиня в' кочина.

Засра си пжт-я, т. е. прѣднината.

Засрал си лицето.

Засрал си сурат-я.

Засрало си очитѣ.

За срам глава гине.

За старини потуряй на страни.

Засукал мустаки като рак.

За сухото и суровото изгаря.

За сѣме стара краставица.

За сѣка болка Господ дал и билка.

Засжска като пепелянка змия.

За таквиз си дигнж Господ берекет-я.

За твое здравье, за моя болѣст.

Затвор длъг не плаща.

За твоя душа, за моя гуша.

За тегло сми създадени.

За тиквеник става.

Затлъстѣла кокошка яйца не носи.

За това що са е минжло Евреинът една пара не дава.

За това си крив, защото си жив.

За тогоз не щж, за оногоз не щж, най-подир теб не щжт. — За мома кога не аресва момцитѣ.

За толкоз и попадия шавнува.

За три дни в' Габрово.

За туй и Господ знае.

За туй ли съм млад зелен, за тжз дърта кошница? — От пѣсен.

За туй мечката нѣма опашка. — Кога стават неправди върху нѣкого. (Влашка).

За туй са насочи като оса в' очи.

За туй те тебе бият я.
Затулил са зад кокалът.
Затуля са зад пръстът си.
Затуля слънцето с' рѣшето.
Затънжт ли ти колата, не чакай Крали Марка да ти ги извади.
Захапа си уснитѣ.
За хатър-а на вола ближи вълк-а хомот-я.
За хатър се цирей неразваля.
Захванж ме като зъл дух.
Захванжл от аз, че не искарал до буки.
Захванжта работа прѣполвена (свършена) са брои.
Захваща за здравье, искарва за Бог да прости.
Захваща на прѣсѣклица. — Кога дѣте си пѣе уж и пѣсен'та му се прѣсича на плач (дъждът се прѣсича на снѣг).
Захилил се като варена пача.
За хиляда сладко, за пара горчиво.
За хилядо гозба, за пара (докато) говна.
За хилядо гозба, за пара пипер.
Заходя й колесник-а. — Отбива се от пжтя.
За хората (чуждитѣ) сопол, за мене е сокол.
За хубавото се дават пари, а не за лошото.
За хубост баба не боли.
За хубост ли да те гледам?
За хубост са не плаче.
За хумник ще та държж тук.
За цѣр да го ѣдеш (пиеш).
Зачервил очи като върколак.
Зачервил са като рак.
Зачервил са като панджар.
Зачервил са като Балдевски просяк. [1])
Зачервил са като вапирин.
Зачервил са рак-а от добро.
За чий ми си бѣс.
За чии ми си спири.
Зачудил се, сѣкаш че видѣл голо птиче.

---

[1]) Балдево, Пловдивско село от дѣто излизат много просяци.

За чуждитѣ за доброто, строшиха ми реброто.

За чуждо добро отиде моето ребро.

За чуждото изгуби своето.

За шейсет пари кокошка, за три гроша алдамач.

За шест мѣсеца като си непродаде́ пушката, той ще удържи. — За ерген кога са ожени.

Защо бабата дѣто ти е отрѣзала пѫп-а, не ти е отрѣзала главата?

Защо? — За чисто брашно.

Защо? — Защото да питаш ти, пък аз да ти не кажѫ.

Защо ми сѫ желтици, ако ще ми врат-а скѫсат.

Защо ми е злат лиен, ако щѫ плюѭ кръв в' него.

Защо го хранѭ като не му чуѭ гласът. — Тъй казват нѣкои кога прѫднѫт.

Защо да го жалѭ, нема́ го е майка ми родила?

Защо да го жалѭ, нема́ ми е женин брат?

Защо да слушам хората кога и аз имам ум.

Защо да ѣм попарник, дордѣ ми е зелник.

Защо да ѣм сврака, кога имам кокошка.

Защо дойде? За хума ли? (Да та хумѭ ли?).

Защо дойде Иване? — А че дойдох.

Защо знае дявол-а по много? — Защото е по-стар.

Защо ли не си налягаш парцалитѣ.

Защо ми си на воля, 'га те нѣмам в' неволя. — Тъй казват женитѣ на мѫжьето си кога послѣднитѣ немарят за домашнитѣ нужди.

Защо ми си, кога за зло ми си.

Защо му е брадата, 'га го нѣма в' главата.

Защо носиш тоз кучи' крак? — За зор. — Ам' чи от туй по голѣм зор има ли? — Виж: Защо ти е пушката...

За́що, по́-що, свърши тая работа.

Защо са бъркаш там дѣто не ти е работа.

Защо си го зел? — Незнаях че е твое. — А не знаеше ли че не е твое?

Защо си са допилѣл, нѣмаш ли нѣйдѣ мѣсто дѣ да са свреш?

Защо сѫска той на светого Вълча?

Защо ти е, бабо, дупце харвало? – От подавки, синко.

Защо ти е брадата, кога нѣмаш мозък в' главата.

Защо ти е главата, кога е праздна.

Защо ти е пушката? — За нужда. — Че от тжз нужда по голѣма има ли?

Защо ти е тоз ваджия (тая пущина)? — За зор врѣме. — От туй по-зор има ли?

Защо ти сж мокри гащитѣ? — Защото ми сж меки очитѣ.

Защото е пикал срѣщу слънце.

Заю-баю, не хубаво име, дръжте да го изѣдем. — От прикаска.

За юнака има, за коня му нѣма. — Отговор на питанието „има ли конак за юнак“ и показва че сж готови да приемжт госта, но за коня му храна нѣма.

За ѣденье бърза му лъжицата, за работа мудна му е ржчицата.

За ѣденье кошове колко има готови!

Заѣли са като кучета.

Зван дому не сжди.

Звърчи като муха в' праздно гърне.

Здрав да е.

Здрав болѣн не вѣрва.

Здрав като кошница.

Здрав като кочан.

Здрав като камък.

Здрав човѣк всичко може.

Здравийт е най-богат.

Здрави ли сте, гнили яйца?

Здравитѣ са не питат, слагай им.

Здравица ви вази, да пиѭ ази.

Здравица ти Иване, ако за теб остане.

Здравье и живот.

Здравье, живот и хубаво врѣме никога не умръзват.

Здравье та убило в' главата. — В' отговор на „на здравье“ кога нѣкой дигне да пие вино.

Здравьето е най-голѣм имот.

Здравьето е най-голѣмото богатство.

Здравьето е най-хубавото (скжпото) нѣщо на свѣт-а.

Зела го мѫтната.

Зел дѣ зел, не питай.— От пѣсен.

Зел му и шапката от главата.

Зел си дърмитѣ, т. е. хванѫл гората. — Дърма е стара дума еднокоренна с' δρόμος.

Зелен вѣнец на келява глава.

Зелен гущер. — Турчин.

Зелен здравец на планина, — из ладанкитѣ.

Зелен откѫснѫт.

Зелена кръв— червена трѣва.

Зеленитѣ (Турцитѣ) с' памук бръснѫт челѣка.

Зели го на око.

Зели го под крак, т. е. зели му прѣднината.

Зели му почката (дирята).

Зе ли си дарата колко струваш?

Зе ли си пет' тѣх пари?

Зело си хлѣбът в'рѫцѣтѣ.

Зело си табихет ёще кога се родило.

Земай си дърмитѣ. — Виж: Зел си дърмитѣ.

Земи вила, та расправяй.

Земи два камъка, че си бий главата.

Земи кьорчо тояга, че я носи дома. — Соф.

Земи ми и ризата от гърбът.

Земи ми каламар-о, че удри по довар-о.

Земи на заем и върни, да ти са отворени вратата за други пѫт.

Земи от бакалина, дай на фурнаджията. — От прикаска.

Земи си грошът.

Земи си намаз-а, дай ми калевритѣ.

Земи този и пак проси.

Земи я бре, Иване, добра е дѣвойката.

Земни ма когато ма намѣриш, да ма имаш когато ти потрѣбам.

Земни ми каквото ще ми земеш.

Земѣте сички по цѣло, а мен дайте по полвинка.

Земя му кости измѣтала. — Трън.

Земята е на рѣшето. — Когато нѣкои тръгват по срѣдъ нощ да си отидѫт дома от гостье, дават им да си носят хлѣбец,

защото земята била на рѣшето т. е. опасно било по това врѣме от сладки и медени да ся ходи.

Земя тъпчи по земята. — За човѣка.

Земята да го неприеме. — Клетва.

Земята мъст не гони.

Земята твърда, небето високо. — В'неволя се казва.

Зенгинин-а искарува колата си въз баир-я, сиромах-а неможе.

Зенгинитѣ кога имъ дойде кеф-а, сиромаситѣ кога им се падне.

Зер тъй я, кой пръднѫ, кой зе грошът.

Зе си мъглитѣ на горѣ.

Зе си дърмитѣ. — Уфейка.

Зет като мед, син като пелин.

Зет като лед, син като млин.

Зет са храни с'пържени яйца.

Зет син не става, нито снаха — дъщеря.

Зех си белата на главата.

Зехир да бѣ испиваше го човѣк. — При понуди за нѣщо, особенно за вино.

Зехир да е, ще го испиеш.

Зид уши има, а плет очи има.

Зида и раззида.

Зима вълку за причина.

Зима гизда не гледа.

Зимай жена отъ сой, а куче от копаня, т. е. овчарско.

Зимата прави богатитѣ хамали, а сиромаситѣ чапкѫни.

Зимен Никола, коньт у кола.

Зимна яребичка, лѣтна куковичка.

Зимно слънце и женско сърде не сѫ да ги вѣрваш.

Зимно врѣме болеритѣ сѫ хамали, а сиромаситѣ — търговци.

Зимно врѣме като малко дѣте: сега плаче, сега се смѣе, сега вали, сега слънце грѣе.

Зимѣ без аба, лѣтѣ без торба не ходи.

Зимѣ не се гледа коя дреха е по хубава, но коя по топли.

Зинѫли връз него ще да го изѣдѫт (жив).

Зияде стока очи не вади.

Зла година злѣ прѣминѫ

Зла година за роднина плаче, а неволя за приетел.

Зла година се минува, зъл комшия се не менѣва.

Зла жена бива от добръ мѫж.

Зла жена и от море по зла, а добрата е рай Божи'.

Зла жена ѣде повече от зла зъмья.

Зла кучка стадо пази (чува).

Зла пасмина кога пойде, она сама не иде. — Соф.

Злата́ кака под корито, — казват когато искат да покажѫт че по-малката мома (подѣвката) е по-хубава. Изражението е заето от прикаската Пепелешка, но там корито е сѫщо корито, а тука корито дава да се разбере че момата е малка и има кака.

Златен ключ желѣзни врата отваря. — Паритѣ всичко правят.

Златото в' гърнило, а приятел в' неволя.

Златото го огънът прѣфиня (прѣчистя), а човѣка — теглилото.

Златото го ръжда не ѣде.

Зло брашно е внесъл.

Зло го убило.

Зло голѣмо.

Зло, добро, мое е.

Зло да те забо́вари — Употрѣбява се кога искат да кажѫт че забравили нѣкого в' даден случай.

Зло за зло не вращай.

Зло за зло, а сливи за брашно.

Зло и лошо двѣ злини сѫ.

Зло и опако.

Зло куче нито кокалът гризе (ѣде), нито го дава на друго.

Зло куче, зъл дух.

Зло куче бачия държи. — Соф.

Зло нѣма, добро — да́ че Господ.

Зло му са напѣло.

Зло с' колата, а добро нито с' вѣзната.

Зло са скоро чува.

Злото е по-старо от свѣт-а.

Злото добро не докарва.

Злото лесно (скоро) дохожда, а мжчно (полека) си отхожда.

Злото лесно става.

Злото се чува по-далече от доброто.

Злото зло го не хваща.

Злѣ приготвена.

Злѣ сѣдни́, та прѫдни́, че хората криви.

Змийче да е, от сърдце да е.

Змии и гущери бълва.

Змия грамадница. — Жена която не живѣе с' хората.

Змия да те изѣде. — Клетва.

Змия да ме ухапе, ще се отрови от мене.

Змия да съм родила, него да не съм раждала.

Змия е и жива студена, и мъртва студена.

Змия му се свила в' кесията.— Казва се за скжперник.

Змията додѣ не погълне друга змия, змѣй не става.

Змията и малечка са не милва.

Змията казва ли си нозѣтѣ.

Змията като я заболи глава, излѣзва на пжт-я да я цѣрят.

Змията се вие на сам на там и пак в'дупката си направо влѣзва.

Змията са криви додѣ дойде на дупката си.

Змията се не милва.

Змията си неизважда нозѣтѣ да знае че ще я присѣкжт.

Змията умира и у трѣвата се държи, т. е. хапи я.

Змията я за опашката не изваждат от дупката.

Змия усойница.—Люта, лоша жена.

Знае Аврам дѣ копае корени.

Знае Господ кому какво дава.

Знае Господ бакалина и фурнаджията.

Знае Господ чие масло гори в'кандилото.

Знае Господ кой прѣби на козата рогата.

Знае го изуст.

Знае да кове и да духа.

Знае да свири и да играе.

Знае до круши.

Знае Колю дѣ зимуват рацитѣ.

Знае като поп.
Знае ли циганка да ходи плетена.
Знае лисицата какъв огън прѣскача.
Знае ли куче за мир, казала лисицата.
Знае на парата каймет-я.
Знае свиня кладенчева вода.
Знае свѣтът като пет' тѣх си пръстье.
Знаете ли какво чудо станѫло? — Кадията са потурчил. — Хахам башията станѫл чифутин, казват нѣкои.

Знае ти циганин извара ли е за попара, или попара за извара.
Знае че е парата сребърна.
Знае що е цар-я вечерял.
Знае що има и в' зѫбитѣ ми.
Знай враната дѣ' й бáрата.
Знай котката кое месо е изѣла.
Знай ли свиня за по-добро?
Знай ли свиня що е диня?
Знай сé едно, като глухийт тѫпан-а.
Знам аз дѣ ме отрепва обувката.
Знам аз с' кой крак хромiѫ (куцам).
Знам го като Отче наш.
Знам го като по вода.
Знам доброто, дай среброто.
Знам дѣ са мѫтят дяволитѣ, ама не ми струва.
Знам ли аз, пари малко, мѫж голѣм.
Знам ли доброто защо е?
Знам ти добр'утрото защо е.

Знаш ли ти кой съм аз? — На слѣпийт чичо, на кьоравийт вуйчо.
Знаiѫ дѣ го боли, ама не могѫ да му помогнѫ.
Знáiѫ и аз, знай и той защо ѣде бой.
Знаiѫ му и зѫбитѣ.
Зорлан (силом) земаш на човѣка, ама зорлан неможʼму дá.
Зрѣлата круша сама пада.
Зъл бирник продава на челѣка един-а вол, а добри-я и двата.

Зъл като куче.
Зъл комшия, зло голѣмо.
Зъмьята са не милва.
Зъмче са в'пазва не туря.
Зърно по зърно — сарай, или камьк по камък сарай.
Зѣй като гѫзът му. — Кога нѣкой остави вратата отворена.
Зяпа като гладна врана.
Зяпа дано му паднѫт печени врабчета от горѣ.
Зѫбато слънце не грѣе, истива.
Зѫб го боли та куца.
Зѫб го боли та криви.
Зѫб го боли, с' крак куца.
Зѫбест, — който може добрѣ да се брани с' думи.
Зѫбесто куче.
Зѫби има, хлѣб нѣма.
Зѫби се като куче.
Зѫбитѣ му дрънкат като кош орѣхи. — От пѣсен.
Зѫбът си не обѣли да продума нѣщо.

(Всичко 3 = 600).

И.

И агнето здраво и вълкът сит.
И аз, ама и той.
И аз да не видіѫ, ама и за тѣх да нѣма.
И аз калпак носіѫ.
И аз могѫ и кон ми може, ама Господ кога не поможе.
И аз поп като ситѣ попое.
И аз съм на гроб камък.
И аз съм от гроб камък.
И аз съм от тѫз глава четенка.
И аз, че ако щеш и други. — От гръцки.
И ач, догру ач, ама на върх-а малко кривичко.
И баба знае да шери зелника, ама й нѣма шерилката.
И баба знае да шери зелника, ама ако има шерилка.

И бабата се прѣхвърли на дѣда брада да пърли.
И баща му и майка му.
И баща си продава (за пари).
И баща си не питам.
И без пари да ми го дава, пак го не зимам.
И без пѣтля съмнува.
И без тебе си свърших работата.
И биволицата е черна, ама дава сладко (бѣло) млѣко.
И Богу па е многу.
И Бончово лозье и то хесап има.
И братья се карат и пак си са братья.
И бучка сиренце от горе ще му даджт.
И бълхата злъчка има.
Иван Главан, хлоп тиган, пръсни глава о таван.
Иван гаван, хлоп тиган, търси мишки по таван.
Иван на войска, Иваница новини расказва.
Ивановото лозье — лозье, ами мойт корем не може.
Ивер от клада далек не пада.
И вода не му дават да пие.
И воловетѣ си продадох и пак сѐ волове карам.
И вол може и кон' може, ама кога Господ не поможе?
И врабчето се пери (чирика) на котката.
И врабчето се поминува, ама от кжлкитѣ си личи.
И в'бъчвата да влѣзе, сух ще излѣзе.
И в'гроб-а ще ми горят дъскитѣ за него.
И в'хамбар-я да влѣзеш, с'мѣра да зимаш.
И в'хамбар-я с'мѣра се сипва.
И вълкът е крив че изѣл овцата, ама и овцата що ще срѣщу вълка?
И върбата е дърво.
И върла бистра ракия.
Игла да загубиш, ще я намѣриш, — тъй е растрѣбено.
Иглица кметица, хурчица болѣрчица, а я̀ кучка не знаяла. Соф. — Прикаска.
И глупавийт намѣстѣ сполучва.
И глухий цар го е чул.
И гола жена без нея не ходи.
И гора и вода болюва.
И горocchiата за майстора плаче.

И Господ знае това.
Игра гърне не пълни.
Играе на сѣй-сѣй рѣпа. — Върши безполезни работи.
Играе на вжжье.
Играе на жумитарка. — Не гледа що прави.
Играе си като котката с' мишката.
Играчка плачка.
Играіжт мишкитѣ, че нѣма котката.
Играіжт на слѣпа кобила.
И гжз-а си да раздереш, нѣма да го бжде.
И да бѣгаш, на пжтя ори, сѣй.
И да бѣгаш, на пжтя ори (ако щеш да не мреш от глад).
И да видиш, да не вѣрваш.
И да ги намѣриш, пак ги чети. — За пари.
И да кряка, тя й за челѣка.
И да ме побиіжт, нѣма да ме прибиіжт.
И да са ожениш и да са не ожениш, ще станеш пишман.
И да ѣдеш и да не ѣдеш, ще го ѣдеш.
Идваньето от вас, отиваньето от нас.
И двата му крака в' гроб-а.
И двѣтѣ ми ржцѣ под камък.
Иде белята, отваряй вратата.
Иде врѣме, носи брѣме.
Иде като от горката.
Иде ми да пукнж (от яд).
Иде му и кра-я кждѣ иде.
Иде му отржки.
Иде олелия и писък.
Иде олелия, иде чудо.
Иде с' колата, отнема се (разнема са) с' иглата.
И джурюл-я в' лъжичник-а.
Идѝ без трага.
Идѝ берѝ коприва, Лазаре.
Иди в' пръждомитѣ.
Иди-дойди.
Иди, дойди, либе ле, ела довечера. — От пѣсен.
Иди, дойдѝ, либе ле, ела до там; има много, избери си какво щеш.
Иди лаянье, иди чудо.

Идѝ, манго, за дърва. — Да поспим овчарко че зимà.

Иди му свирѝ ти нему с' бъзова пищялка.

Иди му свири с' габрòва пищидялка.

Идѝ на Нéврат.

Иди на залханата и си избери друга (глава).

Иди, Пенчо, за дърва. — Ако спрегнеш воловетѣ и ма качиш на колата, да идѫ.

Иди, прийди.

Иди пòврага.

Иди по-на горнята врата.

Иди от паритѣ хаир виж — и ти от стоката.

Иди си поудѣлай устата, че тогаз ела да расправяш за тѫз работа.

Иди си искай паритѣ от даскала си (от майстора си) който та е учил.

Иди си със здравье.

Иди си сбогом.

Иди у сиромаха, та са напий и наѣж. Иди у зенгинина та са н.... и бѣж.

Иди чудо, иди присламчанье.

И добр'утро му се неговори.

Идох на Кривинá, ядох лобут на правинá.

И дуварът уши има.

И думай, и за послѣ мисли.

Идѫт от свадба, растреперали се от глад!

И дявола продава (подковава). — За много хитър човѣк.

И дявола да вѣрвам, теб не могѫ да повѣрвам.

И дявола надхитря.

И жена му да поищят и жена си ще им подложи.

И жената да е кокона и просѣник да нѣма.

И живи и умрѣли в'една литургия.

И за Бога пак е млого.

И за кучето питат от какъв е сой (род).

Избедесалѝ ми дѣтето.

Избедесалѝ свѣтът.

Изби куката. — Побѣгнѫ.

Избирала, примирала.

Избиколи ако щеш, по-скоро да стигнеш.
Избира като мечката гнили круши.
Изблѣщил очи.
Избѣлѣ вжжьето му. — Работата му стана явна.
Извадена кожа.
Извади го да покашлям, тури го да ми държи кръста.
Извади го да видіж.
Извади го из умът си.
Извади го от ум.
Извади го, пжхни го, на върх-а му капчица. — Гревдей, чеп.
Извади змията от дупката ѝ.
Извади кестенитѣ из огън-я.
Извади ми ти едното око, да ти извадіж аз и двѣтѣ.
Извади на кьоравитѣ очитѣ.
Извади сабя раждива, посѣчи (уплаши) баба прѫдлива (страшлива).
Извади му очитѣ.
Извадил си ризата като черешерин.
Изважда го като косъм от масло, да не заличи.
Изважда си хлѣб-а.
Изво́дя ми са кукор-а (майната).
Извън хорото пѣсни много.
Извѣтрѣл му умът.
Извѣян челѣк.
Изгала́ти ми чедото.
Изгаснжхми от смѣх.
Изгладнѣл като пушка.
Изгладнѣло, че после пѣло.
Изгледах го от главата до краката.
Изгледах го от петитѣ до върх-а.
Изгледаха ми се очитѣ (да гледам).
Изгледва като бита мечка.
Изгледва мечешки.
Изгодно е да се неразбира.
Изгори едного, та посипи другиго.
Изгори Павля, та посипи Петра.

Изгори ма! — Тебе не изгори ами мене, че двѣ (чеши ракия) **станжха.**

Изгорѣ ти каук-а агачо,—ону да билирим булка.

Изгубеното врѣме никога са не враща.

Изгубеното са не враща.

Изгубил ума и дума.

Изгуби и яйцата и кошницата.

Изгубил си Великденик-а.

Изгубил си мускйтѣ. — Казва се на налудничавитѣ и извѣянитѣ.

Издадох си и слюмката от гърлото.

Издадох си и кал'та под нехтьетѣ.

Издува ма. — Страх ме е.

Из едно гърло два гласа. От пѣсен.

И извади риби ржнгага (рнг),—един поп незнаял да смѣта колко е 153 по черковно и го прочел 'ржнгага'.

Излеврил са като Ялаварско.

Излежавай се млад, да мреш на старост от глад.

Излиза ли са на глава с'него.

Излиза на глава.

И зло да е, мое е.

Излупи са пате, ходе на рѣката; опопи са поп, ходе на мех'ната.

Излъгал го, та го запилѣл.

Излъжи го двама да го дѣлим. (Алдат чоджуу. (Тур.)

Излъгах хлѣба. — Казват кога са канят прѣд ѣденье да правят нѣщо или да идят на нѣкадѣ, а като се наѣджт, лѣгат да спят.

Излѣзал чист като помия.

Излѣзал й касмет-я.

Излѣзал на блага пара.

Излѣзат ли дрѣнкитѣ, ще са става ранина.

Излѣзла като въшка на чело.

Излѣзло му име.

Излѣзло му лошо име.

Излѣло се като лед. — За посѣяно нѣщо кога изникне.

Излѣл си мурафет-я.

Изминж бѣлото, че останж черното.

И змия с'голи ржцѣ се не лови.

И змията си крие краката.
И змията червата си не ѣде.
Измлъзва са като гулеш (риба).
Измлъзнѫ са като косъм из масло.
Измѣнява са като прѣз Марта врѣмето.
Измѣрвам ти челото.
Измѣрил го от главата до краката.
Измѣтнѫ се като букова дъска.
Измѫкнѫ го като косъм от масло.
Измѫкнѫ са като пъзня из гащи.
Измѫк, примѫк.
Изнемогоста колѣна моя от плбска, измѣни се плот моя Елена ради. — Пародия на Давида.
Изнича като мишка из трици.
Изпръщѣла рѣпа.
Из пѫк-я из пѫк-я, че чак на клагенц-а. — Дрѣновска.
Изринѫл са като брус.
Изрѣзъл нос, сал да мигне.—Готов смъртник.
Из селото фърка, на нивата мърка.
Из слама кале не стая.
Изсушили му царвулитѣ. — Убили го.
Изсушили му опинцитѣ.
Изуй се и влѣз.— Всичко е готово.
Из уст в'уст, из уш в'уш.
Изфръкнѫ птичето от гнѣздбто.
Изшукнѫ ми из умът.
Изщукнѫ ми млѣкото.
Изѣдай си коматьето, да та не завали циганинът.
Изѣде ма, да го изѣдѫт червеи.
Изѣдено, испито нѣмами.
Изѣдоха му главата.
Изѣла го липсата.
Изѣли мишкитѣ желѣзото.
Изѣли сичко като скакалци.
Изѣл си касмет-я.
Изѣл си коньт кирията.
Изѣл си майната.
Изѣл си умът.

Изѣл си хлѣбът.

Изѣш си кжшейчето да та не завали циганчето.

Изялови са зимата. — Казва се кога падне снѣг прѣди Димитров-ден.

И калугерщината не е леко.

Ики оджу бок, на срѣдата говна.

И коза брада носи.

И козата на софрата.

И кола бела, и волове бела.—Соф.

И кокошката кога снесе кудкудече.

И комар-я сърдце има.

И кон' може и юнак може, ами Господ не поможе.

И косъмът цѣпи.

И котката на меко спи.

И крън да плюеш, дрѣнки сът ѣл казвай.

И кумица пуща водица.

И к... душа има.

И курва курвуе и отвѣт да е.—Явний прѣстжпник и той се оправдава.

И куче и човѣк, или **и псе и челѣк.**

И куче да земеш, от сой гледай.

И кучето обича сайби-я си.

И кучетата не го ѣджт.

И кучето за храна та варди.

И кжситѣ кучета го запознали.

Или играйте хубаво, или бийвамъ нѣкого.

Или на двамата кон' или на едного ржжен.

Или на двамата жена, или на едного злина.

Или са млад жени, или са млад покалугери.

Илик, саалжк, чест бозаалжк, мир и берекет, с'гжз-а напрѣд.

Или си купи халяти, или напустни занаята.

Или стой твърдо, или бѣгай по бърдо.

И лошата нива даде жито. — Кога не си се надѣял от нѣкого добро.

И луд бѣга от тамиян.

И луди-я бѣга от пиени-я.

Има баба грижа за дѣда ти Бижа.

Има бръмбалчета в'главата му.

13*

Има в'него козье мѣсо.

Има вълк-а заварен, а пак къся злонамѣрен.

Има господарю господар, и господарката друг господар. — Дупн.

Има Господ грижа и за дѣда Бижа.

Има Господ грижа и за Радина гѫз, — т. е. кога ще се ожени Рада.

Има да го боли нѣщо под опашката. — Тур.: Койрук аджиязлѫгѫ вар.

Има да го ѣде.

Има да дава за дъски пари.

Има да плаща на Михаля (за дъски пари).

Има да даваш, — казват когато се закачи дрехата о нѣщо.

Има за дума, нѣма за ума.

Има за пет пари ум, ще ми става кум.

Има и у брадвата, има и у топоришката.

Има и у сѣкирата, има и у дръжката.

Има и от пиле (птиче) млѣко.

Имай благословия от баща и майка, върви в' планината и недѣй ся вайка.

Имай горен Господ, ама търси и долен.

Има какво да се дума, нѣма какво да се ѣде.

Има какво да са дума, нѣма какво да са хрума.

Има какво да са дума, ама дѣ тогаз ума.

Има кой да вреви, нѣма кой да слуша.

Има колкото по яйцето вълна.

Има кяр, търчи момче с'плоската. — За Габровци.

И магарето да ухапе кучето, пак трѣба да се сѫди магарето що го е ухапало, а не кучето що не е бѣгало.

Имала майка напрѣд кого да бѣга. — Соф.

Имала го, наимала му се.

Имала глава да тегли.

Има ли Бугарин инсаф. — Соф.

Има ли конак за юнак.— От пѣсен.

Има ли? — Дръж не пускай.

Има ли-за прѣд кума (нѣщо)?

Има ли комат', кучета млого.

Имами си и поп, имами си и светена вода.

Имам мжж малко лъж, бжх не хваща, с'врѣме не плаща.

Имамъ на лжкът си двѣ тетеви.

Имам 40 ми-хи-хи (кобили) **полвината за мене, полвината за тебе.** — Туй чел попът в' евангелието като не знаял друго да чете.

Има на 40 лазарника.

Иманье се рови, но в'гроб се не заравя (туря).

Има пари, христос воскресе; нѣма пари, смертию смерт.

Има риба работа.

Има си брада има си и гребенче.

Има село да го викат, не моли го.

Има си крушка опашка.

Има си ржка.— Краде.

Има ти оно кило боб. Соф.

Има трѣски за дѣланье.

Имаха да ни дават, че ни зеха и волът.

Имахми го страница, направихми го брѣме.

Имахми го страница, сега станж цѣл товар.

Имахми го странище, направихми го брѣмище.

Имахми куче и помагаше на вълка.

Имаш ли грош и грош, имаш язик.

Имахми толкоз лайна, сега дойде и баба Лайнуша.— Гръцка.

Имаш ли добро вино и хубава жена, за достове не плачи.

Имаш ли занаят, имаш и канаят.

Имаш ли зжби, хапи додѣ не сж та захапали.

Имаш ли златце, имаш и добро сърдце.

Имаш ли, не давай никому.

Имаш ли око на чуждото, не виждаш своето.

Имаш ли пет пари, знаеш шест думи.

Имаш ми к . . а нов калпак.

Имаш ли хлѣб, кучета млого..

Имаш ли долен Господ, ти ще имаш и горен.

Имаш пара, имаш хара́; нѣмаш пара, нѣмаш хара́.

Имаш право, ама нѣмаш да зимаш.

Име голѣмо, дупе шупливо.

И мене ма е майка родила, не ма е свража срала.
И мене майка ще ожени, и аз щѫ си доби булчица.
И мед да ѣдеш, пръст-а си да не гризеш.
Името му ангелско, сърдцето му дяволско.
Името му на него.
Името му на лицето.
Име нѣма, шейсет години.
И мечката я учят и са научва, а не човѣк да са не научи.
И мойто куче хванѫ ще заец.
Имот е до живот.
Имот се в'гроб-а не носи.
Имот-а е ивер на живот-а. — Мал джан юнгасѫ дър. Тур.
Имот-а краси живот-а.
Имотен като камила.
Имотът ум ражда.
Имотен като мишка в' трици.
Имотен като мишка в'зевник (келер, долап).

Имотът са спечеля, хорото са не отдѣля. — Казва се за мѫж който се оженил за имотна но стара и грозна жена.
И моята хрътка ще хване заец.
И мравья се варди да не настѫпи.
И мравьята има злъчка.
И мравьята като хванеш, щипе да се отърве.
И мравьята да стиснеш, ще те охапе.
И мравунка направя стѫпунка.
И мухата е ввърката.
И на баща си не вѣрвам.

И на бащиното си кръщенье не съм ѣл толкова, колкото днес.
И на берберница да идеш, иска ред да чакаш.
И на бълха шамшик сокай.
И на воденица има ред.
И най-простийт разбира от хубаво вино.
И на кьситѣ кучета маскара.
Инаквото щеше да има инаква. — Шумен.
И на коте рѣпа.
И на комар ботуши.

И на курник катанец. — Соф.

И на магарето деветини.

И на младо са ище и на старо са ревне.

И на патицитѣ да се покорявам?—Лисицата се покаяла и отишла в'мънастир та се покалугерила, дѣто я учили да се покорява на по-старитѣ и на по-голѣмитѣ. Като ходяла из мънастиря, голѣмитѣ гжски сжскали върху ѝ, тя си търпѣла и поминжла край патицитѣ, но и тѣ почнжли да сжскат върху ѝ, тя се не стърпяла, върнжла се и ги распокжсала. Казали на Игумена, той зел да я гълчи, защо да са не покорява и на малкитѣ патета, а тя рекла: а защо ми не казахте.

И на пладнѣ да гледа свой е.

И на присмѣх Бог помага.

И напред дълбоко и назад бърза много.

И на ржката пръстьето не сж еднакви, а не дѣцата да сж.

И на слѣпитѣ кучета има да дава.

И на сън не видѣл.

И на тебе нѣма да остане този свѣт.

И на тиква опаш.

И на тоя свѣт ох, олеле, и на оня сжщо.

И на Хаджилък има много магарета.

И невѣста слушя за 15 дена.

И неговата коса ще (са) удари о камък.

И него мама ще види.

И ний бѣхме сиромаси, ама поимвахми си парици.

И орѣшко е птица.

И от добър баща и майка са раждат лоши синове.

И от камъче става чорбица.

И от лош баща и майка излазват добри синове.

И от лош баща добър син излѣзва, както и от добър баща лош син.

И от огън лошо, ама от вода, пази Боже.

И от прѣдля грош.

И от сѣнката си са бои.

И от сѣнката си се плаши.

И от щенето (палето) излиза овчарско куче.

И от птиче млѣко да потърсиш, ще намѣриш у него.

И очитѣ си дава за него.

И плѣвникът ще изгори, ама и мишкитѣ нѣма добро да патят.

И плет уши има.

И попово лозье и то си има хесапът.

И попът не ѣде сѣкй ден блажно.

И пош и грош (и в' пош-а грош).

И пош и грош и пак лош.

И пръстьето си погледни, има и кѫси и дълги.

И пръститѣ на рѫката не сѫ еднакви.

И прѣз иглени уши е прѣкарвана (преминѫла).

И прѣз сито и прѣз рѣшето е минѫла.

И прѣз гѫз пересто.

И птичето гнѣздото си не обсира.

И пце и челѣк.

И пчелата на хубави-я мед тича.

И пченето е от въшка.

И пъкълът за нас (за хората) е правен.

Ирген в'главата.

Ирген вѣра нѣма, мома срама (никак) нѣма.

Иргенлѫк, пашалѫк (сефалѫк), моминство царство, (везирство).

Ирген дѣдо.

Иргенлѫк, мамо, пашалѫк, моминство царство, везирства.

Ирген Баю, — казват на нѣкой стар кога се млади и се косери.

И рѣшето сърдце има.

И рѣшето като го настѫпиш, подскача.

И рѣшетарката мѫжа си с'търговцитѣ го брои (туря).

Исбръска му металката. — Излъга го.

И Света Богородица е сукай носила, или **с'сукай я пишат.**

И светиитѣ грѣшили и пак се посветили.

Исвврънкнѫ пиле от гнѣздо.

Исвврънкнѫл му коремът като на циганче.

Исвврънкнѫ птиче от гнѣздо, — казват на оногоз който поменува нѣкоя мома която са е оженила вече.

Исввърлѩ, ввърлѩ, майци ти буци в'гърла. — Така кѫлнѫт женитѣ тѣзи които ги замѣрят с'камъньe.

И с'голѣмата булка букер и с'малката пак букер.

И с'единъ ракъ, пакъ сиракъ (сиромахъ). — Влашка.
Иска да извади змията отъ дупката.
Иска баща си и майка си.— Скжпо ище за нѣщо.
Иска да дой отъ ялова крава млѣко.
Иска да мине на леко.
Иска да свали мѣсечината.
Иска да улови бикътъ за рогата.
Искай ако не даватъ, земи ако можъ.
Искали сж два гжза, да граіжтъ с'два бжза.
Искамъ да се посветіж, ама не ме оставя дяволътъ.
Искамъ, искашъ не става, а каквото Господъ дава.
Иска му се и не иска му се.
Йскатъ да се порѣжжтъ и кръвъ да не пусне.
Искатъ да искаратъ водата възъ баиря.
Искатъ да сми юнаци и да ни стоятъ рогата.
Йскатъ и питатъ да е цѣла питата и кучето да е сито.
Искашъ голѣма лъжица, земи и голѣма мотика.
Искашъ го, не искашъ го, в'умътъ ти се бута.
Искашъ ли да ти е мирна главата, не дѣй гази трѣвата.
Искашъ ли да си добъръ, не давай пари на заемъ.
Искашъ ли на Турчинъ злото, благославяй го да пропие.
Искашъ нѣкому доброто, научи го на злото.
Ископалъ яма за другиго, самъ си паднжлъ в'нея.
Испарено каче.
Испаренъ сждъ, т. е. хубавъ.
Испила му куковица умътъ.
Испилъ бихъ го в'лъжица вода.
Испилъ и бабката отъ бждний вечеръ.
Испилъ си и отъ бждний вечеръ дукатцето.
Испитай си кжсметъ-я.
Исплевилъ язикъ като бѣсно псе.
Исплувалъ отъ горѣ като масло.
Исплюй словята.
Испослѣ да са каешъ, в'Дунава да пикаешъ.
Испотихъ са и подъ ухото.
Исправилъ се като джбъ.
Исправилъ са като колъ на сърдцето ми.

Исправил са на сърдцето ми.

Исправил са като длъжникъ на вратата.

Испразни сакуля, докачи комат.

Испраздни торба, напълни волия (вулгия).

Испрѣд очитѣ човѣк, има и вѣжди. — Това казват на безобразнитѣ и значи че тѣ трѣба да се засрамят.

Испросва си бой.

Испуснѫ го каджнски.

Испъкнѫли му очитѣ като рамазански локми.

Испъкнѫли му очитѣ като на жаба.

Испълнил му очитѣ. — Уплашил го.

Испълних му главата.

Испърво посѣй, послѣ пожени.

И старо ище и младо ище.

Истегнѫл са като Ялаварско псе.

Истегнѫли са като косачи.

Истегнѫл са като копой.

Истопорчи се като пън.

Испратиха са мухитѣ, бръннѫха момитѣ. — Подразумѣва се че подир Септемврий, или подир виноберма, когато се изгубят мухитѣ, тогаз момитѣ захващат да са разшават около ергенитѣ, защото от тогаз вземат да стават и свадби по селата.

Истрила е желѣзна тояга да го търси. — В' прикаскитѣ.

Истъках си платното, да ти ритам кросното.

Истъках си платното, пущина ти кросното (бърдото).

Истъках си платното, да ти серѫ в' кросното.

Истъках си чергата. — Свърших си работа.

Истървал ли си гривата, не са одържаш за опашката.

И стѣна уши има, и плет очи има.

Истяга се като куче.

И сурмаха и зенгинина Господ ще ги сѫди,

Исхуля са като оно из гащи.

Исцъклил очи.

И сърби, и боли.

И там врана посрана.

И теб мама ще ожени.

И ти мене мѫж ли ми си?
И ти нѣма да умрѣш дома си.
И ти нѣма да прокопцаш.
И ти нѣма кол да побиеш.
И ти що видиш да се не оплашиш.
И тоз грѣх на поповът мѣх.
И той близнѫл от кашата.
И той в' попарата.
И той е от нашитѣ братья, абдáлитѣ.
И той не знай коя вода го носи.
И той не знай на кой Господ да слугува.
И туй да е за Христос Въскресе.
И туй да е за Бог да прости.

И туй лъжа, и туй лъжа. — Бу да ялан, бу да ялан (Тур.).
И туй мамино и онуй мамино.
И туй ще да прѣмине.
И туй ще са мине. — Бу да гечер. Тур.
И тъй злѣ и инък злѣ.
И тъй ох и тъй олеле.
И урѣза ему ую десную. — Поп' така четял: ухо десное.
И хамбар-я ще изгори, ама и мишкитѣ добро нѣма да патят.
И хлѣб му недавайте.
Ихмалджията нѣма дѣца.
Ихмалджията без дѣца остава (дѣца не прави).
И царската хазна се довършува.
И цар се учи занаят (прави хеляли).
И царьт от сиромаситѣ гледа.
И царьт корят за очи.
И цар-я има занаят.
И циганката позна че съм хаджийка.
И циганин-а хвали баща си че бил пророк.

И червата ти да се повлѣкѫт, ти казвай учкура-а ми е.
И червата на човѣка в' сърдцето мирни не стоят т. е. карат се по нѣкога.

И червьето не ще да храни.
И червьето нещжт да го ѣджт.
Ище го под земята.
И ще пѣй биле.

(Всичко **И = 498**).

К.

Кабадайлжкът не носи.

Кабадаии с' празднитѣ пунгии.

Кабаницата, Св. Никола, я ще те отупам с' кбл-а.

Кабахатът да е самурен кожух, никой го не зема на гърбът си.

Кавга без бой пуста опустѣла.

Кавга добра не бива.

Кавгата между мжж и жена трае догдѣ изсжхне една кърпа.

Кадия дошел, или гост имам,— тъй казват женитѣ кога имат мѣсечени тѣ си, защото кадията от първо от мѣсец на мѣсец ходял по селата.

Кадия станеш ли, масло много.

Кажете на фурнаджиитѣ и хлѣб да му не дават. — Виж: Вода не му дават да пие.

Кажеш на котката, тя на опашката си.

Кажи, дѣдо, как се правят дѣца.

Кажи, дѣдо попе, конках ли се аз вчера, или не?

Кажи какво годѣ, да на излъжи.

Кажи ми на калпак-я.

Кажи ми, да ти кажж.

Кажи му добр'утро, да си намѣриш белата.

Кажи му добро утро, да ти каже що ма попържаш.

Кажи на калпак-а ми (мен недѣй казва).

Кажи ще я земж, че пак не ма земай.

Кажуе ми слава на габер. — Малешевска.

Казанджийска муцра.

Казвай като прѣд Бога (прѣд попа).

Казвай му какво щэш, не зима.

Ка́зва ми шилове и бодове.

Каил е за своето зло, на другиму на доброто.

Как бѣха бабо понудитѣ? — Добри бѣха синко, ама за тжзи която имаше костурка бѣхж по-добри.

Как? — Като пач'и крак.

Кака има кукичка.

Кака мижи си като кокошчица.

Кака мома че стане. — Соф.

Каква бѣ тази звѣрка; дѣто влѣзе, не зарасва.

Каква гора за въглища, — казал циганинът като го на правили цар и минувал край нѣкоя гора.

Каква е хубава като пукал. — Пукал, — Божанка, слѣта-коса.

Каква е той гивиндия.

Каква е той мастия.

Каква е щкура той!

Каквато главата, такъва и шапката.

Канвато главата, такъв и браснач-а. — Тур.: Бьойле баш бьойле траш.

Каквато го родила, такваз го и повила.

Каквато го люлка залюлѣла, такваз го и мотика закопала. — Значи; 1) какъвто от младост такъв и до гроба; 2) теглил от дѣте до гроба.

Каквато е крушата, такава и опашката.

Каквато козата, таквоз и ерето.

Каквато крушата такваз и крушката.

Каквато кравата, таквоз и телето.

Каквато майката, такваз и дъщерята.

Каквато майката, такова и дѣтето.

Каквато му главата, таквази му и славата.

Каквото мѣсила, таквози са и измѣсило.

Каквато ржчица пипала, такваз и гърбица носила.

Каквато тиквата, такваз и молитвата.

Какви атове минжха и прах не дигнжха, че ти ли?

Какви овци, такви вълци. — Солунска.

Каквито майката и бащата, таквиз и чедата.

Каквито очи гледали, таквиз и сълзи капали.

Каквито сми да сми, свои сми.

Какви тѫпани не е гърмѣла мойта глава.

Какво да ти прави студенийт на замръзналийт.

Какво да ти прави баба като ти е д . . . тѣсно.

Какво е валѣло от небето, че не го е приела земята.

Какво е заслужил, такво не го служят. — Разл.

Какво ма е състарило, ако не пусти кахѫри.

Какво ми брътвиш ти?

Какво ми го опѣваш без патрахил?

Какво ми си дал, че да те познавам.

Какво правиш? — Нищелки.

Какво си ми плюл на рѫката, че да ти потрия челото?

Какво си се замислил като Ерменец що гощавал тъща си?

Какво ми' й стрестнѫто сърдцето, като сѣднѫ и иска да лѣгнѫ.

Какво рисиш (калсиш) като куче.

Какво си кажеш, тако те сѫдят.

Какво си се опуйчил като Ерменец който бил тъща си?

Каквото било, било. Онова що е било, то се минѫло; да видим що ще бѫде. — Казва се томува който иска да каже че е бил и той нѣкога нѣщо.

Каквото вали, то ще се вкали.

Каквото в' торбата, таквоз и в' чорбата.

Каквото даде Господ.

Каквото дава дѣдо Господ, се е добро.

Каквото е дал Господ. — Оттовор на питанието: Какво ще ѣдем?

Каквото е заслужил, таквоз и ще пие.

Каквото у царица, таквоз и у магарица.

Каквото захващаш, мѫчй са да го искараш.

Каквото захващаш, мисли кѫдѣ ще го искараш.

Каквото и да захванеш, мисли кѫдѣ ще му иди кра-я.

Каквото искаш да ти правят другитѣ, таквоз прави и ти тѣм.

Каквото казва поп Дойно ако е истина, голѣма пръдня ще има на оня свѣт.

Каквото казва попът, слушай; каквото прави, не правѝ.

Каквото котак, таквоз и котарак (мачок).

Каквото Куко, таквоз и Пипе.

Каквото лицето, таквоз и сърдцето.

Каквото мисли мишката, котката го разваля.

Каквото момичето таквоз и момчето.

Каквото мислиш, таквоз сънуваш.

Каквото мислят домашнитѣ да не става, което мислят чюждитѣ то да става.

Каквото мислят (за тебе) душмани, да даде Господ да стане.

Каквото му е на устата, таквоз му и на сърдцето.— Употрѣбява ся и на опаки.

Каквото му клепалото, таквоз и исповѣдалото.

Каквото му на язик-а, таквоз му и под язик-а.

Каквото му се откжсне от сърдце.

Каквото надробиш, таквоз ще сърбаш.

Каквото не си сънувал, то ти иде до главата.

Каквото откжсне от зжби.

Каквото повикнжло, таквоз се откликнжло.

Каквото позовало, таквоз ся отзовало.

Каквото повикало, таквоз са и обадило.

Каквото посѣеш, таквоз ще изникне.

Каквото похване, изсжхнува.

Каквото правиш, таквоз ще патиш.

Каквото преде майката, таквоз тъче дъщерята.

Каквото постелиш, на таквоз ще легнеш.

Каквото придобиеш на младость, то ще ти остане на старост.

Каквото ръмоли тиквата (кънти картуната), не ще бжде скоро Великден.

Каквото си бъркал кашата, така си я ѣж.

Каквото си го солил, таквози го ѣж.

Каквото си дробил, таквоз ще сърбаш.

Каквото си заемаш, таквоз ще ти повърнжт.

Каквото си прела, тъй ще и тъчеш.

Каквото сте прели и тъкали, дайте да го кроим, — тъй казват че пѣе лѣстовицата.

Каквото си сѣял, таквоз ще жениш.

Каквото сърдце болѣло, таквиз сълзи пролѣло.

Каквото търсил, намѣрил.

Каквото ще правиш, първо силата си испитай.

Каквото ще бжде не са знае; което бждва него гледай.

Каквото ще Господ.

Каквото ѣла булката.. – Отговор на питанието: какво ще ѣдем.

Какинитѣ патенца, вчера ги насадих, днеска ми са излупили.

Како дошло, така прошло. — Запад.

Както боли единът пръст, така боли и другийт.

Както в'сѣко село и закон, така в'сѣка кжща и адет.

Както го видиш, така го и пиши.

Како ке солиш, така ке ядеш. — Запад.

Како ти ато, тако ти саато. — Запад.

Како ти дѣдо свири, така играй.

Како ти са дѣчинята, Гарване? — Колко растжт, толко църнѣiжт. — Велеш.

Как се конка? — По челото.

Как смѣеш да гониш лице Божие?

Как сте, нехайте ли? – Нехаем.

Както го е солил, така да го ѣде.

Както го купих, така го и продавам.

Както дойде, тъй и ще си иде.

Както дойде, тъй е добрѣ. — Тур. Гелиши гюзел.

Както дошло, така и отишло.

Както е дошло, тъй и ще си иде.

Както живѣеш, така ще са прочуеш.

Както Куко, така и откуко.

Както легнеш, така и ще спиш.

Както му свирят, така играе.

Както от дѣтиня, така и до сѣдини.

Както отишел, така си и дошел.

Както отишел на мечки и дошел си без ржчки.

Както питаш, тъй ти и отговарят.

Както падне, тъй да легне.

Както прѣз пости без ере, така и благ ден без ере.

Както Михо, такъв и Лихо.

Както рече, тъй го испече.

Както са ражда царче, тъй и колибарче.

Както свири свирката, тъй дума гайдата, не си ѣж майната, дай момичето. От. пѣсен.

Както Свѣтко тъй и Цвѣтко. — Гръц.
Както се е разсърдил, така ще се прѣсърди.
Както са кучило, така са и (на) учило.
Както се истегнеш, тъй и ще си легнеш.
Както си си послал, така ще си легнеш.
Както сте го дробили, така го и сърбайте.
Както ти свирят, така ще играеш.
Както ти си към Бога, тъй и Господ към тебе.
Както умрѣл, така го и закопали.
Както хокнѫло, така се и обадило. — Соф.
Както храниш кучето, тъй ти варди стадото.
Както храниш кучето, тъй ти пази кѫщата.

Както я купих, така я и продавам (гюмрюк не ви земам, или кяр ви не щѫ). — За нѣщо лъжа.

Какъв е Долѣба. – Види са да е от историческитѣ славянски народи Долѣби — мѫж некадѫрен.

Какъв кюлав му се крои нему.
Какъв са кордисва, кат' че има в' гората 1000 овцѣ.

Какъв са намръщил, като че му е длъжно селото.
Какъв ва намръщил, като че му е крив свѣта.
Какъв са вшундубуря.
Какъв си да ма биеш ти мене, храниш ли ма?
Какъв си ми напѣт, като кюмбет. — Старо-Загор.
Какъвто бащата, таквиз и дѣцата.

Какъвто госта, такъв и млин-а (чорбата).
Какъвто дошъл, такъв и ошъл.
Какъвто е човѣкът, такъвзи му и ихтибарьт.
Какъвто е волът, такъв е и остенът.
Какъвто кон' ѣздиш, такваз пѣсен ще пѣеш.

Какъвто корбан-а, такъв и тъмьян-а.
Какъвто му умът, такъв и домът.
Какъвто на ум-а такъв и на дом-а.
Какъвто Нѣшко, такъв и Обрѣшко.
Какъвто отишел, такъв си и дошел.
Какъвто нѣкога, такъв и сѣкога.
Какъвто Петър, такъв и Павел.
Какъвто Сава, такава му и слава.

Какъвто светец-а, такъв и вѣнец-а.

Какъвто си, по добрѣ да не си.

Какъвто светецът, такъв и тъмьянът.

Какъв хабер от гладът. — Тер. Ачлъктан не хабер.

Какъвто хамбар-я такьв и ихтибар-я (такъв и брашнар-я).

Какъв ходи като Харватин, — т. е. развлеканесто.

Калаба нѣщо, калаба чудо.

Каламар мама изгори, сноп я ключеви запали.

Калесай го на свадба да та благославя и до година.

Калесал съм го с' жълта бъклица.

Калесал съм го с' червена бъклица.

Калето са изв҄ѫтрѣ прѣдава.

Калина шипкана.

Калинке ле, дб щеш ти, калугеру ... пб щеш ти.

Калпак за почет, глава за помет.

Калпак-я му нѣщо, под калпак-я нищо.

Калпак-я му рунтав, ама главата му пълна.

Калпакьт му да опустѣе.

Калпакьт не си познава главата.

Калугер (просяк) дѣка влѣзе, доклѣ го не испѫдиш не излиза.

Калугер ми смигнѫ, кукор ми са дигнѫ. — От пѣсен.

Калугер ми мига, политѣ ми дига. — От пѣсен.

Калугер челѣк ли е, върба дърво ли е?

Калугеритѣ прѣз сирница (чаушница) без гащи ходят.

Калугерска торба и циганска волия (волгия) сѐ едно е.

Калугерска торба и циганска волгия никога не се напълнят.

Калугерска шапка и мухитѣ сбира, т. е. мазна е.

Калугерски очи сѫ мѣшинени.

Калугерско онодянье, биволско ораньe

Калчица, каменица, лека работица.

Камила гайтан плете ли?

Камилата за пара е скѫпа, за хиляда евтина.

Камилата за хват сѣно се струполява. — Тур.

Камилата и крастава на много магарета товарът носва на гърбът си.

Камилата от ухото не закуцва.
Камилата отишла за рога, че си дошла без уши.
Камилитѣ гълта, комаритѣ цѣди (чисти).
Камилски водач, т. е. магаре.
Камък бѫди, глава троши.
Камък да улови, на злато става.
Камък да съм родила, че него да не съм раждала.— Клетва.
Камък да ѣде.
Камък зáвѣт не брани.
Камък, който се тръкаля, трѣва не хваща.
Камък ми лежи на сърдце.
Камък му на зѫбитѣ.
Камък по камък става сарай.
Камъкът на мѣстото си тежи.
Камъкът по-злѣ хапи от змията.
Камънье тъпчи и камънье иска.
Кандил, мандил, в' попски пандил (миндил).
Кандилото му сé гори, за туй дава ексик маслото.
Канен като гостен, псуван като бит.
Кани ма като с' половин уста.
Кани са като гладен грък на сранье.
Кани са като вдовица на плач.
Канил гостье, сѣднѫл да се пощи.
Канил гости, нѣма го в' кѫщи.
Канят ли та ѣж, гонят ли та бѣж.
Капка мед в' ока злъчка и оцет.
Капка камък копае.
Капка мед, блато злъчка.
Капка по капка вир се набира.
Капка по капка гьол стая.
Капка на камьк-а трап ископава.
Капка по капка става и локва.
Капката пробива камък-à.
Капят като круши.
Кара килавитѣ на войска.— Не върши никаква работа.
Кара магарето до в' яхърът.
Кара са да му не мѣсят хлѣб-а с' вода.
Карай, Колё куцото магаре.

Карай колата. — Не си оставай от работата.

Карай коня да върви. — Слѣдувай си работата.

Карай маре. — Не щѫ сега.— Хѫ рѫй дѣ.

Карай са с'ключ-о си, да са не караш с'кумо си.

Карай се с'ключ-а си, да се не караш с'комши-я си.

Карай си магарето.

Карат са като (голи) цигани.

Карат са, като че имат нѣщо да дѣлят.

Карма карашик, т. е. разбъркани работи.

Карнѫ, или карнаксѫн. — Нѣкои майки така се обаждат на дѣцата си кога ги викат за да им кажѫт нѣщо, но аз мислѭ че е Турска нѣкоя клетва. Карнѫ-аксѫн: да му истече сърдцето.

Карѫчи се, накарѫча се.—Казват на горда жена, карѫчи се, чупи се, кордисва се на карѫча, на педея.

Касметлия дѣте и в'гащитѣ са насира. — Трѣвнен.

Касмет-я ми такъв.

Касмет-я й от педя.

Ката година и дѣте.

Ката година кръвнина, тая година дору двѣ.

Ката ден Гизда гиздава, а на Великден гнидава.

Ката ден Мара гиздава, на свет-ден Мара гнидава.

Ката ден зелник, на Великден попарник.

Ката ден Коладня не бива.

Ката ден му главата в'торбата.

Ката ден яйца снисахми, т. е. бѣхми на страх за живота си.

Каталански' сине. — Историческитѣ Каталани трѣбва да сѫ.

Каталясал гладен.

Каталясал, там и оплул.

Ката Сѫббота на баня, ката Недѣля в'черква. — Подигравка.

Кат' ище Мара кѫдраво, сама да си го накѫдри.

Като баща му на млади години. — От Благословка.

Като брашно на вѫже.

Като види чешма, забикаля я, на мех'ната право върви. — Казва се за пияница.

Като види чумата, става каил за треската.

Като види тежка болѣст, става каил за треска.
Като види дебели-я край кждѣ ще.
Като видим у хората злат качул, да насерем ли наши-я?
Като видиш конче, ти го пущай да пасе.
Като видиш хлѣб — ѣж, като видиш бой — бѣж.
Като вода под плѣва.
Като го знае Господ, защо го крием от хората?
Кат' го нѣма в'кжт-а, не го намѣрваш и на пжт-я.
Като дадеш дума, стой си на думата.
Като дойде Елисей, вече просо не се сѣй.
Като дойде, сѣкаш че го с' брадва отсѣкоха.
Като дошло, ще се тегли, нѣма край.
Като е здрав човѣк, сичко постига.
Като златна ябълка.
Като знаеш да испечеш кокошка, защо питаш другиго?
Като знаеш много, кажи ми дѣ има кон' на вѣра, или Като знаеш много, кажи ми кой дава кон' на вѣра?
Като знаеш много, кажи ми кой дава пари на заем?
Като идеш от горѣ, какво носиш от долѣ?
Като излѣзло, пепел ввърлило.
Като извади ремичка на клечка, че като ма защъка.
Като имаш дюлгери, не ти трѣбват хайдути.
Като имаш да им испълниш ржцѣтѣ, то е се харно.
Като искахми сефата, ще й търпим джефáта.
Като истегли бабата, сега тегли мандалото.
Като калугер от ново . . .
Като капка дѣте.
Като котка в' пепел-а.
Като котка на зло врѣме.
Като крава намладочна.[1]) — Казва се за жена, която често ражда.
Като кукувица и чухал (виждат се и се споразумѣват).
Като куна писана.
Като кърпил Господ жената, концитѣ му не достигнжли; а като кърпил мжжа, конеца му артисал и той тогази казал: да се кърпят.

---

[1]) Намладочна крава се казва тая която има всѣкоя година теле.

Като лъже и сам си вѣра хваща.
Като лъже и сам си вѣра не хваща.
Като ма не аресва, да не дава дъщеря си.
Като ма питаш, право да ти кажѫ. — От пѣсен.
Като ми си внука, ти що тражеш тука. - От пѣсен.
Кат' ми мине ищаха, пикам ти на пищрафа.
Като мине Великден, червенитѣ яйца пари не струват.
Като найде, че зайде.
Като на агне Гергьовско.
Като на пиле Петровче.
Като не си дал дума, не давай; като дадеш, не шавай.
Като не вѫдиш овцѣ, не ти мрѫт.
Като не ми си на очитѣ, не ми си на ум-а.
Като нѣма, говѣй та са пука; като намѣри, ѣде дор' са пукне.
Като нѣма кокошка и сврака ѣдва.
Като нѣмаш ум, какво да ти прави и свети' Наум.
Като Отче наш. — Знам го, или лесно е, ще го направѭ.

Като осѣтиш людцка рѫка на гѫз-а си (кръста си), тогаз ще ти стигне умът.

Като осѣтиш (та пофани) чужда рѫка на кръста си, тогаз наводяш главата си.

Като падне дървото, сѣки си дърва набира.

Като Петровка ябълка.
Като писано яйце го гледа.
Като плюіѫ, дор' изсѫхне, да дойдеш.
Като по вода (му върви).
Като поп (ще послушаш, или щеш не щеш ще го направиш).

Като припре на магарето, надминува коньетѣ. — Тур.: Ешейн джанѫ аджиджктан сöра, аттàн еввѐл юрюрмиш.

Като прихне попът, народът са изхраква.
Като прѫдне кисия в' кисия, тогаз има берекет.
Като прѫдне Марта в' армея, вече не се ѣде.
Като псета се ѣдѫт.
Като пуст мѣдник (ходи).
Като рече и получи.

Като рѣче ура-ура, че поигра земя и небе и дѣте в' майкя. — На Дряновченина пищова като грѫмнѫл.

Като са прѣтурят колата, пѫтища много.
Като са размѫтила водата, ще са обистри.
Като са вречеш, трѣбва да истъчеш.
Като се караш, що ще искараш? — Соф.
Като са ожени мома, тогаз сгледници са показват.
Като са сърди, кому ще нагърби.
Като прасе.) За дѣте.
Като свинче.)
Като свършиш паритѣ, побъркуваш пѣснитѣ.
Като свисло.
Като се хвалиш, че ми сърдце палиш.
Като си дошел на селото ни, ще играеш и (на) хорото ни.
Като си добрѣ, и ум имаш; като испаднеш, и ум загубяш.
Като си прѣмѣстиш мѣстото, не се наѣдаш.
Като сирота на помен.
Като с' половин уста.
Като съм здрав, защо ми е имот; като не съм здрав, защо ми е имот.
Като сѣчеш дърва, защо се запъваш, викаш ах.
Кат' те гонят, бѣгай; кат' те молят, стой.
Като тропа у комшиитѣ, ще потропа и у насъ.
Като удари горни-я (праг), ще види долни-я.
Като умре поп, селото ли са пръска, поп ли са търси.
Като фиданка въ градина.
Като че го е с' свещ търсил.
Като че го боде по очитѣ.
Като че го попариха с' врѣла вода.
Като че е гурел на очи.
Като че е прела баба за него.
Като че е роден на воденица.
Като че е зел с' тапия свѣтът.
Като че ма полѣ с' врѣла вода.
Като че отивами в' гората.
Като че сѫ били и прѣбили.
Като че сѫ дупе и гащи, не се раздѣлят.
Като че ѣл лудото билье.
Като чифутска хавра.
Като ще та пухнѫ, та ще видиш.

Като ще правиш кжща, най-напрѣд направи заход.
Като ще следваш момата, призирай се на майката.
Като ѣздиш магарето, ще му търпиш пръднята.
Катран за желѣзо.
Катран му капе от брадата. — Сърдит, почернял от яд.
Катраникът мий го колкото щеш, пак си е катраник.
Каукът не прави кадията.
Кахър за дъж и за качул. — Нѣкои казват: само кахжр за дъж, което обаче нѣма смисъл, правото е: кахър за дъж, подир него: кахжр и за качул.
Кахърно сърдце ѣде, болно не ѣде.
Каца като муха на лайно.
Качамак булка доведе, а никакъв я пропжди.
Качил са на камилата, че се крие зад трън-а.
Качило са магаре на магаре.
Качул не е за пацул.
Квачка зелена трѣва не пасе.
Келева глава лесно се бръсне. — Тур.: Кел башинжн траши не оладжак.
Келева глава, колко бръснатье й трѣбва.
Келевийт какво ще му стрижеш.
Келевитѣ Турци първи сж юнаци.
Келевото момче по честито бива.
Келчо и той хубост има.
Кера се прозѣва, Келчо се надѣва.
Керванът да си върви, кучето да си лае.
Керемидитѣ на кжщата тежят, ама я и покриват.
Кеса-баса за пара месо на тжз жена, че не знае Турски, пак аз си имам работа. Или:
Кеса-баса на тжз жена за пара месо, че Турски незнае.
Ке се тражат старитѣ волове кога изумржт. — Запад.
Кескин бучак, остър нож.
Киверницата му висока.
Килифарци парлапанци.
Кикоти са като гивиндия.
Ким билир му на главата.
Киний та наддавай. — Значи: кжсай и надѝ, от сжщия конец. Соф.
Кипнж ми келът.

Кипнѫха ми трицитѣ.
Кирие елейсон пападья . . . .
Киселицата киселици ражда.
Киселицата никоги нeражда ябълки.
Кисело винце, весело сърдце.
Кисело винце, мѫжко винце.
Кисело гроздьето, че го не стига лисицата, или че го леса не стига.
Кисело гроздьето, че не са досѣга.
Кисел като Арнаутин.
Кисел като Турчин прѣз рамазан.
Кисел (оцет) като огън.
Кисело че висело.
Киселко, виселко.
Кихнѫ булката, свърши са свадбата.
Кладенец да бѣ, исчерпал са би.
Клади огън грѣй са, гледай нѣщо смѣй са.

Кладохми си юрганът и постелята на машата. Охрид. —Не сми приготвени за зима.
Кланяй са злому като на светому.
Кланяй са на дявола, дордѣ минеш моста.
Клан-клан, недоклан, дран дран, недодран.—От прикаска.
Клати ли са земята, дръж са за небето.
Клати му шапка.
Клати са като курва, да са наклати.
Клекнѫл като урук на боклук.
Клек, пущино, че ми останѫха дѣцата сирачета.
Клепнѫли му ушитѣ като на дърта свиня.

Клета му душя проклета, който се с' либе шегува; либе от шега незнае. — От пѣсен.
Клета му душа проклета, кой либе двѣ моми.— От пѣсен.
Клетва не е халва.
Клетвата му гръм Божи', молитвата му Божья роса. — За нѣкой духовник, или поп.
Клетвата не е добро нѣщо.
Кликай гo колко щеш. — Соф.
Кликни на буля си да дойде.
Клин клина избива.

Клинка. — За челѣк скжперник.
Клин чорба.
Клинава жена дѣца не ражда.
Клинав мжж дѣца не клини.
Клинце му подбива.
Клисав мжж и жена клисава му са пада.
Клисав мжж жена не храни.
Клисав мжж кжща не гледа (не върти).
Клъни човѣка често да се мѣсти.
Клъни Турчина да пропие ракия.
Клъни Българина да подкачи давия.
Клъца си зжбитѣ като праздна воденица.
Клъцнжл като свиня на партина.
Ключът е за добритѣ.
Ключ не опазя, но завардя.
Кмет кметува, бѣс бѣсува.
Книжовнитѣ по мжжовни.
Книга бре, книга: баща ми мига и аз мигам.
Книга дъно нѣма (науката).
Книгата на зло не учи.
Книгата е четири очи.
Книгата (науката) е най-хубаво нѣщо.
Книгата са никога не свърша
Кови петалото да не загубиш и коньт.
Ковано магаре.
Ковачът си има клещи и не си гори ржцѣтѣ.
Кован колан, сърмен гирдан. — От пѣсен.
Кове клинци. — Мръзни като циганин.
Кови желѣзото додѣ е свѣтнжло (топло).
Кови пиронът, дордѣ е топъл.
Кога баба не сполучи, дяволът я научва.
Кога било туй за туй, мойто да си сѣди у мене.
Кога бърза абаджията, тогава му са кжсат концитѣ.
Кога викнжт сички пиян си, и да не си пиян, ставаш.
Кога викнжт сички на едно куче бѣсно е, и да не е, бѣс го хваща.
Кога виѭт кучетата, бабичкитѣ умират.

Кога варим триеница, тогаз отива да купи лъжица.

Кога види зор, тогаз търси Бога.

Кога влѣзе в' град-а и са похрепе. — Казва се на тия които веднъж отишли в' града, а послѣ продават чалъм на другитѣ.

Кога вѣе вѣтърът, и малката шибалка са клати както и голѣмото дърво.

Кога го нѣмаш, то може и без него.

Кога го нѣмаш, и без него минуваш.

Кога Господ дава брашното, дяволът зема човалът.

Кога Господ дава млин, не та пита чий си син.

Кога Господ иска да вземе на нѣкого стоката, той му зема по-напрѣд умът.

Кога Господ иска да убие нѣкого, той най-напрѣд му земе умът.

Кога Господ иска, и светцитѣ помагат.

Кога Господ мене, и аз тебе.

Кога гойно срах, кога кола минѫха.

Кога го квакнѫх, кога кола минѫха.

Кога дава Господ, не пита кой си син.

Кога дал Господ сливитѣ, че дал и костилкитѣ.—Габр. — Казува се тому, комуто се случи между добринитѣ и нещастье.

Кога да се жени слънцето, таралежът го развърнѫл. (Прикаска). — Слънцето сторило да се жени и калесало всичкитѣ животни на свадба. Всички дошли, само таралежът нѣмало. Чакали го, ето го слѣд врѣме дошел всадник на едно магаре и като слѣзал от него, върхал го тамо на страна и оставил му камик да ѣде. — Доказателство какво трѣба да очаквами от размножаваньето на слънцето.

Кога двѣ кучета се борят за един кокъл, третёто го изѣда.

Кога дойде, не пита.

Кога дойде Четвъртък подир Петък.

Кога дъж прѣиде, качул на глава.

Кога дъжд нѣма и град е хубав.

Кога знайте от мене по-много, правѣте каквото знайте.

Кога е Аглика без ризик, що да ти правіж.—Разложско.

Кога е бѣдата на върх-а, там е Господ най-близу.

Кога е дъждовно, къщата не се покрива; кога е ясно не капе.

Кога е зенгин, честито; кога е сиромах, шега си подбиват. — Соф.

Кога е челѣк здрав и водата му е сладка.

Кога е човѣк гладен, на сърдцето му вълци виѭт.

Кога е ясно, абата ѝ носят; кога е дъждовно, сама ѣзди.

Кога излѣзъл из градът, тогаз псувал пашата.

Кога излѣзе на пѫтя, кучетата ще тръгнѫт слѣд него (да го ближѫт). — Казват тому кой се капи кога ѣде.

Кога има — вура, кога нѣма — кура. — Соф.

Кога има, кѫч ввърга; кога нѣма, спи. — Казва ся за нѣкого който, кога има пари върлува, а кога нѣма — мирува.

Кога има — свиска, кога нѣма — стиска.

Кога имаш купувай, кога нѣмаш продавай.

Кога искат триста, не питат поп Христа.

Кога кажѫт сто души луд си, луд ставаш.

Кога как идѫ в' черква, се върба ми дават.

Кога?— Кога пустне рога.— Отговор на въпросът: кога.

Кога, кога, че никога.

Кога крадѫт, не кради; като ловѭт крадцитѣ, не бой се.

Кога кумата не е драга, и сватоветѣ до прага.

Кога ли ще го бѫде!

Кога лъжеш, зад вратата ли гледаш?

Кога ми се прѣвири, ако ще се подсири.

Кога ми са прѣвири, посоли ѝ със пепел.

Кога ми се прѣвири, ако щеш му и свири.

Кога ми се прѣвири, тя са досикири.

Кога минуваш по мост, слѣзвай от коня.

Кога момата не е с' свѣт-а, то и сватоветѣ не сѫ с' свѣс-а си.

Кога много гърми, малко дъжд вали.

Кога му допрѣ яйцето (на гѫза), тогаз пологь търси.

Кога му опустѣе главата, тогаз и шапката.

Кога, мѫжо, да работѭ: в' Понедѣлник — бездѣлник (похмелник), Вторник — потопорник, Срѣда — не са сѣда, Четвър-

тък — несвъртък, Петък — не срѣтък, в'Сѫббота на баня, в'Недѣля—света Недѣля.

Кога найде, че зайде.

Кога не ще нѣкой, той казва не може.

Кога нѣма грошове, то и парата стиска.

Кога нѣма кокошка, то и свраката.

Кога нѣма котката, мишкитѣ хоро играѭт.

Кога нѣма, тогаз трѣба.

Кога нура да падне, ние ходим да поим магаретата.

Кога останѫт двама без душа, третий остая без глава.

Кога падне човѣк в'морето, той за змия са хваща да го извлѣче.

Кога падне човѣк в'морето, той и за сламка са олавя.

Кога пита и плоска, кога сух хлѣб на рогоска.

Кога пойде Евреин на оранье, тогаз да пукнѫт (Соф.) — Казва се кога заравят яйца да се пекѫт и съ това искат да кажѫт че не трѣба да пукнѫт яйцата, защото Евреитѣ не ходят на оранье.

Кога припре остен-о, тогаз вика мар жено. — Кога види зор от нѣщо или за нѣщо.

Кога проси, мед на уста носи; кога дава (враща) зехир и отрова.

Кога продават, купувай.

Кога пѣе един пѣтел, късно съмнува. — Гръц.

Кога рекъл и сиромахът да тропне, то са скѫсал тѫпънът.

Кога се сиромах-о разрипал, тупа́н-о се скинѫл. —(Соф.)

Кога са вра́тіѫ, (тогай) ке платіѫ.

Кога са върне баща ми от гроба.

Кога се върнѫт чифутитѣ от Божи' Гроб.

Кога са дави, пуща брадвата; кога са избави, жалѣй топоришката.

Кога са задъне тресната в'бъчевата, неоставя човѣка цѣла зима.

Кога са карат двоица, третий ѣде бой (ако са намѣси).

Кога са катурнжт колата, тогаз много пжтища са отварят.

Кога са лозье копае, а баба са потае.

Кога са мажи мжжът, са кара попът.

Кога са магаретата прѣѣздиха, тогаз иде.

Кога са праши, прашй го; кога са каля, каляй го — т. е. копай папурьт кога е сухо и кога е кално, рѣкъл орачьт.

Кога сбърка, тогаз право казва.

Кога си в'кжра, да та не стига каквото ти кжщнитѣ мислят.

Кога си види ушитѣ без огледало, тогаз и ще види прокопсия.

Кога си види вълк-а гжза.

Кога си видиш тил-а, тогаз ще си видиш кжсмет-я.

Кога си меден, сѣки та ближе; кога си лайнян, никой та не погледва.

Кога спи, не краде.

Кога спи не лъже.

Кога станж кратуна, кога опаш навири.

Кога станжло морето медено, сиромахът си изгубил лъжицата. — Гръц.

Кога тиква станж, кога опаш пуснж.

Кога ти мечката не гази ръж'та, не я барай.

Когато аз съм са родил, ти бѣше на майка си в'корем-а. — Значи по-стар съм, знаж повече от тебе.

Когато валѣ голѣми-я град, та изби и мойто око и твойто.

Когато видіж, тогаз щж и да повѣрвам.

Когато вълкът бѣше куче, а кучето влък.

Когато Господ не види, т. е. нощя.

Когато го канят не ще, а когато иска му недават.

Когато дойде койски' Великден, т. е. никога.

Когато дойде Куков-ден.

Когато е нуждата най-висока, Господ е най-близу. — Нѣмска.

Когато израстжт на коня рогове.

Когато на кокошката припре (от задѣ яйцето), тогаз и търси полог (да го снесе).

Когато поникнѫт на петата ти косми, тогаз ще прокопсаш.

Когато разбогатѣе селото, попът са кръви.

Когато са добрѣ кокошкитѣ ми и аз съм добрѣ.

Когато си чист на сърдцето, нека казва кой какво ще.

Когато та канят ѣж, когато та гонят бѣж.

Когато тато и мама ме учехѫ, аз ловѣх мухи.

Когато тато и мама ме сѫдеха, аз гледах кучето как се пощи.

Когато ти отиваше, аз са вращах.

Когато ти е сърдцето чисто, не бой се от нищо.

Когато ти не припка, що ти е напинка.

Когато ти се види най-кротка лисицата, тогаз найдобрѣ си варди кокошкитѣ.

Кога ти цар хара майка, кому да са плачеш.

Кога трънки с'качемак, кога трънки с' буламачь. — Потурчила са наша Трена и това испатила.

Кога Турчин станѫ и чалма съдрана.

Кога Турчин проболѣрѣе жени зема, а Българин кѫщья прави.

Кога тѫпан прах сбере и ти дом да събереш. — Клетва.

Кога умрѣ мойт кон, ако ще расте трѣва.

Кога умрѣ моето магаре, трѣва хем да никне, хем не (или **трѣва расло, не расло).**

Кога умрѣ човѣк тогаз стая добър.

Кога умрѫ аз, тогаз да опустѣе сички-я свѣт.

Кога цукнете, ако ма не поменете, да пукнете.

Кога човѣк забърка, конско лайно сере. — Тур.

Кога човѣк сбърка, на лошево хърка.

Кога човѣк сбърка, хваща злѣ да хърка.

Кога човѣк са смѣе, що прави незнае.
Кога ще бѫде, така да бѫде.
Кога ще е туй за туй, нека е мойто у мене.
Кога ѣдеш, да ти пращят ушитѣ.
Кога ѣдѫт — ѣж, кога лежѫт — леж.
Кого биѭт жени, кучетата го ръват.
Кого дѣ го боли, там са пипа.
Кого дѣ сърби, там са чеше.

Кого как видиш, ако му казуваш тато, немож' найде майка си.

Кого как срѣщне, се ще го зачесне.
Кого какво боли за него си приказва.
Кого не сакаш, я на оджак-а ти, я на буджак-а ти. — Тур.: Истемедиин кимсеи, я оджагънда, я буджагънда.

Кого пита че пахнѫ . . .

Когото биѭт, той знае да плаче.
Когото Господ варди, него пушка го не бие.
Когото Господ обича, той го и наказва.
Когото докопат, него ще охлопат.
Когото не биѭт, той не плаче.
Когото не е срам от хората, не го е грѣх ни от Бога.
Когото не е срама, него не е и грѣха.
Когото не е страха, не е го и грѣха.
Когото са били, той знае боли ли.

Когото съм дарила, сé ми казват кобила.
Кое добро минѫ, та го я не видох.
Кое кѫдѣ никне, там и ще обикне.
Кое минѫ, че ма заминѫ.
Кое ми е напрѣд, че и това, — рекло кучето.
Което Господ не дава, и ковач го неисковава.
Което Господ дава, никой го не отнима.
Което е в'ржка, не е лъжа.

Което имаш да вършиш днес, не го оставай за утрѣ.
Което куче искат да обѣсят, казват бѣсно е.
Което куче ма е залаяло, сé е побѣснѣло.
Което куче не лае, то и не хапи.
Което куче не знае как да лае, то докарва вълк на овцетѣ.

Което куче незнай как да лае, то вкарва вълк-а в' кошарата.

Което куче не ще да варди стадото, то ходи на сам на татък.

Което куче окраставѣе, него и ѣджт червеитѣ.

Което можеш да направиш днес, не го отлагай за утрѣ.

Което можеш да извършиш таз вечер, не го оставяй за заран.

Което му е на сърдцето, туй му и на устата.

Което не ти е работа, не зачевай.

Което не са е пръчило, нѣма ни да се кози.

Което не искаш да ти правят другитѣ, не го прави и ти тѣм.

Което нѣма човѣк, него петимисва.

Което плюеш, не го лижи.

Което са дава на сиромаси, не е изгубено.

Което са крие, то ще да са открие.

Което си правил, него чакай да видиш.

Което скоро (лесно) става, скоро са и разваля.

Кожа и кокали.

Кожа от юнака като от малака. — От пѣсен.

Кожемкити са по нахрапал.

Кожемити лостагарка (въстегарка).

Козайц—торбалник — рекъл Циганинът от бързина вмѣсто коза и заец—козайц, а торбалник — за торба и отварник.

Козата ако лъже, рогата не лъжжт.

Козата козле ражда.

Козата рогата бий него в'главата.—Грък казва слово на Св. Спиридона.

Козата са още не окозила, ерето са растропало.

Козата са присмѣла на овцата, че й са видѣл гжзът.

Козата я́ бий (чука) градът, а тя вири опаш.

Козице ле, Козано, моя сива рогуше. — Соф.

Козице ле, козке ле, оттървах са Божке ле.

Кой види вълкът вика, който не — дваж вика.

Кой душа си не продава, той имотен и не става.

Кой? — Дѣдо Бъкой. —

Кой дѣ умре, там го и копат.

Кой дѣ са улучи, туй ще научи.
Кой е крив да е жив, кой е прав Бог да го убие. — Соф.
Кой е? — Койчо от Койчевци. (Трѣв. колиби).
Кой е ти? — Кой е́т, е́ти на вратата. Свищов.
Кой зло мисли (другиму), зло намира.
Кой зло мисли, Господ да го очисти.
Кой зло мисли за нас, доброто му под нас.
Кой злѣ клечи, дваж на вън ходи.
Кой знае, знае; кой не знае, трѣва пасе.
Кой знае че тоз камък ще чупи глава.

Кой изѣде маслото, ще го издуе корем-а. — Соф.
Кой изѣде млѣкото.
Кой каза на тебе. — Гагаузки.
Кой казва, че е курвин син.
Кой как знае, така играе.
Кой как знае, така бае.
Кой как иска, така писка.
Кой как свари, натовари.
Кой какво е дробил, това и ще сърба.
Кой какво е ровил, в' него ще го заровят.
Кой какво мисли, таквос да го притисне.
Кой какво мисли, такова да натисне.
Кой каквото дроби, в' паницата си го намѣрва.
Кой каквото има с' него се хвали.
Кой каквото мисли, това и сънува.
Кой каквото прави, таквоз ще намѣри.
Кой каквото прави, трупа го на главата си.
Кой каквото прави, то ще и найде.
Кой каквото плаща таквоз и купува.
Кой каквото прави, на себѣ си прави.
Кой каквото търси, него и намира.
Кой клеца кучката.
Кой кога умре, тогава го и ровят.
Кой което жали, него и хвали.

Кой което си направи сам, неможе и дявол-а да му го направи.
Кой коли кучето.
Кой кога го заболи, тогаз плаче.

Кой кога са опари, тогаз скача.
Кой кого си има.
Кой кого, ще видим. — Заканванье.
Кой комуто навива, него и побийва.
Кой котка не храни, той храни мишкитѣ.
Кой коя мисли, нея и да стисне.
Кой крив? — Кутулът.
Кой ми сра в' гащитѣ?
Кой минж та ма заминж?
Кой му е крив като е прав.
Кой мѣси кривитѣ хлѣбове? — Рачо.
Кой на два дни, кой на три дни, Иван в'Срѣда вечер.
Кой на нива, кой на лозье, бѣла Неда на конак-а.
Кой не слуша, той нѣма и да заповѣдва.
Кой не бегендисва, да не кондисва.
Кой пие, кой плаща.
Кой пие, той знае.
Кой пита в' чердата за черно конче. — Тур.
Кой пита, не скита. — Соф.
Кой пита Панка кога е Великден.
Кой плаща, а кой разгащя.
Кой пръднж в' чердата? — Кутулът.
Кой пръднж, кой зе грошът?
Кой сам се хвали, кори се.
Кой сам се хвали, ще жали.
Кой са заран смѣе, вечер плаче.
Кой са много от мухи брани, него най-много налитат.
Кой си има брада, да си има и браснач.
Кой си има брада, он си има и гребен. — Соф.
Ко' си има, то' си клима. — Прилѣпска.
Кой си хжка, на срѣща му мжка.
Кой с' кого, воденчарът с' водата са бори.
Кой с' което, Иван с' своето.
Кой та пита, синко, бръсне ли са владиката.
Кой та пита тебе от дѣ съм.
Кой та пита тебе бръсне ли са кадия.
Кой та пита тебе колко ти чини калпак-я.
Кой тебе пита.
Кой тебе с' камен, ти него с' комат.

Кой ти е адаш-а? — Колю Каралаш-а. — Ами кой ти е еш-а? — Никола Келеш-а.

Кой ти извади окото? — Брат ми. — Затова е тъй дълбоко извадено.

Който аресва на момата, негова е момата.

Който бръка в'медът, той си облизва пръстьето.

Който бърка в'гюбрето, нему и вонят ржцѣтѣ.

Който бѣга от госба, нѣма очи за прос6а.

Който бѣга, в'един пжт бѣга, потерата в'сто го гони.

Който бѣга от попарата, да му са счупи лъжицата.

Който варди текята, той изида чорбата.—Стар. Заг.

Който веднъж излъже, не вѣрват го вторий пжт.

Който веднъж излъже, не го вѣрват вторий пжт и право да каже.

Който веднъж излъже, дваж му вѣра не хващат.

Който вика на сѣкиго тате, без майка остава.

Който винце попийва, главата си разбива.

Който винце попийва, без главица поспива.

Който винце попийва, на ледец-а поспива.

Който винце попийва, на сокак-а поспива.

Който винце попийва, без женица заспива; кой ракийка попийва, без невѣста поспива.

Който върви право, да ослѣпѣе. — Тур.: Догру гиден кьор олсун.

Който ввърга камък на високо, на главата му пада.

Който ввърга камен на възбог, пада на главата му.

Който ввърка високо, той ниско пада (кацнува).

Който влѣзе в'банята, додѣ са не испоти, не излѣзва.

Който втелеса, той ще издѣва (ще вършѣе харман).

Който вѣра ломи, невѣра ще го сломи.

Който вѣрва на сънищата, туря си умът на облацитѣ.

Който вѣрва сънищата, той пасе вѣтроветѣ.

Който гази кал'та, ще ся укаля.

Който гледа земята, неможе да види небото.

Който гледа, сол' и пипер в'очи, да ослѣпѣе. — Така закълнават дѣтцата тогова когото карат да не гледа кога играе на 'жумеж' или на 'слѣпа-баба.'

Който го не пие (виното), да му са не ражда.

Който го не пие, той са не упива.

Който гони два заека и двата испуща (или **не стига ни един.)**

Който го помирише, укапва му носът.

Който готви госбата си с' трѣскй, нему са и вмерисва на дим.

Който дава, гладен не остава.

Който дава малко, дава от душа; който дава много, дава от имот.

Който дава на вѣра, без риза остава.

Който дава хлѣб на чуждитѣ кучета, скоро ще го лаѭт неговитѣ.

Който дава, той добър.

Който даде цѣната, той слуша свирнята.

Който дига рогове, он остая без уши. — Соф.

Който дроби лъжй, в' паницата си ще ги намѣри.

Който другиму са смѣе, и нему ще са смѣѭт.

Който другиму трап копае, сам в' него пада.

Който е близу до черква, или не ходи в' черква, или късна отива.

Който е вчера умрѣл, днес е пишман станѫл. — Слѣд лоши врѣмена кога се поправят.

Който е гърмѣл голѣм тѫпан, дааре не го глуши.

Който е длъжен, той е и тѫжен.

Който е дробил, той знае; който сърба, незнае.

Който е завистлив, свѣтът му е крив.

Който е лют, той бива жълт.

Който е на младост работил, на старост почива.

Който е от долу, той знае,— рекъл пѣтелът, когато магарето са хвалило, че като ѣздяло магарицата, земята треперяла.

Който е падал в' морето, от дъжд не бѣга.

Който е побратим с' камиларя, вратата му трѣбва да сѫ високи. — Тур.: Девиджи илен конушан капусу буюк олмалѫ.

Който е посѣял, ще жъне; който е посадил, ще бере.

Който е ходил на воденица, сé ще има брашно (паспал) на калпак-я си.

Който е ходил сé пѣш, него натоварй да ти избере кон.

Който е чувал голѣм тжпан, от малкийт се не бои.

Който е ѣл сé боб, него проваждай да ти купи месо.

Който жали гоздей-о, загубва подковата.

Който жали коньо си, загубва себе си.

Който жали подковата, загубва коня.

Който жалѣе петалото, той загубва кон-я.

Който живѣе с'надѣжда, умира и поглежда. — Итал.: Qui viva speranto morte cacanto.

Който забикаля, по-скоро отива.

Който завижда, не вижда.

Който за другиго залита, сам си подлита.

Който заграбя, (не) загабя.—Ловечка.

Който захваща много работа, той ни една не свършва.

Който зема на вѣра, дваж са с'кесията си кара.

Който зло мисли, зло и намира.

Който злѣ клечи, дваж на вън ходи.

Който знае да чака, всичко му иде во врѣме; който бърза, белата си намѣрва.

Който знае книга, той има четири очи.

Който зяпа по небето, пада в'кладенец-а.

Който иде полегка, той отива далеко (на далеч).

Който избира, той примира.

Който излъже един пжт, не вѣрват го вторий пжт.

Който излъже един пжт, сто пжти право да казва, не му хващат вѣра.

Който има брада, той си има и гребен.

Който има градина на вратата си, той има млѣчна крава в'двор-а си.

Който има двѣ пари, той знае три думи.

Който има един кош слама повече от тебе, с'него са не карай.

Който има лозье, нека си тури пждар.

Който има много пипер, той туря и на зельето си.

Който има мѣсто, нѣма го.

Който има пет гроша, знае шест думи.

Който има пари, работата му върви както иска.

Който иска да почива на старост, да се труди да спечели на младост.

Който иска да каже нѣщо добро, трѣбва първо добрѣ да го прѣмисли.

Който иска да пести, нека начне по-отрано.

Който иска на старост да почива, на младост трѣбва да не почива.

Който иска много, да иска от Господя.

Който иска да ѣде кокошки, ще тжпче по коришници.

Който ище либе без кусур, без либе остава.

Който казва правото, нийде не го прибират.

Който кон играе, нему и подсмърчат.

Който копае другому яма, сам пада в' нея.

Който копае трап за другиго, сам си пада вжтрѣ.

Който купува каквото му не трѣбва, продава онова което му най-трѣба.

Който лъже—на въже; който не—на двѣ, или

Който лъже — на двѣ вжжя; който не лъже — на четири. — Нѣкои тъй казват, но тъй казано почти нѣма смисъл. Тая поговорка се пази у дѣцата когато направят нѣщо и крият. В' нея е съхранена законодателната идея, че нѣкога в' България или по-напрѣд е имало законъ да бѣсят тѣзи които лъжжт или направят зло и забъшяват. Инак у дѣцата не можеше да се вгълпи тая идея: който лъже на вжже.

Който лъже и обѣдва, казва право и не вечеря.

Който лъже, той тжже.

Който лѣтѣ пладнува, зимѣ гладува.

Който лѣтѣ не работи, той зимѣ гладува.

Който ма не аресва, да ми не дава по-голѣмата си дъщеря, да ми даде по-малката.

Който ма помирише, носът му окапва.

Който ме не аресва, да си не дава дъщерята.

Който мие медено каче, не може да си не оближе пръститѣ.

Който ми дава хлѣб, той мени баща и брат.

Който ми зе сламката, да му гоня мамката.

Който мисли сѐтнината, юнак не става.

Който млад поспива, той стар попостя.

Който много зема, малко зема.

Който много бърза, той на зад остая.

Който много говори, той сбърква.

Който много дава, скоро ще проси.

Който много са врича (той нищо не дава) от него са нищо не отвлича.

Който много ходи, много знае. — Виж: Ако не бѣше поревал.

Който много хортува, той се излъгва.

Който може и коньт му може.

Който мокри, той суши.

Който мълчи знае си работата. —Тур.: Сжс олàн ишини билир. Виж: Мълчан.

Който мждро мълчи, той по-добрѣ говори.

Който наваля, планина прѣваля.

Който на този свѣт не си почита сватитѣ, на онзи свѣт ще върше трънього.

Който не варди чуждото, той и своето не ще види.

Който не знае да слугува, не може да господарува.

Който не знае да сѣди на лопата, той сѣди на дръжката.

Който не мисли от днес що ще прави утрѣ, нему нити му е домът нити му е домакинството със свѣтът.

Който не мѣри с'мѣра, той нѣма вѣра.

Който не пази парата, той не вижда и грош-а.

Който не почита дукатото, той и хилядото не ще да знае.

Който не пие, той са не упива.

Който не посѣе, той нѣма и да пожъне.

Който не работи, не бива да ѣде.

Който не са е родил, той нѣма и да умрѣ.

Който не си пази парата, не струва ни дукато.

Който не слуша старитѣ, той не е човѣк.

Който не слуша, ще го измушж.

Който не слуша, и него не слушат.

Който не сѣе, не вѣе.

Който не хортува, той испат струва. — Тур.: Сюкюют икрарданджр.

Който не ще да даде, той намѣрва какво да каже.

Който не ще да даде, той лесно найде що да каже.
Който не ще да мѣси, вьс (цѣл) ден сѣе.
Който не ще малкото, изгубва многото.
Който никога не начина, той никога не свършя.
Който никого не врѣди, никого и неможе да ползува.
Който нѣма бела, да си купи сахат.
Който нѣма воля, сичко му е неволя.
Който нѣма кавга, да си купи воденица.
Който нѣма, лесно обѣщава.
Който нѣма, не му е свидно.
Който нѣма нищо, той от обирачитѣ са не бои.
Който нѣма нищо, не му зимат нищо.
Който нѣма пари в'пазвата си, нека има мед в' устата си.
Който нѣма сакат ат, да си купи нов сахат.
Който нѣма слуга, сам ще сѣче дърва.
Който обича гюл-а, обича и трънето му.—Тур.: Гюлй севѐн тикенй да север.
Който обича да лъже, той обича и да краде.
Който обича на рибата главата, ще стане поп.
Който оре, той добрѣ.
Който остане от долу, да му излѣзе душата. — Тур.: Алтѝ калàн джанѫ чиксѫн.
Който осъмва на хана, той замръква на пѫт-я.
Който открадне — един грѣх, у когото откраднѫт — сто.
Който пада сам, не плаче. — Тур.: Кендй дюшен агламас.
Който падал (наковладил), меса да му падат. — Клетва.
Който пие на вѣра, два пѫти са упива, или дваж са напива.
Който пие, той са и опива.
Който плаче за доброто, без очи остава.
Който плаче, за очи да плаче.
Който плаче за свѣт-а, той без очи остава.
Който плаче на чужди гробища, без очи остава.
Който плаща, той свири.
Който плаща, виното не го хваща.

Който плюй срѣщу вѣтърът, плюй на брадата си.
Който подуши, той го измуши.
Който поп чете по-малко, пуши по-много.
Който поспистява, не осиромашѣва.
Който прави зло, да не чака добро.
Който прави, намира; който тегли, той знае.
Който право казва, от врѣд го пѫдят.
Който право не казува, той мнозина смразува.
Който прибързва, той се завързва.
Който продава, той иска и кяр.
Който проси, той носи.
Който проси, не умира.
Който проси, той никога гладен не остава.
Който прѣгази водата, той е керванджи башия.
Който прѣдвари (испрѣвари), той натовари.
Който прѣзира малкото, той нѣма да види и многото.
Който прѣскача много колове, той ще са натъкне на нѣкой.
Който разбира от свирка, не му трѣбва тѫпан.
Който разбира от пискун — разбира; който не разбира — и от гайда не разбира.
Който рано става нему и Бог помага.
Който рано стане, рано се обуе, той рано и ще да пропѣе.
Който са бои от врабцитѣ, той просо не сѣе.
Който са дави, улавя ся и у змия (или и у сламка).
Който сади, той и сѫди.
Който са грижи за хорскитѣ работи, хората ще са грижят и за неговитѣ.
Който се е научил, той ще да се отучи.
Който са е изгорил с' триеница, тоь духа и на киселото млѣко.
Който са е парил от тикви, и на плетът ги духа.
Който са е родил, тоь и ще умрѣ.
Който са запъва, той са спъва.
Който са кани, не пали.
Който са кани, не прави.
Който са конущисва с' камиларя, портитѣ му трѣбва да бѫдѫт голѣми.
Който се моли, не плаче.

Който са много смѣе, ще плаче.

Който са мѣси в'трицитѣ, изѣдат го свиньетѣ.

Който са мѣсти на софрата, не са наѣда.

Който са мѫчи, той са и пѫчи.

Който са надѣе на чужда трапеза, той гладен остава.

Който са надѣе на чужди рѫцѣ, той е длъжен на Михаля.

Който са наѣде рано и рано са ожени, никога пишман не става.

Който са не бои от Бога и от хората са не срамува, ти далеч (или бѣгай) от него.

Който са не дава да го познаеш, гледай го дѣ ходи.

Който са не пече на нивата, не са пѫчи на хорото.

Който са отрича от вѣрата си, отрича са от Бога (или от баща си).

Който са попари, той скача.

Който са скришом жени, явно са кокени.

Който са смѣе другиму, и нему дохожда до главата.

Който са смѣе, на себе си са смѣе.

Който са смѣе на щърка, понася му крилѣтѣ.

Който са враща от пилафът, да му са строши лъжицата. — Тур.

Който са сѣкиму отлага, скоро му са съдира калпак-я.

Който са хвали, сам са квари.

Който са хвали, ще испати.

Който си вѣрва жената, лъже са; който я невѣрва, излъган е.

Който си дава колата, той си дава и жената.

Който си е очитѣ исплакал, той и вѣрва.

Който си не знае мѣстото, той скоро си съдира гащитѣ.

Който си не либи на този свѣт сватитѣ, на онзи ще вършѣе тръннитѣ.

Който си нѣма в'свойт дом неволия, нека търси у чужд дом веселия.

Който скоро сѫди, скоро пишман ще бѫде.

Който слуша женитѣ, той е дваж жена.

Който слуша, спасена му душа.

Който слуша хората, напуща си жената.

Който с' неправда проболерѣва, скоро му домът запустѣва.

Който спи, не спечеля.

Който става рано, не му стигат навуща.

Който става овца, изѣда го вълкът.

Който сѣди на воденицата, той си съмила брашното.

Който сѣди (варди) под крушата, той ѣде крушитѣ.

Който тегли, той знае.

Който троши вѣрата, Бог ще строши па него.

Който търпи, той юнак.

Който търси многото, той загубя и малкото.

Който търси, намира; който пие, заспива.

Който умрѣ в' кѫщи, по му е малък товар-а (кахѫр-а).

Който ходи много, или намира нѣщо да ѣде, или намира нѣщо да го изѣде.

Който ходи, пак ходи.

Който ходи по Бога, той (он) проси за Бога.

Който ходи по боговетѣ, той си гледа дробоветѣ.

Който ходи полека, излиза на планина висока. — Тур.

Който ходи често на поздравенье, скоро му се скъсва скуфата.

Който често помръдва, често и попръдва.

Който чуждото не почита (не сайдисва), своето нѣма да види.

Който ѣде кога залѣзва слънцето разѣдат му са устата, — казват на дѣцата, които искат да ѣдѫт при мрак.

Който ѣде на заем, ѣде от хамбарът си.

Който ѣде много, изѣда си кѫсмет-я.

Който ѣзди на чужд кон, от срѣд пѫт-я пѣш тръгва.

Който ѣде при заход слънце, разѣдат му са устата.

Който ѣде кокоши' крака, той тайна не държи.

Които бързат, квасник им мѣсят.

Които дават, тѣ сѫ хубави.

Кой хвали булката ни зиврѝвата (сополивата)? — Сватята ни гуреливата.

Кой хлопа? — Иван Шопа; — Защо хлопа? — За сопа.

Кой ще испѫди воденчеря, — казват тому който остава най-подир на софрата да ѣде.

Кой ще носи хлѣба? — Аз — Кой ще носи мотикитѣ? — Казвайте пжк други, бе.

Кой що сѣе, това и жъне.

Кой що си сам учини, друг не може да му учини.

Кой що чини, на себе си чини.

Кой що чини, това му дохожда и на главата.

Кокалан.

Кокал о стѣна не залѣпва.

Кокал ввърлил по между им — т. е. свадил ги.

Кокона - кокошка, очитѣ й кокона. — Соф.: Керица.

Кокона Мандика в'захода бърника.

Кокона, кокошка й на носа.

Кокоши' крака си ѣл.

Кокошини са като пуек.

Кокошка кога затлъстѣе не снася, а жена като затлъстѣе не ражда.

Кокошка пжшка, пѣтел са тръшка, не бой са Пенке, Танчо е пиян. — Така прѣговарят на пиенитѣ; но това е един вид прѣдувѣдоменье.

Кокошката вода пие и на горѣ гледа (да не доде пилекът).

Кокошката е кокошка и тя се моли на Бога; вода пие, на горѣ гледа.

Кокошката и в'хамбарьт рови.

Кокошката кога й допрѣ, сама си намѣрва полог.

Кокошката ёще не насадена, той пилета иска.

Кокошката си крие главата, и сѣка че не я видят.

Кокошката чини двѣ пари, но и тя си знае врѣмето.

Кол на рамо, два на пояс, бѣгай страх от пжт-я.

Кола без катран не вървят.

Кола ум и двѣ безумие.

Колата му с'двѣ колелета, та се въртят на всѣкадѣ.

Коли го от към врат-а.

Колиш ма по зáкол-а.

Колка е бълхата, колък е мѣхът й.

Колко е теглила таз глава и колко има ёще да тегли.

Колко за неволя.

Колко за поревка (пощѣвка).

Колко знае баба, толко бае.

Колко зими съм прѣкарал аз, — рѣкъл Орѣшко.

Колко знае дѣдо, толкоз хоро скака.

Колко маймунджилѫци знай той!

Колко млѣко даваш Лесо? — Гледай ми лицето и не питай.

Колко мѫки вижда хурката дор напълни вретеното!

Колко пари киняшкитѣ, — рекла една на баща си.

Колко сърдце болѣло, толко очи плакали. — Соф.

Колко сърдце жалило, толко и пояс хурка държал. — Соф.

Колко царвули е съдрал дяволът до кат' го искара на лѣсата!

Колко чифта царвули е съдрал дявол-а, до дѣ го от ум искара!

Колкото глави, толкова и умове.

Колкото го я знам, толкова го и Бог знае.

Колкото го аз знам, толкова и Господ да го знае.

Колкото ґроша, толкоз и ума.

Колкото е дебел, да бѣше по-дълъг, душата ми изваждаше. Трѣв. — Думата е за стръмнината наречена Дебелийрѫт в'пѫтът между Търново и Трѣвна.

Колкото е по-много, толкоз по-добрѣ.

Колкото и да е добра, мащеха е.

Колкото му боят дълъг, толкози му умът кѫс.

Колкото му са свиди, толкоз и ще види.

Колкото намѣри, сé ги и прошери.

Колкото на иглата върха (на иглян върх), толечко ми дай.

Колкото по-богати, толкоз по-драги.

Колкото повече има, толкоз повече са лакоми.

Колкото повече има, толкоз повече стиска.

Колкото повече пие, толкоз повече жаднѣе.

Колкото по гората шумкитѣ, толкоз по гѫз-а му слюмкитѣ.

Колкото по жаба косми, толкоз по нос икрам.

Колкото потикваш огън-я, толкоз по-гори.

Колкото са разрѣдява рѣпата, толкоз по-едра става.

Колкото сѫ умрѣли от ѣденье, не сѫ толкоз от не ѣденье.

Колкото ти бо-я, толко ти е тво-я.

Колкото ти мене, и тебе Господ тлкоз да даде.

Колкото ти стига чергата, толкоз са простирай.

Колкото ходил, толкоз и свършил.

Колкото хора, толкова и табихети.

Колче ти е, колче ми е, чзшка ти е, чашка ми е.

Колъкто си, всѣкога по-малък се показзай.

Колъкто си, сѣкога са сé по-долен (нисък) показвай.

Комар да му е добър кон, иглени уши — зенгии.

Коминьт крив, ама димът право излиза (сгледница).

Кому гѫзът видѣ, та се смѣеш.

Кому държи гѫзът, да шукне.

Кому да се оплачеш. Бог високо, цар далеко.

Кому е до плач, кому е до смѣх.

Кому зъмче в'гѫзлето, той гърси щърчето.

Кому кога дойде (тогаз тегли).

Кому майка, кому мащеха.

Кому не трѣба днес, ще му трѣба утрѣ.

Кому пачи' (кози' крак) (докуз курда бир (фурда).

Кому продаваш краставици.

Кому пчела за капа (на шапка), он се похвата. — Соф.

Кому първо пачи' крак. — Кому по-напрѣд.

Кому са види гѫзът, нему са и смѣіѫт хората.

Кому си дал, то него и търси.

Кому що сѫ дали, с'него са и хвали.

Комуто е много маслото, той си маже и ботушът.

Комуто Господ дал, хората немогѫт да му го земат.

Комут е добра жената, нему не трѣбва да ходи в'черква; комуто е лоша, не трѣба да плаче на гробища.

Комуто е лоша жената, не му трѣба вѣчна мѫка.

Комуто е стрѣлата в'реброто, него и боли.

Комуто е харна жената, не трѣба му рай.

Комуто е щета, нему е и присмѣх-а.
Комуто лозьето е прѣкопано, той има пълна бъчва.
Комуто си бръснжл брадата, него си и порѣзал.
Комуто си дал, върви го търси.
Комуто си кумувал, от него и чакай кравай.
Комшийската кокошка са вижда като гжска.
Комшийската кокошка, сѐ по-голѣма от наш'та.
Комшийската кокошка сѐ по-едри яйца несѐ (носи).
Комшийската котка изѣла месото, а наш'та са наѣла.
Комшийската котка накусала млѣкото, а наш'та са облизва.
Кон дѣто не е научен на самар, като му го турят, хелбетя ще шава.
Кон и добър юнак.
Кон и пушка сами са краджт.
Кон на вѣра, пари на заем.
Кон познава сайбийт си.
Кон пърди, вѣтър вѣе.
Кон пърди вѣтър вѣе, гората се люлѣе.
Кон пърди вѣтър вѣй, Димка перо люлѣй.
Кон са на заем не дава.
Кон са не продава.
Кон са по прилика не ѣзди, а който го има.
Кон са по прилика не ѣзди, който го има той го ѣха.
Кон, сахат и жена са на заем недават.
Кон се хвали слѣд мѣсец, а па човѣк слѣд година.
Конец-а цѣпи.
Конката, иди прииди, напорник-а зор.
Конска глава на кол (плет) да я видиш, ти й удри юздата.
Конска воля, народна воля.
Конче му струва хиляда, булче му струва два града. — От пѣсен.
Коньт гледай от прѣд, а момата от врѣд.
Коньтъ иска зоб, а жената роб.
Коньт и нощѣ види.
Коньт на четири крака и пак са прѣпъва, а то не челѣк.

Коньт познава кой може да го ѣзди.
Коньт си давам, мамо, ако ми я дадѫт.
Коня вздіѫ, пѣшом ходіѫ.
Коня панагонът го сваля.
Коня ѣзди като кеседжия.
Копралята е не сал в'ръцѣтѣ.
Копай, мотичке, според платата.
Копри са и то.
Коприва са не мѣрише.
Копринена булка, вълнен зет. — Лѣсков.
Копринена жена с'вълнен мѫж, — казват тому който е по-прост от жена си или пък е неучен, простак.
Копси кокона, копси. — Копси ама чобан дипли.
Кордисал са като три и руп.
Кордисва са като халваджийска тесла.
Кордисва се като пате в'рѣшето.
Корав хлѣб, корави зѫби.
Коремът му механа.
Косено е, — стрижено е. — Виж: Не е косено.
Косми враносани, крака скопосани.
Косо прасе, росо просо пасе.
Костенурката с'нощовитѣ си ходи.
Костилка, — казуват на сухитѣ дребни хора, а по нѣкога и на скѫпитѣ.
Кости меки и намекват, не ще ли са разчекнѫт. — Въ тия пословица има нѣщо намек дѣто в'старо врѣме блудницитѣ ги разчеквали.
Косъмът от мустакитѣ му да погълнеш, ще са отровиш.
Косъмът с'ръцѣ на двѣ дѣли. — Мурафетлия е.
Котка оцет пие ли?
Котката е станѫла от рѫкавицата на Св. Василия.
Котката и котаракът двѣ мачки сѫ.
Котката и прѣз девет стѣни подуша пестървата.
Котката като не стига млѣкото, казва: кисело е.
Котката кога спи не лови мишки.
Котката кога не може да досѣгне месото, казва че е вонещо.

Котката не пада на гърбът си, а на краката си.

Котленски топпатери.

Котката от дѣто я ввърлиш, на краката си пада.

Котката са похвалила че не ѣде пестърва риба. — Нека я подуши, та щем видѣ.

Котката умира и за мишкитѣ мисли.

Ко чеш? — вмѣсто: що чеше, кой чеше? Казанджийска: какво казваш ти?

Кочья душа яка.

Коя глава колкот' побира, толкоз зима.

Коя душа не ще да иде в'рай.

Коя кучка лаеше, та не аз?

Коя мени кравай на рѫката, тя мени леля.

Коя овца отива срѣщу вълкът?

Коя кучка ти лаеше, т. е. кой ти думаше тебе, а ти?

Коя файда от кахѫр.

Която боговица не ще да са щипе, тя не на черква.

Която гора са сѣче, в'нея кози не са бръстят.

Която кобила се хване, тя вършѣе харман. — Тур.: Тутулàн кѫсрàк харманѫ дювèр.

Която зъмья не ма закача, нека са с'годьни провлача.

Която кокошка млого крещи, малки яйца носи.

Която кръв ще тече, не стои в'жилитѣ. — Тур.: Акаджак кан дамарда дурмас.

Която мома обича на рибата главата, ще стане попадия.

Която мома не ще да мѣси, вес ден сѣе.

Която мома млого пробира, тя неженена ходи.

Лоято мома млого са труфи (кити), тя е остарѣла.

Която мома млого пѣе, тя рѣдко сѣе.

Която мома не аресва ирген, тя на старец се пада.

Която не ще да мѣси, тя три дни сѣе.

Която овца са дѣли от стадото, вълкът ѝ изѣда.

Която стомна align=чести на вода, скоро са разбива.

Която тиква ходи често на кладенчето, скоро са строшава.

Кравата са тели, а волът боли гѫзът.

Краденото е сé по-сладко.

Крадцитѣ сѣкога не крадѫт, (но) ти се сѣкога пази.

Край плета имаше толкоз повалени, се ти ли ги уби? — Казва се тому, който в' очи заплаша че ще убие. Под поваленитѣ край плета се разумѣва: лайна.

Крак не съм подгѫвал. — Не съм сѣдал.

Краката си намѣриха стѫпкитѣ, а главитѣ не могѫт.

Кракът не пипа, пипа рѫката.

Крали Марко вино пие, дѣцата му пепел лижѫт. — **Крастави кози.**

Краставийт са присмѣл на келевийт.

Краставитѣ магарета прѣз девет баиря се смирисуват.

Крастав кон като чуе чесалото (да задрънка) и затръпва.

Краста иска да са начеше.

Краста с' краста се начесуе.

Краста шуга руга.

Кратка вечеря, дълъг живот.

Кратка веселия, дълга неволия ражда.

Кратък псалом: аллилуия. — Грьц.

Крета като патица.

Крива клетва ступана си стига.

Кривакът има два края.

Крива крива рѫчица, дал ви Господ овчица, и шарено шиленце. — Така просят нѣкои дѣца.

Кривда с' политванье, а правда с' потикване.

Кривийт пѫт е по-близък, ама е по-низък.

Криви му колата. — Казва се за дѣте кога се е порасчамяло.

Криви на навой, прави на разбой, или **криво на навои право на разбои.** — Соф.

Криви се като юда. — За апостола Юда се приказва, че от как прѣдал Христа, искривили му се устата и станѫл тъй грозен и страшен, което го накарало да се обѣси. Безграмотнитѣ живописци сѫ го изобразявали с' раскривено лице. Юда—в'Южно и Западно нарѣчье самовила и русалка.

Крив в' трърница, прав в' тъмница.

Крив кораб, прав поход. — Тур.: **Егри геми, догру сефер.**

Крив си щот' си жив.

Кривата кобилица по крѣпко носи.

Кривицата кабаница да е, никой я незема на себе си.
Криво врѣтено, остра кждѣля.
Криво да сѣдим, право да говорим, или Криво да сѣдим, право да хоратим.
Криво варвиш, раче, — тъй ми спори братче.
Криво лозье, млого гроздье.
Криво перо на кьораво око, желти чехли на спукани пети, кован гердан на келева шия (приличат ли?).
Криво-клетник от невѣрник по лош.
Криво клоца, шуто боде. — Велес.
Криво перо пѣтлево.
Криво сѣдѝ, право сждѝ.
Кривото само полита, а правото иска да са притика.
Криено нѣма, пиено нѣма.
Крие си като котка нехтьетѣ (или като зъмья краката).
Кротко агне от двѣ майки суче (бозае).
Кротко като агне (кога са обагне).
Круша под круша пада.
Круша-грозд. — Има много круши провиснали като грозд.
Крушка си има опашка.
Крушката не пада далеч от крушата (коренът си).
Крушата са молила баби да я изѣде, че и са остри зжбитѣ.
Кръв с' кръв са не мие.
Кръв да плюеш, казвай дрѣнки съм ѣл.
Кръвен като Попова свиня.
Кръв'та вода не става.
Кръв'та си проливам, че не го направям.
Кръпеж кжща държи.
Кръст-кжлки, корем-бабици.
Кръста ми. Соф. — Клетва.
Кръстена вода в' яз не стои.
Кръстен, а не понуден.
Кръстен дявол.
Кръстéц гради да лѣтува (на нивата), купéн гради да зимува.
Кръсти, Боже, помагай, стѣгай конче, та бѣгай.

Кръсти, Боже, помагай, ввърляй щапката, че бѣгай.

Крѣпи се пиле, царско (царство) **ми е.** — Соф.

Кряка кряка, па кляка.

Кряка като жаба.

Куковица му испила умът.

Куко и пипе, теле и пате.

Кукориго пѣтльо, заколи го тетьо (тате), да не буди мама, да спим двама.

Куку, шопе.

Куме, ѣдваш ли печено прасе да ти опечем?

Кумица не е чуждица.

Кум ли ми си, кур ли ми си.

Купи ден да поживим (да поминем). — Кжрчево.

Купи лук, па му навали главата. Соф. — Тъй отговарят кога каже нѣкой: що да правж.

Купил магарето, че тогаз зел да мисли има ли трѣва.

Купи му брънкалка и пусти го да брънка.

Купци са сбират да обират хората.

Кур, пепель, у г...-о ти влѣтѣл.

Курвата от аджамиитѣ я страх.

Курвата от курва са не бои.

Курвата курвуе и отвѣт дае (оправдава се). Велес.

Курварството е до врѣме, пиянството е до вѣка.

Курдисал са като ръждив пищов.

Курдисал са като цигански пищов.

Курнийт, Курната му Гана. — Това е остало в' Ист. нарѣчье от кур.

Куряк мжж. — Мжж който не може да се схожда.

Куфалницата му не досяга. — Не му стигж главата, умът.

Куца че го боли зжб.

Куц вълк сѣко куче го дърпа.

Куче брус не ѣде, а за пакост го изѣда.

Куче го влаче. — Не го бива никак, западнжл, осиромашѣл.

Куче държи кокал-а, нито го глозде, нито го на друго дава.

Куче и котка ще пѣжт заедно.

Куче икрам нѣма.

Куче и челѣк.

Куче, което не знае да лае, на овцетѣ вълк докарва.

Куче което варди двѣ вратья гладно умира.

Куче сланина не става.

Куче срама нѣма.

Куче спи кога ще, а да видим как ще ѣде.

Кучето другар направи и тоягата не ввърляй.

Кучето е благословено, а котката прóклета. — Расказуват, че на онзи свѣт кучето ще носи вода да гаси огънът, в' който са мѫчи стопанинът, а котката ще духа да подклада.

Кучето е вѣрен другар.

Кучето зимѣ се кани да си прави кѫща, а лѣтѣ забравя.

Кучето и котката заедно ще спят.

Кучето като му наближи смърт'та, отива да пикае на джамията на вратата.

Кучето кога ще, спи; но кога ще, не може да ѣде.

Кучето ляга в'яслата, па нито плявата ѣде, нито на коня дава.

Кучето не ѣде кокалът, че и на друго го не дава.

Кучетата го дръпат. — Студено му.

Кучетата тáмата (вмѣсто **щамата**).

Кучето от ходенье (ход, пѫт) остарѣва (или **кучето пѫт го състарѣва**).

Кучето от ходенье остарѣва, а момата от китенье.

Кучето са протяга лѣтѣ колко ще, а зимѣ са свива на калабце.

Кучето сѣка зима сé ще си прави кѫща на пролѣт.

Куче царвули не носи.

Кучешки живот.

Кучешки народ.

Кучешко тегло.

Кучката слѣпи ражда кучетата си.

Кучката бързо ражда, за туй слѣпи добива кучетата си.

Кучья вѣра. — За турцитѣ.

Кучья вѣра не е вѣра.

Кучья камáра.

Кълвач-а си сам главата искълвава. — Кълвач, дѣтел.

Кълви-говно. — Казва се на пиле прѣди харман.

Кълне като врачка.

Кълне са като циганин (циганка).

Кълне са като циганин кога иска да излъже.

Към рай пѫтьт млого тѣсен, към пъкълът с'кола върви.

Кънти като праздна бъчва.

Кьрпеното повече трае.

Кърпи съдраното дордѣ е малко.

Кърпи дупки, тули.

Къса градината, дълга годината.

Късна женидба, рани сираци.

Късно е да пестиш, кога не остане.

Късно си са подзел.

Късно си са подбедрил (подскоросал).

Късно си са свѣстил.

Кьорав да не плаче, кьопав да не плаче, злочест да плаче.

Кьорав за свѣт, окат за чедо.

Кьорав Коца овце пасе, пет закарва, три докарва. Соф.

Кьорав не си.

Кьорава работа, конски хесап.

Кьорави очи кум не видят.

Кьоравото по нѣкога прогледва.

Кяр до уши.

Кяр до колѣно.

Кяр до колѣно, зарар до уши.

Кяр е добър с'похващанье, а пак борчът с' плащанье.

Кяр-а и зарар-я сѫ (стари) ортаци.

Кѫдѣ гърми, кѫдѣ вали.

Кѫдѣ да е Господ да види.

Кѫдѣ даде Господ. — Отговор на питането: кѫдѣ отиваш? кѫдѣ си наумил да идеш? Ако питаш просто: кѫдѣ, отговарят грубо: за конски мѫде.

Кѫдѣ лежи очката, а кѫдѣ му почката.

Кѫдѣ отиваш млого? — Въз млого.

Кѫдѣ отхождаш Иончо? — За присади, Дончо.

Кѫлцай вода в'чутура да ти пусне масло. — Соф.

Кжс кожух, дълги м..., щерени чорапи.
Кжс пѣтел пиленце. —Тур.: Койруксус таук хергюн пилич.
Кжсю ма дърпа. — Не ми достигат паритѣ.
Кжтай парицата, крѣпи душицата.
Кжш чуждица додѣ влѣзе в' паница.
Кжща без жена, гиран без кофа.
Кжща без жена и мжж без пари, огън да ги гори. — Тур.: Ев карасжз, еркѐк парасжс атеше янсжнлàр.
Кжща без жена не е сжща кжща.
Кжща без жена не се върти.
Кжща без кавга (без дим) не бива.
Кжща без покрив не бива.
Кжща гори, дим не пуща.
Кжща, да я шибнеш ще тръгне, т. е. стъкнжта.
Кжща имам (ми е) на главата (си).
Кжща от имот са не съсипва.
Кжща са с' инат не върти.
Кжщата да изгори, дългът из комин-я искача.
Кжщата му гори, пак той пѣсен пѣй.
Кжщата не стои на земята, а на жената.
Кжща — хрýбелница.
Кжща язйлница, т. е. пуши.
Кжщата наопаки ще стане. От прикаска на Насрадин ходжа.

(Всичко К = 1421).

Л.

Ладо та Ладо, голо та гладо.
Лае към майната си.
Лае като куче.
Лае на аба.
Лае на мѣсечина.
Лае на сукман.
Лае са с' хората.
Лае си гжзът.

Лайно до лайно, човѣк до човѣк.

Лайно е — мерише, свиня е — подуша.

Лани дѣто умрѣ кобилата жива ли е? — Отъ приказка.

Лани ма излъга́, сега па ме излъга́. — Селска.

Лани свирено, сега го играт.

Лани си ма попържало. — Лани не бѣх родено. — От баснята.

Ланска, ага, ланска съм жаба. — Виж: Аз ланска ага...

Лапа като Хърватин.

Лапа мухитѣ.

Лапни-шаран, блъсни-габър.

Лапни-муха.

Лапни тая улица и . . . . На присмѣхъ, вмѣсто земи, хвани тая улица. — Русненска.

Лапни-шаран, бутни-храст, развали-гьол: троица братья.

Левуста мома, момку не драга.

Левуст (хлевуст) човѣк. — 1) който много дрънка; 2) присмѣхулник.

Легнѫ мечката, играта прѣстанѫ.

Ле́жи долу, па́си коньот.

Лежи като болник.

Лежи като бебер.

Лежи като копой.

Лежи като мъртав.

Лежи като паша.

Лежи като селски чорбаджия.

Лежи като цигански хараччия.

Лежи на една кълка.

Леж та пукни.

Лек като перушина.

Лека работица, кал (пръст) и каменчица. — Соф.

Лека ти пръст.

Леко като перо.

Леко полеко, близу далеко.

Лелка кѫдѣлка.

Леля ми си, лелке, — пак да ми си леля.
Лесно, баби, да ѣде гнили круши.
Лесно да се храниш ако искаш, поп стани.
Лесно дохожда, мѫчно си отхожда.
Лесно е да говориш, но мѫчно е да го сториш.
Лесно е да го кажеш, мѫчно е да го докажеж.
Лесно е да са ввр̆ѣчеш, да видим как ще го испечеш.
Лесно е да казваш, я да видим как ще го направиш.
Лесно е да са ожениш, да видим можеш ли са разжени.
Лесно е да ѣде баба гнили круши, я да видим как ще ѣде червендацитѣ.
Лесно е на чужди дѣца да ставаш баща, я ги отхрани да видим.
Леща на кебап.
Лика прилика като два стръка аглика.
Либе либй, кусур не му гледай.
Либила два брата, видѣла два свѣта.
Либй либе с'кусур-а му.
Либи младо, земи старо.
Лига́ви са, —казват кога нѣкой не върши нѣщо както трѣба.
Лиже си сопол-я на сол на мѣсто.
Лико с'лико, ремик с'ремик.
Ликото държи и дѫгитѣ и обрѫчитѣ й. — Рекло ликото.
Липсата го изѣла.
Лисицата лов не лови, и ако лови, сама си го ѣде.
Лисицата викала на понуди, па завила в'тръньето.
Лисицата дваж в'капаня не влѣзва.
Лисицата и калугерка да стане, между кокошкитѣ я не пущай.
Лисицата като не стига мѣсото, вонѣщо е, казва.
Лисицата кат' не стига гроздьето, казва че е кисело.
Лисицата кога спи не може да лови кокошки.
Лисицата не обича кочекът, а кокошкитѣ.
Лисицата с'рѫкавици не може да лови кокошки.
Лисицата с'вълкът станѫли кумове, дордѣ откраднат кокошка, а кога я откраднѫли раскумили са.

Лицемѣрецът не сѣкога сполучва.
Лице не виждано скоро се забравя. — Гръц.
Лице от лице са посвѣнява.
Лишия Господ не търпи.
Лишанджи бобе, т. е. яланджи бобе.
Лов ловила, плѣн плѣнила.
Ловецът дава мѣсто на заекът да бѣга, а от страна пуща кучето да го гони.
Лови вѣтър в'рѣшето.
Лозье не ще молитва, ами мотика.
Лозье не ще дѣда Попа, иска чича Пота.
Ломоти се като обран грък на купя.
Лош язик що не може да направи?
Лоша жена, вѣчна мжка.
Лоша дума кой я каже негова е.
Лоша дума от лоше сърдце излиза.
Лошав ум двѣ бели (на другиго и на себе си).
Лошавитѣ върлуват от добритѣ.
Лошавото и вода го не спира.
Лошавийт от какво се посвѣнява, и во вретище пак ще се развѣва.
Лоше врѣме пжт не спира, лоши години го спират.
Лоше врѣме пжтник не спира.
Лоше, добро, мое'й то.
Лоше, добро, туй е то.
Лоше нѣма нищо; добро, да́ че Господ. — Соф.
Лоше правил и добро не видѣл.
Лошево врѣме са управя, ама лош челѣк никога.
Лошето Господ не търпи.
Лошето иде с' колата, а се отнема с' иглата.
Лошето се с' лоше испжжда.
Лоши уста сичко могжт да кажжт.
Лошитѣ са лесно сдружават.
Лошийт е бѣлѣзан от Бога.
Лошийт челѣк за лоше се сѣща.
Луд звънец не носи.
Луд изѣда и два зелника, ама кой луд да му ги даде.
Луд от пиян бѣга.
Луд, псалт и хикимин сѣкой става.

Луд рогат не бива.

Луд с' рога не бива (и да има, той ги избива).

Луд свири, луд играй, който гледа ум нѣма.

Луд събира, мждър распилѣва.

Луд хиляда влудѣва.

Луда Кояна.

Луда мома сé по-голѣмата китка познава, а луд овчер по-голѣмата тояга.

Луда Пройна.

Лудийт и питомнийт на едно не могжт да живѣйжт.

Лудийт кон' или ще оньоравѣе, или ще окуцѣе.

Луди купуват, мждри продават.

Луди правили, мждри развалят.

Лудитѣ братья.

Лудитѣ не сѣяни никнжт.

Лудитѣ нѣмат чорбаджия.

Лудитѣ прѣд кадия не карат.

Лудо, младо, неженено. — От пѣсен.

Лудост са на пазар не продава.

Лудост'та е сватя с' белата.

Лудост с' кола на пазар не ходи.

Лукова глава.

Лукова глава не срѣзвал, кокошка не закалал.

Лъга е. — Тъй казуват в' Софийско кога кихнеш, уж че е лъжа това що казват че, като кихнеш, та е поменжл нѣкой. В' Търновско казват: на здравье. В' по-отколѣшно врѣме са кръстехж кога кихнжт.

Лъгал съм от как съм се родил, и додѣ умрж па че лъжем.

Лъжа без кантар.

Лъжа вода не гази.

Лъжа са с' лъжица не сърба.

Лъжата върви напрѣд, а истината подир.

Лъжата върви по-напрѣд, ама далеч не отива.

Лъжата гюмрюк не плаща.

Лъжата дѣто замръкне, там и осъмва.

Лъжата й са кжси краката.

Лъжата са от брадата не засрамя.

Лъжата скоро на мегдан излазя.

Лъже го като малко дѣте с' киселици.
Лъже и сам си вѣра хваща.
Лъже като катунин.
Лъже като брадат (дърт) циганин.
Лъже, та са кѫса.
Лъжец първата година са рэдва на лъжитѣ си.
Лъжй и са свѣстй.
Лъжй ма, да та лъжѫ, хубавелке.
Лъжй ма да та лъжѫ, да не тѫжиш да не тѫжѫ.
Лъжи ма да та лъжѫ, да са минува врѣмето.
Лъжко баждарлъшко.
Лъжливи-я и скъперник-а лесно са спогаждат.
Лъскава й гагата.
Лъснѫ петалата. — Умрѣ.
Лъснѫ са като циганин на мѣсечина.
Лъснѫл като келев на мѣсечина.
Лъснѫл като лайно на мѣсечина.
Лъснѫл са като тиган на мѣсечина.
Лъщи му се гребен-а.
Льохманът му н'едни.
Лѣвак не е ли? — За Арменец.
Лѣтен ден за зимна недѣля.
Лѣтй на клетва като на лайно.
Лѣти като пеперуда от цвѣт на цвѣт.
Лѣтно врѣме и на трън колак има. — Соф.
Лѣтно врѣме и по трънього хлѣб.
Лѣтно лайно, зимѣ понудица. — Соф.
Лѣто дойде, па си иде.
Лѣто без бълхи не бива.
Лѣтѣ без аба, зимѣ без торба не ходи.
Лѣтѣ без кожух, зимѣ без хлѣб не ходи.
Лѣтѣ под сѣнкитѣ, зимѣ по сѣденкитѣ.
Лѣщовичий снѣг, или лѣщовичьа фартуна, — случава се прѣз м. Март.
Любов на лице не гледа.
Любов хубост не гледа.
Людската кокошка му се вижда като патка (пуйка) голѣма.

Людската кокошка по-голѣмо яйце снася.
Людски уста не сж чувáл да ги запушеш.
Людско жито за душа лесно са раздава.
Людското е видѣно (или сé е по видѣно).
Людското е сé людско.
Людското е сé по-голѣмо (по-много, по-хубаво).
Людското са бие с' комат-я, а свое с' тояга.
Людското са зима и на Великден.
Лют като пипер, горчив като пелин.
Лют като пеперница.
Лют оцет бъднето си съсипва.
Лют оцет на ссжд-а си щета. — Тур.: Кескин сирке кенди кабжна зарар.
Люта му е клетвата, а блага му молитвата. — За поп казвано.
Люх море. — Старокотленска.
Люшка се като пиян.
Лющил го, та му писнжли и двѣтѣ уши.

(Всичко Л = 195).

М.

Ма' а Бог. — В' Хасекилика, вмѣсто: помага Бог.
Магаре без самар.
Магаре без уши.
Магаре в' златни дрѣхи.
Магаре вѣаат (ѣхат), магаре бараат (търсят).
Магаре на хаджилжк да иде, пак си дохожда магаре.
Магаре мжтна вода газе ли?
Магаре ли ги пърди? — За паритѣ.
Магаре н'едно.
Магаре не си ли, самари много.
Магаре от кантар разбира ли?
Магаре от тимар не проумѣва.
Магаре от срам не мре.

Магаре реве, магаре зове.

Магаре са на тегло не купува. — Неизвѣстно тука думата тегло в' кой смисъл е употрѣбена. Види се, че е вмѣсто теглилка т. е. с' кантар; но може и по това, като тегло и патима да се вземе и пак дава смисъл.

Магаре стока не е, зет роднина не е, върба дърво не е.

Магаре тагаре, не е хубаво име, дръжте да го изедем. — От прикаска.

Магаретата ако пърдят, атоветѣ не трѣба да дрищят.

Магарето ако одъртѣе, тавлабашия не става.

Магарето викали на свадба: или вода нѣма, или дърва нѣма.

Магарето води камилитѣ.

Магарето в' нивата, тъй пише в' книгата. — Тъй четял един поп, който не знаял да чете.

Магарето вѣрват, мене не вѣрват.

Магарето го не търси на вървеж, а на пърдеж.

Магарето е магаре, 'ко ще има пари с' товари.

Магарето и старо да е, пак е магаре.

Магарето като види зор-а, от ата по-напрѣд върви.

Магарето колко да е кескин, ат не става.

Магарето, като го заболи, коньт надпрѣваря.

Магарето са има толкоз високо че, кога влѣзва в' яхър-а, сé са сниша.

Магарето са сé сниш-а кога ще влѣзе в' яхър-а.

Магарето си е магаре, 'ко ще има злат палджм.

Магарето си е сѣкога магаре.

Магарето си продадох, от да карам магарета не са отървах.

Магарешка работа.

Магарешки свѣт.

Магарешки рай. — Тъмница.

Магарешкитѣ лайна и тѣ на ихтибар. — Пословицата иде от това че въ мазанието съ гнила, турят ги защото държжт яко.

Магарещината кой сака, той си я купува и без пари.

Магарещината не ходи по-горитѣ и скалитѣ, а по човѣцитѣ.

Магарещината с' пари са не купува.
Мазна Гана (Ганка).
Мазни да лизне.
Май му сѫ длъжни рѫцѣтѣ.
Майка милѣй, рѫка не стига (да бий).
Майка мрази снахата като чужденка.
Майка на тейка, тейко на майка, останѫ майка без дѣца.
Майка пръднѫ не завонѣ, ама тетьо като пръднѫ, задигнѫ вонята.
Майка черки касмет не избира. — Соф.
Майка я съсипват дъщеритѣ, а тя за тѣх сина си съсипва.
Майката е вѣща, дъщерята се осѣща.
Майката една, дѣцата не сѫ еднакви.
Майката никога не клопа дѣцата си.
Маймуна е, т. е. безобразен, дволичен.
Маймунджулук пари не струва. — Дволичието не върви.
Майната ти (майната му).
Майстор Грую, вретенар-я, от три бука три вретена и едното нададено.
Майстора го работата му показва.
Майстор казват на козата, че с' гѫз-а си крушуми лѣе.
Майстор като коза (пѣтелки да прави).
Майстория кози пасе: пет закарва, три докарва. — В' София казват: Кьорав Коцо овцѣ пасе, пет закарва и пр.
Майстор съм, майстор, в' гора съм расъл.
Майстор Хвате десет занаята знае: борина цѣпи, катран вари, скрипци прави, трѣски бере.....
Майстор човѣк вретенарин, дѣцата му свредѣларе.
Майчина клетва сѐ стига.
Майчина клетва на сухо не пада (дом распилѣва, дом запустѣва).
Майчица, сѣнчица.
Майчица, че пак майчица.
Макавей е деньт на баджанацитѣ.
Макар в' бъчва да влѣзе, сух ще излѣзе.—Много пие.

Макар да съм гола боса, добра стока носіѫ.
Макар да е хрубелница, тя е наша хубелница.
Макар и колиба, моя си е изба.
Макар ловец, не е свѣтец.
Мал ми е, ако чеш земи го. — Соф.
Мала е бари челѣк!
Мала па въртѣжка.
Мала па цѣпеница! — (Да видиш клин-а дѣт' я цѣпи).
Мала па пастърма.
Мала са пък нахлянкал, — т. е. напил.
Мала са накитил (накадил), — т. е. напил.
Мале, дѣка че го мацаме?
Малка — грозничка, а голѣма — хубавичка.
Малка е градината, дълга е годината.
Малка кокошка, а около голѣмийт пѣтел.
Малка кокошка сѣкой ден ярица.
Малка Янка за копанье, а голѣма за тропанье.
Малката глава надвила на голѣмата.
Малката кокошка малки яйца и снася.
Малката крава малко теле ражда.
Малки дѣца малка бела, а голѣми — голѣма.
Малкитѣ светци убиват човѣка (Господ не го убива).
Малко, ама сладко; много, та горчиво.
Малко вирче, дребна (малка) риба.
Малко благословия, много неволия.
Малко говорѝ, а много слушай.
Малко гърненце, сладко варивце.
Малко е бисерево зърно, а се носи на Господска шия.
Малко зияде, голѣм зарар.
Малко имот, много ум.
Малко конче с' голѣми уши. — Магарето.
Малко, много туй от Бога.
Малко момче бълшица е, а момиче въшчица.—Кога им се види срамотата.
Малко му трѣба да го разцилиш.
Малко ум, много пари, голѣма бела.
Малкото гърне в'голѣмото, — казват нѣкога кога питаш какво ще сварим.
Малкото камъче прѣтуря колата.

Малко хитрувай, по-малко хортувай.
Малко хитрувай, много се моли.
Малко черви яйца, — т. е. малко се черви.
Малко ще му дойде.
Малко щребеле, а голѣма шапка.
Мало пиле до старо ярче.
Малък като пѣтелко (пиперка).
Малък лъжец, голѣм крадец.
Малък светец, малък вѣнец.
Малък Сѣчко рекъл: да ма не е срам от батя, ще си продам мурафет-я.
Мама ми е вѣща, знае как са пърже леща.
Мамарец; вагарец.
Мамин Гръгалчо.
Мамина леща гореща.
Манго, да та направим цар.—Ами маро? — Маро иде исподирѣ с' колата — Ех, аз да карам колата, че който става цар, да става.
Манджа за хилядо, пипер за дукато.
Мара иска печено, булката — варено, а пак ний с'дѣда каквото намѣрим.
Мара Марка в' кошът крие.
Мари люди, видѣхте ли ма конкáх ли са. — Виж.: Луди' попе. . .
Мари мома малка, недѣй либи Марка, че му е пиш.. малка, като укрѣпалка.
Мари мома от Микиш, я са обърни да ма виш.
Мари Радо мари, дай кръмаля да го ударя, ама ма е страхъ.
Мария, Гидия, на мишкитѣ кадия.
Мария, Гидия, на коткитѣ кадия.
Мармори като поп.
Марта го върши това, Господ хабер нѣма.
Марта жена и аз жена, тръч коза на планина.
Марта до деветинитѣ е сърдита.
Марта не са дѣли (двои) от Сѣчка.
Марта са начумѣри, женят я за старец.
Марта са е запънжла пак да прави нѣкой сиромах болѣрин.

Марта са сърди за ерген.

Марта ще прави сиромаха болѣрин.

Мартино врѣме.

Мартино слънце (не топли).

Мартина работа, (Господ я има хабер, я не).

Мартин дъжд, да го налѣеш в'оцет, става лют.

Марцина минѫ този свѣт, марцина и ще умре.

Маскарата не ходи по гората, ами по хората.

Маскара мѫж за пара дроб.

Матка ли си, води роя̀к-а.

Масраф става.

Мах губи чест'та на момата.

Маха опашка.—Гали са, лъсти другитѣ да му дадѫт нѣщо.

Маха опашка за врабче.

Маха опаш като котка за мръвка.

Маха опаш като куче.

Маха с'глава като кон (от мухитѣ).

Маха с'глава като кон с'праздна торба.

Махана, мѫжо, ръжен хлѣб.

Махни са, страшно, юнак ще мине.

Маци и пламъци. — Маци е съкратено от майци.

Мацни го в'устата.

Мацнѫ го като сопол в'леща.

Мачка и поганец че лежѫт наедно. — Казва са за студена нощь. Соф.

Мачкина душа. — Женско чедо. Прил.

Мачки ли сте доили? — За нѣщо кога нѣма от дѣ да земат. Соф.

Машалла има.— За нѣкой който свършил нѣщо.

Машалла моме.

Машалла момина мале. — От пѣсен.

Машалла са казва на посрано дѣте. — В'отговор кога кажѫт нѣкому машалла.

Машалла, тюцко Трифоне, че пак си знаял Гръцки.

Мед да капне да го оближеш. — Кога хвалят мома че е чисто и помѣтено.

Мед-а, бабо, мед-а. — Не дѣй, синко, Неда, ей булката на таван-а. — От прикаска.

Медена пита и Еничерина подслажда.

Мед купува, мъст (оцетъ) продава.

Мед са на точило не ближе.

Между голи жени и ред. — Думата е за баня.

Между два огня са намѣрва.

Между два стола човѣк на земята пада.

Между нази черна котка минѫ. — Сразили сме се.

Между работа работа има. — Тур.: Иш арасанда иш вар.

Между чукът и наковалнята са намирам.

Мезе за ракия, гозба за трапеза, тамьян за в'кѫщи. — За рѣпата.

Меки очи, мокри поли.

Меко, ама (от) далеко.

Меко като памук.

Мекото вѫжье прѣтрива яки-я камък.

Мели, мели, брашно не пуща.

Мели за зелье.

Мели му воденицата. — Много дрънка.

Мене гледай, гроздьето не гледай. — Тур.: Юзюме бак, юзюме бакма.

Мене си ли да вървам, Рада ли да слушам.

Мене си ли да вървам, Рада ли да вървам.

Мени ветхо, теби ново.

Мени добрѣ, теби по-добрѣ, а рубето на халос.

Мени е до плач, а теби до смѣх.

Мени е мило, теби е гнило.

Мени ми се гони майката, а той . . .

Мени не вѣрват, а магарето вървват.

Мени щѣло, теби щѣло, що е крива грошата?

Мени добрѣ, теби по-добрѣ, за робето зло става.

Миришѫт му зѫбитѣ на трѣва. — Казва се на присмѣх кога умира кон зимѣ от глад.

Миришѫт му зѫбитѣ на млѣко. — Казва се за старитѣ на присмѣх кога си крижт годинитѣ и се показват млади.

Миришѫт му устата на млѣко.

Мирише ми на бой. — Тъй плашат по нѣкога дѣцата.

Мирише на бъчва. — За пиеницитѣ.

Мирише на гроб. — Скоро ще умрѣ.
Мирише на земя.
Мирише му душата на млѣко.
Мирише на ветхи кириши.

Месо без кости не бива.
Месо месо ѣде ли?
Месото ми се не ѣде, кръв'та ми на земята не пада.
Месото са с'коститѣ (кокалитѣ) продава.
Меца-клеца не е хубаво име, дръжте да я изѣдем.
Мечка страх, мен' не.
Мечка са научва, та челѣк ли не може?

Мечката на лисицата, а лисицата на опашката си. — Казва се кога карат нѣкого на работа, а той кара другиго.
Мечката на ред играе.
Мечката спи, ухото й мърда.
Мечката я улавят от гората и пак са научa.
Мечка тѣсто (турта) валяше, повече го лапаше.

Мига като куче в'лапавица. — Казва се кога сѫдят нѣкого, а той мига и мълчи.
Мига на парцали.
Мигар ще му сѣіѫ на дъното рѣпа.
Мижайте очи да ви лъжеме. — Кукуш.
Мижи, Хасан, да ти баіѫ.
Мий магарето с'съпун да изгубиш и сапун-я и труд-а.
Мий магаре, хаби сапун и врѣме.
Мий магаре, да ти плати с'удари.
Мили му като овцетѣ на вълка.
Мил му като на кучето камък.
Мил му че го бил.

Мили мамини патенца, вчера ги насадих, а днес са излупили и плувнѫли, — казвала една която се напила и като влѣзла в' мазата непознала памук-я че плувнал.

Мило за драго давай.
Мило му като лански снѣг.
Мило му като на дѣцата прѫчката.
Милостива Мара на сѣкиму дала.
Мила, та драга.

Мине ли мжж прѣз бара, сака и да бара.

Минж Генчо (веч') Еския. — То се вече минж.

Минж Мнчо на пост, да посѣди на мост.

Минж ми на ухото.

Минж ми прѣз ум-а.

Минж пате калът.

Минж пате, окжпа са.

Минж щиру врѣме.

Минжл и заминжл.

Минжл и прѣз голѣмо рѣшето и прѣз малко рѣшето.

Минжл му заяк пжт. — Станжло му прѣчка.

Минжл прѣз иглени уши.

Минжл прѣз огън и вода.

Минжл прѣз сито и прѣзъ рѣшето.

Минжл прѣз Чуканитѣ, т. е. поначукал се, понарѣзал се. — Чуканитѣ сж Еленски колиби.

Минжла му лисица пжт. — Сполѣтела го злочестина, станжло му нѣщо прѣкрата.

Минжла му мишка пжт. — Не свършил работа.

Минжла са свадбата и си търси невѣстата.

Минжли кола вода, остава ли слѣда?

Минжло край хубавото.

Минжло му прѣмеждье прѣз главата.

Минжло му врѣме.

Минжло ти, байно, либенье, като на мала вола дълг пжт.

Минжлото минжло, сегашното да видим.

Минжлото не са враща никога.

Минжлото свето, сегашното не с' свѣт-о.

Мирас, марас.

Мирен като яре. — Немирен.

Мир и берекет, с' гърб-а напрѣд. — Благословенье на подбив при напиванье.

Мир и берекет, с' гжз-а напрѣд.

Мирно си сѣдехми, намѣрихми си белата.

Мирно сърдце Бога моли, а немирно сълзи рони.

Ми кръцкай. — Нескърцай. Хасекелик.

Миропомазали го. — Кога нѣкой нѣщо се накитил без да се осѣти.

Мислѝ за добро, да та не слѣти зло.

Мисли като бѣсно куче.

Мисли като Ерменец който побъркал баба си.

Мисли като кон на празна торба.

Мисли като кон на праздна ясла.

Мисли като куче прѣз велики пости.

Мисли като магаре без слама.

Мисли като мисирче на слънце.

Мисли като мисир прѣз велики пости.

Мисли като Павликенски домин.

Мисли като пате в'дъжд.

Мисли като свиня (шупар) за колада.

Мисли като свиня над говно.

Мисли като свиня на пжртина.

Мислѝ щото мислиш, Бога нийдѣ и никога не забравяй.

Митил затваря кошара, а сипаницата не.

Мишка вода. — Вред обмокрен.

Мишка в'копен-а не останва гладна, или **мишката в' хамбар-я гладна не остава.**

Мишката го мисли, котката го отмисля (разваля).

Мишката кога е в'кошницата, сяка че нѣма по-добрѣ от нея.

Мишката са не побира в'дупката, пък повлѣкла и тиква подирѣ си.

Мишки да ти изгризжт ушитѣ. — На дѣцата кога трошжт хлѣб.

Мишки да ви изѣджт главитѣ.

Мишкитѣ играіжт че нѣма котката.

Мишье пиканье море не пълни.

Мишья вѣра. — Тъй казват на Гърцитѣ защото, кога приказват Гъркини, като че църкат мишки. Вѣра тука е вмѣсто народност.

Мишья дупка за хиляда. — Тур.: Сжчан дилии бин алтжна.

Мишья пикня море размжща ли?

Млад без памет, стар без ум.

Млад да се жениш, рано е; стар да се жениш, късно е.

Млад бѣх: мълчи, ти не знаеш; остарѣх, че кой та пита.

Млад да работи, стар да настанява.

Млад е който е здрав.

Млад зелен.

Млад работи́, стар ум давай.

Млад са жени́, или млад са калугери́.

Млад си — зелен си; стар си — искуфѣл си.

Млада жена, старо вино. — Соф.

Младата булка с' писаната хурка.—От пѣсен.

Младо без парица, старо без душица.

Младо е момчето! остали сѫ му (само) два кѫтника.

Младоженя без кусур не бива.

Младо либи́, старо земи́.

Младо лозье, кисело гроздье.

Младо непожелило, старо неспечелило.

Младо неспастрило, старо нескастрило.

Младо радо до вѣнчило, а охоло до вречило.

Младост до врѣме, старост до гроб-а.

Младост е лудост.

Младост и лудост двѣ близнета.

Младо хвали́, старо либи́.

Млого въз млого отходи.

Млого лакардии (думи) на воденица биват.

Млого ходи из село, ще си дойде без чело.

Млогото думи пари не струват.

Млогото отиде, малкото останѫ. — Тур.: Чоку гитти, азѫ калдѫ.

Млък, че та изѣда вльк.

Млѣко, дръж го яко.

Много баба знаяла и на сънѣ гледа́ла.

Много баби килаво дѣте.—Дѣт' са мѣсят мнозина в' една работа, тя не става никаква.

Много борави, нищо не прави.

Много гърми, а не вали.

Много гърмотевица, а малко дъжд.

Много дрънка, се́ за вънка.

Много е грижа Бога че ще попари сланата краставицитѣ.

Много е дявол, — т. е. хитър, лукав.

Много за глава, че ни едно на глава.

Много знае, бей!

Много знае, много щѧ тегли.

Много занаети, праздни му ржцѣтѣ.

Много имот кжща не съсипва.

Много квачки и пилета.

Много ма чуват тѣ мени.

Много ма керти.—Не ма зачита.

Много му знае кожата, много ще му тегли главата.

Много обидѣло, много видѣло.

Много прикаски на воденица биват.

Много слушай, малко думай.

Много сми прѣкарали и туй ще прѣкарами.

Много стока кжща не съсипва.

Много стока очи не вади. — Тур.: Артжк мал гьоз ьикармас.

Многото думи малко пари струват.

Многото са минж, малкото останж.

Много ходило, много знай. — От прикаска.

Много ходило, много видѣло.

Много ходил, много видѣл и научил. — Тур.: Чок гезен, чок билир.

Много хитър човѣк чест'та си прѣхитря и без чест остава.

Много художник, пустокжщовник. — Гръц.

Много чеда́ за хвала́, а едно е за храна.

Много ѣло, и на зжб не попало.

Можеш ли сам да испечеш кокошка, не дѣй пита другиго.

Мой кум, негов ум.

Мойт ат е по-бръз от неговото магаре.

Мойта земя да ми пие кръв'та, а не чужда.

Мойта още жито зоби, или:

Мойта още в'полата си ѣде, — т. е. твърдѣ е малка. Тъй казват нѣкои ергени кога ги канят с'нѣкоя мома, а то показва че не ще бързат да се женят.

Мойта риза по близу ми'й от твойта.

Мойто мой, твойто мой.

Мокри гащи ѣдѫт риба.

Мокри' Иван. — Прѣкор на пиеницитѣ, най-вече на ония които са попикават.

Мокри й политѣ, че й мехи очитѣ.

Мокрийт прѣдник сушят, а не сухийт.

Мокър дошел, а кален си отишел.

Мокър като дъждовник.

Мокър като пеперуда.

Мокър като дюдюл. — Дюдюл не ми е позната дума; но може би да е от дудул, дудула (Цинга манга дудула) и да означава дюдюл, сир. тоя който играе на пеперудня и когото заливат с' вода. На послѣднѣ врѣме циганитѣ играѭт тѫзи игра както и лазара.

Мокър от дъж са не бои.

Молба не е загуба.

Молено сиренье, кисело ѣденье.

Моли като с' крастав кон.

Моли като с' бѣл дроб.

Мо́ли са като просѣк.

Моли са като циганка да иде на свадба.

Моли́ се, и от зло пази́ се.

Молозак-а държи дувар-а.

Молѣте са хора, дано излѣзе Рада мома.

Мома вино не пие, коза сѣно не ѣде. Дѣ козата? — На купата. — Дѣ момата? — При оката. Или:

Мома вино не пие, коза сѣно не ѣде; козата са покачи на купата и момата дигнѫ оката.

Мома в'люлка, дар в' дисаги.

Мома гиздава, а глава гнидава.

Мома гиздосия, булка поразия. — Додѣ е мома скопосна, като са ожени не са погледва.

Мома е доклѣ е у дома.

Мома като прѣспа, (Соспа). — т. е. едра като планина.

Мома мила, а невѣста гнила.

Мома на глед, като тиква на плет.

Мома от как станѫ мома, се́ и свати на ум-а.

Мома срама нѣма.

Момата троши паницитѣ, — т. е. иска да се жени.

Момата плели, ирген҄ът клели.

Момата я жени лицето.

Momински срам до праг-а.

Momински срам до кра-я.

Моминско село нѣма нийдѣ.

Момиче, голѣм дяволо. — От пѣсн.

Момиче расте като гжбка.

Момичетата растжт като зла трѣва.

Момичето дяволитѣ го теглят за ушитѣ, та расте скоро.

Момичето е гнило купище.

Момичето язжк че изгори момчето.

Момченце и момиченце, копченце и теленце.

Момче расте като под камък, а момиче като под лайно.

Момче са жени кога ще, а момиче кога го сакат.

Момче от Бонче, невѣста от Вранче. — Прилѣпска. Бонче и Вранче сж села.

Море, слагай да ѣм, че от свадба идж.

Морето да пропадне, я че изпливам от горѣ. — Кюстендил.

Мори Пено, като ходи у Цариград, видѣ ли царьо? — Видѣх. — Що чинеше? — Правеше си опинци. — Имаше ли брада? — Баш като дѣдовата Тричкова. — Соф.

Мотика и лопата най-послѣдня заплата.

Мотика и лопата — казвали краката на магарето като ходяло, и ще каже че то моляло Бога да умрѣ стопанинът му; а па коньт казвал: дръж са, не бой са, на памук ще паднеш; за това кога падне нѣкой от кон не са убивал а от магаре убивал се.

Мотика молитва не сака. — Соф.

Мотовила вила, който сѣче мотовила, жена му умира.

Мотовила вила, жена мжжа била.

Мочил срѣщу слънце. — Мак.

Мош-пую. — Влашко конте.

Моя крава, мое и теле.

Моя жена, моя злина (и добрина).

Моя майка и негова от двѣ жени дѣца.

Моя майка и негова двѣ жени.

Моя майка и негова на една рѣка си прали ризитѣ.

Моя майка и негова на едно слънце си сушят дрехитѣ.

Моя милост ма проводи, негова милост до твоя милост да му дадеш един човал жито.

Моя милост, твоя милост, кой ще влѣзе в' хамбар-я, да насипе човал-а.

Моята хропотница за твоя нос. — Употрѣбява се от хропотничави нѣкои по вѣра че ще оздравѣжт ако излъжжт другиго, като му кажжт: кой се сгодил в' нашата махла? Ако излъганий попита, кой е, отговарят: Моята . . .

Мрак-а сякаш, — т. е. много сакаш.

Мравья ли е на срѣща, ти с' мечка са бори.

Мразіж го като червив (катс червиво куче).

Мразяла момата хорото, че са оженила за гждуларя.

Мръднж му бръчката.

Мръднж му грош-а.

Мръзнжх до Бога.

Мръкни, съмни, туй свѣт-а.

Мръстят са като зъмье.

Мрътва глава сълзи пуща ли?

Мрътва и студена.

Мрътво око сълза не пуща.

Мре от глад, пък ще става сват.

Мука и сполука.

Мустаки го наболи, а той още сополи.

Мустачури до ушури.

Муха, бае, муха ти в' окото. — А в' твоето паяк.

Муха далак има, мравья злъчка има.

Муха са мижом не лови.

Муха с' оцет не са лови.

Мухата като потъне в' конското лайто, мисли че е в' мъст потънжла.

Мухата са върти над медът, а попът над бобът.

Мухата стригат. — Казва се за скжперник нѣкой, но повече за селенитѣ харцои.

Мушица го прави, ако го правеше баба, щеше да ти напълни паницата, — казала една баба, като дала на един Турчин мед малко в' една паница, а той искал още.

Мъгла го влаче по зелено осое.

Мъгливото врѣме на вълкът ярадисва.

Мълзіж си кравата.

Мълчано, безцѣнно.

Мълкохапо куче.

Мълчаливий си знае работата.

Мълчан пита изѣда.

Мълчаньето на всичко надвива.

Мълчете да каже наш Иван, когото го мързи да си отвори устата.

Мълчи като джб.

Мълчи, бе; по нас кога ги биіжт, че не им дават да плачат.

Мълчи, да та убие Господ. — Казва се тому който е направил нѣщо пакост и иска да са оправдае.

Мълчи като бивол.

Мълчи като трѣснжт.

Мълчи като г . . .

Мълчи като блъснжт.

Мълчи като пукал.

Мълчи като фит (пуяк).

Мълчи майка, — казват на майка която има моми за жененье.

Мълчи, маре, аз го лъжж.

Мърда ли му д. . . . .

Мърда ми д . . . .

Мързеливий пророк става.

Мързеливитѣ вечер са разработват.

Мързеш благо не руча и ново не носи. — Соф.

Мързи го да подума.

Мързи я да работи, а ходи да са ржготи.

Мързян и Нещян двама братя.

Мързян и Нещян братья, а Нехра им сестра.

Мършава погодба много е по-хубава от тлъста сждба.

Мъх за шикалки. — От прикаска.
Мѣнява ги като циганин коньетѣ.
Мѣнява се като прѣз Марта врѣмето.
Мѣра — вѣра, кантар — кадия.
Мѣрено, увѣрено.
Мѣри гарга, дум патка.
Мѣсец храни годината.
Мѣстнитѣ на мѣсто, а па госта под моста. — Тур.: Ерли ерине, мусафир саманлаа.
Мѣсто обичай, закон главизна.
Мѣтнѫл петалата. — Умрѣл.
Мѣх имахми и боз мѣх бѣхми.
Мѫдарец, мѫдарец, дигни плочка вагарец.
Мѫдри купуват, луди продават.
Мѫдри събират, луди пилѣіѫт.
Мѫдри са като млада булка.
Мѫдрийт са готви от напрѣд за сѣкога. — Грьц.
Мѫж го имаш за сѣнка.
Мѫж бѫди, Начо, попържай.
Мѫж да приноси с' колата, жена да износя с' иглата пак не остава. — Или:

Мѫж да приноси с' двѣ рѫцѣ, жена да износя с' малкийт си пръст, пак е празднa кѫщата.

Мѫж държи кѫщата, а жената я краси.

Мѫж е туй, не е кърпел да го откърпиш (или не е яма да го откърпиш).
Мѫж е сѣкой който върже гащи.
Мѫж за двѣ жени станѫл, още не порасъл.
Мѫж искам, днес го искам.
Мѫж и жена злъчка имат, брат и сестра глъчка имат.

Мѫждрак в' човал не стои.
Мѫждрак се у врекя не крие. — Соф.
Мѫжец, мѫжец, ако би ще и от калец.
Мѫжец, мѫжец дребен дъждец.
Мѫжко винце. — Кисело вино.
Мѫж, мѫж, като лайно в' дъжд.
Мѫжкото е като бълха, женското като въшка.

Мжж на жена лицето, жена мжжу ржцѣтѣ гледа.

Мжж от краката истива, жена като патка.

Мжж от море очи носи.

Мжж са два пжти радва в'живот-а си: веднъж кога са жени и втори' пжт, кога му умре жената.

Мжж с'до пояс бѣла брада да е, да го не вѣрваш. — Соф.

Мжж с'мустаки и жена с'гжрди не се учжт.

Мжж съм аз, гащи връжж.

Мжж тегоби не знае, — т. е. не му е толкоз мжчно за домът кога е на чужбина.

Мжж-а е гостенинъ (гост) в'кжщи.

Мжжът да знае жената от пояс-а надолѣ.

Мжжът е cé сѣнчица.

Мжжът е в'кжщи глава, а жената душа.

Мжз-мжз човѣк. — Човѣкъ що хорутува и не му се разумѣва.

Мжтиш ми водата.

Мжтна и поройна. — За човѣкъ що незнае какво прави.

Мжтна като боза. — За вода.

Мжтна като кал. — За вода.

Мжчи са да искара от двѣ баби невѣста. — Соф.

Мжчи са като грѣшен дявол.

Мжчил са бивол да погълне, че едва муха погълнжл.

Мжчно е войвода да станеш, а то пари сж лесно печелят.

(Всичко **М = 548**).

Н.

На ата са кюстек туря.

На баба ти гнили круши.

На балджзата едната кжлка е на баджанака.

Набара го в'барата.

На бахчеванджия сѣднжл краставици да продава.

На баща ти лула тютюн.
На бащиното си кръщенье не съм ѣл толкоз.
На бащиното си огнище рѣпа сѣй.
На берберница за ред трѣба да чакаш.
На бивола окото се́ в' просото.
Набискай козата да не врѣщи.— Ст. Загорска.
На блага па́ра излѣзла,— т. е. сутрин по слана.

На благата Черква. — Обрѣд в' Одринскитѣ села подир винoберма, на който слагат само кокошки и благо вино.

На боб на зърно. — Казва се кога нѣщо се роди на рѣдко.

На Бога са нозѣтѣ вълнени, а ръцѣтѣ желѣзни.

На богатийт колата излизат въз баир-я, а на сиромахът не могѫт.

На бодлива крава Господ рога не дава (или **да не дава**).

На Божьята работа никой не са смѣся.
На бой се плѣсница не гледа.
На бой сички не умират и сички юнаци не биват.
На бостанджия краставици са не продават.
На бостан-я спала, краставици ѣла.

На брадата му ще намѣриш и от бѫдний вечер от меда и на Великден от яйцето.— За човѣк който се държи не чисто.

Набрали са като котки на сиренье.
Набраздили го.
Набрѣзни ли я.
Набулила се като лехуса.
Набъбнѫла. — Напила се.
На Българин умът иде, я кога бѣга, я кога ляга.
На Българина чаша винце, я ракийца.
На Българина мѫка дай.—Тур.; Гяура̀ изиет.
На бълха шемшик сокай.
Набърболескала са.
Набъхтало са чичек.
На бѣгалецът окото в' гората.
На бѣгалецът гората е Света Гора.

На бѣл кон и на млад господар мѫчно са шета.

На бѣл кон и на чер калугер, голѣма им е шетнята.
На бѣл кон, ка калугер много им е захмет-я.
На Бѣлица за белица.
На вази по чешка, а на майка ви с' черното.
Навалили като стадо за ярма.
Навалили като пчели на мед.
Нá вам по цѣло, дайте мене половинка.
На вас здравье.
На вас лъжа, на мене истина.
На ваше здравье, кръст ма боли.
На вдовица от сапун нужда нѣма. — Тур.
На вдовицитѣ на касмет-я.
На вдовицата жена и политѣ й сѫ душмани. — Соф.
Наведе врат. — Покори се, подчини се.
Наведе глава.
Наведѝ са да та цунѫ. — Покачи са на сандук-а.
Наведох му вратът.
Наведох му от девет кладенца (дерета) вода. — Доказах му.
Наведоха го.
Наведох му от нѣколко кладенца вода.
Навела са до земята.

На Великден кога дойдеш у нас на честито, аз ще ти дам пологът (мѫтокът).

Навесил са (навъсия са, накълмил са) като Стара Планина.

Навесил глава.
Навесил са като котка на зло врѣме.
На вето село нов адет не бива.
На вето село нов закон не правѝ.
На вето село нов адет не вади.

Нá ви майка по чашка, а майка ви ще пие с' черното шише че желѣе баща ви.

Навик е една мѫка, а отвик двѣ.
Навила са като змия (на търкало).
Навири крака. — 1) За кон кога умрѣ; 2) за жена.
Навири кукор.
Навири опаш.
Навири ли кучка опаш, кучетата вървят подирѣ й.
Навирил нос. — Разсърдил се; тоже: възгордѣл се.

Навирил нос, не ѝа стига с' лайняна (говияна) клечка.
Навирил подкови.— За умрѣл кон.
Навирил уши като магаре за ярма.
На високо сѣди, на широко гледа.—За Бога.
На вода, на огън юнак не бива.
На водата малко вино туря.—Прѣносно за скѫперницитѣ.
На воденица гайда не струва.
На воденица да идеш, ред трѣба да вардиш.
На воденица за ред трѣба да чакаш.
На воденица правено. — Дрънка, говори много.
На воденичаря, тато, да ти исцѣри кашлицата като на мама.
На войска сабя са не заема.
Нáврага му добринитѣ кога не са живѣй от злинитѣ му.
Нáврага ти кирията, слѣз ми от колата.
Нáврага ти оното, дай ми човалчето.
На Връбница в' срѣда.— Никога.
На връст баба, на работа похаба.
Наврѣх го в' кучи' гѫз.
Наврѣх го на псетата в' гѫз-а.
На второ пришествие.
На въглен паднѫ, — т. е. на горещ стомах.
На въглен цвърнѫ.
На въз вода плува.
На въз косми бръсне.
На вълкът в' рѫцѣтѣ да падне овца излѣзва ли цѣла? — Историческа Говори се за Българ. княгиня и за Турцитѣ.
На вълкът името работи, а злото сѣки го струва.
На вълкът името работи, а лѣсицата по-много зло струва.
На вълкът името работи, а лисицата си върши работата.
На вълкът намират махна, а себе си не видят.
На вълчешко легло кокал стои ли?
Навън Иване, вѫтрѣ Хасане.
Навървили са като в' гладно просѣцитѣ.
Навървих му го.

На вѣра, на заем, пък от дѣ не знаем.
На вѫзлове вѫже по-яко държи.
Навѫсил са като Стара планина.
Навѫтрѣ му са скача.
Нагазило го зло.
На глава му китка, на г... му слюмка.
На глава му лиляка, на г... му кияка.
На глава му тѫпан бие, на гѫзът му яйце са пече.
На глава му фѝна фес-а. — Соф.
На глава са два калпак-я не налагат (не носят).
На глава слънце, на сърдце лед (или снѣг), или
На главата снѣг, на сърдцето лед.
На главата има нѣщо, а в'главата нѣма нищо.
На главата му огън гори, пък той хабер нѣма.
На гладна кума, хлѣб на ум-а.
На гладна сватя и дивяк е сладък.
На гладнийт и сухитѣ корички сѫ сладки.
На гладно куче сирен мѣх дава ли са да го варди?
На гладно сърдце.
На гнила дъска не стѫпвай.
На гол мѣх сабя не мяза.
На гол корем чифте пищове.
На глух да свириш; пиян да черпиш, мъртав да кадиш, — сѐ едно хваща.
На глух да клепеш, мъртав да пушиш, и пиян да черпиш сѐ едно е.
На гол гѫз дрънкало не трѣба.
На голѣм ден съм родена, на по-голѣм съм кръстена.
На господарский, смѣх на ясно врѣме недѣй вѣрва, на в' час се мѣняват.
На гости драг, у в'кѫщи враг.
На готови дѣца баща да бѫдеш (да стаеш) лесно е.
На грамматика дървена мотика.
На грѣх-а нѣма майстор.
На гърба му тѫпан бие, на гѫз-а му яйце се пече.
На гърб-а си да падне, пак носа си ще разбий. — За комуто не му върви на добрѣ.
На гърбът си го задѣвам. — По съм силен от него

Нагжзиха го. — Дадоха му вор.
На гжз-о му сир восък, на нос-о му фзклии.
На дарак е дупчено.
На два татка дѣте без капа ходи. — Скопска.
На двѣ врата куче гладно умира.
На двѣ баба баяла.
На двѣ кози пастир не могж да бждж.
На двѣ магарета неможе да раздѣли кош слама.

Нá-двѣ, нá-трѣ. — Небрѣжно, как да е ; на бързо.
Надвѣсиха го над ярът.
На девет вълци един пачи' крак. — Тур: Докуз курдà бир фурдà.
На девет са качих, на осем не слизам. — Не си знаж смѣтката.
Надено рало криво оре.
На добър син имот не трѣба, а на зъл защо му е. — Или.
На добър син имот защо е, а на лош и не трѣбва.
На доброто вино и оцетьт му е добър.
На' довицитѣ на касмет-я живѣйте.
На Дрангазовото магаре свѣщ ще му паля. — Соф.

На дребно нѣмам, а на едро неостанжха. — Кога на шега искат да дарят нѣкого.
Надроби му попара, че го кани да ѣде (на готово).
На другиго ги продавай тия.
На другиго хатжр, на мене си кахжр.
На друго мѣсто ма сърби, на друго ма чешеш.
На друго мѣсто ма боли, на друго ма триеш.
Надрундило са страшното.
На Дрѣново ходи, какви трици рови.
Надува са като пате в' рѣшето.
Наду гайдата.
Надува са като мѣх.
Надува са като пуяк.
Надувай са додѣ ти са пукне тютювата.
Надувай са додѣ ти са спука кожата.
Надувай са, козле, на пазар та водіж.
Надула са бълха да изсере слива.

Надула са бълха да избълва слива.

Надула са жаба да надмине вола.

Надула са като въшка в' нова риза.

Надула са като прасква. — Управила се, напълнила се, понесло ѝ.

Надула са като чума в' Петък. — Много сърдита.

На думата си твърд бѫди.

На душманин който бѣга направи му злат мост.

На дъж на вѣтър. — Сегиз тогиз.

На дълг-а пѫт-я Цариград. — От пѣсен.

На дърва с' дѣте не ходи; ако му са счупят колата —плаче, ако ти са счупят — смѣе ти са.

На дъсченото село. — Турска; значи: в' гроба, от това дѣто Турцитѣ се ровят с' дъски.

На дърва отишел, брадвата не зел.

Надѣва се като кълцан прѣсол.

Надѣвай са на пѫтник, а не на смъртник.

На дѣдова си паднѫл като се родил. — Честит, сполучил с' женяньето си.

Надѣй са като кон за зоб.

Надѣй са като вълкът за да паднѫт мѫдьетѣ на овенът.

Надѣе са като кон на праздна торба.

На дѣте са не вричай, а подавай.

На дѣтето каквото му на сърдцето.

На дявола куршум в'ушитѣ.

На дявола пипер в' очи.

На дявола торба камънье.

На дяволско село черква не прави.

На Евреин да не задлъжняваш, ако ищеш сладко да ѣдеш.

На евтиното месо, чорбата не е сладка.

На един светец, един вѣнец.

На едного майка на другиго мащиха.

На една рѣка са прали.

На едни язикът на други зѫбитѣ работят.

На едни кола грънци, една сопа стига.

На едного казвали, он сé разбира криво.

На едного крилце, на другиго търта.

На едного перце, на другиго крилце.

На едного са лъщи, на другиго са червенѣе.

На едного туй, на другиго онуй.

На едногото главата дебела, а на други-я не одѣлана.

На едно дѣте много кръсници не биват.

На едно мѣсто или са закрѣпи и търпи, или бѣгай.— Тур.: Бир махалде я тек дур, я пек дур.

На едно слънце са поскали.

На едно слънце си сушили дрѣхитѣ.

На едно слънце ѣли, на една мѣсечина спали.—Не сѫ роднина.

Наежил са като еж (таралеш).

На жена грозна неказвай, че та нагрозява (намразява).

На жена да сѫ къси пѫтекитѣ.

На жена, катър и куче който хваща вѣра ум нѣма.

На жената болѣст'та, трѣптеньето на лист-а.

На жената Господ е мѫж-о.

На жената дяволитѣ в'тилът и са мѫтят.

На жената дявол-а е парата, а на мѫжът — жената.

На жената както и са молиш.

На жената косата, на мѫжът мустакитѣ.

На жената по ум-а ако са возиш ще прокопсаш.

На жената политиката в'politѣ й.

На жената са гледа как държи (кѫщата), а на мѫжът — какво внося.

На жената уред-а до праг-а, извън праг-а на мѫжа е.

На женски пазар спанье са продава. — Соф.

На женски кола до в'дол-а.

На жив вълк опашката са не мѣри.

Нажулил са. — Напил се.

Нажулих му носът.

На зад да вървиш, ще та биѭт по гърб-а.

На заем пари земи, че при непраздна жена лежи.

На заеца бѣж, на кучето дръж.

На заеца бѣж, на хрътката дръж.—Тур.: Таушана кач, тазжя тут.

На заеца кожата траяла три мѣсеца на тѫпан, че твойта ли не ще?

На заеца кожята 6 мѣсеца траяла на тѫпан, че ний ли не ще утраем?

На залог слънце не са ѣде, че са разѣдат на човѣка устата.

На здравье ви спанье.

На здравье ти бръснѫтье.

На здравье, Господ да оправи.

На земята не стѫпва.

На земята тежи много.

На зла круша, зъл прът.

На зла суша и градуша.

На зло търпи, че зло не струвай.

На змията смажи ѝ главата.

Назобал са. — Пиян.

На зор-а какво се опира. — Зорà не даянѫр.

На зъл час в' сакантия сѣки гледа себе си.

На зъмчето смажи му главата додѣ е малко.

Най голѣми мѫжи жена с' голи кълки.

Най голѣмитѣ лъжи у най голѣмитѣ хора.

Найде слѣпий (хромий) урвата.

Найдохмо сѣкиру; изгубихмо сѣкиру. — Брѣзник.

Найден грамматик-а.

Най добрата му дума: стани та ме бий.

Най лесното е да заповѣдваш.

Най лошето врѣме за пѫтник е най хубавото.

Най-лошето на свѣтът е добро сърдце в' зли хора.

Най-мѫчно са к . . дере.

Най мѫчно е да са одере на лѣсицата носът.

Най-първо си крив, че не си прав. — Тъй казват турцитѣ за християнитѣ, защото споредъ тѣх права вѣра нѣмат.

Най сладко е язикът и най-горчиво е пак язикът.

Най-хубавата ябълка свинята я изѣда.

Най-хубаво е попството, и от живи и от умрѣли харач зима.

Най хубав занаят попазлък-а: чете да оздравя, чете и да умира и сé пари зима и сé добро прави.

Най често бере тлъка Нехарът.

Накаден. — Пиян.

а каквото хоро са хванеш, тъй ще играеш.

а какъвто кон ѣздиш, такваз пѣсен ще пѣеш.

На калугер милостиня, а на Турчин оно вречи, не забравя.

Накара го в'дън земе.

Накарай мързеливийт на работа пророк да го направиш.

Накарай хайлазина на работа (на) ум да та научи.

Накарали Въля, а той Миля.

Накарали лисицата, тя кара опашката си, а тя не слуша.

На келева глава чемширен гребен.

На келеви-я нехтье не трѣбват, одира си главата.

Накитил са.— Напил са.

Наклал са като шупар.

Наклепах го. — Значи — 1) наковладих го; 2) бих го (от клепя клепалото); 3) начуках го (от клепя мотиката).

На кобилица се прѣгънѫл от студ.

На кого кукнѫ кукото? — На мен.

На кого ще остане скубелът?

На кой цар на врѣмето са намираш?

На колко годинки е той? — Тур.: Кач яшя̀нда кокѝна Трандафила.

На колко понуди е бил!

На кое какво прилича.

На комар ботуши.

На комар сломи ногата, потичят му червата. — Видин.

На кон и на ере гърдитѣ гледай.

На конец постоя.

На конска глава, и умрѣла да е, юзда ѝ туряй,

На конски Великдек.

На косъм постоя.

На коте рѣпа, на жаба харзулка.

На коте рѣпа, на комар ботуш.

На котката пѫтът до в'плѣвнята.— Тур.: Кѐдинин юрююшу саманлаа кадàр·

На кочина прозорец и на курник катанец. — Соф.

На която круша има круши, на нея има и копани.

На кравата гледай рогата, а на момата краката.

На кравата рогата не тежѫт.

На крастава шия желти желтици.

Накрачи́ и булката, Крачоне.
На кра-я са давят власитѣ.
Накриви́ капа че тръгни.
На криви-я кумин димът право излѣзва.
На криво баба пикала. —Соф.
На кръчмата сѣки ден, а на черква на свет ден.
На куков ден. — Или: На куково лѣто.
На курвата свѣщ'та до етция свѣти.
На куче не оставят аманет сирен мѣх.
На кучето дръж, на заеца бѣж.
На кучето злината, на пепер-я лютината, на човѣка добрината струват пари.
На кучето, като му наближи смърт'та, отива та пикае на джамията на вратата.
На кучешко легло кокал търси.
На кучешко легло кокал цѣл стои ли?
На кучешко легловище търси кокал.
Накълвал са. — Напил се.
На кьоравитѣ щъркове Господ самси вие гнѣздото.
На кѫщата ти бухали ще бухат.
На ланско огнище огън търси.
На лапавица гледа.
На ластовицата опашката е от ножици.
Налегат го мъглитѣ.
Налегнѫ си парцалитѣ.
Налегнѫл ма като бивол.
Налегнѫли на него и сухо и сурово.
На лице Бог не гледа, а на сърдце.
На лице Христа (Кръста), а в' пазва дявола.
На лицето му да пикаеш, той ще каже от Бога е росица. — За безочляв човѣк.
Налетлеме. — Проклетник челѣк.
На ли ма е и мене майка раждала, не мя е сврака срала.
На ли съм и аз челѣк.
Наложих дебелитѣ. — Обезсрамих се.
Наложих му кокалитѣ както трѣба. — Набихго.
На'ли сѫ тѣзи гѫзове у вас, и там да идете ще обсерете.

На ли на писмо, пиши от мене двѣ оки.
Наложила му жена му калпакьт.
На лош син иманье не трѣбва, а на добри-я защо му е.
На лудитѣ на главитѣ научи се да бръсне.
На лудитѣ чес'та работи.
На лудитѣ кмет не дирят.
На луди-я сѣки ден Великден.
На лъжата гюмрюк не зимат.
На лъжата е плитко дъното.
На лъжата краката сѫ къси.
На лъжата кантар нѣма.
На лъжеца мартор-а до главата му.
Налѣй Недо, да пий дѣдо.
На люцък гръб лесно е да се кордисваш.
На людско дупе 500 тояги сѫ нищо.
Наляга ли като биволи в'тинята.
Налягай си парцалитѣ. — Мирувай.
Наляла са като бъчва.
Налянкал са, или нахлянкал са. — Напил се.
Налях му катран в'ушитѣ. — Дадох му да разумѣе.
На магаре на мѣсто, ат ще вържѫ. — Тур.
На магарето дур, на коня чуш.
На магарето слово казвали, то си ушитѣ мърдало.
Намаза ли й колата.
На майка ти гнили круши.
На майка си в' коремът ка' не е бил.
На майка ти желти чехли.
На мала вола дълъг пѫт.
На малкото птиче устата биват голѣми.
Намацала са като че не мисли. — За жена кога се прави.
На мене са паднѫ кръчмата.
На мечката са дощѣло круши (и дрѣнки) и тя си казвала че таз година ще са родят много.
На ми климар-я, удри дувар-а.
Намѣрено на земята, харизано на душата.
На минджата ми. — Словото минджа не ми е извѣстно но българско не е ; трѣбва да е циганско.

Намира са на благата. — Расположен е.
Намират, та са насирят.
На мирна земя черен роб.
На мишкитѣ очитѣ (шие, боде, пише).
На Мирево тѫпан бие, на Хирево свирка свири.
На младо са ище, на старо са ревне.
На много пари и грижата много.
На мокра земя малко дъжд трѣба.
На мома крушум пустни, а дума недѣй.
На момински врата и магаретата поревават.
На момитѣ къклица, на момцитѣ бъклица.
На мравьята пѫт не е минувал. — Мирен, незлобив.
Намръждил са като гнида в' нова дреха.
Намусорчил са като че му баттисали гимиитѣ.
На мършата и врабчета ходят.
Намѣрено не мѣрено.
Намѣрваш му махана, що та кара в' механа.
Намѣри баба хананя, ала и оста щененя.
Намѣри баба хапано, ама ище щипано.
Намѣри ли бачка си?
Намѣри ли кръсника си?
Намѣри му слабото мѣсто.
Намѣрила баба скубано, а че иска и щипано.
Намѣрила булката черясло зад вратата.
Нѣмѣрила лозье, не намѣрила гроздье.
Намѣрили са куко и пипе.
Намѣрили са лика и прилика.
Намѣрил келчо масло да ѣде, ами ще си мажи главата.
Намѣрил клинец, трѣбат му още петнадесет и четири петала за кон.
Намѣрил му гѫдел-я, па си го дои като крава.
Намѣрило, че са прѣхласнѫло.
Намѣрил черква да са кръсти.
Намѣрил си белата.
Намѣрил си клечка да си закачи торбичката.
Намѣрил се като куче на воденица.
Намѣрил село без кучета, че тръгнѫл без тояга.
Намѣриш ли катър, не му гледай хатѫр.
Намѣсих са като джюрул в' лъжици.

Намѣсто воловетѣ да ревжт, колата скърцат.
Намѣсто вѣжди да сглади, избоде очи.
Намѣсто вѣжди да сглади, очи тѣ си извади.
Намѣтнжл на Св. 'Танас кожух-а.
Намѣтнжл пушка на гола душка.
Намѣтнжл са като Еленски чорбаджия.
Намѣтнжл са като Габровско конте.
На мюхлюзин ли си стока дал?
На мжж кръв'та е по-честа, а на жената по-рѣдка.
На мжж хубост са не гледа (не търси).
На мжжа уред-а до кжщнитѣ врата, а в' кжщи е на жената.
На мжжът уреда до сълбата, а на жената от сълбата нагорѣ.
На нафор паднж.
На неврат ще иде.
На него гледам.
На невикан гост мѣстото му е зад вратата.
Нанеци да го понесжт. (Соф. Клетва). — Нане, вмѣсто бачо, от нене.
На нос-а му двѣ ламбади, на гжз-а му сир восък.
На нѣкого кжщата горѣла, а друг искал да му даджт огън да си запали лулата.
На обѣсник в' кжщата вжже неокачай.
На огнището му рѣпа ще сѣжт!
На огнището му трѣва да изникне.
На онзи свѣт ще вриш в' катран-я.
На онзи свѣт котката ще подклажда катран-я да ври чорбаджи-я, а кучето ще носи вода да го загасява. — Казува се за вѣрността и прѣданността на кучето.
На оси пикал. — Сърдит.
На отворена стая много прозорци нетрѣбат.
Наопаки смѣх.
На бпрки боб. — Боб сготвен само с' сол и вода.
На очи драга, зад очи пбзрага.
Нападнжли като гладници.
Нападнжли като дели-башии.
Нападнжли като скакалци.
Напалатиха са около него.
На пара́ стжпва, на грош са непобира.
На паритѣ добро утро, на паритѣ добър вечер.

Напарих му кашлицата. — Отмъстих му.
На перигла се върти.
На пета се върти.
На подарено магаре зѫбитѣ не са гледат, или На подарено магаре подковитѣ са не търсят.
Напил са като трѣскá.
Напил са като копъч.
Напил са като циганин, — т. е. до отвращенье.
Напиня са като рак на бързей.
Наплюскал са. — Напил се.
На по-добри гости, по-голѣма чест.
На пожар с'мѣхове отива. — Тур.
На по-малко хоро, по-скоро са наиграва човѣк.
На помана за прѣхрана.
На помѣн с'чуждо коливо.
На помѣн с'сита мѣшлина не ходѝ.
На попа думитѣ слушай, а работитѣ не гледай.
На поповетѣ по една, на мирянитѣ по три, на калугеритѣ колкото намѣрят.
На пототан гиди пущино.
На пояс-а си го затиквам. — По съм силен от него.
На права бога ще иджѫ.
На правдича. — Хак ерине (Тур).
Направи в'водата една дупка.
Направи го с'земята барабар. — Соф.
Напрáви грош-а на зола.
Напрáви го мат и маскара.
Направѝ добро, да намѣриш зло.
Направѝ добро, да си намѣриш белата.
Направѝ добро, изѣш лайно.
Направѝ добро, че го хвърли в'морето.
Направѝ ма пророк, да та направѭ богат.
Направил ги на пистил. — Смазал ги с'бой.
Направил си черкова, направѝ и олтар-я.
Направих го бѫзи и коприва.
Направих го маскара.
Направих дявола на маскара.
На правото ако ангел помага, на кривото дявола са подлага.

Напраздно са челѣк пази, ако Бог го не възпазя.
Напращѣл.
На прикаски нѣма насита.
На простак-а до пояс, а умни-я сух минѫл.
На пръстье да ги прѣброиш.
Напрѣд е дълбоко, назад е бързей
Напрѣд да вървиш, ще та биѭт по нос-а.
Напрѣд пропаст, назад вълци.
Напрѣд прѣскочи́, та подир са хвали.
Напрѣд стръмно, на зад яма (влѣче).
На прѣпалена пещ малко огнец и́ трѣбва.
На прѣхвалени ягоди с' голѣм кошник не ходи, или малка кошница носи.
На птичето (на биволът) окото в' просото.
Напукала му са кожата като на жаба в' суха локва.
Напукал са (да пукне макар).
На пучин ден.
Напълнил му чашата като на помѣн.
Напълни оката, че ако ще би и от рѣката.
Напънѫл са планина да роди, че родил мишка.
Напърдѣли тиквата. — Скара ли се.
На пърча брада за резил.
Напършил са като мисир.
Напѣло му са на главата.
Напѫпила като цвѣтье.
На пѫтника, я жина му вдовица, я пък без парица. — Тур.
На пѫтник пѫт, на жабата блато. — Тур.: Иолджия йол, курбая гьол.
На работника Господ помага.
На равно мѣсто купчина.
На ред на ред дѣчица, от прѣдѣ им паничка, от задѣ им лъжичка.
Наредили са като Арахангелозитѣ праздници.
На родиинка, до корминка.
Народът е брашнян чувал: колкото го тупаш, се́ ти пуща прах.
На ръжевий хлѣб манджата е глад.
Нарѣзал са. — Напил се.
Нарѣзал са като на помен (свадба).

Нарѣзал са като поп на задушница.

Нарѣкла са баба за бърдо. — Кога нѣкой отиде нѣйдѣ за пакост.

Насадих му кокалитѣ.

На сайбия една, на кираджия много. — За кѫщия.

На свиня звънец и на тиква обрѫч.

На свиня звѫнец, на комар ботуши и на бълха шамшик сукай.

На свиня дай ново корито.

На свиня крой гащи.

На свинята и зулрата й да отрѣжеш пак ще рови.

На свраката мерамът не е да пощи бивола, ами да се нахрани.

На свят ден, не свети работи.

На све ке излъгàша, на кожу немогоша. — Трън.

На свѣщица попрела, на слънчице поспала.

На сестра ти желти чехли.

На сефер са сабя не заема.

На сила в'рэй са невлиза.

На сила можеш да ми земеш, на сила неможеш да ми дадеш.

На сила са зема, но на сила не са дава.

На сила спасенье.

На сила спасенье нестава.

На сила хубост небива. — Тур.: Зорлан гюзеллик олмас.

На скѫпия паритѣ ходят по горитѣ.

На скѫпи-я имот-а хáрвали го ѣдѣли.

На сливитѣ маслото са прѣсѣче. — Тур.; Хошафанѫн ягѫ кеседди.

На слѣпийт кадия глухийт чохадар.

На слѣп оглѣдало защо му е.

На слънце вода топлила.

На Смаилова дупка. — За Турцитѣ казвано.

На смирени-я в'пазвата дяволитѣ зимуват.

На смърт лѣк нѣма.

На снета глава цѣр нѣма.

Нас набѣдили, вас събѣдили.

Насмалко останѫ.

Насмалко останѫ булка да станѫ.

На спöред да вървиш, ще та тжпчжт по крака.
На според хал-а и товар-а.
На според човѣк и кафе му варят.
На според човѣка и чашата.
На спукани крака желти чехли.
На стари години да градиш камини.
На стар кон млада трѣва.
На сто едно и жената послушвай.
На сто вълци кози' крак.
Настръхнжл като оса.
Настървили са куче на касапница, врата не варди.
Настжпал си на змия опашката.
Настжпи дявол-а.
Настжпи му шията да не хлопа много.
На сукман лае.
На сурмаха на кжщата иди са натовари, на болѣрина иди са намагари.
На сурмаха сирмията е лъжата.
На сърдце лют, на дупе мек. — Соф.
На сѣка крачка и закачка.
На сѣка птица сокол не ставай.
На сѣка птичка месото не е еднакво.
На сѣки му в' сърдцето по един аслан лежи, неструва да го будиш.
На сѣкиго по косъм, ти остани скопосан.
На сѣкиму говори по язик-а, ако искаш да те разбира.
На сѣкиму товар-а според хал-а тежи.
На сѣко куче камък нѣма да хвърлям.
На сѣко гърне мeродия.
На сѣко гърне похлупка (похлупак).
На сѣко зло смърт' та му е цѣрът.
На сѣкого пръднята му на смирно мирише.
На сѣкой ден Господ дава храната му.
На сѣко мѣсто и закон.
На сѣко село и адет.
На сѣкого суша, на попа сноп.
На сѣкому пръднята на смирно мирише, а чуждата на запаргък вони.
На сждѣ та търсих, дѣдо попе.

На такава глава такъвъ бръснач.

На такваз глава таквоз бръсненье (такъв брич). Тур.: Бьойле баша бьойле траш.

На́ тебе, Боже, що на мен (туй) не може. Соф. — Това що давами без да можемъ да го въспрем. Умрѣ ли една свиня, халал да е на Господа.

На теб' останжло да ѣдеш сирена попара.

На теб' останжло. — Санким ти ще го свършиш.

Натегнжл й гайтан-о. — За непразна жена.

На темелът са насланя, а на кермидитѣ са кланя.

На ти, бабо, Гьоргев-ден. — Рус.

На ти, бабо, костен зжб, да ми дадеш (да поникне) желѣзен. — Тъй казват дѣцата кога си вадят зжб и го хвърлят.

На ти Боже, молитва.

На ти, врано, костен зжб, дай ми желѣзен. — Виж по-горѣ.

На ти, вълко, агне. — На готово нѣщо да се не трудиш за него.

На ти, горо, говеда.

На ти двѣ пари за отрова.

На ти, кьорчо, тояга.

На тиква обржч.

На ти кумице харанията, купих си вѣдрица.

На ти пара, дай ми грош.

На ти пънё гащи, че ти приличаш на мойт мжж.

На тогоз хатжр, на оногоз хатжр, на мене кахър.

На тогоз го онодях, на оногоз го онодях, ти майка, я баща, ти ке го прѣкинеш. — Соф.

Наточил са (приготвил са) **като циганин на байрам.**

На тоз свѣт има ли человѣк без нужда?

На троица братья двѣ рала гащи.

На три кучета един пачи' крак.

Натрупали са като на халва (по сирни заговѣзни).

Натрупаха са около него.

На трън гроздье търси.

На туй дѣте кой ще му е баща. — От пѣсен.

На туй ухо леж' ти.

Натупах го както трѣбва.

На Турчин и на калугер не се вричай за нищо, ако щеш да си мирен.

На Турцитѣ вървеж-а да избикалят мжчнеж-а. — Тур.: Османлжнжн гидеши долашмайлен хер иши.

На Турчина горчиво кафе.

На Турчина дослука на колѣното му.

На Турцитѣ гидиш-а да си гледат джумбюш-а.

Натъпкал са.

Натъпка ли са платник Хасан?

Натъпках му самар-я.

На тжз кълка (на туй ухо) леж' ти.

На укапка воденица небет неможе да меле.

На умни слугувай, че на безумни не господарувай.

На умнитѣ дѣцата дори не сж гладни готвят. — Гръц.

На умнитѣ работитѣ сал' брадитѣ им ги знаiжт.

На уста Христа, а на сърдце бѣс'та.

На учен кон юзда не трѣба.

Научи ли са куче на касапница, или кучето убий, или касапницата изгорй.

Научи са дѣтенце на варено бобенце.

Научи са поп на пражен боб; свърши са боб, отучи са поп.

Научи са гол, че го срам облѣчен.

Научил са гол, че му грози облѣчен.

Научил са да вдѣва и надминжл майсторът си.

Научил са да меле, да насипе не умѣй.

Научил са злѣ и добрѣ му не приляга.

Научил са като куче на касапница.

Научила са попадьята как да посрѣща владиката.

Научило са куче да глозди кокал.

На ушитѣ ли си сѣдиш (та не чуваш)?

На хаджилжк има (ходят) и магарета.

На хаджия и на поп не се вѣрва (да не вѣрваш).

На хайдутина сѣки има да му дава.

На харизано магаре зжбитѣ са не гледат.

На харизано магаре за подковитѣ не гледай.

На хилядата половината е петстотин. — Тур.

На хилядата едно послушвай и жената.

Нахладиха му гжзът.

Нахлѣнкал са. Нахлюскал са. Натряскал са. — Напил се.
На хората лош, на мене е мѫж.
На хорото играли, гайда не видѣли.
На хорото ходила, а на черква ще иде.
На хубавата мома пѣсен се пѣе, на юнак кон кюстек се туря.
На хубавото цѣната простак-а го неразбира.
На циганина катуната гори, а ти търсиш иманье.
Нацупила са. — Расърдила са.
Нацупила се чупа, сака да се лупа. — Мак.
На́ цукни́, че пукни́.
Нацѣпил са мѫжки. — Напил се.
На челѣка главата му строши, че хатѫр-а му не строшавай.
На челѣка кѫщата гори, а той му ище за чибукът си огън.
На челѣка окото му извади, че му дума не изваждай.
На челѣка очитѣ му да излѣзѫт, че дума да му неизлѣгва.
На челѣка силом му земаш, та силом не можеш му да.
На челѣка на скутът сѣдаш, на касметьт му неможеш.
На черница от листьето копринен плат излѣ'ва, ама иска да го чакаш.
Начепатиха ма като оси.
Начесвам та, да та не сръбне ёще веднъж.
На Чирпан излѣзват паници хубави, хора неизлѣзват.
На чисто лице, малко вода иска (трѣба).
На чист Пондѣлник.
На четирисе Младенци, четирисе глѫмни́ у̑ земи. — Соф. Значи че на Св. Четиридесет (9 март) Господ забива 40 глѫвни у земята, та се стопля вече земята. Младенци вмѣсто: мученици.
На чобанче по копанче.
На човѣк, който кокошка не е закалал, прѣдай му бивол да заколи и гледай как ще го омърхоли.
На човѣка кожата на табака не ходи.
На човѣка и червата му в'коремът мирни не стоят.
На човѣка и червата му са скарват по нѣкога.
На човѣка от кожята царвули неправят.
На чужд гроб без сълзи са плаче.
На чужд гръб сто тоеги сѫ малко.
На чужд помен баба на бабици са оригва.
На чужди крака сто тояги сѫ нищо.

На чужда кжща комат недават.
На чужди поливки влѣтял.
Начумерил са, сѣкаш че изѣл нѣкой бащиното му иманье.
Начумерил са като баба Марта.
Наша баба, наш клоц.
Наша баба, наш помен.
Наша си, булне, наша си, ала си, булне, бачкова. Пѣс.
Наша стока, чужда чест.
Нашата работа чиста.
На шантави очи очила нетрѣбат (не помагат).
Наше е палето, нека лае (джавка).
Наше е чудото.
Нашла́ млада невѣста сѣкира зад вратата.—Соф.
Нашла́, та прошла. — Соф.
Наш'та върба ще роди круши.
Наш'та ето от прѣд е, неговата от зад е, аз я прѣнесох.
Наш'та кучка на наши-я пес недава.
Наш'та работа катжрски опаш, нито порасва, нито са скжсѣва.
Наш'то баща бѣше голѣму пророк. — Тъй рекъл един циганин.
Наш'то куче дойде ли, донесе ли брадвата?
Наш'то магаре от тази пѣсен умрѣ.
Наш'тѣ бѣха сиромаси, ама поимваха парици; тѣз хора чорбаджии, пък пари нѣмат.
Наш'тѣ сега спжт у дома.
Наѣдох са като Златишко даначе.
Наѣдох са като на татово кръщенье.
Наѣдох са като попско дѣте на задушница.
Наѣла са въшка, че излѣзла на чело.
Наѣла са въшка на гърб-а, че испълзѣла на чело.
Наѣла са с'пелин и зехири.
На ябанджийското куче опашката му да бжде между краката сѣкога.
На явѣ ва́рди мравьетѣ, а тайно краде коньетѣ.
На язик-а ми са върти, немогж да го кажж.
На язик-а му едно, на сърдце му друго.
Не би кжща тѣсна, ако не би челед бѣсна.
Не било в'гроздьето, че в'прѣгроздник-а ли?

Не било в' млѣкото, та в' суроватката ли.
Не било в' тикви, че в' картуни ли?
Не било на 60-тѣ, та на 70-тѣ ли (години).
Не било по череши, че по тикви ли?
Не би от очитѣ, че от вѣждитѣ ли?
Не боим са да ма плашиш, не земам и да ма галиш.
Не бой са, бабо Петке, водата по-голѣма иде. — Трѣв.
Не бой се, кака е тук.
Не боли баба за хубост.
Небото високо, земята твърда.
Не брой звѣздитѣ, да не паднеш в' кладенц-а.
Не бутай че хапото. — Тъй плашат дѣцата.
Не бързай да прѣдваряш като муле майка си.
Не бързай като довица на одър.
Не бързай с' свѣщ, както паднѫх и утрѣ съм тук. — Настардинъ Ходжа.
Не бъркай на баща си в' паницата.
Не бъркай на майка си в' паницата, с' баща си с' лъжицата.
Не бѫди длъжен, да не бѫдеш тѫжен.
Не бѫди милостив, да бѫдеш жив.
Не ввъргай в' блато камък, да та не опръска.
Не ввъргай на другиго, да на ввъргат и на тебе.
Не ввърляй камък в' рѣдък кал, ще те опръска.
Невидѣно чудо по-голѣмо. ърдце.
Невидѣно лице, не любено с
Не види баба купата, та ще види иглата.
Не види баба купата, ама назѣрква оката.
Не види дѣ стѫпва.
Не види какво прави.
Не види куче напрѣдѣ си.
Не види от вѣжди.
Не видиш ли? губерът му отрил гурелитѣ.
Не видѣла вѣра, видѣла та полудѣла.
Невидѣло са макар, да са не види.
Не ввърляй на огън-я сухи трѣски.
Не вижда го сайбията, не вижда го ни Господ.
Не виждай зло да се уплашиш, нито добро да се зарадваш.

Невиждано лице скоро са забравя.
Не викай злото, само мож' да дойде.
Невикан дойде, негонен си отиде.
Не влѣзвай прѣди магарето в'яхър-а.
Неволйм. — Прѣкарвами както можем.
Неволйя, доволия.

Неволия, и неволя — у Българитѣ не значи робство, но поминувание съ нужда, както сѫ може. Неволя, въ София значи: тежка болѣст.

Не в'гѫзлето, но в'дупето.
Не в'ухото, но в'духлото.
Невѣрзай велможата, одира ти кожата.

Невѣрвзй доста, бутвата от мост-а. — Тур.: Инанма...
Невѣрвам да излѣзе Рада мома (с'рѫзът си).
Невѣрвай додѣ не видиш с'очитѣ си.
Невѣрвай ходжата, продава ти кожата. — Пом.
Невѣрвам от наший род да стане субаша.
Не гледай Гроздана, гледай гроздьето.
Не гледай как те псуват, а кой те псува.
Не гледай корана, ами срѣда-та.
Не гледай стоката, гледай мене. — Тур.
Не ги рини с'лопата. — За пари.
Не ги пърди магарето. — За пари.
Не ги съм намѣрил на пѫт-я. — За пари.
Него ако го е майка родила, мене не ма е сврака срала.
Не го бива ни за слива.
Не го бутай това лайно, ще се размерише.
Неговата болѣст моето здравье.
Неговата работа чифутска Сѫббота.
Неговото магаре по бързо ли е от мо-я ат?

Не го гледай малко таквоз, то я върши.
Не го е клел баща му да бѫде сѐ роб.
Не го е срам от бойт (от брадата) му.
Не гоні келча, юнак да го не направиш. — Тур.
Не гоні Михаля.
Не гони пръдля, да го ненаправиш юнак.
Не го опѣвай на вѣра (вересия).

Не го опѣвай като поп без патрахил.
Не го осуквай.
Не го осуквай Килифарски.
Него ёще не го е близнжл волът.
Не го прѣскача дявол-а без оно.
Не го прѣскача дявол-а, ако не са счеше, омие.
Не го слагайте по край плет, че си има лош адет, — викала жената за умрѣлийт Влах.
Не давай на келяви-я нехтье, че си одира главата.
Не давай ухо. — Не давай вниманье, не слушай.
Не дават за него ни пукнжта пара.
Не дават им и да плачжт. — Едного го била жена му и плачал, а друг дошел да го мири и казувал че по тѣх кога женитѣ бияли мжжьетѣ си недават им да плачат.
Не дават му да шукне.
Не дават прах да падне на него.
Не дават Турцитѣ.
Не дай боже.
Не дал Господ, царьт какво ще земе?
Недодѣлана глава.
Недомаслен.
Недомрѣл челѣк, поп-а да е як.
Не дрънкай.
Не думай как съм, но как би щж.
Не държжт вече гугелитѣ.
Не държи кръст-а.
Не държи ни боб.
Не държиш нѣкому д... я̆, иди и виж.
Недѣй бръщолеви не врѣли, ни кипѣли.
Недѣй вика, тука нѣма вълци.
Недѣй ма аго, не ми е драго.
Недѣй ма, че съм се конкал.
Недѣй прави, да не намѣриш. — Тур. Ѐтме бўлма.
Недѣй прави малкото, да не чуеш многото.
Недѣй са барем мърхоли.
Недѣй учи баща си как са правят дѣца.
Недѣй учи Варвара как са прави попара.
Не е благодѣтел-я пиян като Недѣля.
Не е везир, ами резил.

Не е вред сé масло и мед.
Не е всичко лъскаво хубаво.
Не е грѣх което влазя в' гърлото, но което излазя от него.
Не е грѣшно, но е грозно.
Не е гурел да го махнеш (мѫж е).
Не е за твойтѣ уста лъжица.
Не е име, а виме.
Не е като хората.
Не е кому сѫдено (орисано), а кому е речено.
Не е коте, ами котак.
Не е курец за испърдяванье.
Не е куче, ами вълк.
Не е лайно да стои на лопата.
Не е мѫжът в' гащитѣ.
Не е на умът си.
Не е нито на малкийт ми пръст.
Не е наша Тодора за прѣд хора.
Не е по душата му.
Не е пѫпеш да го померишеш, че да видиш зрѣл ли е.
Не е стока за земанье.
Не е тая пѣсен за тая есен.
Не е то за неговитѣ зѫби.
Не е то тъй на патето крак-а.
Не е туй циганска волия.
Не е цвѣтье за мерисанье.
Не е цвѣтье да го померишеш, че да го познаеш.
Не е юнак който иде от Влашко, нъй е юнак който има сърдце юнащко.
Не е юнак който бие, юнак е който търпи.
Не е ямá, ами е мѫж.
Неженена сватя себе си наклатя.
Неженена сватя за себе си търси.
Не живѣем да ѣдеми, а ѣдем да живѣем.
Не за душа, а за гуша.
Не за Исуса, а за хлѣба вкуса.—Калугерска.
Незван гост готово магаре.
Не зема от дума като вчерашно дѣте.
Не зема от дума ни колкото куче.
Не зема от тояга като бѣсно псе.

[redacted]

Не зема от юзда.

Не знае да напои магаре.

Не знае да си връзва ёще гащитѣ и то са пери.

Не знае да си възвие ржцѣтѣ (и да ги пжхне от задѣ си).

Не знае да си върже гащитѣ.

Не знае да раздѣли на двѣ магарета кош слама.

Не знае дѣ да се дѣни.

Не знае на кждѣ да се обърне.

Не знае ни блѣх.

Не знае ни да насипе, а не да смѣле.

Не знае хлѣб-а на какво дърво расте.

Не знай ёще от дѣ пикае кокошка.

Не знай ёще от дѣ му са ще.

Не знай ни тпрю-ю, ни ме-е.

Не знай пѣвец-а кой глас ще, и кашлица му задраще.

Не знам аз, толкоз знам.

Не знам какво ще намѣриш с' свѣщ нощья, дѣто аз денья при слънцето нищо не намирам.

Не знам, рѣкъл. — Кога нѣкой не щѐ да каже нѣщо.

Незрѣло гроздье не е вкусно, а младо момче не е искусно. — Ученич.

Не зяпай на горѣ, да не паднеш на долу.

Не изгори тебе, а изгори мене че двѣ испи, — казал един домакин на гостянина си, като го почерпал втори пжт с' ракия, а той казал: люта бе, изгори ма.

Не изѣда, че не му се пада.

Не й пада гърб-а на земята.

Не й падат краката на земята.

Не й са стига дъното.

Не искам ни на иглян връх.

Нека бжде едно що, че не нищо.

Нека бжде, както прѣсжди.

Нека вчера (да бжде).

Нека гроб, че не роб.

Нека ги изѣде владиката сега, че други пжт ще му донесж по-хубави. — Раскавват че един селянин занесъл на нѣкой Грък владика ягоди, които турил въ двѣ кошници и натоварил ги на магарето си. До като отиде до Владиков'а

конак, от тръсканието ягодитѣ се смазали и станжли на каша. Като прѣстигнжл в' конака, извикал: тука ли е Владиката? Владиковитѣ хора му казали тука е. — Ами защо ти е? — Носьж му армаган, отговорил селянин-а. — Я да го видим какъв е тоя армаган? Той им показал ягодитѣ. — У, че тѣ станжли на лайна, Бе, как ще му ги дадеш? казали владиковитѣ хора. Селянина отговорил: Нека ги изѣде . . . .

Нека да ми е да цукнж, та ако щж и пукнж.

Нека да съм сиромах, ама да си имам парички.

Нека да та хвали друг, а не ти сам да са хвалиш.

Нека доде мама и тя да го кълне, че по-знай.

Нека дойде куковден.

Нека й малко слѣпа, че да не е толкоз лѣпа (свирѣпа).

Нека дойде и нам Видовден, та щем видѣ.

Нека е мжжец, та ако ще (да е) от калец.

Нека е тука, че да е кука. — Тъй кавва оня комуто поискат коня, с' обѣщание да го хранят. Сжщото кавва и жена кога не иска да пусне мжжа си на кяр.

Не каза ни вжк.

Не казвай как съм, ами как ще съм.

Не казвай което не знаеш.

Не казвай никога аз съм.

Нека знае това куче кой съм аз.

Нека знаѩ че нека ма корят, а не да не знаѩ че да ма хвалят.

Нека имам пѣтел на двор-а си, че нека да не пѣе.

Нека има на суфрата какво да са ѣде, че нека мисъл да нѣма.

Нека кажж на татя да ви нарѣже боговицата, — рекло едно попско момче на друго. Послѣднето му отговорило: Нека кажж пък аз на мама да не мѣси, че да видим какво ще рѣже баща ти.

Не както знаеш, но както намѣриш (найдеш).

Не както ищеш, но както са случи.

Не както можеш, но както трѣба.

Некалесан гост готово магаре.

Некалесан гост зад врата му пост.

Нека ми е да люснж, че ако щж и да плюснж.
Нека ми завиждат, че да не ма окайват.
Нека мойто да ме пжди, че не чуждо да ме сжди.
Нека му е честито. — Соф.
Нека плаче, горко му дошло.
Нека плаче дѣтето, да не плаче майката.
Нека са позабавят (по забиколят), че да дойджт здрави.
Нека са понадѣва.
Нека си сѣди, нека си Бога благодари.
Нека станж пак булка, да вижж как ще знам да са мждрiж.
Нека съм ваша, та ако щж нѣма с'к'во да са прѣпаша.
Нека съм ваша, та ако щж би и с'цървули.
Нека съм цар, та и гладен да съм.
Нека та лае едно куче, да та не лае сѣко.
Нека та лае копой, да та не лае бѣсно куче.
Нека та лае свое куче, а не чуждо.
Нека та рита ат, да та не рита магаре.
Нека та рита човѣк, да та не рита бос циганин.
Нека ти завиждат, а ти да не завиждаш.
Нека ти коньт от зоб загине.

Нека ти падне вѣнец-а (от върбата), да вижж как ще се ожениш.
Нека цар да съм, че ако щж и с'царвули да съм.
Не ковали дѣцата.
Не купувай лозье, купи комшия.
Не липсва Март от Великитѣ пости. — Гр.

Не лъжи царската земя. — Казва ся кога нѣкой е клекнал и го бутнжт да падне.
Не ма боли тамо дѣто ма ти триеш.
Не ма гледай в'очитѣ, нъй ми слушай рѣчитѣ.
Нема го е записал Господ на рабошът?
Нема го е майка ти родила, та го жалиш?
Не ма е да ма ритне ат, ами да ма ритне магаре.
Нема е това бачия? — За който ѣде много.
Нема е това дѣтинска работа?

Нема е това халва?
Нема е това Чалжкова бачия (че да е всичко боя)?
Нема е той с'двѣ глави (че да се боіж от него)?
Не ма зачита за човѣк.
Не ма карай, да ти не снемж чула.
Не ма лай, че ма познаваш.
Не ма питай гладен ли съм, ами дай да ѣм.
Не ма питай кждѣ отивам, ами кждѣ съм ходил.
Не ма попържаш ти, попържа ма мѣстото.
Нема си кихнжл на бждний вечер, та да ти го харижж?
Нема си на шерената крава телето?
Не ма струвай да ти сторіж.
Нема сѣди с'Бога колѣно до колѣно?
Нема съм го забѣлѣжил на ухото да го знаіж.
Нема съм го калесвал с'червена (желта) бъклица.
Не ма топли.
Нема'й че ще умрж, ами кой ще управя селото.
Нема щжт го закопаіжт с'паритѣ?
Не ме грѣй.
Не ме държ за маскарата. — Двосмислено се зема.
Не ме свърта на едно мѣсто.
Не ми влѣзва в'работа.
Не ми гложди подлогитѣ.
Не ми го опѣвай на вересия.
Не ми държи кръст-а.
Не ми е испила куковица умът.
Не ми е на майната.
Не ми е на кур-о.
Не ми е ни в'клин, ни в'ржкав.
Не ми е на кукор-а.
Не ми е орал и копал на нивата.
Не ми е притрѣбвал на вдовицата сапуньт.
Не ми е прѣз д. . .
Не ми мерише на хубаво.
Не ми мига окото.
Не ми мърда д. . .
Не ми мжти водата, оскубвам ти брадата.
Не ми носи сърдцето.
Не ми пука к . . . (д. . .).

Не ми пуща яката.
Не ми рѣче в'очитѣ, че ма пасли момцитѣ.
Не ми са изводя майната.
Не ми са кордисвай, знам та....
Не ми са мѣси в'чорбата.
Не ми са ни ухото испотява.
Не ми са поти ухото.
Не ми си на очитѣ, не ми си на сърдцето.
Не ми стига кахѫр-а, ще ти мислѭ катѫра.
Не ми стига ядът, но ма боде бодът.
Не ми стига ядът ми, искривил са и вратът ми.
Не ми стигат кахѫри и кур ми са топори.
Не ми стигат ядове, вири ми са д. . . — Гръц.
Не ми трѣбва на баир лозье, (водата го носи).
Не ми търпи търпилото.
Не ми хвали бащата, ам' ми кажи момата.
Не ми хваща окото.

Не ми чупи плет-а, мари: сѫчки да чупиш, вода да топлиш, мъртви да кѫпиш.

Не ми ѣж царвулитѣ (краката).

Немогѫ да гледам напрѣдѣ си.

Неможе да се намѣри. — Подигравка, когато търси нѣкой нѣщо и неможе да го намѣри.

Не може го окрѣка.
Не може го опърдѣ.
Неможе го охърхора.
Неможе да бие мѫжа си, че бие гащитѣ му.
Не може да бие магарето, че бие самарьт.
Неможе да каже пепел.
Неможе да каже ни копче.
Неможе да се наклати.
Неможе да пръдне без него.
Неможе да си извади дѣ . . . да пикае.
Неможе да си отвори очитѣ от нáбод.
Не може да се оплаче вдовица от мѫжетница.

Неможе човѣк да си почека зѫбът.

Неможеш да му провъртиш главата и да му налеѣш ум.

Неможеш да си дадеш и слюмката от устата.

Неможеш му да́ това, що е изгубил.
Немож' испи морето, не мож' стигнѫ небето.
Немож'го видѣ да се засмѣе.
Неможѣ да го погълне.
Неможѣ да го смели.
Неможѣ да му подлѣе вода.
Немой затвори булка вратата. — Как да не моя?
Не му бие топорът на едно мѣсто.
Не му види кобилката нататък.
Не му видѣх берекет-я.
Не му видѣх прокопсията.
Не му гледат очитѣ на хаджилѫк.
Не му дава да крѣкне.
Не му дава да шюкне.
Не му давай, да се не похвали.
Не му дава по голѣмата, с'по малката ще го моли.
Не му давам дѣцата си, да пукне.
Не му дават и вода да пие.
Не му дават и хлѣб да си нарѣже.
Не му думай добро утро, да та длъжен не искара.
Не му държи кукор-а.
Не му е по гайдата.
Не му е чисто коливото.
Не му зема главата.
Не му знаѩ лезет я.
Не му знаѩ аслията.
Не му е сега (дошло) врѣмето.
Не му е чисто брашното.
Не му е чиста вълната.
Не му пада гърбът на земята.
Не му пита брала.
Не му пѣе пѣтелът.
Не му са излѣзва напрѣдѣ с'девет оки рѣпа.
Не му са е свила зъмья в'кесията.
Не му са знае свърталото.
Не му са чете името.
Не му свѣти да дойде (да се обади).
Не му смѣря (замѣря) много, много.

Не му съм затеглил скутоветѣ.
Не му съм на сърдцето. — Не знаѭ шо мисли.
Не му съм нá сърдце.
Не му съм изѣл бащиното иманье.
Не му трѣба град да го бие. — За уврѣл плод.
Не му увира главата с' кола дърва.
Нему хатѫр, нам сатѫр.
Не му хваща прахан'та.
Не мѣнявала вам чисто жито на рѫж — Казва се кога не дават от по-добър род мома на ерген по-долен.
Не мя е свраха срала.
Не мя сърби тамо дѣто ма чешеш.
Не начоплена пита.
Не обѣли зѫб да продума.
Не одържа са за опашката, като си испуснѫл гривата.
Неопитана госба не е сладка.
Не оставят булката, нито бърже, нито полека да върви.
Не останѫ нито крак.
Не пада на земята.
Не пипай додѣ не питаш.
Не питай гаталец, а питай паталец. — Прилѣп.
Не питай кой съм, а коя водiѭ.
Не питай пѫтник, а патник, или: Не питай знайника, а пѫтника.
Не питай старо, а страдало (патосно).
Не питай старо, ами патило
Не питай скиталца, а паталца.
Не питай стопанка, ами душманка.
Не питам ни баща си, т. е. не слушам никого.
Не питат Панча кога е Великден.
Не плашѝ баба с' похаба.
Не плачѝ на чужди гробища.
Не плачи на чужд гроб, да си не хабиш очитѣ (да не останеш без очи).
Не плюй в' кладенец-а от който ще пиеш.
Не плюй в' паницата от която ѣдеш.
Не погледвани гробища много.
Не подгѫнѫх крак.

Не подостряй колче, от задѣ ти влиза.
Неправи́, да не намѣриш.

Неправи добро, да не влѣзеш в' (да не сториш) грѣх. — Тур.: Кач себабтан гюна. . .

Не прѣдваряй като малко пу́ле майка си.
Непрѣсмѣтнѫт търговец, заман мюхлюзин. — Соф.
Не присѣгай в' хората да не ѣдеш дървото.

Непрѫкнѫло са.

Непрѫкнѫло са, да са не прѫкне макар.
Не пука брънчо.
Не радвай са на раннаго юг-а.
Не разбира от муха.
Не раздавай. — Не гълчи на праздно.

Не раздавай за бог да прости.
Неразумен свѣт свѣтува, разумен жалба жали. — Соф.
Не раздухвай огън-я.
Не расло на бой, ами на хубост.

Нерачиш, ама ще плачеш.
Нера́чи го Рада, че не й се пада.
Неритай овчарьт, да са вълкът не радва.
Не са боіѫ от заешка тупурдия.

Не са бои Велко от Малама.
Не са върти кѫща с' една ока брашно.
Не са дигай на голѣмо, ще ми сѣднеш на колѣно.
Не са затуля човѣк зад пръст-а си.

Не са качи́ на дърво без корен.

Не са качи́ да не слѣзваш и не слѣзвай да не паднеш.

Не са мѫдри като млада булка.

Не са пита болни-я за постелка.
Не са смѣй вечер, че ти замръкват вън зѫбитѣ.
Не са смѣй на щърка, понисаш му крилѣтѣ.
Не са смѣй на щърка, че му влачваш краката.

Не са улажава тлъстото месо от пусталото.
Не са улавя нито за ухото, нито за опашката.
Не свѣти, не мрачи.
Не се дѣли некът от мѣсото.

Не се взема от ржката му злата ябълка.
Не се знае, ни кой пие, ни кой плаща.
Не се истиряй чак до толкоз.
Не се мѣси в'трицитѣ, изѣдат та свиньетѣ.
Не се мърхоли с' него.
Не се наблѣгай на гнил плет, — т. е. на народа, на множеството.
Не се обаждай на сѣкого.
Не се окади. — Не дойде, не приближи.
Не се оставяй да те бижт и да те онодят, че се не враща.
Не се отлагай сѣкому.
Не се отдѣля от гжз-а ми. — Постоянно подирѣ ми върви.
Не се тражжт старитѣ волове кога изумржт.
Не се улзвя за опашката, нито за главата.
Не се управя да го управиш.
Не се чу, не се видѣ.
Не си ввърляй тоягата на два орѣха.
Не си види въшкавий тил.
Не си види дрипавийт (посранийт) гжз.
Не си види крастата, ами . . .
Не си види шопливото д . . ., ами се копри . . . .
Не си знае цѣната.
Не си е ввърлил ёще булото. — Не се е открил още.
Не си ми ѣл попарата.
Не си повива.
Не си подбивай шега с'мене.
Не си поплюва.
Не си поплюва на ржцѣтѣ.
Не си прѣгризвай самар-я.
Не си ритай късмет-я.
Не си ударяй брадвата о камък (ако не щеш да са подбива).
Не си цвѣтье за мирисанье.
Не си чини паритѣ.
Не си чини трудът.
Не си ѣж бабината (майната).

Не скърцай.
Не слади, не блажи.
Не слушай едного, па да сѫдиш двама.
Не смислено свѣт свѣтува.
Не смърди, а вони.
Не смърди, ни вонѣе.
Не смѣй са, Стойко, мамина Стойка и тя дѣвойка.

Не смѣй са на лудо, да не полудѣеш, смѣй са на старо да остарѣеш.

Не ставай ортак с' тогова който си гледа гологлав хесап-а.

Не станѫ бостан, тикви не поникнѫха.
Не старят годинитѣ, старят грижитѣ (ядове, кахѫри).
Не стигнѫло му.
Не струва ни за двѣ пари.
Не струва ни изѣдено яйце.
Не струва ни кош слама.
Не струва ни лула тютюн.
Не струва ни торба каманье.
Не струва ни червен бан (ни ботка, ни дукато).
Не съм болѣн да ма питаш сакам ли вино.
Не съм ввърлил камък да ма заболи рѫката.

Не съм видѣл не знам, не съм земал не давам. — Прѣписват я на Евреитѣ.

Не съм гледач да познаіѫ.
Не съм го бабил.
Не съм Господ да знаіѫ (сърдцето му).
Не съм го бил по главата (да направи това).
Не съм го изсмукал из пръстьтето си.
Не съм гърне да се счупіѫ.
Не съм дошел за чо́киш.
Не съм замѣрял Бога с' камънье.
Не съм зрънце да ма зобнеш.

Не съм краднѫл много, един кон съм краднѫл, ситѣ куни мен' гледат. — Циганска.

Не съм крак подгѫвал.
Не съм кусвала.
Не съм мигвала.

Не съм му бил на кръщеньето да му знаіж годинитѣ.
Не съм му лапал каша на панудитѣ да му знаіж годинитѣ.
Не съм носил на курва вода, на войници съм шетал.
Не съм му надничал в' кесията да видіж колко пари има.
Не съм му на сърдцето да го знаіж какво мисли.
Не съм, нито на кравата опашката, ни на бикът рогата.
Не съм ни на кравата...., ни на бикът оното.
Не съм пророк да знаіж.
Не съм си изѣл умът в' гладното.
Не съм си го избозал из пръст-и.
Не съм слънце да огрѣіж всѣкиго.
Не съм ти бащин подпор.
Не съм хапка да ма хапнеш.
Не съм цвѣтье за мерисанье.
Не съм ѣл лудото билье.
Не сѣда, не пада.
Не ся бъркай в' чужда работа.
Не ся вози на людски кола.
Не ся плаши хрътка от заешко трополенье.
Не ся прѣпирай за което не знаеш.
Не сж ма дърпали кучетата.
Не сж ма сукали коткитѣ.
Не та биха по главата да идиш да казваш.
Не та видіж ни за муха на прѣдѣ си (тъй ми е причернѣло на очитѣ).
Не та питат какво си ѣл, а какво донесе.
Не те питам за колко пари ти е капата.
Не ти давам ни от бълха дроб повече.
Не ти казвам да го извадиш, кой ти каза да го пàхнеш.
Не ти ли гази мечката овесът (ръж' та), не я бутай.
Не ти трѣба, ни Божи' гроб, ни Св. Гора.
Не ти трѣба от мечьи ухо лажичник.
Не ти трѣба от мечка ремик.
Нетко разгащя, Обрѣшко плаща.
Не той играе, а виното.
Нето в' село Богдан, нето на град Продан.
Нето да му земеш, нето да му дадеш.
Нето е да удари, нето да го ударят. — За яйцето.
Нето съм хортувал, нето ма е еня.

Нето ти на мене кум, нето аз на тебе стар сват.
Нето шипка без трънье, нето севда без свада.
Не тропай на чужди врата, да не потропат и на твоитѣ.
Не тръси коньт, а петалото.
Не тръсѝ магарето на вървеж, ами на пърдеж.
Не трѣба ниски-я да скача да досяга високи-я, ами високи-я да са приводя.
Не ти спори, брату, що си биеш ато.
Не туртето кръви вратът, а ръжений комат.
Не туряй сърп в'чужда нива.
Не тѝрси топорът, а топорището.
Не тътрѝ такъв като свахя без кон.
Неуловена влъхва от царя по-голѣма.
Неуловени птичета по хиляда за пара.
Не умирай ми, магаренце, до зелена трѣвица.
Не умирай, не отивай, туй е то.
Не умри, кон-ьо, до зелена трѣва. — Щип.
Не урѣдена пита бива по-честита.
Не учи баба как са дѣте баби.
Не учи баща си как са дѣца хранят (правят).
Не учи дѣда си попа как сѫ дѣца кръщават.
Не учи стареца да мѫти яйца.
Не учи стар'ца да пасе ярци.
Не учи старец как сѫ кози пасѫт.
Не фаща мѣсто.
Не фърляй камък в'рѣдка кал, ще та опръска.
Нехаем. — Минува ми се, живѣем си.
Не хайник не хайника в'кръчмата го намира.
Не хвали ми хубост, а ум.
Не хвали ми хубавица, а хвали ми работница.
Не хвали са, а да та хвалят.
Не хилѝ са да ти не замръкнѫт зѫбитѣ вън.
Не хо̀ди Ганьо на Свищов.
Не ходи на Бѣла, да не намѣриш бела.
Нехрани-майка. — Нехрани майковец.
Не хулѝ, да не чуеш хула.
Не чака ли та чест'та ти, с'бърза коня не я стигаш.
Не че ли мира, оче сѣкира.
Не че, та нече. — Соф.

Не че ти върнжт китката, ако и да е мѣсниши.
Не че да го бжде, ако че и Св. Рахангел брат да му е.
Не че си хабим сѣме за бадехава. — Соф.
Не шава памук в' кошница.
Не шавай като попадия в' плѣвник.
Нешко крадил, Обрѣшко да плаща.
Не ще да го омие ни Бѣло Море.
Не ще да го опере ни Дунав.
Не ще да падне долу.
Не ще да пасе телци.
Не ще да му сѣіж на дъното просо я.
Не ще да те знае ни колкото една муха.
Не ще дб риба да я изѣм, ами иде рак да ми пие очитѣ.
Не ще млѣко с' ориз, ище орис с' млѣко.
Не ще (може) да го окрѣка.
Не ще може да извади симит.
Не ще му турят паритѣ в' гробът.
Нещеньето и неможеньето сж брат и сестра.
Не ще, не ще, а кога вдигнж, засинѣ са.
Не ще намѣри пън с' гжби, ами намира пън с' мравье.
Не ще останж без кучья грижа.
Не ще Пецю кокал, иска булка.
Не ще само поклон, иска и под нос.
Не ще само ржцѣтѣ да работят, иска и главата.
Не щѣл мъртвийт да влѣзе в' рай.
Не щѣла кумицата, а облизала паницата.
Не щж боб, нещж леща, как да ми е тая там насрѣща.
Не щж кехая без брада. — Не щж жена да ми сжаи.
Не щж кликач-а, а тъкáч-а.
Не щж, куме, печено прасе.
Не щж. — Пжхни са в' пещ' та, да та гони поп прѣз нощ' та.
Не ѣде Димо ере кога не намѣри.
Не ѣде котана смѣтана.
Не ѣде манго бѣл дроб.
Не ѣде хлѣб-а харам.
Не ядосвай са, че ще ти са вкисне злъчката.
Ни Богу колач, ни царю харач.
Нивата поженж и грабнж ржжен-а.
Ни в' клин, ни в' ржкав, (в' бочник).

Ни в'крината, ни в'хамбарьт.
Ни в'отварник-а, ни в' пращовелкитѣ му.
Ни вѣст ни кост от него.
Нигдѣ нѣма момино село.
Ние го търсим по небето, той бил по земята.
Ний да купим воловетѣ, видѣ щем кой ще ги пасе.
Ние лъжем трима, а нас лъжат триста.
Ние човѣцитѣ сме надуени мѣхове. — Зап.
Ний за свѣт-а сѣдѣнкувами, и тѣ за нас и нощуват.
Ний хлѣб нѣмами, а котката пита носи.
Никой не е побил кол да остане на свѣт-а.
Ни едно мънисто не остава не нанизано.
Ни една майка цѣла не е останала.
Низ байря и лайно са търкаля.
Никога язикът му са не спира. — Постоянно говори.
Никой научен не се ражда.
Никой не знае кога ще умрѣ.
Никой не знае що има на онзи свѣт.
Никой не знае що му носи ден, що му носи нощ.
Никой не казва: ела, вълко, изѣш ма.
Никой не пита за баща му, всѣкой пита за майка му.
Никой не са е върнжл да ни каже какво има на онзи свѣт.
Никой не знае какво го чака утрѣшни-я ден.
Никой не иска на себе си зло.
Никой не казва че е курвин син.
Никой не се е върнжл отъ онзи свѣт с' разбита глава.
Никола! Вържи кучка о кол-а.
Ни куче гол кокал не ѣде.
Ни лук ѣла, ни на лук мирисала.
Нима ще му сѣж на дъното рѣпа.
Ни мед ѣли, ни сърдце ни боли.
Ни ми врѣче, ни ми крече.
Ни мжжа, ни грижа, ни топла обѣда, (ни сладка вечеря).
Ни на аслана сърдцето, ни на сокола перцето.
Ни на дъж, ни на вѣтр.
Ни наш, ни ваш; носи, враже, кждѣ знаш.
Ни от хората го срам, ни от Бога го грѣх.
Ни отбира, ни са събира.
Ни от бълха джигер ти не дават повече.

Ни пате, ни гжсе.
Ни по вратът, нито по шията.
Ни попу колач, ни царю харач.
Ни по тегло, ни по мѣра у сѣкиго са намѣра.
Ни се води, ни се тера.
Ни сиромахът, ни думата му, ни душата му.
Ниско стой, високо пѣй.
Ни сладй, ни блажй.
Нисък челѣк, Божья бела. — Тур.
Нити с'лопата да го поринеш, нити с' метла да го изметеш.
Нити ми са нарежда, нити ми са поглежда.
Нити от тиква сѫдина, нити от влах другар.
Нито Господ в' мехчата, ни дявол-а в' черква.
Нито дявол без рога и опаш, ни грък без злоба и лукавства.
Нито дяволът да видиш, нито да са кръстиш.
Нито е змия да та хапи, нито е магаре да та ѣзди.
Нито от правото, нито от кривото.
Нито я мѣнявам, нито я продавам, за биволско лайно я промѣнявам само.
Ни уши има, ни опаш има, дѣ да го хванѫ?
Ни цвѣт, ни мед.
Нищета мужа смиряет. — Книжевна.
Нищо без пари не бива.
Нищо без причина не бива.
Нищо лоше, аго, добро да че Господ. — Соф.
Нищо не може без Бога.
Нищо от нѣщо по-лоше.
Нищо по хубаво от здравье.
Нищо са не купува с' въшки.
Нова булка, нов мѫж.
Нова година, нов поп.
Нова крина, вето дъно.
Нова кѫща и млада булка, Боже опази.
Нова метла чисто мете.
Нова риза с' нови кърпи кърпена.
Новата клечка избива ветата.
Ново гърне, нов джюрюл.
Ново е, с' нови конци кърпено.
Ново ли е? — Ново, останѫло от Московеца.

Ново рѣшето дѣ да го закачим.

Ново нѣщо, по-вонещо.

Нов ден, нов кѫсмет.

Нов крадец, вет лъжец.

Нов новица, здрав здравица. — Казва се кога видят най-напрѣд нов мѣсец и се обращат на страна, та поплюват; вардят да не погледнѫт човѣк по напрѣд от поплюваньето, защото му ставали струпе (сплютенини — злосочни пѫпки).

Нов съм, евтен съм (вѣт съм, скѫп съм).

Нога му се мѣсти, дума му се не мѣсти. — Соф.

Нож-а опрѣ о кокала. — Тур.: Бучак кемие даяндѫ.

Нож ножага, пори-жаба, стържи-гащи.

Носи зъмята в'пазвата си.

Носѝ си многото здравье, — т. е. иди си.

Носи си тамьян-а под нос-а.

Носът му като патладжан.

Нохтье-тѣ му като на орел.

Нохтье-тѣ му стаят за мотика.

Нощ голѣма, — година.

Нощитѣ сѫ непраздни.

Нощната работа, дневната срамота.

Нощната работа на ден-я смѣх. — Тур.: Гедженин иши гюндюзюн маскарасѫ.

Нощѣ тъмно, коньт чер, пипал, пипал нѣма вранча.

Нужда закон измѣнява.

Нужда се в'пазва не гужда.

Нуждата е от камън по твърда.

Нуждата не е желѣзо, а камънье троши.

Нѣкого го болѣло, а друг хабер нѣмал.

Нѣкога никога.

Нѣкой са давял, а други викал: яли какъв бѣл.

Нѣкой си нѣйдѣ си името му (оното му) на пазар.

Нѣкой се скрива зад един лист, а нѣкой зад цѣло дърво не може.

Нѣма баба хурка и за туй са нурка.

Нѣма була вретено. — Кога нѣкой не иска да работи.

Нѣма гащи на гѫзище, главата му цвѣтье ище.

Нѣма да ввърля камък подирѣ му, щѫ полѣя с'мед напрѣдя му (дѣто ще мине) да са махне.

Нѣма да ввърлиш камък да та заболи ръката я.
Нѣма да види урѣзáлото.
Нѣма да го бъде, ами да полъже свѣтът.
Нѣма да е крива, нѣма нищо; пита хубава.
Нѣма да ми врече, нѣма да ми крече (прѣче).
Нѣма да ми откапят ръцѣтѣ я.
Нѣма да му дам да въздъхне.
Нѣма да му дойде умът в' главата.
Нѣма да му падне златото.
Нѣма да му се изѣдът устата.
Нѣма да му сѣѭ на дъното рѣпа.
Нѣма да си бърша гъзът с' него. — Непотрѣбно.
Нѣма да са изѣдѣ я, — казват кога проси нѣкой нѣщо да му се даде за малко.
Нѣма да си пекъ риба на устата.
Нѣма да стане човѣк.
Нѣма да чуе куковицата.—За болѣн който нѣма да оживѣе.
Нѣма добро без сребро.
Нѣма зло без добро, нито добро без зло.
Нѣма дъска без чеп. — Гр.
Нѣма жена да н' се либи.
Нѣма кабахат за бой, ами за обѣсянье.
Нѣма кáпчана капка (вода). — Нѣма съвсѣм вода.
Нѣма като хората нѣщо.
Нѣма кой да ни ѣде коричкитѣ, да си купим бабичка.
Нѣма котката, играѭт мишкитѣ.
Нѣмала баба какво да каже, че прокукуризала.
Нѣмала баба холума (работа), че си купила прасенце.
Нѣма ли конак за юнак.
Нѣмали си протогер, опопи ли (си) поп.
Нѣма лова без голова. — (Соф). Въ смисъл че, ако нѣма глава, лов се не лови, никаква работа са не върши.
Нѣма ли бащин и майчин?
Нѣмал дявола работа, растривал си пъп-а.
Нѣмам жълто по устата си.
Нѣмам на туй магаре товар.
Нѣма мѣсто дѣ да си вържъ коня.
Нѣма му нийдѣ хубост'а.
Нѣма мътеница да пие, с' магаре ходил на сранье.

Нѣма мжка, нѣма пжка.
Нѣма ни звънка, — т. е. ни една пара.
Нѣма ни звиска.
Нѣма никждѣ мѣсен, че обѣсен.
Нѣма ни една дъска в' главата си. — Луд.
Нѣма ни куче, ни котка.
Нѣма (ни) на пръст масло.
Нѣма ни опашка ни уши дѣ да уловиш.
Нѣма ни прѣбита пара.
Нѣма облага, че не му съм драга.
Нѣма очи да дойде. — Срам го е.
Нѣма Петка в' лжжичника.
Нѣма по лоше от зла жена и от виран бащина (неможеш ни да я напуснищ, нито мирен да бждеш).
Нѣма по сладко от сранье.
Нѣма по сладко от сън.
Нѣма по сладко от язик и по горчиво от язик.
Нѣма пари за бръснжтье.
Нѣма прахън да не фаща.
Нѣма, сиромах-а, да ѣде, а помана ще прави.
Нѣма сенет от Бога да бжде вѣчно богат.
Нѣма тогоз който носеше голѣмитѣ яйца.
Нѣма у него поглед за хаджия.
Нѣмахми причина и нея ни даде Господ.
Нѣма челяд без лудня.
Нѣма човѣк с' за свѣт.
Нѣманье са не купува и не продава.
Нѣмаш ли си бела, стани на петтина глава.
Нѣмаш хас.
Нѣмци да та търтят (клетва). — Казват тому кога искат нѣщо и казва нѣма.
Нѣщо е по добро от нищо.

(Всичко Н = 1511).